

EGY GLOBÁLIS HUMANITÁRIUS AKCIÓ HÉTKÖZNAPJAI

**A magyar menekültek segélyezésének szervezésére létrehozott Koordinációs Bizottság összefoglaló
jegyzőkönyvei (Genf, 1956. november 13.–1957. október 30.)**

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA
DIPTOMATARIA

Redigit
PÁL FODOR

Institutum Historicum Sedis Centralis
Studiorum Philosophicorum
Academiae Scientiarum Hungaricae
Budapestini, 2013

**MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK
OKMÁNYTÁRAK**

**EGY GLOBÁLIS HUMANITÁRIUS AKCIÓ
HÉTKÖZNAPJAI**

**A magyar menekültek segélyezésének szervezésére létrehozott
Koordinációs Bizottság összefoglaló jegyzőkönyvei
(Genf, 1956. november 13.–1957. október 30.)**

Szerkesztette, a bevezető tanulmányt írta, a jegyzőkönyveket fordította
és közli: Kecskés D. Gusztáv

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Budapest, 2014

Online terjesztett kiadvány

A kötet a *Magyarország és az ENSZ, 1945–1990* című OTKA-pályázat
(azonosító: 68767) keretében készült, amelynek kiadását az OTKA szintén támogatta
(azonosító: PUB-F 111030)

A jegyzőkönyvek fordítását nyelvileg ellenőrizte: Szalai Miklós
Egy jegyzőkönyvet (1957. október 30.) és az ENSZ Közgyűlés közölt határozatait fordította:
Liwa-Horváth Krisztina

ISBN 978-963-9627-74-1

ISSN 2063-8485

© Kecskés D. Gusztáv, 2014

© MTA BTK, 2014

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és
televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is

Közzéteszi honlapján az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Történettudományi Intézet

Felelős kiadó: Fodor Pál

Online előkészítés: MTA BTK Történettudományi Intézet

tudományos információs témacsoport

Vezető: Kovács Éva

Tartalom

Szerkesztői előszó	7
Rövidítések jegyzéke	9
Bevezetés	12
Dokumentumok	
1. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1956. november 13-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. november 21)	34
2. dokumentum	
A genfi Koordinációs Albizottság 1956. november 20-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. november 21.)	49
3. dokumentum	
A genfi Koordinációs Albizottság 1956. november 28-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. november 29.)	59
4. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1956. december 4-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. december. 5.)	65
5. dokumentum	
A genfi Koordinációs Albizottság 1956. december 11-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. december 12.)	75
6. dokumentum	
A genfi Koordinációs Albizottság 1956. december 18-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. december 19.)	82
7. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. január 10-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. január 15.)	89
8. dokumentum	
A genfi Koordinációs Albizottság 1957. január 22-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1956. január 23.)	97
9. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. február 5-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. február 7.)	101

10. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. február 19-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. február 21.)	108
11. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. március 12-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. március 18.)	115
12. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. március 27-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. március 29.)	123
13. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. április 16-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. április 16.)	129
14. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. május 6-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. május 10.)	137
15. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. május 21-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. május 24.)	144
16. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. június 19-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. június 19.)	149
17. dokumentum	
A genfi Koordinációs Bizottság 1957. október 29-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyve (1957. október 30.)	153
18. dokumentum	
Az ENSZ Közgyűlésének a magyar menekültekkel kapcsolatos határozatai	163
Intézmények	171
Életrajzi adatok	184

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Az 1956-os magyar forradalom szovjetek általi leverését követő menekülés során mintegy 200 000 magyar hagyta el szülőföldjét. A menekültek hatalmas többsége 1957 őszére nemcsak eljutott új, választott hazájába, hanem jelentősen előre is haladt a beilleszkedés útján. Sokuk már munkát talált, az egyetemisták nagy része pedig új tanévet kezdhetett. 18 európai és 22 Európán kívüli ország fogadta be őket. A magyar közvélemény, de még a történészszakma előtt sem ismeretes az az irányító szerep, amelyet a genfi központú kormányzati és nem kormányzati szervezetek e hatalmas nemzetközi humanitárius akcióban játszottak. Munkájukat az 1956 novemberétől 1957 októberéig a Nemzetek Palotájában az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának vezetése alatt üléselő Koordinációs Bizottság és ennek szűkebb körű, operatív albizottsága hangolta össze. A kötetben ennek a testületnek a jegyzőkönyveit adjuk közre magyar fordításban, amelyekből megismerhetővé válnak egy sokszereplős globális humanitárius vállalkozás munkás hétköznapjai.

A *Bevezetés* – a források háttérének megvilágítása érdekében – bemutatja a magyar menekültválság sajátosságait, a befogadás rendkívüli sikerének okait és ebben az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepét. Rámutat továbbá a genfi intézmények, köztük a Koordinációs Bizottság kiemelkedő fontosságára. Végül ismerteti az iratok levéltári jellemzőit és felvillantja jelentőségüket.

A *Dokumentumok* részben közrebocsátott, eredetileg angol nyelvű jegyzőkönyvek magyar fordításban, az ülések kronológiai sorrendjében, levéltári jelzetekkel együtt olvashatók. A szöveg fordítása során a pontosságra törekedtünk, nem javítva annak nyelvi megformáltságán (pl. szóismétlések meghagyása). Az iratok általában teljes terjedelmükben szerepelnek. Két dokumentum esetében nem közöljük a mellékleteket. A jegyzőkönyvek szövegéhez kötődő pontosításokat szögletes zárójelben adjuk meg. A genfi Koordinációs Bizottság magyar menekültekkel kapcsolatos tevékenységének megértéséhez szolgálnak nemzetközi jogi adalékul *Az ENSZ Közgyűlésnek a magyar menekültekkel kapcsolatos határozatai*. Az eredeti szövegben lévő lábjegyzeteket csillaggal jeleztük. A lábjegyzetek a szöveg megértéséhez feltétlenül szükséges információkat tartalmazzák. A fontosabb szervezetekre és személyekre vonatkozó ismeretek az *Intézmények* és az *Életrajzi adatok* című részekben találhatóak.

Köszönetet mondok azoknak az intézményeknek, amelyek anyagilag és szakmailag segítettek a munkámat. Különösen nagy hálával tartozom munkahelyem, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének

a kézirat elkészítéséhez biztosított szakmai támogatásért és a magas szintű munkafeltételekért. A kötet a *Magyarország és az ENSZ, 1945–1990* című OTKA-pályázat (azonosító: 68767) keretében készült. A külföldi kutatásokat a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj, a belga Fonds national de recherche scientifique (FNRS), a svéd Akadémia, a Swiss National Science Foundation (SNSF) és a francia kormány ösztöndíjjal támogatta.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

- AFSC:** American Friends Service Committee (Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság).
- AJDC, JDC:** American [Jewish] Joint Distribution Committee (Amerikai [Zsidó] Egyesített Elosztási Bizottság).
- ANRC:** American National Red Cross (Amerikai Nemzeti Vöröskereszt).
- ARC:** American Red Cross (Amerikai Vöröskereszt).
- ARC:** Austrian Red Cross (Ausztriai Vöröskereszt).
- AUA:** American Unitarian Association (Amerikai Unitárius Egyesület).
- BCAR:** British Council for Aid to Refugees (Brit Tanács a Menekültek Segélyezésére).
- BSC:** Brethren Service Commission (Testvéri Szolgálat Bizottsága).
- CICR:** Comité international de la Croix Rouge (francia) (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága).
- COMISCO:** Committee of the International Socialist Conferences (Nemzetközi Szocialista Konferenciák Bizottsága).
- DP:** Displaced Person (hontalan személy).
- ECOSOC:** Economic and Social Council (ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa).
- EKD:** Evangelische Kirche in Deutschland (Németországi Evangélikus Egyház).
- ENSZ:** Egyesült Nemzetek Szervezete.
- ERC:** Emergency Rescue Committee (Sürgősségi Megmentési Bizottság).
- HIAS:** Hebrew Immigrant Aid Society (Héber Bevándorlókat Segélyező Társaság)
- ICA:** International Co-operation Administration (Nemzetközi Együttműködés Igazgatása).
- ICEM:** Intergovernmental Committee for European Migration (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága).
- ICFTU:** International Confederation of Free Trade Unions (Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége).
- ICM:** Intergovernmental Committee for Migration (Migráció Kormányközi Bizottsága).
- ICMC:** International Catholic Migration Commission (Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság).
- ICRC:** International Committee of the Red Cross (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága).
- ICRCC:** International Conference of Roman Catholic Charities (Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia).

ICVA: International Council of Voluntary Agencies (Önkéntes Ügynökségek Nemzetközi Tanácsa).

IKG: Israelitische Kultusgemeinde Wien (Bécsi Izraelita Hitközség).

ILA: International Labour Assistance (Nemzetközi Munkás Önszegélyezés).

ILO: International Labour Organization (Nemzetközi Munkügyi Szervezet).

IOM: International Organization for Migration (Nemzetközi Migrációs Szervezet).

IRA: International Relief Association (Nemzetközi Segélyezési Társaság).

IRC: International Rescue Committee (Nemzetközi Megmentési Bizottság).

IRO: International Refugee Organization (Nemzetközi Menekültügyi Szervezet).

ISS: International Social Service (Nemzetközi Szociális Szolgálat).

ITS: International Tracing Service (Nemzetközi Kereső Szolgálat).

IUCW: International Union for Child Welfare (Nemzetközi Gyermejjóléti Unió).

LRCS: League of Red Cross Societies (Vöröskereszt Társaságok Ligája).

LRFA: United Lithuanian [Latvian] Relief Fund of America (Amerikai Egyesült Litván Segélyalap).

LWF: Lutheran World Federation (Lutheránus Világszövetség).

NCWC: National Catholic Welfare Conference (Országos Katolikus Jóléti Konferencia).

NCWC: National Catholic Welfare Council (Országos Katolikus Jóléti Tanács).

NGO: Non-governmental organization (nem kormányzati szervezet).

ORT: Общество Ремесленного Труда (orosz, Iparos Munka Társasága).

OSE: Oeuvre de secours aux enfants (Segélyintézmény a Gyermek Felé).

ÖRK: Österreichisches Rotes Kreuz (Ausztriai Vöröskereszt).

PICMME: Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe (Ideiglenes Kormányközi Bizottság a Migránsok Elszállítására Európából).

SCVAWR: Standing Conference of Voluntary Agencies Working for Refugees (Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája).

UN: United Nations (Egyesült Nemzetek).

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete).

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees (Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa).

UNREF: United Nations Refugee Fund (Egyesült Nemzetek Menekült Alapja).

UNRRA: United Nations Relief and Rehabilitation Administration (ENSZ Segélyezési és Helyreállítási Igazgatósága).

US: United States (Egyesült Államok).

USC: Unitarian Service Committee (Unitárius Szolgálat Bizottsága).

USEP: United States Escapee Program (Egyesült Államok Menekült Programja).

WHO: World Health Organization (Egészségügyi Világszervezet).

WCC: World Council of Churches (Egyházak Világtanácsa).

WFTU: World Federation of Trade Unions (Szakszervezeti Világszövetség).

WFUNA: World Federation of United Nations Association (ENSZ Társaságok Világszövetsége).

WMA: World Medical Association (Orvosi Világszövetség).

WRS: War Relief Services (Háborús Segélyszolgálatok).

WUS: World University Service (Egyetemi Világszolgálat).

WVF: World Veterans' Federation (Veteránok Világszövetsége).

YMCA: Young Men's Christian Association (Fiatal Férfiak Keresztény Egyesülete).

YWCA: Young Women's Christian Association (Fiatal Nők Keresztény Egyesülete).

BEVEZETÉS

Az 1956-os forradalom szovjetek általi leverését követő magyar menekülthullám, illetve a befogadásukra szervezett nemzetközi segélyakció a magyar és az egyetemes migrációtörténetnek egyaránt kiemelkedő fejezete. Az európai viszonylatban is jelentős, mintegy 200 ezer fős menekülttömeg ellátása, a befogadási országokba szállítása és beintegrálása a nemzetközi menekültsegélyezés különleges sikere, melyben az ENSZ-család intézményei meghatározó szerepet játszottak. Az alábbiakban azt vizsgáljuk, hogy e csodaszámba menő eseménysorozat mely tényezők eredőjeként és milyen intézményi keretek között ment végbe, hogy bemutassuk a kötetben közölt iratsorozat – a genfi Koordinációs Bizottság jegyzőkönyveinek – hátterét.

A magyar menekültválság jellemzői

A magyar forradalom vérbefojtása után – ebben a korabeli publikált nyugati és az 1989-ig titkosan kezelt magyar statisztikák is megegyeznek – mintegy 200 000 ember hagyta el az ország területét, amiből 1957 nyaráig, élve a Kádár-kormány által meghirdetett amnesztiával, több mint 11 ezren hazatértek.¹ „A hirtelen és tömeges elvándorlásoknak az országban egyedülálló példája”-ként minősíti az 1956–1957-es menekülési hullámot Puskás Julianna 1985-ben publikált tanulmánya.² Az ország lakosságának a számítások szerint 1,5–1,7%-át érintő migráció demográfiai hatását jól érzékelteti, hogy az ennek nyomán előállt népességvesztés 70%-kal meghaladta az 1956. évi természetes szaporodást. Megváltozott a lakosság nemek szerinti összetétele: a távozók kétharmada ugyanis férfi volt, és a nőtöbbség elérte az 1949-es értéket. Érzékelhetően csökkent a fiatal generációk számaránya, mivel az országot elhagyók többségét ők adták. Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) 1957. március 11-én közzétett statisztikáiból arról értesülhetünk, hogy az emigránsok közül 1957 márciusáig mintegy 173 ezren kerültek első fogadóhely gyanánt

¹ KSH-jelentés az 1956-os disszidálásokról. Az illegálisan külföldre távozott személyek főbb adatai, 1956. október 23–1957. április 30. Régió. 1991. 4. sz. 174–211. (Különlenyomat is az 1956-os Intézet kiadásában. Budapest, 1992.) Egy osztrák belügyminisztériumi jelentés szerint 1957. április 6-ig 174 704 magyar menekült érkezett Ausztriába; a jugoszláv belügyminisztérium pedig úgy tudta, hogy 1957. május 26-ig 19 181 magyar menekült lépte át Jugoszlávia határát.

² Puskás Julianna: „Elvándorlások Magyarországról 1945 óta és a magyar diaszpóra néhány jellegzetessége az 1970-es években”, *Tanulmányok a magyar népi demokrácia negyven évéről*. Szerk. Molnár János, Orbán Sándor és Urbán Károly. Budapest, MSZMP KB Párttörténeti Intézete–MTA Történettudományi Intézete, 1985. 247.

Ausztriába és 18 600-an Jugoszláviába.³ Már 1956 novemberétől megkezdődött e két országban összezsúfolódottak továbbszállítása, mivel ezeket az országokat a menekültek nagy többsége csak első állomásnak tekintette, és tovább kívánt menni. 1957. április 1-jéig az ENSZ menekültügyi hivatala által nyilvántartott 193 805 kivándorló közül 135 417 személyt (70%) már elszállítottak 29 különböző – 14 Európán kívüli – országba. 78 574 fő (40,5%) európai és 56 843 fő (29,3%) pedig Európán kívüli országokba került.⁴ 1957. december végéig új hazájába érkezett az Ausztriában nyilvántartásba vett menekülők mintegy 90%-a. A legtöbben az Egyesült Államokban (35 026), Kanadában (24 525), Nagy-Britanniában (20 590), az NSZK-ban (14 270), Svájcban (11 962), Franciaországban (10 232) és Ausztráliában (9423) telepedtek le.⁵

A magyar menekültválság megoldása a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás kiemelkedő projektje volt. Ezek az új menekültek sokkal jobb bánásmódban részesültek, mint a korábbi magyar emigránsok⁶ vagy a többi korabeli európai menekült. Néhány elszigetelt negatív példát leszámítva, az 1956–1957-es magyar menekülttömeg integrálása a nyugati társadalmakba nagyon eredményes akciónak tekinthető! Ennek összköltsége több mint 100 millió akkori, vagyis több mint 1 milliárd mai dollár, ami messze meghaladja az 1954-ben létrehozott ENSZ Menekült Alapba (UNREF) a második világháború utáni menekültprobléma megoldására befizetett összeget.⁷ Pedig az 1950-es évek közepén még több mint 200 menekülttáborban mintegy 70 ezer „hard core” menekült volt Ausztriában, az NSZK-ban, Olaszországban és Görögországban az 1940-es évek vége óta.⁸

A menekültek problémáinak megoldására irányuló pénzgyűjtési kampányok korábbi eredményei kevés derűlátásra adtak okot: „Tíz nappal ezelőtt mintegy 15 000 menekült volt Ausztriában. Úgy értesültem, hogy ez most 30 000. Ki tudja, mennyi lesz egy hónap múlva?

³ NATO Archives (Brüsszel, a továbbiakban: NA): C–M (57)65 (1957. április 17.). A Politikai Bizottság elnökének feljegyzése (Casardi aláírással): Rapport sur les réfugiés hongrois [Jelentés a magyar menekültekről]. Ez a tanulmány az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának 1957. március 11-én kiadott statisztikáira támaszkodik.

⁴ Nations Unies, Comité de l'UNREF, A/AC. 79/73 (1957. május 8.).

⁵ Report of the Intergovernmental Committee for European Migration on the Hungarian Refugee Situation (Ausztria, 1957. december 31.) USA Senate Report, n° 1815.1958, idézi Puskás Julianna: „Elvándorlások Magyarországról 1945 óta és a magyar diaszpóra néhány jellegzetessége az 1970-es években”, *Tanulmányok a magyar népi demokrácia negyven évéről* i. m. 249.

⁶ Borbándi Gyula: *A magyar emigráció életrajza, 1945–1985*, 1. kötet. Budapest, Európa, 1989. 408–409.

⁷ Gil Loescher: *The UNHCR and the World Politics. A Perilous Path*, Oxford–New York, Oxford University Press, 2001, 87.

⁸ Loescher: *i. m.* 89. Az egyes európai országok második világháború utáni menekülthelyzetének részletes áttekintéséhez lásd: Louise W. Holborn (with the assistance of Philip and Rita Chartrand): *Refugees: A Problem of Our Time. The Work of the United Nations High Commissioner for Refugees, 1951–1972*, volume I, Metuchen, N.J., The Scarecrow Press, Inc., 1975, 331–346.

Az IRO⁹ nagy ellátási programjának tulajdonképpeni csődje óta a kormányok először szembesülnek a menekültek ellátásához szükséges jelentős pénzalapok biztosításának problémájával”,¹⁰ fakad ki 1956. november 17-i bizalmas levelében Myer Cohen, a magyar nép segélyezésének koordinálásával megbízott ENSZ titkársági részleg vezetője. Az Egyesült Nemzetek Menekült Alapjába a kormányok által folyósított hozzájárulások rendszeresen alatta maradtak az előirányzottaknak. 1955. január elsején 293 450 menekült tartozott a Menekültügyi Főbiztosság felelősségi körébe. A helyzetük rendezésére kidolgozott négyéves program megvalósításához mintegy 16 millió dollárra volt szükség. Az 1955–1958 évekre esedékes összegből azonban mindössze 10,2 millió dollár állt rendelkezésre befizetések és ígervények révén, vagyis több mint 36% hiányzott.¹¹ A szűkös pénzügyi lehetőségek bénító hatását jól érzékelteti, hogy 1956 őszéig, vagyis csaknem kétéves működés után – a francia Külügyminisztérium elemzése szerint – „semmilyen probléma nem oldódott meg”, még a görögországi menekültek viszonylag csekély nagyságrendű problémája sem. 1955. január elsején 2700 élt közülük táborkban, egy évvel később pedig még mindig 2400.¹² Ami viszont az 1956-os magyar menekülteket illeti: az amerikai akadémia számításai szerint egyedül a menekült magyar egyetemisták iskolai költségeire csak az USA-ban több mint 30 millió dollárt költöttek.¹³ A magyar menekültügy megoldására az UNHCR-on átfolyó pénzösszeg óriásinak tűnik az intézmény későbbi költségvetéséhez képest is: a menekültek részére adandó nemzetközi segítségnyújtás folytatásával foglalkozó munkacsoport 1958. augusztusi ülésén 1959-re például mindössze 4 millió dollárt javasoltak a szervezet rendelkezésére bocsátani...¹⁴ Mivel magyarázható a magyar menekültbefogadás szinte páratlan sikere?

⁹ International Refugee Organization [Nemzetközi Menekültügyi Szervezet]: a második világháború okozta tömeges menekültprobléma kezelésére létrehozott ENSZ szakosított intézmény, amely 1946-tól 1952-ig működött.

¹⁰ United Nations – Archives and Records Management Section (New York, a továbbiakban UNARMS): Letter from Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People to Pierre Obez, Liaison Officer, Technical Assistance Board (Geneva) (SO 534/1) (1956. november 17.) (Strictly confidential), UN-S-445-0197-3.

¹¹ Archives du Ministère des Affaires étrangères (Courneuve, a továbbiakban AMAE): Note de la Délégation française auprès des Nations Unies, New York, *Assemblée générale. XIème session. Point 30: Réfugiés*, no. 37/CES (le 8 octobre 1956), série: Nations Unies et Organisations Internationales, carton 300, dossier 3.

¹² AMAE: Note de la Direction des Affaires administratives et sociales pour le Secrétariat des conférences, *Réfugiés – Point 30*, no. CA3, très urgent (le 29 octobre 1956), série: Nations Unies et Organisations Internationales, carton 300, dossier 3.

¹³ Loescher: *i. m.* 87.

¹⁴ AMAE: Comité exécutif de l'UNREF, Rapport sur la première session du Groupe de travail pour la continuation de l'assistance internationale aux réfugiés, du 21 au 27 août 1958, A/AC/79/WP.1/R.10 (1958. szeptember 1.), restreinte, série: Nations Unies et Organisations Internationales, carton 300, dossier 4.

*A befogadás rendkívüli sikerének okai*¹⁵

Az 1951-es genfi Menekültügyi Egyezmény¹⁶ létrehozása idején jellemző volt az érzékeny humanitárius attitűd, amely a második világháború szörnyűségeinek megismétlődését mindenképpen meg kívánta akadályozni. Bár a világ továbbra is tökéletlennek tűnt, legalább igyekeztek biztosítani, hogy a nemzetközi közösség tisztességesen bánjon azokkal, akik elnyomás és üldözés miatt menekülteként kénytelenek elhagyni hazájukat. Ezért építették be a menedékhez (asylum) való jogot az alapvető emberi jogok közé az Egyetemes Nyilatkozatba.¹⁷ Határozottan törekedtek arra is, hogy az ENSZ Alapokmányában kifejezett alapvető emberi jogok és szabadságjogok a gyakorlatban meg is valósuljanak. Így szerepel az 1951-es Egyezmény Preambulumának első bekezdésében: „...az Egyesült Nemzetek Alapokmánya és a Közgyűlés által 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata megerősítette azt az elvet, hogy az alapvető jogok és szabadságok az embereket megkülönböztetés nélkül illetik meg...”¹⁸ A Menekültügyi Egyezményt a gyakorlat során az államok nagy része alapvetően liberális és humanista szellemben alkalmazta.¹⁹ Így például az a tény, hogy a dokumentumban a menekült státus egyéni meghatározása szerepel, nem akadályozta a csoportokra való alkalmazást, amikor ez szükségesnek látszott.²⁰ Mint ahogyan ez a magyar menekültek esetében meg is történt. Ekkorra ugyanis a nemzetközi jog általánosan elfogadott elve lett, hogy „bona fide” [jóhiszeműen] menekültet nem szabad visszaküldeni abba az országba, ahol veszély fenyegeti: „az Egyesült Nemzeteknek a Hontalan Személyek Jogállásáról 1954-ben tartott Konferenciájának egyhangú határozata... az irányadó. A Konferencia leszögezte a véleményt, hogy a Menekültek Státusáról Szóló 1951-es Egyezmény 33. cikkelye annak az általánosan elfogadott elvnek a kifejeződése, mely szerint egyetlen állam sem utasíthat ki vagy fordíthat vissza bármilyen módon valamely személyt olyan területek határaitra, ahol faja, vallása,

¹⁵ Lásd Kecskés D. Gusztáv: „Egy humanitárius csoda anatómiája – az 1956-os magyar menekültek nyugati befogadása”, *Külgügyi Szemle*, 2010 (9. évf.) 4. sz. 158–168.

¹⁶ A menekültek jogállására vonatkozó 1951. évi ENSZ Egyezmény meghatározza a menekült fogalmát, a menekültek jogait és az államok jogi kötelezettségeit a menekültek felé. Az 1. Fejezet, 1. cikk, A (2) szerint menekült az: „Aki 1951. január 1. előtt történt események következtében faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni...” Forrás: <http://www.unhcr-budapest.org>.

¹⁷ Idézi Jackson: *i. m.* 403. Az ENSZ Közgyűlése által 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 14. cikk, 1. bekezdés: „Minden személynek joga van az üldözés elől más országban menedéket keresni és a más ország nyújtotta menedéket élvezni.”

¹⁸ Jackson: *i. m.* 403.

¹⁹ Jackson: *i. m.* 408.

²⁰ Jackson: *i. m.* 409.

nemzetisége, valamilyen sajátos társadalmi csoporthoz vagy politikai véleményhez tartozása miatt élete vagy szabadsága fenyegetve lehet.”²¹ Korának talán legjelentősebb menekültügyi szaktekinétye, a menekültügyi főbiztos vezető jogi tanácsadója, Paul Weis az *American Journal of International Law* 1954. áprilisi számában megerősíti, hogy ez valóban széles körben, szinte egyetemesen elfogadott elv volt.²²

A magyar menekültek befogadását nagymértékben elősegítette a nyugati társadalom támogató hozzáállása is. Az írott források és a szóbeli közlések egységesen állítják, hogy a magyar felkelők élet-halál harcát feszült, sőt aggódó figyelemmel és kitüntetett szimpátiával kísérő nyugati közvélemény, amelyet sokkolt a Szovjetunió brutális katonai fellépése, különleges együttérzéssel fogadta a földjükre érkező menekült magyarokat.²³ „Az ötvenhatos magyar emigránsok a forradalom dicsőségének részeseiként és egy a világ bámulatát kiváltó nemzeti felbuzdulás hőseiként érkeztek külföldre. Sok helyütt majdhogynem megtiszteltetésnek vették a magyar szabadságharcosokkal való találkozást, a korábbi elzárkózást és idegenkedést – például Svájcban – a rokonszenv és az együttérzés váltotta fel”, írta Borbándi Gyula.²⁴ Ez a hozzáállás nem csupán a hivatalos kormánynyilatkozatokot és a lakosságot jellemezte, de a menekültekkel közvetlen kapcsolatba lépett hatóságok magatartását is. A nyugati világ vezető hatalma, az Egyesült Államok propagandája még 1956-ban is azt a benyomást keltette, hogy a kelet-európai államok sorsa fontos a Nyugatnak, amely, ha alkalom nyílik rá, kész segíteni e térség népeinek, hogy megszabaduljanak a szovjet fennhatóság alól. A „magyar forradalom idején a nyugati közvélemény tehetetlen megdöbbenéssel tapasztalta, hogy egy vasfüggöny mögötti országban... az emberek fellázadtak a szovjet világbirodalom sokszoros túlereje ellen, és életüket, családjukat és egzisztenciájukat veszélyeztetve heroikus, tragikus, a politikai logika szerint irracionális küzdelmet folytatnak a szabadságért. Olyan eszméért, amely a nyugati világ értékei között a legelvontabb, s ugyanakkor a legfontosabb is”, állapította meg Békés Csaba, hozzátéve, hogy a nyugati közvéleménynek fel kellett ismernie, kormányai nem képesek hathatósan beavatkozni a szabadság megmentésére a szovjet befolyás alatt álló területeken.²⁵ Így a

²¹ UNARMS: Letter from Egon Schwelb, Deputy Director, Division of Human Rights to Philippe de Seynes, Under-Secretary for Economic and Social Affairs, Aide-mémoire on the attitude of Yugoslavia to the problem of refugees (12 November 1956), UN-S-445-0199-4.

²² Uo. Az irat az *American Journal of International Law* 1954. áprilisi számára utal, vol. 48, n° 2, 198–199.

²³ A francia társadalom reakcióját francia belügyminisztériumi források alapján lásd részletesen Kecskés D. Gusztáv: *Franciaország és a magyar forradalom, 1956*, Budapest, MTA Történettudományi Intézet, 2007, 99–105; uő: „A francia közvélemény reakciója (1956. október–december)”, *Kommentár*, 2006/5. sz. 16–23.

²⁴ Borbándi: *A magyar emigráció életrajza*. 1. kötet. 408.

²⁵ Békés Csaba: *Az 1956-os magyar forradalom a világpolitikában* (Második bővített és átdolgozott kiadás), Budapest, 1956-os Intézet, 2006. 132–133.

magyar menekültek érdekében tett kormányzati intézkedéseknek igen nagy volt a társadalmi támogatottsága erősítve az adott kormányok illetve kormányzó pártok pozícióját.²⁶ „A Szabad Világ annyira bőkezűen és őszinte közvetlenséggel válaszolt a magyar menekültek szorult helyzetére, hogy gyors cselekvésre volt szükség, hogy kielégítsék a lehetséges befogadó országok lakosságának lelkesedését”, állapította meg egy alapos kortárs vizsgálat, amely azt is hangsúlyozta, hogy a társadalom érzelmi azonosulásának döntő szerepe volt a hatóságok befogadási hajlandóságának növekedésében.²⁷

A kedvező nyugati fogadtatásához hozzájárult, hogy a magyar menekültek ideális menekültcsoportként jelentek meg: nagyrészt fiatal, egészséges, jól képzett, egyedülálló férfiak, vagyis szinte azonnal munkába állíthatók voltak.²⁸ Antikommunizmusukhoz nem fért kétség. Márpedig a korabeli nemzetközi menekültügyi rendszer legnagyobb anyagi erővel bíró szponzora, az Amerikai Egyesült Államok elsősorban a kommunista országokból eltávozó, és ennek révén a hidegháborús propaganda frontján felhasználható menekültkategoriók iránt érdeklődött.²⁹ Továbbá fehérek voltak, és az egész akkori nyugati világot figyelembe véve nem túl nagy tömegűek.³⁰ A Német Szövetségi Köztársaságban például 1956. január elsején 216 000 menekült volt az UNHCR mandátuma alatt – a mintegy 15 000 új magyar menekült befogadása nem hozott számottevő változást.³¹ Franciaország területén 1956 októberében 375 000 személyt tartottak menekültként nyilván,³² így az ott újonnan letelepedett mintegy 10 000 magyar nem számított igazán nagy tételnek. Beilleszkedésüket az is nagyban elősegítette, hogy éppen a nagy gazdasági prosperitás

²⁶ Franciaországban például 1956. november 18-ra „a magyar lakosságért” a belügyminisztérium aprólékos részletességgel „nemzeti napot” szervezett. A magyar menekültügy francia belpolitikai eszközként való felhasználásáról lásd Kecskés D. Gusztáv: *Franciaország és a magyar forradalom...*, 168–172.

²⁷ Archives of the UNHCR (Genf, a továbbiakban AUNHCR): Report of Fact Finding Committee of the Committee on Migration and Refugee Problems on the Hungarian Refugee Program, American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service, Inc. (21 April 1958), 6/9/HUN GEN.

²⁸ Loescher: *i. m.* 87.

²⁹ Loescher: *i. m.* 51, 53–54.

³⁰ Cseresnyés Ferenc „A nemzetközi menekültjog alkalmazása: Ausztria és az ’56-os menekültek”, *Múltunk*, 2007/1. sz. 172–173. A szerző Dietrich Thranhardt tanulmányára („Entwicklungslinien der Zuwanderungspolitik in EG-Mitgliedsländern”, *Zuwanderungspolitik in Europa. Nationale Politiken. Gemeinsamkeiten und Unterschiede*, szerk. Hubert Heinelt, Opladen, Leske+Budrich, 1994, 58–59.) hivatkozva a menekültek nyugati elfogadottságának a hidegháború időszakában három ismervét különíti el: az antikommunista jelleg kérdését, a „rasszista” szempontot és a „mennyiségi” kritériumot. Cseresnyés megállapítja, hogy az ’56-os magyarok antikommunista, fehér és viszonylag nem nagy tömegű menekültként mindhárom kategóriában jó elfogadottsággal rendelkeztek.

³¹ Report of the United Nations High Commissioner for Refugees, General Assembly, Official Records: Twelfth Session, Supplement No. 11 (A/3585/Rev.1), New York, 1957. 14.

³² AMAE: Note de la Délégation française auprès des Nations Unies, New York, *Assemblée générale. XIème session. Point 30 : Réfugiés*, no. 37/CES (le 8 octobre 1956), série: Nations Unies et Organisations Internationales, carton 300, dossier 3.

kezdetén, a munkaerő iránti fokozódó kereslet idején érkeztek Nyugatra,³³ amivel a források egybehangzó tanúsága szerint a kortársak, így a menekültügy illetékes szakemberei is tisztában voltak. „A világ kedvező gazdasági helyzetben van ezeknek az embereknek a befogadásához”, bátorít a svájci August Rudolph Lindt menekültügyi főbiztos a magyar menekültekkel foglalkozó genfi koordinációs bizottságban 1957 januárjában, mikor a magyar menekültügy megoldására fordítható pénzeszközök és az államok befogadási hajlandósága átmenetileg kimerült.³⁴ Paul Weis, a főbiztos vezető jogi tanácsadója mondta e testület 1957. május 6-i ülésén: „a kedvező gazdasági körülményeknek köszönhetően a helyzet a legtöbb országban kielégítőnek tekinthető; a menekültek fokozatosan az egyes országok állampolgáraival azonos jogot kapnak a munkára.”³⁵ A belga kormánynak az ENSZ főtitkárához 1957. decemberben küldött levelében szerepel: „úgy tűnik, hogy négy-öt hét alatt jóformán az összes menekült munkát talál, és beintegrálódik a belga közösségbe.”³⁶ Az UNREF Végrehajtó Bizottság 1958. januári ülésén a brit képviselő felszólalása szerint az Egyesült Királyságban található tizenötezer magyar menekült közül csupán hatszáz van munka nélkül.³⁷ Franciaországban a Belügyminisztérium 1957. december 15-i dátummal készített utóljára statisztikát a magyar menekültekről. 1958 első hónapjaitól ugyanis úgy vélték, hogy „Minden új magyar menekült a francia közösségbe [társadalomba] integrálódottnak tekinthető...”³⁸ Egy korábban is idézett kortárs tanulmány szerint az Egyesült Államokbeli New Jersey-ben felállított Camp Kilmer elnevezésű központi befogadó állomásra sok nagy ipari cég eljött, hogy képzett menekülteket szerződtessen. Mindenféle

³³ Loescher: *i. m.* 87. Cseresnyés: *i. m.* 172.

³⁴ Archives of the United Nations Office in Geneva (Genf, a továbbiakban: AUNOG): Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the third meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 10 January 1957, restricted (15 January 1957), GI/30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January–11 November 1957).

³⁵ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the ninth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 6 May 1957, restricted, HCR/SVA/SR.9 (10 May 1957), GI, 30/2, Jacket n° 2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees).

³⁶ UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Humanitarian activities to assist the Hungarian people. Note by the Secretary-General. Replies received from 18 December 1956 to 10 January 1957, 2. Belgium (18 December 1956), (A/3464) (10 January 1957), distribution: General, UN-S-445-0200-1.

³⁷ Archives du Comité international du Croix Rouge (Genf): Service de l'information, Office européen des Nations Unies à Genève, communiqué de Presse No REF/402, Septième session du Comité exécutif de l'UNREF, Séance de l'après-midi, lundi 13 janvier 1958 (13 janvier 1958).

³⁸ AUNHCR: Lettre de Henri Trémeaud, Délégué pour la France, Office du Haut-Commissaire pour les réfugiés à Colmar, Conseiller juridique, *Statistiques des nouveaux réfugiés hongrois en France*, HCR/P – 44 (1e 28 février 1958), dossier: 20-HUN-FRA Statistics – Hungarian refugees in France (February 1957-February 1958).

érdekcsoportok, a szórakoztató ipart is beleértve, ellátogatott Kilmerbe.³⁹ A magyarok elhelyezkedési esélyeit tovább növelte, hogy más menekültek és vendégmunkások a Földközi-tenger térségéből ekkor még nem jelentek meg a nyugati országokban.⁴⁰

Az Észak-atlanti Szövetség egykor titkos dokumentumaiból azonban kiderül, hogy a magyar menekültek sorsát oly pozitívan befolyásoló nemzetközi döntések háttérében a legdöntőbb tényezőként a nyugati kormányok erőteljes politikai akarata húzódik meg: a tagországok, különösen a NATO meghatározó ereje, az Egyesült Államok a magyar menekültek tömeges befogadásában hatalmas nemzetközi propagandalehetőséget látott a szovjet blokk államaival szemben vívott ideológiai küzdelemben.⁴¹ Az Észak-atlanti Tanács 1957. április 24-i ülésén jóváhagyott jelentés ajánlásai felszólították a tagállamok kormányait, hogy növekvő számban fogadjanak be magyar menekülteket Jugoszláviából és Ausztriából, és vállalják azok letelepítésének költségeit is. Továbbá vegyenek részt azokban a már megkezdett intézkedésekben, amelyek arra irányultak, hogy a magyar menekültek mindegyike eljusson 1957 végéig az általa választott országba. Végül pedig, hogy bőkezűen válaszoljanak az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának és az Európai Migráció Kormányközi Bizottságának (ICEM) a magyar menekültek letelepítéséhez szükséges pénzalap összegyűjtésére irányuló felhívására.⁴²

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete fontos kérdésként kezelte a magyar forradalom menekültjeinek megsegítését. A szövetség tagjai nagyban hozzájárultak az érdekükben végrehajtott nemzetközi humanitárius akció sikeréhez. Az Egyesült Államok kormánya például az ENSZ felhívására 5 millió dollárt adott erre a célra 1956-ban. A magyar menekültek túlnyomó többsége valamely NATO-országban telepedett le, ahol számos kedvezményben volt részük. Noha az ENSZ és annak szervezetei kezdeményezték és irányították a humanitárius programokat, együttműködve az Európai Migráció Kormányközi Bizottságával, a Vöröskereszt Társaságok Ligájával és magánszervezetekkel, mindenekelőtt a NATO-államok bőkezű adományai tették lehetővé e programok végrehajtását. A NATO szerepe ebben a nemzetközi akcióban tehát abban állt, hogy intézkedésekre ösztönözte a

³⁹ AUNHCR: Report of Fact Finding Committee of the Committee on Migration and Refugee Problems on the Hungarian Refugee Program, American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service, Inc. (21 April 1958), 6/9/HUN GEN.

⁴⁰ Cseresnyés: *i. m.* 172. A szerző továbbá kifejti: „A munkaerőpiacon lényegében még nem volt konkurencia. Amikor azután a verseny a hatvanas évek elején kibontakozott, a magyarok már meglehetősen komoly előnnyel rendelkeztek: strukturálisan integrálódtak, beszélték a befogadó ország nyelvét, befejezték szakiskolai vagy egyetemi tanulmányaikat. Előnyük tehát szinte behozhatatlan volt.”

⁴¹ A NATO-ban a magyar menekültek befogadásával kapcsolatban folyó egyeztetésekről lásd Kecskés D., *Franciaország és a magyar forradalom*, 236–240.

⁴² NA: A NATO Tanács ülésének jegyzőkönyve, amely a Chaillot Palotában, Párizsban, 1957. április 24-én 10 óra 15 perctől zajlott le (1957. április 29.). C–R (57)25.

tagállamok kormányait a menekültek segélyezése ügyében, és felhívott e lépések összehangolására. Ugyanakkor a szovjet propaganda esetleges vádjaival szembeni védekezés miatt – egy 1956. decemberi amerikai javaslat ellenére – az Észak-atlanti Szövetség nem hozta nyilvánosságra a magyar menekültüggyel összefüggő tevékenységét.⁴³

A Szovjetunió által dominált keleti és az Egyesült Államok vezette nyugati blokk „hidegháborús” szembenállásának viszonyai között ugyanis a magyar menekültek kérdése is a két tábor békés ideológiai harcának része lett. Amikor nyugati oldalon arról beszéltek, hogy a Nyugat erkölcsi felelősséggel tartozik a menekültek felé, azt a tényt hangsúlyozták, hogy „a magyar üzemi munkások és egyetemisták alkották a jelenlegi rendszerrel [vagyis a Kádár-kormányral] szembeni ellenállás fő központját. Ők álltak az októberi forradalom élén.”⁴⁴ Mint korábban láttuk, a Nyugat politikai és erkölcsi vereségként élték volna meg, ha a magyar menekültek tömegesen hazatérnek a „szabad világba” való beilleszkedésük esetleges nehézségei miatt. Az ideológiai tényező fontosságát az a tény is bizonyítja, hogy a NATO Tájékoztatási és Kulturális Kapcsolatok Bizottságának már az 1956. december 18-i, a magyar menekült egyetemistákkal foglalkozó első ülésén Nagy-Britannia képviselője megjegyezte, hogy mivel a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség központja Budapesten van, a Magyarországról menekült egyetemisták kitűnő helyzetben vannak ahhoz, hogy muníciót adjanak az ellenpropagandának ezzel a szervezettel és a következő Moszkvában tartandó Világifjúsági Találkozóval szemben.⁴⁵ A nyugati vezetők a magyar menekültek fogadásának bőkezű megszervezésekor figyelembe vették lakosságuknak a levert forradalom iránt tanúsított spontán rokonszenvét és szolidaritását is. Amikor azután ez az érzelmi hullám alábbhagyott, a NATO Tanácsa felkérte a szövetséges kormányokat, hogy mozgósítsák országaik közvéleményét, és ne hagyják abba a magyar menekültek érdekében tett erőfeszítéseiket.

A közvélemény azonban mit sem tudott a párizsi Chaillot Palotában, a szövetség akkori főhadiszállásán a kulisszák mögött titokban folyó egyeztető munkáról. A magyar menekültek érdekében folytatott pénzgyűjtés, valamint az ezzel szorosan összefüggő információs tevékenység és propagandakampány látható központi szereplője ugyanis nem a NATO, hanem az Egyesült Nemzetek Szervezete volt.

⁴³ NA: A Tájékoztatási és Kulturális Kapcsolatok Bizottsága ülésének jegyzőkönyve, amelyre a Chaillot Palotában, Párizsban, 1956. december 18-án 15 órától került sor (1957. január 8.). AC/52-R/67.

⁴⁴ NA: A Tájékoztatási és Kulturális Kapcsolatok Bizottságának jelentése, *Menekült magyar egyetemisták*. (1957. június 1.). C-M (57)89.

⁴⁵ NA: A Tájékoztatási és Kulturális Kapcsolatok Bizottsága ülésének jegyzőkönyve, amelyre a Chaillot Palotában, Párizsban, 1956. december 18-án 15 órától került sor (1957. január 8.). AC/52-R/67.

A világszervezet fellépésének nemzetközi jogi megalapozását a magyar menekültek segélyezésére felhívó ENSZ közgyűlési határozatok jelentették. Az ENSZ legfőbb tanácskozó és döntéshozó szerve már a menekültválság első napjaiban állást foglalt „a magyar nép humanitárius megsegítése mellett”, ami a magyarországi lakosság és a magyar menekültek segélyezését egyaránt jelentette. A Közgyűlés 1956. november 4. és 10. között lezajlott Második Rendkívüli Sürgősségi Ülésszakán november 9-én elfogadott 1006 (ES-II) határozat szerint „A Közgyűlés, Tekintettel arra, hogy a szovjet katonai alakulatok durva és elnyomó cselekedeteinek eredményeként egyre több menekült kényszerül Magyarország elhagyására és menedék keresésére a szomszédos országokban; 1. Felkéri a főtitkárt, szólítsa fel az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, hogy más megfelelő nemzetközi szervezetekkel és az érdekelt kormányokkal konzultáljon azzal a szándékkal, hogy gyors és hatékony előkészületeket tegyenek a Magyarországról való menekültek sürgősségi segélyezése érdekében; Sürgeti a tagállamokat, hogy tegyenek különleges hozzájárulásokat e célra.”⁴⁷ A magyar menekültek számának drámai növekedésével szembesülve az ENSZ Közgyűlés XI. ülészaka november 21-én újabb határozatot hoz [1129 (XI) határozat], amely: „Felkéri a főtitkárt és az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, hogy intézzenek sürgős felhívást mind a kormányokhoz, mind a nem kormányzati szervezetekhez az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága által a főtitkárnak tett jelentésben felbecsült jelenlegi minimális szükségletek kielégítése érdekében, továbbá felhatalmazza őket további felhívások kiadására a főbiztos tervei és becslései alapján...”⁴⁸ E határozatok révén a nemzetközi közösség az ENSZ főtitkárát, így annak New York-i Titkárságát, valamint – szintén a főtitkár alárendeltségében – az ENSZ menekültügyi főbiztosát bízta meg a magyar menekültek segélyezésének szervezésével. Az utóbbi határozat a pénzügyi alapok gyűjtésére külön is kitér. Ausztriában és Jugoszláviában az UNHCR képviselői elnökkölték a nemzetközi segélyek felhasználását végző csoportokat.⁴⁹ Hogyan alakult a felelősségi körök elhatárolása a főtitkár, a Titkárság és a Menekültügyi Főbiztos Hivatala között?

⁴⁶ Lásd Kecskés D. Gusztáv: „Pénzgyűjtés és propaganda. Az ENSZ-intézmények információs tevékenysége az 1956-os magyar menekültválság megoldása érdekében”, *Századok*, 2012 (146. évf.) 1. sz. 109–145.

⁴⁷ Az ENSZ Közgyűlés 571. teljes ülése, 1956. november 9. Magyarul megjelent: A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Szerk. Békés Csaba és Kecskés D. Gusztáv. Bp. 2006. 120.

⁴⁸ Az ENSZ Közgyűlés 587. teljes ülése, 1956. november 21. Uo. 124–125.

⁴⁹ Gil Loescher: *The UNHCR and the World Politics. A Perilous Path*, Oxford-New York, Oxford University Press, 2001, 84. A szerző hivatkozik Bernard Alexanderrel készített interjújára (Great Hasely, Anglia, 1986. december).

Mivel már a szovjetek magyarországi beavatkozását elítélő 1956. november 4-én elfogadott első közgyűlési határozat [1004 (ES-II)] foglalkozik a magyar válság humanitárius vetületével – felkérve a főtitkárt, hogy „a megfelelő szakosított intézmények vezetőivel konzultálva sürgősen tájékozódjon a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről, és a lehető leggyorsabban tegyen jelentést a Közgyűlésnek”⁵⁰ – az ENSZ Titkárság nyomban munkához lát. November 4-én Dag Hammarskjöld főtitkár Philippe de Seynes gazdasági és szociális ügyekben illetékes főtitkárhelyettes jelölte ki felelősnek a határozatok segélyezési előírásainak megvalósításáért, és felkérte James Morgan Read menekültügyi helyettes főbiztosot,⁵¹ hogy konzultáljon a megfelelő nemzetközi ügynökségekkel és az érdekelt kormányokkal a menekültek érdekében, továbbá tájékoztatta arról, hogy a tagállamoktól erre a célra érkező külön hozzájárulásokat a rendelkezésére bocsátják.⁵² November 5-én akcióterv készült az ENSZ Közgyűlés utóbb említett határozatának gyakorlati megvalósítására. Ebben megállapították, hogy a szakosított szervezetek közül az Egészségügyi Világszervezet (WHO) és az Egyesült Nemzetek Élelmiszeri és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) illetékesek, az ENSZ-családon belül továbbá az Egyesült Nemzetek Gyermekvédelmi Alapja (UNICEF) és a menekültügyi főbiztos részvétele szintén kívánatos. Ekkor még az Egyesült Nemzetek Európai Hivatalának (Genf) igazgatója, Adrian Pelt neve merül fel, mint aki a főtitkár képviselőjében azonnal konzultációkat kezd a WHO és a FAO vezetőivel, valamint a genfi székhelyű kormányközi és nem kormányközi szervezetekkel, főként a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságával és a Vöröskereszt Társaságok Ligájával.⁵³ November 10-én de Seynes szűkebb körű megbeszélést tartott, amelyen a Titkárság illetékesein kívül több ENSZ szakosított szervezet, így a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), az ENSZ Nevelési, Kulturális és Tudományos Szervezete (UNESCO), a WHO és a FAO képviselői is jelen voltak. A főtitkárhelyettes újra kilátásba helyezte a menekültügyi helyettes főbiztossal való sürgős kapcsolatfelvételt a vonatkozó ENSZ-határozat megvalósítása érdekében, felkérve őt, hogy „vállaljon azonnali

⁵⁰ Az ENSZ Közgyűlés 564. teljes ülése, 1956. november 4. Uo. 119.

⁵¹ A holland származású Gerrit Jan van Heuven Goedhart menekültügyi főbiztos 1956 júliusában bekövetkezett halála után az amerikai James Morgan Read helyettes főbiztos vezette ügyvezetőként a hivatalt a svájci August Rudolph Lindt főbiztos 1957. januári hivatalba lépéséig.

⁵² United Nations – Archives and Records Management Section (New York, a továbbiakban: UNARMS): Question considered by the Second Emergency Special Session of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Interim report of the Secretary-General on refugees from Hungary, A/3371 (1956. november 19.). UN-S-445-0198-5.

⁵³ UNARMS: The Situation in Hungary. Proposals to implement paragraphs 7 and 8 of the resolution contained in A/3286 (1956. november 5.). UN-S-445-0197-6.

felelősséget a magyar menekültek sürgősségi segélyezésének koordinálásáért”.⁵⁴ De Seynes mandátumának megfelelően rendszeres jelentésekben számolt be a főtitkárnak a magyar nép humanitárius segélyezése ügyében végzettekről, melyek közül az első 1956. november 12-i dátummal készült. E dokumentumból értesülhetünk a magyar menekültügy megoldásában részt vevő további szervezetekről, így az osztrák és jugoszláv kormány, az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága (ICEM), az Egyesült Államok Menekült Programja (USEP) és az önkéntes szervezetek tevékenységéről, jelezve, hogy Ausztriában „E művelet minden vonatkozásában a Főbiztos Bécsi Hivatala látja el a Koordináló Bizottság elnöki tisztet”. De Seynes továbbá nemzeti ENSZ-delegációkkal tárgyalt, és beszámolt az egyes országok felajánlásainak aktuális helyzetéről pénzbeli hozzájárulás és a befogadandó menekültek számát illetően.⁵⁵ Az ENSZ Titkárság gazdasági és szociális részlegét 1955 és 1975 közt vezető francia származású főtitkárhelyettes volt tehát a magyar segélyügy egyik kulcsszereplője, aki az „Under-Secretary for Relief to the Hungarian People” [főtitkárhelyettes a magyar nép segélyezése ügyében] címet is viselte. A közgyűlési határozat által fő felelősnek kinevezett Hammarskjöld főtitkár viszont csak igen ritkán, csupán néhány „elkerülhetetlen” protokolláris esemény kapcsán jelenik meg a kérdéssel kapcsolatban a nyilvánosság előtt. Így például 1956. november 14-én átadott az osztrák kormány képviselőjének egy 500 ezer dolláros csekket, 19-én pedig az UNHCR-nak egy 300 ezer dollárról szóló okiratot.⁵⁶ Az 1956 őszen egymással szinte párhuzamosan zajló magyarországi események és az Egyiptom, illetve Izrael, Nagy-Britannia és Franciaország részvételével kibontakozó szuezi háború közül a főtitkár egyértelműen a közel-keleti válságra koncentrált figyelmét. Úgy vélte ugyanis, hogy a magyar probléma a szovjet szuperhatalmi érdek miatt politikailag megoldhatatlan. És ha ő mégis nagy aktivitást mutat a kérdéssel kapcsolatban, az csupán az egyiptomi ügyben való sikeres fellépésének esélyeit csökkenti.⁵⁷ Hammarskjöld 1956. november 13-án utasította a Titkárság könyvelését, hogy a magyar nép humanitárius segélyezése céljából megnyitott számla kifizetéseit De Seynes irányítsa, akit napi

⁵⁴ UNARMS: Relief for the Hungarian People. Note on meeting held on Saturday, 10 November 1956, 11 a. m. UN-S-445-0197-1.

⁵⁵ UNARMS: Note of Philippe de Seynes, Under-Secretary for Economic and Social Affairs, United Nations [a továbbiakban rövidítésként: UN], New York to Dag Hammarskjöld, Secretary-General, UN, New York, The Situation in Hungary (1956. november 12.). UN-S-445-0199-11.

⁵⁶ UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Interim report of the Secretary-General on refugees from Hungary, A/3371 (1956. november 19.). UN-S-445-0198-5.

⁵⁷ National Library of Sweden (Stockholm, a továbbiakban: NLS): Outgoing code message from Dag Hammarskjöld, Secretary-General, UN (in Cairo actually) to Andrew Cordier, Assistant Secretary General, UN, New York, UNEF-4 (16 20Z), restricted (1956. november 16.). Dag Hammarskjölds samling [Gyűjtemény], Hungary, 1956–1957 (chronologic.), 1 November 1956 – 31 January 1957.

rendszerességgel kellett tájékoztatni a hozzájárulások és pénzbeli ígéretek összegének alakulásáról.⁵⁸

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának illetékességére – amint láttuk – már a Közgyűlés határozataiban utalás történik. A dokumentum legitimáló szerepét mutatja, hogy a magyar menekültek segélyezésében érdekelt szervezetek 1956. november 13-án Genfben tartott első egyeztető értekezletén, amelyet az UNHCR hívott össze, Read helyettes főbiztos éppen ennek felolvasásával kezdte meg a közös munkát.⁵⁹ A Menekültügyi Főbiztos és az Egyesült Nemzetek Menekült Alapja (UNREF) magyar menekültek segélyezésével kapcsolatos szerepének jogi háttérét 1956. november 15-i feljegyzésében az ENSZ Titkárság Általános Jogi Részlege is vizsgálta: úgy találták, hogy az UNHCR mandátuma valóban kiterjed a magyar menekültekre a hivatal alapszabályából következően is. Nemcsak jogi védelmüket láthatja el, hanem ösztönözheti letelepítésüket, megkönnyítheti a magánszervezetek erőfeszítéseinek koordinálását a menekültek ellátása érdekében. Valamint kezelheti a menekültek számára felajánlott pénzeszközöket szétosztva azokat a segélyszervezetek között.⁶⁰ A státúmus szerint továbbá diplomáciai lépéseket tehet a humanitárius tevékenység gyakorlati előmozdítására, munkálkodhat a menekültek életfeltételeinek, így szálláskörülményeinek javítása érdekében, ellenőrizheti a hazatelepülés önkéntességét, ösztönözheti a menekültek nemzetközi utazási szabadságának biztosítását, jogi, munkaerő-piaci helyzetük közelítését a befogadó állam polgáraiéhoz egészen az állampolgárság megszerzéséig.⁶¹ Az UNHCR „klasszikus” szerepköréhez tartozik tehát, hogy „hosszú távú megoldásokat” keressen a menekültek helyzetének rendezésére: vagyis hogy elősegítse továbbszállításukat az őket véglegesen befogadó országokba, vagy megkönnyítse visszatérésüket eredeti lakóhelyükre, esetleg pártolja az őket ideiglenesen befogadó államban való letelepedésüket. A genfi központú nemzetközi szervezetnek a magyar menekültügy megoldása során mindezen funkciók gyakorlására bőséges lehetősége nyílt.

⁵⁸ NLS: Interoffice memorandum from Dag Hammarskjöld, Secretary-General, UN, New York to William McCaw, Acting Controller, UN, New York, The situation in Hungary (1956. november 13.). Dag Hammarskjölds samling, Hungary, 1956–1957 (chronologic.), 1 November 1956 – 31 January 1957.

⁵⁹ Archives du Comité international de la Croix-Rouge (Genf, a továbbiakban: ACICR): Notes sur la réunion convoquée par le Haut Commissariat pour les Réfugiés à Genève le 13 novembre 1956 à 11 heures (1956. november 18.). B AG 234 094-001.

⁶⁰ UNARMS: Note from Oscar Schachter, Director of General Legal Division, UN, New York to Ralph Townlay, Special Assistant to the Under-Secretary, Department of Economic and Social Affairs, UN, New York, Role of High Commissioner for Refugees and UNREF with respect to refugees from Hungary (1956. november 15.). UN-S-445-0197-4.

⁶¹ Report of the United Nations High Commissioner for Refugees, General Assembly, Official Records: Twelfth Session, Supplement No. 11, A/3585/Rev.1, New York, 1957. 1.

Noha a Titkárság, az ENSZ egyik fő szerve rangban felette áll a Menekültügyi Főbiztosságnak, és a közgyűlési határozatok is egyértelműen utalnak az ENSZ-főtitkár fölérendelt szerepére, az első napoktól hatásköri feszültségek merültek fel a két intézmény között. A Titkárságnak a magyar nép segélyezésének intézésére beosztott vezető munkatársa, Myer Cohen szerint: „A menekültproblémával kapcsolatban hatásköri jellegű nehézségek támadtak az UNHCR-rel, amelyeket késedelem nélkül meg kell oldani. Álláspontunk [vagyis a New York-i Titkárság] szerint a Közgyűlés magyar menekültproblémával foglalkozó határozata különleges kötelezettségeket ró a főtitkára. Jóllehet a főtitkár felkérte az UNHCR-t a menekülteknek nyújtandó sürgősségi segélyezéssel kapcsolatos tevékenységek koordinálására, ez [Cohen szerint] nem jelenti azt, hogy a főtitkár lemondana teljes felelősségéről, és átadná az UNHCR-nek a közgyűlési határozat által előírt valamennyi tevékenységet. Ez az a pont, ahol nem értünk egyet az UNHCR-rel, mivel ez utóbbinak az a véleménye, hogy a teljes felelősség az övé, és például a főtitkár által a menekültek megsegítésére kapott mindennemű pénzt (vonatkozzon az akár ellátmányra, akár áttelepítésre) minden vita nélkül haladéktalanul át kell adni az UNHCR-nek, és az sem képezheti vita tárgyát, hogy azt mire használják...”, olvashatjuk a szigorúan titkos minősítésű titkársági levélben.⁶² Bár, amint látni fogjuk, később is felmerülnek ellentétek a Titkárság és a Menekültügyi Főbiztosság között, a magyar menekültek ügyével kapcsolatos pénzgyűjtési és propagandatevékenységben, már csak a megoldandó problémák nagysága miatt is, az együttműködés szándéka dominál.

Az Ausztriában néhány hét alatt több tízezresre duzzadt, és egyre növekedő menekülttömeg ellátása és továbbszállítása a végleges letelepedés országai felé hatalmas pénzösszegek összegyűjtését tette szükségessé. 1956. november 5-én Ausztria kormánya sürgős segélyfelhívással fordult a Menekültügyi Főbiztossághoz, kérve, hogy más államok fogadjanak be ideiglenesen annyi menekültet, amennyit csak képesek, és nyújtsanak pénzügyi segítséget az Ausztriában tartózkodó menekültek ellátásához is. Az UNHCR azonnal továbbította a kérést az UNREF Végrehajtó Bizottsága tagkormányaihoz, és a menekültkérdés iránt érdeklődést mutató számos más államhoz.⁶³ A magyar menekültprobléma jelentkezésének sokszerűségét jelzi, hogy az Ausztriába érkező menekültek száma 1952–1955-ben mindössze évi 2000-re volt tehető, 1956-ban pedig a novembertől

⁶² UNARMS: Letter from Myer Cohen, Executive Director for Relief to the Hungarian People, UN, New York to Pierre Obez, Liaison Officer, Technical Assistance Board, UN, Geneva, Strictly confidential (1956. november 17.). UN-S-445-0197-3.

⁶³ UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Interim report of the Secretary-General on refugees from Hungary, A/3371 (1956. november 19.). UN-S-445-0198-5.

Magyarországról érkezettekén kívül csupán mintegy 5000 főre rúgott.⁶⁴ Ugyanakkor méreteihez és lélekszámához képest Ausztria a forradalom leverését követően jelentkező magyar menekülthullám érkezése előtt is jelentős számú menekültről gondoskodott: 1956. november 1-jén mintegy 114 000 menekült volt Ausztriában az UNHCR mandátuma alatt, melyből a becslések szerint mintegy 20 000 táborokban élt.⁶⁵

Az 1951-ben az ENSZ keretében létrehozott Menekültügyi Főbiztosság pénzügyi lehetőségeit jelentősen behatárolta, hogy a nemzetközi menekültügyi rendszer legnagyobb pénzügyi súllyal bíró résztvevője, az Amerikai Egyesült Államok igyekezett marginalizálni szerepét. Az amerikaiak ellenségesen tekintettek az UNHCR-re, mert az IRO-val ellentétben nem tudták teljes mértékben az irányításuk alatt tartani. Vezetőnek nem az ő jelöltjüket választották meg. Továbbá a második világháború miatt hontalanná (displaced persons) vált mintegy 400 ezer, az idős kor, a betegség vagy a kevésbé keresett foglalkozás miatt a legnehezebben letelepíthető, így Európában maradt menekült került a Főbiztosság felügyelete alá. Washington viszont, ahogyan fentebb is említettük, elsősorban a szovjet blokk országaiból érkező, s így a hidegháború ideológiai csatáiban felmutatható menekültekkel kívánt foglalkozni.⁶⁶ Bár 1954-ben olvadás kezdődött az UNHCR és az amerikai külügy viszonyában, a kapcsolat csak a magyar menekültválság idején, főként pedig Lindt 1956. decemberi főbiztossá választása után rendeződött.⁶⁷

A hatalmasra duzzadó ausztriai magyar menekülttömeg és az ellátásukra pillanatnyilag rendelkezésre álló elenyészően csekély pénzeszközök közti feszültségen túl két további tényező is az újabb anyagi erőforrások gyors gyűjtésére ösztönzött. A menekültügy döntéshozói egyfelől attól tartottak, hogy a nyugati közvéleménynek a magyar menekültek befogadásával kapcsolatos lelkesedése néhány hónapon belül elhamvad, ennek következtében a kormányok segítségi hajlandósága csökkenni fog még a magyar menekültválság teljes megoldása előtt. Read helyettes menekültügyi főbiztos már 1956. november 13-án a genfi egyeztető bizottság ülésén felhívta a figyelmet erre a veszélyre, hangsúlyozva a menekültek Ausztriából való gyors elszállításának fontosságát: „Attól félt, hogy ha a világ szimpátiája által kiváltott lendület megtörik, a menekültek befogadása lassú munkaerő-válogatássá

⁶⁴ Report of the United Nations High Commissioner for Refugees, General Assembly, Official Records: Twelfth Session, Supplement No. 11, A/3585/Rev.1, New York, 1957. 7.

⁶⁵ UNARMS: Report submitted by the High Commissioner, The problem of Hungarian refugees in Austria. An assessment of the needs and recommendations for future action, UNREF Executive Committee, Fourth Session, A/AC.79/49 (1957. január 17.). UN-S-445-0199-11.

⁶⁶ Loescher: *i. m.* 51, 53–54.

⁶⁷ AUNHCR: Transcript of the Interview of August R. Lindt by Bryan Deschamp, 4 February 1998, Sound Recording, UNHCR Oral History Project, Fonds 36, Records of the Archives. 7. Lindt erőteljesen törekedett az amerikaiakkal való feszültségek felszámolására.

alakul.”⁶⁸ Amint fentebb láttuk, a gyors nyugati humanitárius reagálás egyik fő tényezője éppen az egyes nyugati befogadó országok lakosságának nagyfokú érzelmi azonosulása volt. A közvélemény érdeklődésének 1957 elejétől bekövetkező csökkenése⁶⁹ valóban a kormányok adakozási hajlandóságának jelentős gyengülésével járt. Ezért nem meglepő, hogy az UNREF Végrehajtó Bizottsága Állandó Program Albizottságának ülésén 1957. januárban egyes kormányok erőteljesen szorgalmazni kezdték, hogy az önkéntes szervezetek felajánlásait az újabb adakozási felhívás kiadása előtt minél pontosabban mérjék fel.⁷⁰ Ettől az időtől alábbhagyott az államok menekültbefogadási hajlandósága is. A menekültkérdés nyugati illetékeseit már a válság kezdeti szakaszától az is aggasztotta, hogy a magyar menekültek elcsüggedhetnek, ha sorsuk végleges megoldása sokáig elhúzódik, és kénytelenek hosszú időt nehéz tábori körülmények között tölteni. A Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciájának (SCVAWR) nevében a Magyarországról jött menekültek kérdésének genfi koordinációs albizottságban 1956. november 20-án felszólaló Charles H. Jordan kifejtette: „Nem szabad engedni, hogy a menekültek csalódjanak a Nyugatban; ha szükséges, segítségnyújtási felhívást kell intézni az egész világ felé.”⁷¹ Az Észak-atlanti Szövetség kormányai, a fentebb idézett NATO-dokumentumok tanúsága szerint, egy ilyen presztízsveszteséget mindenképpen el kívántak kerülni. Lindt menekültügyi főbiztos a magyar menekültkérdés 1957 végéig történő, vagyis a korábbi menekültproblémák megoldásához képest igen gyors lezárása mellett érvelve azt is megemlíti, hogy a hosszú tábori élet miatt elfásult, moráljukban megrendült menekültek beintegrálása lényegesen több pénzbe kerülne.

Az 1956-os forradalom leverését követően Magyarországot elhagyó mintegy 200 ezer honfitársunk legnagyobb többségének sikeres nyugati befogadásában tehát jelentős szerepet játszottak az ENSZ-család intézményei, főként a New York-i Titkárság és a genfi székhelyű Menekültügyi Főbiztosság. A menekültprobléma kezeléséhez szükséges pénz

⁶⁸ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Summary record of the Co-ordination Meeting on the Question of Refugees from Hungary, between Governmental and Intergovernmental Organizations and Voluntary Agencies working for Refugees, held at the Palais des Nations, Geneva, 13 November 1956, restricted (1956. november 21.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

⁶⁹ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the ninth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 6 May 1957, HCR/SVA/SR.9, restricted (1957. május 10.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January – 11 November 1957).

⁷⁰ UNARMS: United Nations Refugee Fund, Executive Committee, Standing Programme Sub-Committee, Fourth Session, Provisional summary record of the seventy-second [?] meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 25 January 1957, restricted (1957. január 25.). UN-S-445-0199-11.

⁷¹ UNARMS: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee on the Question of Refugees from Hungary, Summary record of the first meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 20 November 1956, restricted (1956. november 21.). UN-S-445-0198-5.

összegyűjtéséből, kezeléséből és felhasználásának szervezéséből egyaránt kivették részüket. A nemzetközi segélyakció dokumentálása túlnyomórészt rájuk hárult. Az ENSZ Közgyűlés adakozási felhívásainak támogatására elindított komplex médiakampányuk pedig a világ minden tájára eljuttatta az Ausztriában és Jugoszláviában összezsúfolódott menekülttömeg szükségének hírért.

Az illetékes ENSZ-szervezetek, különösen az UNHCR információs tevékenységét egyértelmű nemzetközi elismerés övezte. A közgyűlési határozatok által számára kijelölt feladatokat nagy alaposággal hajtotta végre. A felméréseket és számításokat, amelyeket a Menekültügyi Főbiztosság elvégzett például a menekültek szükségleteivel kapcsolatban, az illetékes nemzetközi intézmények, az ENSZ Menekült Alap és a Titkárság kiindulópontnak tekintették.⁷² A menekültügy által érintett nemzetközi fórumokon, így a Közgyűlésben, annak szociális, humanitárius és kulturális kérdésekkel foglalkozó 3. Főbizottságában és az UNREF Végrehajtó Bizottságában is a kormányok képviselőinek egyértelmű dicsérete fogalmazódott meg: „Popper úr (Egyesült Államok) ... kifejezte az Albizottság háláját a főbiztos és csapata felé azért a hozzáértésért, amellyel oly sok fejtörést okozó problémát előadtak számukra”, olvashatjuk az ENSZ Menekült Alap Állandó Program Albizottsága 1957. január 25-i ülésének összefoglaló jegyzőkönyvében.⁷³

Az ENSZ Titkárság Sajtó Osztályának aktív és erőteljes részvétele a világszervezet pénzügyügyi erőfeszítéseinek támogatására új jelenségnek tekinthető. „Mivel a közgyűlési határozat kifejezetten arra utasít bennünket, hogy azonnal és a későbbiekben is felhívásokat küldjünk mind a kormányoknak, mind az NGO-knak a menekültek megsegítése érdekében, ez távolodást jelent a szokásos pénzügyügyi-ellenes politikánktól”, szögezte le már a sajtóhadjárat tervezésekor Duckworth-Barker sajtóügyi főmunkatárs.⁷⁴ A világszerte jelen lévő ENSZ információs központok felhasználása az adakozás elősegítésére szintén újdonságnak számított.

Az 1956-os magyar menekültek nyugati befogadásának különleges sikerét – amint kimutattuk – számos tényező együttesen magyarázza. A második világháború borzalmaira emlékező humanitárius érzület, ezzel összefüggésben a menekültek jogainak egyre pontosabb

⁷² Report of the United Nations High Commissioner for Refugees, General Assembly, Official Records: Twelfth Session, Supplement No. 11, A/3585/Rev.1, New York, 1957. 2.

⁷³ UNARMS: United Nations Refugee Fund, Executive Committee, Standing Programme Sub-Committee, Fourth Session, Provisional summary record of the seventy-second [?] meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 25 January 1957, restricted (1957. január 25.). UN-S-445-0199-11.

⁷⁴ UNARMS: Interoffice memorandum from Vernon Duckworth-Barker, Senior Information Officer for Technical Assistance, UN, New York to Val J. G. Stavridi, Director External and Specialized Agencies Service, Department of Public Information, UN, New York, Attached documentation on Hungarian relief (1956. november 27.). UN-S-445-0195-7.

és határozottabb megfogalmazása éppúgy hozzájárult, mint a levert forradalommal mélyen együtt érző nyugati lakosság támogató hozzáállása. Az 56-os emigráció munkaerő-piaci szempontból különlegesen kedvező összetétele találkozott a „csodákat” produkáló nyugati gazdasági fellendüléssel. A döntő elemnek mindazonáltal a NATO-kormányok politikai akaratát tekinthetjük, amely – a szovjetekkel vívott ideológiai csata okán – a közvélemény érzelmi azonosulásának hanyatlása után is erőteljesen támogatta a magyar menekültprobléma felszámolását. A menekültválság megoldásának pénzügyi alapja ugyanis túlnyomó részben kormányzati forrásokból, és elsősorban az Észak-atlanti Szövetség államaiból származott. A kormányzati hozzájárulások jelentőségét jól érzékelteti, hogy a magyar menekültek ausztriai ellátásának költségeit döntően az egyes kormányok által az ENSZ-hez és más szervezetekhez befizetett összegek fedezték. A magánszervezetek felajánlásai bár jelentősek voltak, de az egészhez képest csupán járulékos jellegűek lehettek.⁷⁵

Mindazonáltal a pénzgyűjtési erőfeszítések nemzetközi jogi felhatalmazással (az ENSZ Közgyűlés határozatai) bíró koordinációja, a humanitárius szükségletek és tevékenységek szakszerű és megbízható dokumentálása, valamint a pénzgyűjtési felhívások támogatására professzionálisan megszervezett és lebonyolított médiakampány révén az ENSZ intézményrendszere jelentősen hozzájárult a nyugati kormányzati akarat kiformalódásához és sikeres megvalósulásához.

A genfi intézmények kiemelkedő jelentősége: a Koordinációs Bizottság

A Menekültügyi Főbiztosság és a hatalmas aktivitást mutató számos nem kormányzati szervezet tevékenysége nyomán Genf a magyar menekültek érdekében kifejtett nemzetközi humanitárius erőfeszítések koordinálásának fő központja lett. 1956. novembertől a Nemzetek Palotájában rendszeresen ülésezett az UNHCR elnökle alatt a menekültekkel foglalkozó kormányzati és kormányközi szervezetek, valamint önkéntes ügynökségek Koordinációs Bizottsága és ennek szűkebb körű, operatív Albizottsága. Az ENSZ-hez tartozó részt vevő intézmények közül megemlítendő az Egyesült Nemzetek Európai Hivatala, az Egészségügyi Világszervezet és az ENSZ Társaságok Világszövetsége. Az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága (ICEM), mint ENSZ-családon kívüli kormányközi intézmény óriási szerepet vállalt a magyar menekültek elszállításában Ausztriából és Jugoszláviából. A megbeszélések

⁷⁵ AUNOG: United Nations General Assembly, UNREF Executive Committee, Fourth Session, Standing Programme Sub-Committee, Fourth Session, Report on the Fourth Session of the Standing Programme Sub-Committee, Geneva, 23–28 January 1957, A/AC.79/53, A/AC.79/PSC/5, general (1957. január 28.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January – 11 November 1957).

nagy befolyással rendelkező résztvevője volt az Egyesült Államok Menekült Programja (USEP), amely – amerikai kormányzati érdekeket megjelenítve – a segélyakció egyik fő finanszírozója volt. A nem kormányzati szervezetek egyik csoportját a nem vallási jellegű ügynökségek alkotják. Ezek közül méreteinél és tekintélyénél fogva egyaránt kiemelkedik a koordinációs megbeszéléseken képviselői útján gyakran felszólaló Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS), amely döntő szerepet vállalt az Ausztriában lévő magyar menekültek elszállásolásában és ellátásában. Ebbe a kategóriába sorolható a Nemzetközi Szociális Szolgálat (ISS), a Nemzetközi Megmentési Bizottság (IRC) és az Egyetemi Világszolgalat (WUS) is. A vallási indíttatású humanitárius szervezetek közül a tárgyalásokon jelen volt a kvéker Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság (AFSC), a Testvérek Egyházára támaszkodó Testvéri Szolgálat Bizottság (BSC), továbbá az Unitárius Szolgálat Bizottsága (USC). Ami a katolikus intézményeket illeti, a Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia (ICRCC), a Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (ICMC) és az amerikai katolikus hierarchiát képviselő Országos Katolikus Jóléti Konferencia (NCWC) szerepelt. A nagy protestáns szervezetek közül az értekezleteken képviseltette magát a Lutheránus Világszövetség (LWF), az Evangélikus Segélyszervezet (Evangelisches Hilfswerk) és az Egyházak Világtanácsa (WCC). A felekezeti hovatartozástól függetlenül keresztény fiatalokat tömörítő YMCA Világszövetség és női testvérszervezete, a YWCA Világszövetség szintén hallatta hangját. A zsidó ügynökségeket öt segélyezéssel foglalkozó szervezet jelenítette meg: az Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság (AJDC), az Egyesült HIAS Szolgálat, az ORT Világunió, az OSE Világunió és a Zsidó Ügynökség Palesztináért. A Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája NGO-k szövetségékként volt jelen.

Mivel a magyar menekültek ausztriai, később jugoszláviai ellátásában részt vevő intézmények központjai nagyrészt Genfben voltak, ezek az értekezletek páratlan lehetőséget adtak a segélytevékenység koordinálására. A menekültügyi főbiztos helyettese, Read felszólalásában már a csoport első ülésén nagy hangsúllyal beszélt arról, hogy „szükséges a magyar menekülteknek segítséget nyújtó szervezetek felelősségi köreinek elhatárolása és erőfeszítéseik összehangolása. Az összehangolást és a hatásköröknek ezt az elhatárolását minden szinten meg kell valósítani.”⁷⁶ Arra is kitért, hogy „a megbeszélések célja, hogy a Magyarországról hirtelen elmenekültek válságos helyzetének megoldása érdekében

⁷⁶ ACICR (Genf): B AG 234 094-001, Notes sur la réunion convoquée par le Haut Commissariat pour les Réfugiés à Genève le 13 novembre 1956 à 11 heures.

információkat cseréljenek, és összehangolt akciótervet dolgozzanak ki”.⁷⁷ Az üléseken készített összefoglaló jegyzőkönyveket, amelyek nemcsak döntéseket ismertettek, hanem a felvetett problémákról, javaslatokról szintén beszámoltak, eljuttatták a „terepen” dolgozó munkatársakhoz is.

Az értekezleteken szóba kerültek a magyar menekültek ellátásával, szállításával és letelepedésével kapcsolatban megoldandó problémák. Az 1956. december 18-i egyeztetésen például a Vöröskereszt Társaságok Ligájának képviselője jelezte, hogy időlegesen hiányuk van bizonyos élelmiszerekből (húsból, zsírból és gyümölcsökből), és kérte, hogy ha valamelyik szervezetnek van ezekből raktárkészlete, küldjön.⁷⁸ Számos alkalommal elhangzottak az egyes ügynökségek tevékenységéről szóló beszámolók is. Így a jegyzőkönyvekből tudomást szerezhettünk arról, hogy az Orvosi Világszövetség igyekezett segítséget nyújtani a mintegy hétszáz menekült magyar orvos beilleszkedéséhez, az OSE Világunió pedig a hozzávetőlegesen száz zsidó származású orvos szakmai pályájának folytatását kívánta előmozdítani.⁷⁹ Több alkalommal is megvitatták a menekült családok egyesítésének ügyét, a kísérő nélküli kiskorúak különösen kényes helyzetét és a menekült magyar egyetemisták problémáit. Egészségügyi és higiéniai kérdések is nagy nyomatékkal szerepeltek. Vagyis a tanácskozások technikai jellegűek voltak, és tudatosan kerültek a politikai vonatkozásokat: Pierre Obez, az Egyesült Nemzetek összekötő tisztviselője a magyar nép segélyezése ügyében 1956. november 20-án fel is hívta a Koordinációs Albizottság figyelmét, hogy kívánatos tartózkodniuk a politikai állásfoglalásoktól, és várják inkább meg a New York-i ENSZ-intézmények, főként a Közgyűlés döntéseit.⁸⁰

1956. novembertől 1957. októberig a Koordinációs Bizottság tizenkétszer ülésezett, míg a kisebb létszámú, operatívabb Albizottság öt alkalommal. A tanácskozások – a magyar menekültügy alakulásával összefüggésben – 1956 ősze és 1957 tavasza között követték

⁷⁷ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Summary record of the Co-ordination Meeting on the Question of Refugees from Hungary, between Governmental and Intergovernmental Organizations and Voluntary Agencies working for Refugees, held at the Palais des Nations, Geneva, 13 November 1956, restricted (1956. november 21.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

⁷⁸ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fourth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 18 December 1956, HCR/SVA/SC/SR.4, restricted (1956. december 19.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

⁷⁹ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fifth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 19 February 1957, HCR/SVA/SR.5, restricted (1957. február 21.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

⁸⁰ UNARMS: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee on the Question of Refugees from Hungary, Summary record of the first meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 20 November 1956, restricted (1956. november 21.). UN-S-445-0198-5.

egymást a legnagyobb sűrűséggel. 1957. június 19-én a válság fokozatos megoldódása láttán az UNHCR-t képviselő Pinegar azt javasolta, hogy a koordinációs bizottság ne ülésezzen tovább rendszeresen és nagy gyakorisággal, és csak szükség esetén hívják össze újra.⁸¹ A hosszúra nyúlt szünet után október 29-én tartott utolsó ülésen, nem egész egy évvel a magyar exodus megindulása után, elégedetten állapíthatták meg, hogy a probléma legnagyobb része megszűnt, ezért Read helyettes főbiztos javaslatára feloszlatták a Bizottságot.⁸²

Az ENSZ-főtitkárnak a magyar menekültek segélyezéséről készített ideiglenes jelentése joggal állapította meg, hogy: „A terhek ilyen megosztását a menekültekkel kapcsolatos munkában mindig ideálisnak tekintették, azonban mostanáig ez nem volt reális lehetőség.”⁸³ A genfi székhelyű Koordinációs Bizottság értekezletei nagymértékben hozzájárultak ennek a nemzetközi humanitárius akciónak a különleges sikeréhez.

Kötetünk e Bizottság és az Albizottság üléseinek angol nyelvű összefoglaló jegyzőkönyveit teszi közzé magyar fordításban. A jegyzőkönyvek általában az egyes értekezletek után néhány nappal készültek, és kerültek szűk körű terjesztésre. A résztvevőknek volt lehetőségük javítást kérni, amellyel néhány alkalommal éltek is. Az Albizottság üléseinél nem készültek ideiglenes jegyzőkönyvek, ezért az ezekkel kapcsolatban kért módosítások csak a következő ülés jegyzőkönyvében szerepelhettek függelékként.

A közreadott irategyüttes legnagyobb része az Egyesült Nemzetek Genfi Hivatalának Levéltárából (Archives of the United Nations Office in Geneva, AUNOG) származik, míg két dokumentumot a New York-i ENSZ Levéltárban (United Nations – Archives and Records Management Section, UNARMS) gyűjtöttem.

A dokumentumsorozat kiváló lehetőséget ad arra, hogy bepillantást nyerjünk a menekültügy és a nemzetközi humanitárius akciók egyetemes története szempontjából oly nagy jelentőségű 1956-os magyar menekültválság kezelésének műhelytitkaiba, technikai részleteibe. Nyomon követhetjük a nemzetközi menekültügyi rendszer különféle aktorainak tevékenységét, nyilvános állásfoglalásait és azok változását. Európai viszonylatban hatalmas tömegűnek számító menekült sorsáról tárgyaltak. A Menekültügyi Főbiztosság csak 1974-ben

⁸¹ AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the eleventh meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 19 June 1957, HCR/SVA/SR.11, restricted (1957. június 19.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

⁸² UNARMS: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the twelfth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 29 October 1957, HCR/SVA/SR.12, restricted (1957. október 30.). UN-S-445-0197-4.

⁸³ UNARMS: Question considered by the Second Emergency Special Session of the General Assembly from 4 to 10 November 1956. Interim report of the Secretary-General on refugees from Hungary (A/3371) UN-S-445-0198-5.

kap legközelebb hasonló nagyságrendű európai megbízatást, amikor a ciprusi fegyveres események nyomán menekülésre kényszerült 226 000 személy ellátásáról kellett gondoskodnia.⁸⁴

A közzétett jegyzőkönyvekből kibontakozik a nyugati világ és benne az önkéntes ügynökségek menekülő honfitársainknak nyújtott sokrétű, áldozatos és hatékony segítségnyújtása. Újabb bizonyíték, hogy a magyarságnak évezredes története során nem csupán fájdalmas tapasztalatok jutottak osztályrészül...

⁸⁴ Hárs Ernő: *A nemzetközi szervezetek világa*. Budapest, Gondolat, 1982. 305.

DOKUMENTUMOK

HCR/SVA/SR.1
Terjesztés
KORLÁTOZOTT
1956. november 21.
CSAK ANGOLUL

1. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs megbeszélés a Magyarországról jött menekültek kérdéséről a menekültekkel foglalkozó kormányzati és kormányközi szervezetek, önkéntes szervezetek, valamint az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa Hivatalának részvételével, melyet a Nemzetek Palotájában⁸⁵ tartottak Genfben, 1956. november 13-án, kedden.

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV

ELNÖKÖL:

READ úr (a menekültügyi főbiztos helyettese⁸⁶)

JELEN VANNAK:

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – PELT úr (igazgató), REHLING úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága [ICEM] – TITTMAN úr (igazgató), JACOBSEN úr (igazgatóhelyettes)

Egyesült Államok Menekült Programja [USEP] – BROWN úr

Egészségügyi Világszervezet [WHO] – Dr. KAUL, Dr. RIJKELS

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának [UNHCR] Hivatala – READ úr (a főbiztos helyettese), PINEGAR úr és a Központ további vezető munkatársai

Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája – JORDAN úr

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság [AFSC] – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság [AJDC] – ELFENBEIN úr, SEIDENMAN úr

⁸⁵ A Nemzetek Palotája (francia elnevezés: Palais des Nations, angol elnevezés: Palace of Nations) 1929 és 1936 között épült Genfben, Svájcban, hogy a Népszövetség központja legyen. 1946 óta az Egyesült Nemzetek Szervezete európai részlegének ad helyet, amelyet 1949 és 1957 között az Egyesült Nemzetek Európai Hivatala (European Office of the UN) néven tartottak számon.

⁸⁶ A holland származású Gerrit Jan van Heuven Goedhart menekültügyi főbiztos 1956 júliusában hirtelen bekövetkezett halála után az amerikai James Read helyettes főbiztos lépett elő az UNHCR ügyvezetőjeként. Az 1956. decemberben főbiztossá választott svájci August Rudolph Lindt 1957. január elsején vette át hivatalát.

Testvéri Szolgálat Bizottság – ZIGLER úr, THOMPSON úr, TRIN úr
Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság – SILBERSCHEIN asszony
Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MAUNOIR úr, MATHEY [helyesen MATHEZ]
asszony
Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia [CICC] – BOUVIER abbé
Nemzetközi Megmentési Bizottság [IRC] – De JAGER kisasszony
Nemzetközi Szociális Szolgálat – RIVIER kisasszony
Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr
Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr
Országos Katolikus Jóléti Konferencia [NCWC] – St. JOHN úr, NORTON kisasszony
Tolstoy Alapítvány – McCRACKEN úr
Egyesült HIAS Szolgálat – HORWITZ úr
YMCA Világszövetség – MOYSE úr
YWCA Világszövetség – DREIJER kisasszony, POLE kisasszony
Egyházak Világtanácsa [WCC] – CHANDLER úr, JABOOR kisasszony
ORT Világunió – GROSSMANN úr
Egyetemi Világszolgálat [WUS] – AITKEN úr, IOVENKO úr
Veteránok Világszövetsége – HEAPS úr

Az Európa Tanács meghívást kapott, hogy képviseltesse magát a megbeszélésen, de nem tudott képviselőt küldeni.

READ úr (a menekültügyi főbiztos helyettese) megnyitó beszédében kifejtette, hogy a megbeszélések célja, hogy a Magyarországról hirtelen elmenekültek válságos helyzetének megoldása érdekében információkat cseréljenek, és összehangolt akciótervet dolgozzanak ki. Felkéri a menekültek érdekében kifejtett akcióban részt vevő egyes szervezeteket és ügynökségeket, hogy röviden mutassák be, mit tesznek és kívánnak tenni. Noha nyilvánvaló, hogy egyes ügynökségek a Magyarországról jött menekültek mellett érdekeltek általában a magyar nép segélyezésében is, ez mégis két különböző kérdés, és az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala csak a menekültek kérdésével foglalkozik. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése november 9-én határozatot fogadott el, amelynek B Része a következőképpen szól:

„B. *Tekintettel arra, hogy a szovjet katonai alakulatok durva és elnyomó cselekedeteinek eredményeként egyre több menekült kényszerül Magyarország elhagyására és menedék keresésére a szomszédos országokban;*

(1) *Felkéri a főtitkárt,⁸⁷ szólítsa fel az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosát, hogy más megfelelő nemzetközi szervezetekkel és az érdekelt kormányokkal konzultáljon azzal a szándékkal, hogy gyors és hatékony előkészületeket tegyenek a magyarországi menekültek sürgősségi segélyezése érdekében;*

(2) *Sürgeti a tagállamokat, hogy adjanak külön hozzájárulásokat e célra.”⁸⁸*

A kormányoktól a menekültek fogadása céljából érkezett felajánlások ideiglenes listáját szétszötták a jelenlévők között. Ebből a listából kiderül, hogy egyes kormányok tévesen abban a hiszemben vannak, hogy a menekültek között jelentős számban vannak kíséret nélküli gyermekek. Valójában az árvák és kíséret nélküli gyermekek száma rendkívül csekély, és arra kéri a szervezeteket, hogy ezt a tényt, amennyire lehet, tegyék közismertté.

Bécsben koordinációs bizottságot hoztak létre, amelyben az osztrák Belügyminisztérium, az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága, az Egyesült Államok Menekült Programja, az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa, a Nemzetközi Vöröskereszt, az Ausztriai Nemzetek Bizottsága Magyarország Segélyezésére és a menekültek érdekében dolgozó nemzetközi és nemzeti ügynökségek csoportjainak képviselői vannak jelen. Az osztrák Belügyminisztérium viseli a közvetlen felelősséget a menekültek gondozásáért és ellátásáért.

Minden jelenlévő tudatában volt a helyzet súlyosságának, és sokan közülük már személyes érintkezésben állnak a menekültekkel. Bizonyos osztrák körök várakozásaival ellentétben a menekültek beáramlása tovább folytatódik. Most az ország belsejéből jönnek és nem csupán Sopron környékéről. Noha a kormányok bőkezű befogadási felajánlásai elvileg elégségesek az egész eddig érkezett menekülttömeg ellátására, valószínűleg nem minden felajánlást tudnak teljesíteni, és a menekültek egy része bizonyára nem határozta el véglegesen, hogy kivándorol-e. Megoszlanak a vélemények arról, hogy sürgetni kell-e a menekülteket, hogy gyorsan végleges döntést hozzanak kivándorlásuk felől. Majdnem minden felajánlás végleges letelepedésre vonatkozik. Svájc már 1000 menekültet fogadott, és francia, valamint svéd missziók is megkezdték a válogatást.

Az tehát világos, hogy Ausztria bizonyos ideig jelentékeny problémával áll szemben, és szüksége van pénzügyi segítségre. A Főbiztos Hivatalának néhány nappal ezelőtti külön

⁸⁷ Hammarskjöld, Dag (1905–1961): svéd politikus. 1953–1961-ben az ENSZ főtitkára.

⁸⁸ Lásd *Az ENSZ Közgyűlésének a magyar menekültekkel kapcsolatos határozatai* című részt.

felhívására válaszul az Egyesült Államok kormánya egymillió dolláros hozzájárulást szándékozik adni, a kanadai kormány százezer dollárt fog adni, míg Dánia harmincezer dollárral járul hozzá az UNHCR és húszezer dollárral az ICEM költségeihez. Az osztrák kormányon kívül más kormányoknak is kétségtelenül szüksége lesz bizonyos pénzügyi segítségre az általuk vállalt menekültek befogadásához. Ami a Jugoszláviában tartózkodó Magyarországról jött menekülteket illeti, De Seynes, az Egyesült Nemzetek főtitkárhelyettese a New York-i jugoszláv delegációtól úgy értesült, hogy 200 és 300 között van a menekültek száma. A jugoszláv kormány egyaránt engedélyezte számukra, hogy kívánságuk szerint kivándoroljanak, Jugoszláviában maradjanak, vagy visszatérjenek Magyarországra.

PELT úr (az Egyesült Nemzetek Európai Hivatalának igazgatója) elmondta, hogy felkérte őt De Seynes úr, gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkárhelyettes, hogy felelősként koordinálja a genfi központú szervezeteket a Közgyűlés magyar nép segélyezésével kapcsolatos határozatainak végrehajtása érdekében. A menekültekkel kapcsolatos munka tekintetében a Menekültügyi Főbiztos Hivatala viseli a koordinációval kapcsolatos teljes felelősséget. Örülne viszont, ha a különböző szervezetektől tájékoztatást kapna a nem a menekülteket érintő munkájukról és terveikről is.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) elmondta, hogy a Vörös Kereszt Nemzetközi Bizottsága és a Vöröskereszt Társaságok Ligája együttesen megállapodott, hogy egy hónapos időszakra gondoskodnak az Ausztriában lévő menekültek alapvető szükségleteiről. Azután újra át kellene tekinteni a helyzetet. A szükséges ellátmányt a nemzetközi [helyesen a nemzeti] Vöröskereszt társaságok, különböző önkéntes szervezetek és kormányzati források, nevezetesen az Egyesült Államok Hadseregének készletéből 127 000 dollár értékű élelmiszer és egyéb ellátmány biztosítja. A Vöröskereszt arra törekszik, hogy tevékenységét csak sürgősségi segélyezésre korlátozza, és nincsenek a menekültekre vonatkozó hosszú távú tervei.

TITTMAN úr (az Európai Vándorlás Kormányközi Bizottságának igazgatója) mondta, hogy a Bizottság a lehető legteljesebb mértékben együttműködik minden érintett ügynökséggel.

JACOBSEN úr (az ICEM igazgatóhelyettese) elmondta, hogy a menekültek befogadására vonatkozó, a kiosztott papírokon szereplő listákon túl a Bizottság ígéretet kapott a kormányoktól mintegy 200 000 dollár átutalására a Magyarországról származó menekültek dokumentálásának és szállításának költségeire.

BROWN úr (Egyesült Államok Menekült Programja) mondta, hogy az USEP vezetése már szétosztott mintegy 8000 személyes felszerelést, kilencezer takarót, 8000 lepedőt, 10 000

darab további felszerelést, és most folyik bizonyos mennyiségű konzerv szállítása. Az eddigi költségek mintegy 110 000 dollárra rúgnak, és további 100 000 dollárt utaltak röviddel ezelőtt meleg ruha vásárlása céljából. Az USEP Igazgatóság az NCWC-in, a Caritason, a WCC-én és az Evangélikus Segélyszervezeten keresztül végzi a munkát, szorosan együttműködve a Vöröskereszttel és az ICEM-mel. Nagy jelentőségű megoldandó kérdés maradt a megfelelő regisztrációs, dokumentációs és keresési rendszer létrehozása. Ez ideig az USEP 15 000 dollárt utalt regisztrációra. Nagy jelentősége van információs szolgálat létrehozásának, amely kezelni tudja majd a bizonyosan tömegesen érkező keresési igényeket. Ez közös munka lehetne a legmagasabb szinten, amelyet kétségkívül a Nemzetközi Kereső Szolgálattal együtt kellene végezni.

BROWN úr nagy fontosságot tulajdonított továbbá annak, hogy legyenek pontos információk arról, mire van jelenleg szükség, és hogy továbbra is teljesen elkülönítve kezeljék a menekültek és a Magyarországon élők segélyezését.⁸⁹ Nagyon örült, hogy megfelelő szervezetet hoztak létre Bécsben a legmagasabb szintű koordináció elérésére, és sürgette, tegyenek meg mindent a hasonló koordináció megvalósítására alacsonyabb szinten is, melynek révén elkerülhetőek a felesleges késlekedések és a jelenleg szétosztás alatt álló segély kapcsán felmerülő nehézségek. A pontos jelentőmunka szintén rendkívül fontos. A sajtóban és a rádióban eddig közzétett jelentések a humanitárius érzület hatalmas feltörését hozták mindenütt a népek között. A lehető legkevésbé kívánatos reakciókat váltaná ki, ha a későbbi jelentésekből kiderülne, hogy a számok és a szükségletek erősen túlzottak voltak. A Főbiztosi Hivatal egyik feladatának kell lennie, hogy ellenőrizze és összehangolja a kiadandó jelentéseket.⁹⁰

JORDAN úr (a Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája) meglepedését fejezte ki a bécsi magas szintű koordinációt létrehozó intézkedések miatt, és egyetértett az előző felszólalóval, hogy hasonló koordinációnak kellene megvalósulnia minden műveleti szinten. Mindazonáltal még sok tennivaló van hátra. Kétségtelen, hogy a felkészültség elkerülhetetlen hiányosságai miatt az a mód, ahogyan az első menekülteket fogadták, sajnálatosan hiányos volt. Traiskirchenben⁹¹ semmi sem volt előkészítve, és gyakorlatilag nem voltak megfelelő eszközök. Továbbá, ha minden felajánlás a menekültek befogadására megérkezik, olyan problémák jelentkezhetnek, amelyeknek megoldása éveket

⁸⁹ Erőteljes amerikai kormányzati törekvés.

⁹⁰ Az UNHCR és általában az ENSZ magyar menekültüggyel kapcsolatos igen intenzív információs tevékenységéről lásd részletesen: Kecskés D. Gusztáv: „Pénzgyűjtés és propaganda. Az ENSZ intézmények információs tevékenysége az 1956-os magyar menekültválság megoldása érdekében”, *Századok*, 2012 (146. évf.) 1. sz. 109–145.

⁹¹ Traiskirchen: város Ausztriában Béctől 20 kilométerre délre.

vehet igénybe, hacsak nem vezetnek be valamilyen kielégítő regisztrációs rendszert. Az első napokban mindenesetre egyáltalán nem ellenőrizték a mozgást, és menekültek, köztük kísérő nélküli gyermekek hagyták el a tábor területét nyomtalanul, ismeretlen irányban. Rendkívül örült annak, hogy az Egyesült Nemzetek főtájkára felkérte a menekültügyi főbiztos hivatalát, hogy vállaljon felelősséget a menekültekért végzett munka összehangolásáért, és annak a reményének adott hangot, hogy az összes önkéntes szervezet nem csupán együttműködik azzal, de munkatársait is alárendeli annak, aki ki lesz nevezve a munka koordinálására. Lényeges, hogy felkészüljünk minden fejleményre, márpedig, ha a kiábrándulás és a bomlás fokozódik Magyarországon, sokkal nagyobb számú új menekült beáramlására lehet számítani.

Ami az önkéntes szervezeteket illeti, az ő sajátos hozzájárulásuk főleg az lehet, hogy egyénekként foglalkozzanak a helyszínen. Úgy vélte, hogy az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága vállalja az általa szállított menekültek regisztrálását, így legalább lehetővé válik, hogy valamilyen módon rögzítve legyen, hol, mikor és mennyi ideig tartózkodtak. Levelek százai érkeztek már egyének tartózkodási helyével és hogylétével kapcsolatban. A feladat olyan óriási, hogy a jelenleginél sokkal több munkatársat igényel, és szerinte csak a legszorosabb együttműködéssel és a munkaerő leggazdaságosabb, a vallási és egyéb kötődéseket figyelmen kívül hagyó elosztásával kezelhető.

READ úr (a menekültügyi főbiztos helyettese) kifejezte, nincs kétsége afelől, hogy mindenki teljes mértékben egyetért az utolsó felszólalóval, csakúgy, mint annak szükségességével, hogy minden lehető meg kell tenni, hogy a menekülteket emberi lényekként kezeljék. Csak csodálhatjuk magas erkölcsi szintjüket és azt, hogy készségesen, zúgolódás nélkül elfogadják, amit felajánlanak nekik. Ami pedig sajátosan a regisztrációt érinti, a helyzet az első beáramlás napjai óta megváltozott, és senki sem hagyhatja el úgy Traiskirchent, hogy ne készülne róla feljegyzés. Postaszolgálatot is felállítottak, és intézkedéseket tettek, hogy zsebpénzt biztosítsanak. A felelősségek megosztását Bécsben és a helyszínen kell kialakítani. Egyetértett azzal, hogy fel kell készülni új helyzetre, és módot kell találni a gyorsabb cselekvésre annál, mint ahogyan ez gyakran a múltban történt.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) kijelentette, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt és az osztrák kormány már működtet egy regisztrációs rendszert. A nemzeti Vöröskereszt társaságok együttműködnek az írásbeli és távirati üzenetek továbbításában.

MAUNOIR úr (a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, hogy információk és keresési kérelmek érkeznek már az egész világról.

JORDAN úr elmondta, hogy az Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság mintegy 5000 dolláros hozzájárulást nyújtott a Nemzetközi Vöröskeresztnek, és készpénzadományt is tett a

Belügyminisztériumnak. Szembe kell nézni a művelet pénzügyi jelentőségének és a pénzügyi felelősség megosztásának az egész kérdéskörével. Az ADJC felkérést kapott, hogy vállalja a felelősséget az illetékességi körébe tartozó menekültcsoportok felé, akiknek olyan sajátos szükségük vannak, amelyeket nem lehet betölteni egy fogadótáborban, és már találtak is szállást különleges otthonokban 250 ilyen menekültnek.⁹² Az osztrák Belügyminisztérium mindazonáltal csak arra az időre vállal felelősséget a menekültek alapvető gondozásáért és ellátásáért, amíg azok táborban maradnak, s akiknek becsült költsége 500 osztrák schilling fejenként egy hónapra. Szeretné tudni, hogy a Vöröskereszt által nyújtott sürgősségi segélyezés bele van-e számolva az osztrák hatóságoknak az általuk viselendő költségekre vonatkozó becslésébe.

DUNNING úr elmondta, hogy a Vöröskereszt az osztrák hatóságok kérelmére nyújt ételmezési, ruházati és orvosi segélyt. A menekültek magánszállásokra telepítésének felelőssége nem érinti ugyan a Vöröskeresztet, de a szervezet készen áll arra, hogy élelmiszert stb. biztosítson az ily módon elszállásolt menekülteknek is. Az osztrák hatóságok eddig azon a véleményen voltak, hogy a menekülteket ne táborokban helyezték el, ha más megoldást is tudnak biztosítani számukra.

HORWITZ [helyesen HOROWITZ] úr (Egyesült HIAS Szolgálat) azt mondta, hogy a HIAS, amely feladatának a letelepítést tekinti, további munkatársakat küldött Bécsbe, különösen azóta, hogy javaslatot tettek Washingtonban, hogy különleges erőfeszítéssel lehetővé tennék, hogy a Magyarországról jött menekültek kihasználják a Menekültsegélyezési Törvényt [Refugee Relief Act], mielőtt a törvény decemberben lejár.⁹³ Előre látható volt, hogy a menekültek más országokba szállítása közvetve érinteni fogja a HIAS Szolgálatot is, és valóban az első repülőgépnyi menekült Párizsba érkezése után nyomban az ottani HIAS irodát kereste a tengerentúli továbbutazás után érdeklődve. Örülne, ha tájékoztatást kapna az Egyesült Államok Menekültsegélyezési Törvénye által kínált kivándorlási lehetőségekről, és arról, hogyan fog végbemenni a regisztráció, és hogyan segíthetne a HIAS Szolgálat a kivándorlás támogatásában más tengerentúli célpontok felé.

GROSSMANN úr (ORT Világunió) elmondta, hogy az ORT, amely átképzéssel és szakképzéssel foglalkozik, jelenleg nem aktív a menekülteknek ebben a csoportjában, de

⁹² Az Amerikai [Zsidó] Egyesített Elosztási Bizottság elsősorban zsidó közösségeknek nyújt szociális és közösségi segélyprogramok révén segítséget. Lásd az *Intézmények* című részt.

⁹³ A Menekültsegélyezési Törvényt (Refugee Relief Act) 1953-ban hozta az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusa, hogy helyettesítse a Hontalan Személyek Törvényét (Displaced Persons Act, 1948). A dokumentum lehetővé tette 214 000 bevándorló, köztük 45 000 kommunista országokból származó személy befogadását. A törvény hatálya 1956. december 31-én járt le.

nagyon érdeklődik az iránt, hogy mit tesznek velük, és örülnének, ha valamilyen módon együttműködhetnének.

De JAGER kisasszony (Nemzetközi Megmentési Bizottság) mondta, hogy az IRC felkészült arra, hogy segítséget nyújtson ott, ahol nincs biztosítva segély. Mindaddig személyes felszereléseket, nagy mennyiségű bébiételt és orvosi készletet osztottak szét, valamint zsebpénzt több mint 700 egyetemistának. Hosszabb távú segítséget valószínűleg főként az egyetemistáknak fognak nyújtani.

WOOD úr (Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság) jelentette, hogy az AFSC önkéntes munkásainak egy kisebb csoportja van most Traiskirchenben, és arra összpontosítják erőfeszítéseiket, hogy a tábor tárgyi felszereléseit fejlesszék, az étellemezést és az általános ellátást más szervezetekre hagyva. A pénzadományokat, amelyek a londoni Baráti Szolgálat Tanácsán keresztül érkeztek, Bécsbe továbbították, hogy azokból koncentrált élelmiszereket, bébiételeket és csokoládét vásároljanak.

AITKEN úr (Egyetemi Világsegélyszolgálat) kifejtette, hogy a WUS kezdetben nem tett közzé külön felhívást, hanem nemzeti szervezeteinek azt ajánlotta, hogy a sürgősségi segélyhez való hozzájárulásukat a nemzeti Vöröskereszt társaságokon keresztül küldjék el. Nagy számban voltak ugyanakkor spontán akciók az egyetemeken, amelyek mindaddig összesen legalább 200 000 svájci frankot eredményeztek, valamint sok ösztöndíj-felajánlást. Ha már a sürgős szükségleteket kielégítették, figyelmet kellene szentelni a hosszú távú szükségleteknek is, különös tekintettel a menekültek közt lévő egyetemistákra. A WUS most kinevezett egy helyszíni titkárt bécsi székhellyel, és az Egyetemisták Nemzeti Unióival együtt felállított egy koordinációs bizottságot, amelyen keresztül a magyar egyetemistáknak nyújtott segély továbbítható. A WUS és a koordinációs bizottság a legszorosabb együttműködésben kíván dolgozni a Menekültügyi Főbiztos Hivatalával és más szervezetekkel.

ZIGLER úr (Testvéri Szolgálat Bizottsága) elmondta, hogy a jelenlegi sürgősségi helyzetben a Testvéri Szolgálat Bizottsága szoros együttműködésben dolgozik az Egyházak Világtanácsával.

HOFFMAN úr (Lutheránus Világszövetség) mondta, hogy a jelenlegi vészhelyzetben ügynökségük együtt dolgozik az Egyházak Világtanácsával és a Testvéri Szolgálat Bizottságával. Jelentős mennyiségű pénzt gyűjtöttek különböző országokban; a nemzeti bizottságaikhoz szóló felhívásokban nem tettek éles különbséget a Magyarországról jött menekültek segélyezéséhez és a Magyarországon belüli segélyezéshez való hozzájárulások között. Így a Lutheránus Világszövetség most hozzá kíván járulni a menekültek

segélyezéséhez Ausztriában, de nyitva kívánja hagyni a lehetőséget, hogy a hamarosan összegyűlő pénzalapok egy részét később Magyarországon használja fel.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) részletesen ismertette a szervezete által a Vöröskereszt rendelkezésére bocsátott orvosi, gyógyszer- és élelmiszer-ellátmányt és ruházatot, amelyet Magyarországra kívántak küldeni, valamint az Ausztriában lévő magyar menekültek számára biztosított élelmiszer-, ágynemű- és készpénzadományokat. További ellátmányok is elérhetőek lesznek a Vöröskereszttel való egyeztetés nyomán. Az NCWC magyarul beszélő tanácsadókat is biztosít, akik letelepedésükkel kapcsolatos tanácsokkal látják el a menekülteket a táborokban és az NCWC-irodáknak. Az NCWC-csapat az ICEM regisztrációs munkájában is segít.

MOYSE (YMCA) kifejtette, hogy szervezetük az YWCA-val együtt dolgozik Ausztriában. Sürgették különböző államokban élő tagjaikat, hogy egyházakon és nemzeti Vöröskereszt társaságokon keresztül küldjenek hozzájárulásokat.

Szervezetként fő tevékenységük a magukon a táborokon belüli munka lesz, és képviselőket küldtek Ausztriába, hogy szervezzék ezt a munkát. A sürgősségi táborok zsúfolt körülményei miatt nincs hely YMCA/YWCA-központok létesítésére, ezért felhívást tettek közzé előre gyártott épületek beszerzésére vagy az ezek vásárlásához szükséges pénz összegyűjtésére. Az eddigi válasz biztató.

Az YMCA engedélyt kapott, hogy a táborban lakók között dolgozzon, és reméli, hogy a Salzburg mellett létrehozott táborban is működhet majd.

MOYSE úr említett az Ausztriában lévő új menekültek érdekében tett további YMCA-kezdemenyvezéseket is, mint amilyen például a „magyar kiló” [?] és a norvégiai mozgalom felajánlása 50 kísérő nélküli gyermek befogadására.

DREIJER kisasszony (YWCA) rávilágított, hogy szervezete, amely együtt dolgozik az YMCA-val, hasonlóképpen felhívott arra, hogy gyűjtsenek pénzalapokat egyházakon és más nemzeti csatornákon keresztül. Látva a nők és a gyermekek magas arányát az Ausztriába érkezett menekültek között,⁹⁴ képviselőt küldtek az országba, hogy szervezzen YWCA központokat a táborok közelében.

RIVIER kisasszony (Nemzetközi Szociális Szolgálat) kijelentette, hogy a Nemzetközi Szociális Szolgálat négy szociális munkást küldött Bécsbe, hogy segítsen az egyéni problémák megoldásában a menekültek között.

⁹⁴ A férfiak létszáma a menekültek között valójában jelentősen felülmúlta a nők számát.

SILBERSCHHEIN asszony (Menekült Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság) kijelentette, hogy szervezete szolidaritási pénzalapot nyitott az új menekültek javára: a svájci diplomásokhoz intézett felhívások hozzájárulásokat eredményeztek. A felhívásokat kiterjesztették más országok nemzeti bizottságaira is. A pénzalapot a menekültek között lévő diplomások segélyezésére fogják fordítani, és a segítség mértéke az összeg nagyságától fog függeni.

CHANDLER úr (az Egyházak Világtanácsa) beszámolt róla, hogy szervezete összehangolja tevékenységét a Lutheránus Világszövetséggel és a Testvéri Szolgálat Bizottságával a Magyarországon lévő népesség segélyezésében és a Magyarországról Ausztriába került menekültek megsegítésében egyaránt. Két konvojt juttattak be Magyarországra, és bizonyos javakat tartalékolnak abban a reményben, hogy ezek is bekerülnek majd. Igen jelentős pénzüsségeket és ellátmányokat kaptak különböző országokban lévő WCC-központjaiktól.

Szervezete 2000 tonna élelmiszert és több száz tonna más árucikket bocsátott Bécsben és Salzburgban a Vöröskereszt rendelkezésére. Elérhetővé tettek továbbá gyógyárakat és orvosságokat, valamint autókat azok szétosztásához a Vöröskereszt rendelkezéseinek megfelelően. Megemlítette a sajátos babapelenka-szolgálatot is, amelyet a táborokban állítottak fel. Ehhez hozzájön még, hogy a WCC átmeneti szálláshelyeket nyitott számos menekültnek Ausztriában.

Szervezete tapasztalt, németül és magyarul beszélő személyzetet küldött Ausztriába, valamint magyarul beszélő lelkipásztorokat. A Migráció Bizottságának [ICEM] rendelkezésére bocsátottak egy csoportot, hogy segítsen a menekültek regisztrálásában.*

Úgy találták, hogy miközben a kormányok ajánlották fel a menekültek befogadását területükre, az adott országok helyi önkéntes szervezeteire hárultak át a befogadás feladatai, és a különböző országokban intézkedéseket tettek, hogy megérkezésüktől fogva foglalkozzanak a menekültekkel.

Arról érkeztek hírek Chiléből és Argentínából, hogy ezek az országok hajlandók korlátlan számban magyar menekülteket befogadni, ha azokat a WCC támogatja.

Hangsúlyozta továbbá, hogy szervezete gyakran tart értekezleteket más ügynökségekkel, összehangolja tevékenységét velük és az ausztriai helyi szervezetekkel is.

* A magyar menekültprobléma kapcsán a WCC által alkalmazott és az USEP által fizetett tanácsadók lettek munkába állítva, hogy segítsenek a tanácsadásban egyéni ügyekben. Erre az Egyházak Világtanácsa és az USEP közti egyezmény keretében került sor. [Az eredeti dokumentumban szereplő lábjegyzeteket csillaggal jelezzük.]

McCRACKEN (Tolstoy Alapítvány) elmondta, hogy szervezete nem kapcsolódott be közvetlenül a magyar sürgősségi segélyezés problémájába, de arra fel van készülve, hogy képzett személyzetet biztosítson tanácsadási és regisztrációs feladatokra. Továbbá rendelkezésre bocsát gépkocsi szállítási lehetőséget, amikor erre felkérlik.

HEAPS úr (Veteránok Világszövetsége) elmondta, hogy szervezetük nem foglalkozik sürgősségi segélyezéssel, és a legjobb módja, hogy előmozdítsák az erőfeszítéseket, ha készpénzadományt adnak a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának, és arra kérik különböző országokban lévő tagjaikat, hogy támogassák az Egyesült Nemzetek Magyarországgal és a menekültekkel kapcsolatos határozatait. Úgy érzi, hogy a leghasznosabban az átképzés terén tudnak segíteni, és a Veteránok Világszövetsége tanácsaival a Menekültügyi Főbiztos Hivatalának rendelkezésére áll ezen a téren.

BOUVIER abbé (Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia) elmondta, hogy a katolikus szervezetek rendelkezésre bocsátottak elsősegély-szállítmányokat, és a Svájcból küldött két teherautónyi szállítmány érkezett meg elsőként. Az NCWC azonnal megkezdte tevékenységét. Szálláslehetőségeket kínáltak fel a menekülteknek Ausztriában egyéneknek és nagy csoportoknak egyaránt, és a Caritas elszállásolt mintegy 3000 embert ebben az országban saját központjaiban.

A katolikus szervezetek nem csupán gyors anyagi segítséget nyújtanak, de ezekben a válságos időkben figyelmet fordítanak a menekültek lelki szükségleteire is.

Úgy érzi, hogy sok menekült vonakodik attól, hogy elhagyja Ausztriát, és távol kerüljön Magyarországtól. Számukra a legkielégítőbb megoldás, ha Ausztriában szállásolják el őket, így később, ha kívánnak, vissza tudnak térni Magyarországra.

Dr. KAUL (Egészségügyi Világszervezet) beszámolt a WHO újabb akciójáról, melynek során mentálhigiénés szakembert küldtek, hogy tanulmányozza a tábori életnek a menekültekre tett hatását. Kinyilvánította, hogy szervezete a Menekültügyi Főbiztos Hivatalának rendelkezésére áll, és megtesz minden tőle telhető intézkedést, amelyet az UNHCR, az osztrák hatóságokkal konzultálva, javasolhat.

JACOBSEN úr (az Európai Migráció Kormányközi Bizottságának igazgatóhelyettese) kijelentette, hogy teljes egyetértésben van a Menekültügyi Főbiztos Hivatalával és az osztrák kormánnyal a követendő politikát illetően.

Az ICEM elsődleges célja, hogy a különböző kormányok időleges vagy végleges menedék felajánlásainak megfelelően a lehető leggyorsabban elszállítsa az új menekülteket. Elismerik, hogy a regisztráció fontos, de a bizottságot nyugtalanítja, hogy a felállítandó rendszer nehogy annyira bonyolult legyen, hogy késedelmet okozzon. Céljuk, hogy a

menekülteket olyan gyorsan elszállítsák Ausztriából, amennyire az még rendezett körülmények közt lehetséges.

A második cél, hogy regisztráljanak minden táborban és táboron kívül lakó menekültet, egyrészt hogy teljes listájuk legyen ezekről a menekültekről, másrészt a kivándorlásra való előkészítés céljával. Úgy látják, hogy jelentős számú táborokon kívüli menekült van, akiről az osztrák hatóságoknak nincs tudomásuk.

Mindeddig öt csapatot állítottak fel, hogy végezzék a regisztrációt, és segítsenek a kormányzati kiválogató küldöttségeknek. Két további csapat működik Graz⁹⁵ és Villach⁹⁶ központtal.

Ezúton tájékoztatja a megjelenteket a Bizottság által hozott két döntésről:

(1) bármely új menekült, aki Ausztrián kívüli országban másodlagos menedéket kapott, ezt követően is jogosult további migrációs támogatásra – például ha egy menekültet ideiglenesen Svájcba szállítottak, és másik országba akar menni, a migrációs támogatás továbbra is a rendelkezésére áll;

(2) azok a menekültek, akik elfogadható okoknál fogva vissza akarnak térni Ausztriába, utazásukhoz segítséget kapnak.

Az Egyesült Államok kormánya vizsgálja Magyarországról jött 5000 új menekült feltételes befogadásának lehetőségét, akiket nem vetnének alá az Egyesült Államok Menekültsegélyezési Törvényében előírt követelményeknek,⁹⁷ és a megkívánt eljárást az Egyesült Államokba való megérkezés után folytatnák le.

Amennyiben néhány ily módon befogadott menekült vissza kívánna térni, a Vándorlási Bizottság szintén segíteni fog.

Jacobsen úr meg kívánja köszönni az önkéntes szervezetek segítségét, különösen a regisztráció céljára rendelkezésre bocsátott autókat, gépkocsikat és írógépeket.

Úgy érzi, általános megegyezés van a különböző ügynökségek közti felelősségek alábbi megosztásában:

1. A Menekültügyi Főbiztos Hivatala a mindenre kiterjedően egyeztető ügynökség a Magyarországról jött menekültekkel kapcsolatos egész munka tekintetében, és az ICEM szívesen dolgozik együtt ezzel a Hivatallal.

⁹⁵ Város Ausztriában. Stájerország osztrák tartomány székhelye.

⁹⁶ Város Ausztriában. Karintia tartomány 2. legnagyobb városa.

⁹⁷ A Törvény 11. bekezdésének (a) pontja például előírja: „E törvény alapján nem kaphat vízumot és nem fogadható be az Egyesült Államokba külföldi állampolgár, akinek jellemét, jó hírét, mentális és fizikai egészségét, történetét és e Törvény alapján való kiválaszthatóságát először alaposan ki nem vizsgálja és jelentésben le nem írja az Egyesült Államok kormányának az Elnök által kijelölendő ilyen hivatala vagy hivatalai, és ezeket a vizsgálatokat minden esetben olyan módon és olyan időben fogják lefolytatni, ahogyan a vizsgáló hivatal vagy hivatalok szükségesnek fogják meghatározni.

2. A Nemzetközi Vöröskereszt gondoskodik a sürgősségi ellátásról.

3. A Vándorlási Bizottság [ICEM] felelős a regisztrációért és a menekültek szállításához szükséges dokumentációért, és megszervez vagy koordinál minden Ausztriából történő elszállítást.

4. Az önkéntes szervezetek az egyik legfontosabb szerepet játsszák Ausztriában is és később, amikor a menekültek megérkeznek a másodlagos befogadás vagy a végleges letelepedés országaiba.

READ úr (a menekültügyi főbiztos helyettese) egyetért a hatásköröknek ezzel a felosztásával. Hivatala a sürgősségi helyzet kezdetétől hangsúlyozza, hogy mennyire fontos a menekültek Ausztriából való gyors elszállítása, és ezt kifejezte a kormányokhoz küldött felhívásában is. Attól fél, hogy ha a világ szimpátiája által kiváltott lendület megtörik, a menekültek befogadása lassú munkaerő-válogatássá alakul.

A Közgyűlés felkérte az UNHCR-t, hogy tegyen intézkedéseket a sürgősségi segélyezés érdekében. Úgy véli, hogy a leghatékonyabb sürgősségi segítségnyújtás az, ha a lehető legtöbb menekültet a lehető leghamarabb elszállítják Ausztriából. Természetesen megfelelő előkészületeket kell tenni a regisztráció, az elszállítás stb. érdekében, de gondot kell rá fordítani, hogy ne legyenek késedelmek. Ezért nagyon örül, hogy hall az elért előrehaladásról és az érintett szervezetek szoros koordinációjáról.

Az UNHCR-központ egyik vezető tisztségviselője jelenleg Bécsben van, és megpróbál a sürgős elszállítás mellett e menekültek számára hosszú távú letelepítési rendszert is létrehozni.

A jövőbeli eljárást illetően, Read úr azt javasolta, hogy a jelen lévő csoport következő értekezlete előtt egy albizottság folytasson megbeszélést. Az albizottság tagjainak javasolta saját Hivatalának, az ICEM-nek, az USEP-nek és a Vöröskeresztnek egy-egy képviselőjét, valamint a Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciájának képviselőit Jordan urat, és az Állandó Konferencia tagjainak két másik, Jordan úr által kijelölt képviselőjét.

A javaslatot támogatta JACOBSEN úr, és egyhangúlag elfogadták.

JACOBSEN úr (ICEM), válaszolva JORDAN úr kérdésére, a megbeszélésen elmondta, hogy az osztrák kormány beleegyezett, hogy 18 hónapra érvényes visszatérési engedélyt ad azoknak a menekülteknek, akik elhagyják Ausztriát.

CHANDLER úr kérdésére READ úr kifejtette, hogy az Egyesült Államokat megkérdezték, mérlegeli-e olyan Magyarországról jött menekültek befogadását, akik

Ausztrián kívül, más országban nyertek átmeneti menedéket. A Menekültsegélyezési Törvény rendelkezései miatt ez nagy nehézségekbe ütközik.

JORDAN úr az utóbbi néhány nap fejleményeit látva úgy vélte, hogy a helyszínen még sok a tennivaló, különösen az éppen érkező menekültek gondozása tekintetében, és sürgősen szükség van a táborok minőségének javítására is.

READ úr (a Menekültügyi Főbiztos helyettese) elmondta, hogy Hivatalának tudomása van a problémáról, amelyről bécsi képviselője tárgyalásokat is folytat az osztrák kormánnyal. A katonai barakkok kérdését jelenleg mérlegelik, és egy katonai tábort már átadtak a menekülteknek.

Megköszönte a jelen lévő képviselőknek, hogy ilyen módon megosztották az értesüléseiket. Lehetséges, hogy a sürgősségi helyzetet nem éppen ideálisan kezelték, de a lehető legjobb eredmények elérése érdekében minden erőfeszítést megtesznek az együttműködésért.

PELT úr (az Egyesült Nemzetek Európai Hivatalának igazgatója) úgy vélte, helyes volt, hogy a Főbiztos Hivatala hívta össze az értekezletet, mivel leginkább a menekültproblémával foglalkoztak. Vannak mindazonáltal a segélyezésnek más területei is, és úgy véli, hogy a sürgősségi helyzet még távolról sem múlt el. Arra kérte a jelenlévőket, hogy, amennyiben az elkövetkezendő napokban és hetekben felmerülnek olyan problémák, amelyekben az Egyesült Nemzetek a Közgyűlés elfogadott határozatai alapján segítséget tud nyújtani, hozzák a tudomására problémáikat és javaslataikat. A szándék nem az, hogy maga az Egyesült Nemzetek szervezzen segélyprogramot, de ha az ENSZ az önkéntes szervezetek munkáját segíteni tudja, ő a legnagyobb örömmel lesz segítségükre.

READ úr (a menekültügyi főbiztos helyettese) bejelentette, hogy mivel ő rövidesen New Yorkba megy, Pinegar úr fogja összehívni az albizottság első ülését.

Az ülést délután 1 óra 10 perckor berekesztették.

[Függeléként a dokumentumhoz csatolva]

Egyesült Nemzetek
Tájékoztatási Osztály
Sajtó- és Publikációs Részleg
Egyesült Nemzetek, New York

(A sajtó tájékoztatására – nem hivatalos irat.)

1956. november 22.

A Főbiztos londoni Hivatalának közleményei
Hozzájárulások a magyar menekültek segélyezéséhez

(Az alábbiak az ENSZ londoni Információs Központjától érkeztek.)

Az alábbi szöveg az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának londoni Hivatala által ma Londonban kiadott sajtóközlemény:

Az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának az egyesült királyságbeli képviselője ma közölte, hogy 75 000 font összeget tartalmazó csekket kapott ma reggel London főpolgármesterétől. Ez a pénz, amely a főpolgármester Országos Magyar- és Közép-Európai Segélyalapjából származik, az éppen Ausztriába érkezett magyar menekültek azonnali elszállásolásának céljára szolgál.

Továbbá Nagy-Britannia és Észak-Írország ENSZ Társasága 35 000 fontot bocsátott rendelkezésre az Ausztriában lévő magyar menekültek azonnali segélyszükségleteire. Ebből az összegből 20 000 font a News Chronicle⁹⁸ felhívása nyomán, míg 15 000 font az ENSZ Társaság külön Magyarország felhívása révén gyűlt össze.

Tegnap bejelentették, hogy a brit kormány 20 000 font mértékben azonnali hozzájárulást kíván küldeni az Osztrák Kormány Menekültalapjába, és 15 000 fontot az Egyesült Nemzetek főtitkára által a magyar segélyezésre és a menekültbefogadás céljára létrehozott két alapba.

Archives of the United Nations Office in Geneva (a továbbiakban: AUNOG): Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Summary record of the Co-ordination Meeting on the Question of Refugees from Hungary, between Governmental and Intergovernmental Organizations and Voluntary Agencies working for Refugees, held at the Palais des Nations, Geneva, 13 November 1956, restricted (1956. november 21.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

⁹⁸ A News Chronicle londoni brit napilap volt 1930 és 1960 között, amelynek szerkesztőségét a Brit Liberális Párt támogatói között tartották nyilván.

2. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

A Magyarországi Menekültek Ügyének Koordinációs Albizottsága

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV AZ ELSŐ ÉRTEKEZLETRŐL,
melyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1956. november 20-án, kedden.

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV

A munka szorítása miatt és annak érdekében, hogy az értekezletek jegyzőkönyveit gyorsan ki lehessen osztani, nem készül ideiglenes összefoglaló jegyzőkönyv a Koordinációs Albizottság üléseiről. Felkérjük a képviselőket, hogy tájékoztassák Pinegar úr irodáját az esetleges súlyos eltérésekről, amelyek javítást igényelnek, mely esetekben helyesbítés lesz kiadva. Az Albizottság üléseiről készülő összefoglaló jegyzőkönyveket megkapják mindazok az ügynökségek, amelyek képviseltették magukat a fő koordinációs bizottság 1956. november 13-i ülésén.

JELEN VAN

PINEGAR úr (elnököl)

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság [AJDC] – ELFENBEIN úr, JAFFE úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr, WILSON kisasszony

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – BORSINGER úr, MATHEZ asszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr

Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája – JORDAN úr

Egyesült Államok Menekült Programja – BRYAN úr

Egyházak Világtanácsa – CHANDLER úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, WRIGHT úr,
DEFRATES úr, McCOY úr

Egyesült Nemzetek összekötő tisztviselője – OBEZ úr

PINEGAR úr (Elnök) megnyitotta az ülést bemutatva azokat a képviselőket, akik nem vettek részt a november 13-i szélesebb körű koordinációs megbeszélésen, így Obez urat, az Egyesült Nemzetek Magyarország és a magyar menekültek⁹⁹ segélyezésével kapcsolatban megbízott összekötő tisztviselőjét, Bryan urat, az Egyesült Államok Menekült Programjától, Borsinger urat, a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságától és Jaffe urat, az Amerikai Egyesített Elosztási Bizottságtól. Majd felkérte az Ausztriából éppen visszatért Alexander urat, hogy számoljon be az ottani helyzetről.

ALEXANDER úr elmondta, hogy a menekültek még mindig nagyobb számban érkeznek az országba, mint amennyivel az osztrák hatóságok meg tudnak birkózni, s nyilvánvaló, hogy a hatóságok még nem tartják teljesen ellenőrzésük alatt a helyzetet. A segélyezés ügyét az osztrák kormány mindeddig meglehetősen alacsony szinten kezelte, a Belügyminisztériumnak egy kicsiny részlege viselte a teljes felelősséget. A Belügyminisztérium most tárcaközi bizottságot hozott létre Gruvhofer [helyesen Grubhofer] állandó államtitkár-helyettes [államtitkár] vezetésével, amely a jövőben a Minisztériumban fog ülésezni.¹⁰⁰ Az ügy kezelése ennek megfelelően sokkal magasabb szintre került. Az elmúlt két hét fő gyengeségei a szállás és az ellátás terén mutatkoztak, és még nagyon sok teendő maradt. A kormány indokoltan azt állította, hogy az ország keleti részében az egyetlen rendelkezésre álló nagymérvű szálláslehetőséget a régi katonai barakkok jelentik, amelyekben viszont nincsen víz, felszerelés, sőt még ajtók és ablakok sem. Olyan nagy volt azonban a nyomás, hogy szükségképpen fel kellett használniuk ilyen szálláslehetőségeket is. Az elején gyakorlatilag nem volt regisztrációs rendszer. Traiskirchen az első befogadás tábora, amely, ha megfelelőképpen fel van szerelve, mintegy 7000 ember elhelyezésére alkalmas, de amelyben jelenleg csak mintegy 2500 fő van egyszerre elszállásolva. Traiskirchen az a hely,

⁹⁹ A „magyar menekültek” kifejezést később törölték a jegyzőkönyvből.

¹⁰⁰ „Az osztrák szövetségi kormány 1956. november elején Oskar Helmer belügyminiszter elnöklete alatt miniszteri bizottságot alakított a menekültek segélyezésének koordinálására. November 14-én a következő különbizottságokat is létrehozták: 1. Munkabizottság, tagjai: Oskar Helmer szövetségi belügyminiszter, Ferdinand Graf szövetségi hadügyminiszter, Franz Grubhofer államtitkár, Dr. Bruno Kreisky államtitkár; 2. Tartományfőnökök konferenciája, Franz Grubhofer államtitkár elnöklete alatt; 3. A magánsegélyegyletek tevékenységét koordináló bizottság Anton Proksch szövetségig szociális ügyek minisztere és Franz Grubhofer államtitkár vezetésével; 4. Külföldi segélyeket mobilizáló bizottság Dr. Bruno Kreisky elnökségével; 5. Pénzügyi bizottság, amelyet Dr. Eugen Margaretha, az Osztrák Nemzeti Bank elnöke vezetett.” Soós Katalin: „Ausztria és a magyar menekültügy 1956–1957”, *Századok* (132. évf.), 1998. 5. szám, 1019–1028.

ahová a menekülteket irányítják, amikor először a határra érkeznek, és számos válogató misszió ott működik.

A szállítási lehetőségek nem megfelelőek, ami lehetetlenné teszi a menekültek valódi elosztását, és akadályozza az ellátmányok szállítását. Noha az igaz, hogy a Vöröskeresztnek van ellátmánya, sohasem szándékoztak azonban a szállítással foglalkozni, abban reménykedtek ugyanis, hogy a szállítási feladatoknál az osztrák hatóságokra támaszkodhatnak. Ezért nehézségekkel jár az ellátmányoknak a szükséges pontokra való elszállítása. Az áttelepítésekkel kapcsolatban szintén nagy nehézségek vannak a helyi szállítással. A kormány arra kényszerült, hogy decentralizálja a műveletet, és a tartományi kormányok felkérését kaptak, hogy azonnal vegyenek át menekülteket az egyes tartományok lakosságszámának megfelelő arányban, függetlenül attól, hogy milyen szálláslehetőségek állnak rendelkezésükre. Bécsben senkinek sincs világos képe arról, milyen szálláslehetőségek állnak rendelkezésre országshoz. A becslések szerint a szövetségi táborokban mintegy 3000 szálláshely áll rendelkezésre. Valószínűleg szükségesnek fogják találni, hogy olyan barakkokat is használatba vegyenek, amelyeket a közelmúltban adtak vissza katonai célra. Megkeresték az ügyben a Védelmi Minisztériumot, de ott úgy vélekedtek, hogy ez a probléma a Belügyminisztériumra tartozik, és a jelenlegi politikai válságban nagy katonai barakkokat nem lehet kiüríteni.¹⁰¹

Úgy értesült, hogy a Menekültsegélyezési Törvény alapján az Egyesült Államokba történő bevándorlásra való előkészítés két táborban, Wienerneustadtban [helyesen Wiener Neustadt]¹⁰² és Röderben [sic!] fog megvalósulni. Ami az európai országokban való letelepedést illeti, nehéz nyomon követni, hogy a különböző válogató missziók hol tevékenykednek. A regisztráció a holland rendszer számára Traiskirchenben zajlik. A német, belga és angol válogató missziók szintén az országban vannak, de pontos hollétük ismeretlen. Amíg mindezek a válogatási műveletek nem lesznek központosítva, ezek a bizonytalanságok fennmaradnak.

A Főbiztos Hivatalának egyik fő nehézségét a pénzalapokkal való rendelkezés jelenti. A New Yorkban bejelentett hozzájárulást még nem kapták meg. Az osztrák kormány

¹⁰¹ Soós Katalin véleménye szerint „az a benyomásunk, hogy az osztrák kormány egyes politikusaiknak véleményével ellentétben, mégiscsak tartott attól, hogy a magyarországi harci cselekmények áttevődhetnek a szomszédos osztrák államterületre is...” A magyar forradalom kitörése után a bécsi kormányzat intézkedett az osztrák–magyar határ védelméről. 1956. október 24-én harcckészültségbe helyezték a hadsereg egyes alakulatait, és Bécs, Felső-Ausztria és Stájerország körzeteiből gépesített, valamint páncélos egységeket irányítottak Burgenlandba. Más csapatokat a legfontosabb határátkelőhelyek ellenőrzésére rendelték. Október 28-án már mintegy 3000 fős osztrák gépesített alakulat tartózkodott az osztrák–magyar határvidéken. Soós Katalin: *1956 és Ausztria*. Szeged, József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, 1999, 10.

¹⁰² Város Ausztriában. Alsó-Ausztria egyik legnagyobb városa. Magyarul Bécsújhely.

mindemellett a Főtitkár Hivatalán keresztül jelentős, 500 000 dolláros hozzájárulást kapott, valamint egy 1 000 000 dolláros részletet az Egyesült Államoktól. Közben a Főbiztos Hivatala bejelentette, hogy hozzájárulást küld az osztrák kormányának a barakkok rendbe hozására a Vöröskereszt Társaságok Ligájának pedig ellátmányra. Kiderült, hogy súlyos hiány van ruházatból és mindenféle ágyneműből, és mivel minden Ausztriában elérhető ilyen ellátmányt már összegyűjtöttek, ezeket a cikketeket másutt kell megvásárolni.

HANTCHEF úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy De Rougé és Dunning urak jelenleg Bécsben vannak a pontos helyzet tanulmányozása céljából. Azt reméli, hogy a Koordinációs Albizottság következő ülésén bemutathatnak egy jelentést. Boer [helyesen Beer] úr, a Liga képviselője és a segélyakció koordinálója Bécsben beszámolt arról, hogy nagyon szoros együttműködés van a főbiztos képviselőjével, az osztrák hatóságokkal és a különböző önkéntes szervezetekkel. Ahogyan már korábban deklarálták, a Liga az ausztriai menekültek ellátásáért való felelősséget csupán a sürgősségi időszakra vállalta. Ez önmagában is hatalmas erőforrásokat és szervezést igényel. A menekültek közvetlen szükségleteinek kielégítésére az eredetileg a magyarországi lakosságnak szánt készleteket veszik igénybe. Bizonyos termékekből azonban csak korlátozott mennyiség áll rendelkezésre. Ezért azt remélik, hogy a Boer [Beer] úr által irányított segélyakció felgyorsítása céljából a Bécsben elérhető készletekkel rendelkező összes többi önkéntes szervezet a lehető leggyorsabban válaszolni fog kéréseire. Minden önkéntes szervezet együttműködését igen nagyra értékeli, és felhívja a genfi székhelyeket, hogy utasítsák bécsi képviselőiket, hogy működjenek együtt ebben a tekintetben is.

JORDAN úr (Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája) úgy véli, hogy elengedhetetlenül fontos világossá tenni, mennyi segélyt kíván a Vöröskereszt kapni. A korábbi állásfoglalások szerint a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának Ligája [helyesen a Vöröskereszt Társaságok Ligája] 10 000 menekült szükségleteiről képes gondoskodni egy hónapig. Ezt később 20 000-re terjesztették ki. A Hantchef úr által az imént bejelentett állásfoglalás szerint pedig a Liga elfogadta, hogy felelősséget vállal a sürgősségi időszakra minden menekült gondozásáért. Egyre valószínűbbnek látszik, hogy a szükséghelyzet elnyúlik, és terveket kell kidolgozni, hogy pénz- és ellátmánysegélyt kapjon a Vöröskereszt, ha hajlandók folytatni a felelősségvállalást hosszabb időre. Másfelől a Vöröskereszt esetleg meg kívánja osztani ezt a felelősséget, vagy bizonyos idő múlva átadni valamely más testületnek. Az Ausztriában lévő önkéntes szervezeteknek, amelyek most felelősséget vállalnak bizonyos csoportokért, tudniuk kell, minek az elvégzésére kérhetik fel őket. Az ellátmánnyal és a szállítással kapcsolatos nehézségek elkerülhetetlenül azt fogják

jelenteni, hogy az ügynökségeket arra kéri majd, hogy bizonyos pontokon kipótolják a hézagokat. Véleménye szerint egy kis létszámú bizottság, mint ez a mostani, különösen alkalmas arra, hogy döntéseket hozzon annak biztosítására, hogy maximális támogatás álljon rendelkezésre maximális létszám számára maximális időre. Nem szabad hagyni, hogy a menekültek csalódjanak a Nyugatban. Ha szükséges, az egész világot fel kell hívni a segítségnyújtásra.

ALEXANDER úr elmondta, a Boer [Beer] úrral Bécsben tartott megbeszélésén megtudta, hogy a Vöröskereszt Társaságok Ligája és a [Vöröskereszt] Nemzetközi Bizottság[a] 20 000 menekült szükségleteire elegendő ellátmánnyal rendelkezik harminc napos időszakra. Ez nem jelentett elkötelezettséget arra, hogy vállalják a menekültek teljes gondozását és ellátását. Az osztrák hatóságok becslése szerint a gondozás és ellátás teljes költsége egy főre egy napra 26 schilling (1 dollár), amiből 8 schilling az élelmiszer költsége, és ebből 4 schillingnyi érték a Vöröskereszt ellátmánya. Továbbra is problémát jelent az ellátmány szétosztása a táborok között. Az osztrák kormány teljes mértékben magára vállalta, hogy gondozást és ellátást biztosít a területén lévő menekülteknek. Az ellátmányok azonban jelenleg nem hozzáférhetőek, és a Vöröskereszt fejenként 4 schillingnyi értékkel segít. A probléma alapvetően inkább a szervezéssel és a szállítással kapcsolatos, és nem azzal, hogy ténylegesen rendelkezésre állnak-e az ellátmányok. A kormány becslése szerint a teljes pénzügyi teher hat hónapra: 3 600 000 dollár. E számla kifizetése érdekében nemzetközi segítségért folyamodtak, és 700 000 dollárt fizettek egy külön számlára, amelyhez reményeik szerint más országok is hozzájárulnak majd.

JORDAN úr hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államoktól kapott 500 000 dollárral és a Vöröskereszt, az USEP és mások által adományozott ellátmány értékével az osztrák kormánynak mintegy 1 500 000 dollár áll rendelkezésére, ami fedezni fogja nagyszámú ember gondozásának költségeit hosszabb időszakra. A jelenlegi helyzetben nem a pénz a legfontosabb probléma, hanem a hatékony szervezés. Nagy szükség lenne egy tapasztalt gazdasági tisztre.

ALEXANDER úr egyetértett azzal, hogy nem a pénzalapok jelentik a fő problémát a közvetlen jövőben. Ha azonban az osztrák kormány nem kap megfelelő nemzetközi támogatást, akkor elkerülhetetlenül csak alacsonyabb színvonalú szállást és gondoskodást fog tudni nyújtani. A kormány megtesz minden tőle telhetőt, hogy megoldja a szervezési problémát, és kétségtelenül fel van rá készülve, hogy gondozást és ellátást biztosítson fejenként 1 dollár értékben.

JORDAN úr hangsúlyozta, hogy a művelet koordinálásának felelőssége a Menekültügyi Főbiztos Hivatalán nyugszik. Noha az osztrák kormánynak adott 500 000 dolláros hozzájárulás nem volt feltételekhez kötve, véleménye szerint a Főbiztos Hivatalának világossá kell tennie, hogy mit vár el a kormánytól. A jelenlegi problémát, amellyel alapvetően az osztrák kormánynak kell szembenéznie és megoldania, az ellátás kérdése jelenti.

PINEGAR úr úgy gondolta, hogy a Bizottság tehet ajánlásokat az UNHCR bécsi képviselője útján. A helyzet olyan gyorsan változik, hogy csak a helyszínen lévők tudnak megfelelő döntéseket hozni.

CHANDLER úr (az Egyházak Világtanácsa) rámutatott, hogy más nézőpontból viszont az UNHCR és az önkéntes szervezetek genfi központjai világosabban láthatják a helyzetnek bizonyos összefüggéseit, mint azok, akik szorosan a helyszíni munkához kötődnek.

ALEXANDER úr úgy vélte, hogy az Albizottságban megfogalmazott nézeteket az értekezletek jegyzőkönyvein keresztül Bécsbe lehetne közvetíteni. A Menekültügyi Főbiztos Hivatala vállalta a felelősséget a művelet koordinálásáért és azért, hogy a szervezés megjavítása érdekében nyomást gyakoroljon az osztrák kormányra. Előrelépést jelentett, hogy a kormány most már sokkal magasabb szinten foglalkozik a helyzettel. Véleménye szerint a koordinációs albizottság fő célja, hogy mindenkinek lehetősége legyen kifejezni véleményét, különösen azokkal a dolgokkal kapcsolatban, amelyek rosszul mennek, vagy amelyeken javítani kell. Egyetértett azzal, hogy elküldjék a jegyzőkönyveket az UNHCR bécsi képviselőjének, és hogy utasítsák őt, hogy valamely elhangzott ajánlás szerint cselekedjen, kivéve természetesen, ha az illető ajánlást az események már túlhaladták. A szállítás és az ellátmány nagy problémáján túl igen hasznos lenne eszmecsere folytatni a szállás problémájáról is. Közös véleményre kellene jutni arról, hogy a jelenlegi helyzetben mi lehetséges és mi nem.

CHANDLER úr úgy vélekedett, hogy az Albizottság világossá tehetné a képviselt csoportok különböző feladatait és felelősségi köreit. Annyi bizonyos, hogy a legnagyobb volumenű ellátmány az Egyesült Államok többletkészletéből származik, amelyet az Egyesült Államok Nagykövetségének kérésére a Vöröskereszt rendelkezésére bocsátottak, hogy a szükségletek szerint felhasználják. A helyzetet azonban bizonyos mértékig bonyolítja a Vöröskereszt és az önkéntes szervezetek számára az a tény, hogy az ellátmányok eredetileg a magyarországi lakosságnak voltak szánva, és a Nemzetközi Vöröskereszt égisze alatt most nagy konvojok mennek Magyarországra. Ezért valamilyen módon tisztázni kell, hogy a jövőben hogyan osszák el a szállítványokat Magyarország népe és a magyar menekültek között. Továbbá sok országban külön pénzalapokat gyűjtöttek és természetbeni adományokat

küldtek, amelyeket szintén a Vöröskereszt közvetít. Az önkéntes szervezetek így dilemma elé kerültek, hogy vajon a Vöröskereszt bizonyos anyagi forrásokra vonatkozó kéréseit elégítsék-e ki, vagy pedig kiegészítő ügynökségekként működjenek, és betöltsék a réseket egyes helyeken és helyzetekben, ahol különösen nagy hiányok mutatkoznak. Az ügynökségek rendkívül nehéz helyzetbe kerülnének, ha teljesen kimerítenék a birtokukban lévő ellátmányokat azáltal, hogy az elkerülhetetlenül lényegesen lassabban működő hivatalos ügynökség rendelkezésére bocsátanák azokat, és így lehetlenné válna számukra, hogy fellépjenek ilyen külön szükséghelyzetekben. Ez egy alapvető felelősségmegosztási probléma, amely kihat nemcsak az anyagi segítségre, de a válogatással, a letelepítéssel és más feladatokkal kapcsolatos teendőkre is.

BORSINGER úr (a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, hogy az események magyarországi áldozatai érdekében kibocsátott felhívások eredményeként eredetileg gyűjtött készleteket a Vöröskereszt rendelkezésére bocsátották megközelítőleg hatmillió dollár értékben. Abban az időben, amikor a menekültek beáramlása Ausztriába megkezdődött, nem volt lehetséges az ellátmányok Magyarországra juttatása, és a Vöröskereszt az osztrák hatóságok kérésére ezért beleegyezett, hogy ezeket az ellátmányokat a menekültek számára felhasználják. Ezen pénzalapok megosztásának kérdését jelen pillanatban a Liga és a Bizottság [a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága] képviselői Bécsben tanulmányozzák. Egyezményt kötöttek a magyar kormánnyal, amely szabályozza az ellátmányok Magyarországon belüli szétosztását.¹⁰³ A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának fő feladata az ellátmányok Magyarországra juttatása, míg a Vöröskereszt Társaságok Ligája az ausztriai menekültproblémával foglalkozik, együttműködve az UNHCR-rel és az önkéntes szervezetekkel.¹⁰⁴ A Vöröskereszt működésének szószólója a Koordinációs Albizottságban így a Liga képviselője lesz.

Borsinger úr CHANDLER úr kérdésére válaszolva elmondta, túlzottan korai volna arról nyilatkozni, hogy lehetséges-e Magyarországon belül bizonyos közösségeknek szánt ellátmányokat célba juttatni. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának átadott ellátmányokat

¹⁰³ A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága 1956. november 16-án Bécsben írt alá megállapodást a Magyar Vöröskereszttel, amelyet Puja Frigyes Magyarország bécsi követe a magyar kormány nevében még aznap jogerőre emelt. Lásd Isabelle Vonèche Cardia: *Magyar október vörös zászló és vörös kereszt között. A Nemzetközi Vöröskereszt Magyarországon 1956-ban.* Budapest, socio-typo, 1998, 57. A dokumentumot francia és magyar nyelven közli uo. 161–165.

¹⁰⁴ A Vöröskereszt Társaságok Ligája és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága 1956. november 2-án Genfben kötött szerződést a Vöröskereszt Magyarországra irányuló adományainak kezelésére vonatkozóan. Ezt egészítették ki november 27-én azzal, hogy a magyarországi segélyezésért és annak bécsi előkészítéséért a Nemzetközi Bizottság, míg a magyar menekültek ausztriai segélyezéséért a Liga a felelős. A két dokumentumot francia és magyar nyelven közli uo. 143–151.

a Vöröskereszt alapvető műveleti elve alapján, vagyis megkülönböztetés nélkül és szükségletek szerint osztják szét. Jelenleg nem lehetséges, hogy a Bizottság felajánlja szolgálatait bizonyos szervezeteknek azok ellátmányai Magyarországra juttatásához.

St. JOHN úr kérdésére válaszolva Borsinger úr elmondta, fontos arra emlékeztetni, hogy a Vöröskereszt az osztrák hatóságok kérésére a sürgősségi helyzet első napjaira vállalta a menekültek étellemezését, de nem lett felkérve semmiféle hosszú távú programra, és nem is tervezte azt. Amint a helyzet más módon is megoldható lesz, a Vöröskereszt örömmel visszavonul. Jelenleg nem tudnak messzebb látni az előttük álló hónapnál.

JORDAN úr még egyszer hangsúlyozta, hogy a menekülthelyzet megoldásának nemzetközi felelőssége az UNHCR-re lett bízva. Minden ügynökség készen áll arra, hogy teljes erejéből segítsen, de a probléma súlyosbodott, és parancsolóan szükséges, hogy azonnal széles körű tervek készüljenek. Ami a pénzügyi kérdést illeti, elmondhatja, hogy az AJDC mintegy 800–1000 menekült alapvető szükségleteinek kielégítésére 7000–10 000 dollárt költ hetente. A decentralizálás után a helyzet kétségkívül romlani fog, mivel a menekülteket az ország különböző részeibe küldik szét, ahol nincsenek megfelelő felszerelések, és nagyobb teher fog hárulni az önkéntes szervezetekre. Sok szervezet Ausztriában feláldozza rendes költségvetését, hogy kielégítse a menekültek azonnali szükségleteit, és egyre inkább és egyre sürgősebben szükségük van pénzalapokra. Ezért azt javasolja, hogy az UNHCR nevezzen ki mindenre kiterjedő hatáskörrel sürgősségi segélyezési igazgatót Ausztriába, aki közvetlen kapcsolatban lesz az osztrák hatóságokkal, és szorosan koordinálja a műveletet a helyszínen.

BRYAN úr [USEP] emlékeztetett rá, hogy Vietnamban a Vietminh elől [a Viet Minh területéről]¹⁰⁵ menekültek százezreit nem tudták ellátásban részesíteni, amíg nem valósítottak meg egy hasonló javaslatot. Akkor Brown úr hajtotta végre ezt a feladatot. A felelősséget a jelen esetben valamely nemzetközi testületnek kell vállalnia.

ALEXANDER úr szerint miután néhány politikai kérdést megoldanak New Yorkban, könnyebb lesz látni, hogy mit kell tenni és hatásosabban cselekedni.¹⁰⁶ Átfogó jelentés fog a Közgyűlés elé kerülni, és remélhetőleg erőteljes támogatást nyújtanak majd a kormány-

¹⁰⁵ Azaz Észak-Vietnamból. A Viet Minh a „Liga Vietnam Függetlenségéért” rövidített formája. 1941-ben alapították, hogy kivívják Vietnam függetlenségét Franciaországtól. Vezetését később Ho Si Minh vette át. Japán 1945. augusztusi kapitulációja után a Viet Minh kísérletet tett a hatalomátvételre és kikiáltotta a függetlenséget Franciaországtól. Ezt a közel 10 éven át tartó első indokínai háború követte. A franciák az 1954-es Dien Bien Phu-i csata után tették le a fegyvert. A genfi konferencián, 1954. július 21-én létrehozott megállapodás értelmében felosztották az országot Észak- és Dél-Vietnamra. A Viet Minh 1954. október 11-én vette át az ellenőrzést az északi országrész felett. Észak-Vietnam kommunista állammá alakult.

¹⁰⁶ Így például az Albizottság ülésének napján, 1956. december 20-án Argentína, Belgium, Dánia és az Egyesült Államok határozattervezetet nyújt be az ENSZ Közgyűlés XI. ülészakán a magyar menekülteknek nyújtandó további segítséggel kapcsolatban.

hozzájárulásokat gyűjtő külön pénzalap létrehozására irányuló felhíváshoz. A témát valószínűleg körülbelül egy héttel a magyar belső helyzet megvitatásának lezárását követően fogják tárgyalni. A Menekültügyi Főbiztos Hivatala arra kapott megbízást, hogy hangolja össze a menekültek érdekében teendő lépéseket, és e végből hozzon hatékony intézkedéseket. A nemzetközi közösség véleménye szerint a menekülteknek tartózkodási helyet nyújtó országok kormányainak vállalniuk kell gondozásuk és ellátásuk teljes felelősségét. Bármilyen külső segítség csak tisztán kiegészítő jellegű lehet. Megértik az önkéntes szervezetek nehézségeit, és ezzel összefüggésben az osztrák kormány beleegyezett, hogy visszafizeti az ügynökségeknek az általuk gondozott menekültek költségeit a táborokban biztosított gondozással megegyező áron.

PINEGAR úr biztosította az Albizottságot, hogy minden lépést megtesznek New Yorkban annak érdekében, hogy több pénzügyi támogatást szerezzenek a művelethez,¹⁰⁷ és azt reméli, hogy a következő értekezletig a helyzet a kellő mértékben fog változni ahhoz, hogy néhány döntést meg lehessen hozni. A Tárcaközi Bizottság másnapi ülése Bécsben jobban meg fogja világítani az ügyek állását. Mivel Jordan úr, Alexander úr és Chandler úr mindnyájan visszatérnek ma délután Bécsbe, azt reméli, hogy lehetőségük lesz valamennyi megbeszélést folytatni az UNHCR bécsi képviselőjével az ülés előtt vagy után.

OBEZ úr elmondta, osztja az Alexander úr által az imént kifejezett véleményt, ez az Egyesült Nemzetek jelenlegi hivatalos véleménye.¹⁰⁸ Helyes lenne, ha ez a csoport információkat cserélne és kifejezné érdekltségét bizonyos problémákkal kapcsolatban, de úgy véli, hogy egy ilyen Albizottságnak tartózkodnia kell olyan elvi kérdések megtárgyalásától, amelyeket jelen pillanatban New Yorkban vitatnak meg. A Bizottság véleményét a bécsi munkatársakkal a Menekültügyi Főbiztos Hivatalán keresztül lehetne megismertetni.

ALEXANDER úr Jordan úrnak a koordinátor kinevezésére vonatkozó javaslatára utalva kérte a jelen lévő képviselőket, hogy fejtsék ki véleményüket egy ilyen koordinátor hatáskörének a meghatározására vonatkozóan, és arról, hogy szerintük vajon minden szervezet hajlandó-e elfogadni annak irányítását.

STANSBY úr (az Európai Migráció Kormányközi Bizottságától) azt mondta, hogy az ICEM úgy járul hozzá az ellátás problémájának megoldásához, hogy az emberek elszállításával csökkenti a szükségleteket. Az európai és a tengerentúli országok válasza azt

¹⁰⁷ 1956. november 29-én Az ENSZ főtitkára és menekültügyi főbiztosa újra a tagállamokhoz és a szakosított intézményekhez folyamodik a magyar menekülteknek nyújtandó támogatással kapcsolatban.

¹⁰⁸ Ezt a mondatot később a jegyzőkönyvből törölték, és a következővel helyettesítették: „OBEZ úr elmondta, hogy osztja Alexander úr imént kifejtett nézeteit.”

eredményezte, hogy a mai napig 7500 személy már elhagyta Ausztriát. Noha a Bizottság munkáját megkönnyítené, ha a válogatás központilag menne végbe, az osztrák kormány különböző válogató missziókat kért fel, hogy a határ teljes térségében tevékenykedjenek, és az ICEM olyan segítséget ad a misszióknak, amelyet ilyen körülmények között adni tud. Amióta október 28-án megkezdődött a menekültek áramlása, összesen 7478 személyt szállítottak el a következő célállomásokra: Belgium – 1800 fő, Franciaország – 241 fő, Németország [Németországi Szövetségi Köztársaság] – 716 fő, Hollandia – 1359 fő, Svédország – 348 fő, Svájc – 2569 fő, Egyesült Királyság – 445 fő. Az Egyesült Államokba kivándorló menekültek felkészítése az USEP által felállított, a repülőtér melletti táborban, valamint Rördenben [sic!] megy végbe. Az Egyesült Államokba menő első légi járat az előző napon indult. Az ICEM 1000 főt lesz képes elszállítani naponta.

WILSON kisasszony hozzátette, hogy a helyi közlekedésre nehezedő nyomás enyhítése érdekében kérte a kormány, hogy a válogató missziók látogassanak a határövezetbe. A Bizottság megtesz minden tőle telhetőt, hogy biztosítsa az áttelepítésre vonatkozó egyéni kérelmek figyelembe vételét. A Bizottság arra is felkészült, hogy segítsen azon menekültek szállításában, akik később vissza kívánnának térni Ausztriába, és az osztrák hatóságok szóbeli beleegyezésüket adták, hogy 18 hónapos időszakon belül visszafogadják az ilyen személyeket. A Magyarországról jött menekültek befogadására vonatkozó kormányfelajánlások mintegy 30 000 főre rúgnak, de nem várható, hogy minden felajánlást betöltenek, noha a legtöbb kormány nem kötötte feltételekhez a felajánlásait.

PINEGAR úr azt javasolta, hogy a koordinátor kinevezésével és az egyes ügynökségek felelősségi körének a meghatározásával és azok finanszírozásával kapcsolatos kérdéseket a következő ülésen vitassák meg, amikor több információ áll majd rendelkezésre.

PINEGAR úr javaslatára elfogadták, hogy az Albizottság minden kedden délelőtt 10 órától ülésezzen.

United Nations – Archives and Records Management Section (UNARMS): Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee on the Question of Refugees from Hungary, Summary record of the first meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 20 November 1956, restricted (1956. november 21.). UN-S-445-0198-5.

3. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Albizottság a Magyarországról jött menekültek segélyezésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A MÁSODIK ÉRTEKEZLETRŐL,
melyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1956. november 28-án, szerdán.

Megjegyzendő: A Koordinációs Bizottság ülésére 1956. december 4-én, kedden, a Nemzetek Palotája XV. termében Genfben, délután 3 órától kerül sor.

A munka sürgőssége miatt és annak érdekében, hogy az értekezletek jegyzőkönyveit gyorsan ki lehessen osztani, nem készül ideiglenes összefoglaló jegyzőkönyv a Koordinációs Albizottság üléseiről. Felkérjük a képviselőket, hogy tájékoztassák Pinegar úr irodáját az esetleges súlyos eltérésekről, amelyek javítást igényelnek, mely esetekben helyesbítés lesz kiadva. Az Albizottság üléseiről készülő összefoglaló jegyzőkönyveket megkapják mindazok az ügynökségek, amelyek képviseltették magukat a fő koordinációs bizottság 1956. november 13-i ülésén.

JELEN VAN

PINEGAR úr (UNHCR) elnököl

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság – ELFENBEIN úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr, DRIVER úr, Dr. WATSON

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – BORSINGER úr, MATHEZ asszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – De ROUGÉ úr, DUNNING úr, HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORTON kisasszony

Egyházak Világtanácsa – Dr. CHANDLER

Egyesült Nemzetek – REHLING úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – GASTAMBIDE úr, KELLY úr, McCOY úr, Dr. WEIS

PINEGAR úr az ülést megnyitva felhívta a figyelmet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése Magyarországgal kapcsolatos utóbbi határozatának másolataira, amelyeket kiosztottak, és a segélyfelajánlásokat bemutató statisztikákra, amelyek magukban foglalják a kormányoktól a mai napig érkezett menedék- és készpénz-hozzájárulási felajánlásokat.

BORSINGER úr (a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy egyezmény jött létre a Vöröskereszt Társaságok Ligája és a Nemzetközi Bizottság között, amely meghatározza a két testület tevékenységi körét a magyar sürgősségi segélyezéssel kapcsolatban. A Nemzetközi Bizottság folytatni fogja a segélyek szállítását Magyarországon belülre, míg a Liga lesz felelős a Magyarországról jött menekültek anyagi segélyezéséért Ausztriában és másutt. A Nemzetközi Bizottság továbbá gyakorolni fogja hagyományos tevékenységét a menekültekre vonatkozó információk gyűjtésére és biztosítására vonatkozóan. Intézkedéseket tesznek Ausztriában a menekültek regisztrálására és keresőszolgálatának megszervezésére. Felkérték a nemzeti Vöröskereszt társaságokat, hogy küldjék el az országaikban lévő menekültek listáit, és központi kartonnyilvántartást fognak létrehozni Genfben. A Nemzetközi Bizottság így válaszolni tud gyermekekkel, más eltűnt személyekkel vagy családtagokkal kapcsolatos információkérelmekre.

De ROUGÉ úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) elmondta, hogy röviddel ezelőtt tért vissza Bécsből, ahol megsejmelte a Ligának a menekültek fogadására és gondozására tett intézkedéseit. A munkát most az Amerikai Vöröskeresztől jött Schaeffer úr irányítása alá helyezték, aki sokéves tapasztalatot szerzett palesztinai arab menekültekkel. Az Ausztriai Vöröskereszt Társaság teljes mértékben együttműködik, de be kellett látni, hogy az osztrák kormánynak és az Ausztriai Vöröskeresztnek nem áll rendelkezésére elegendő forrás ahhoz, hogy képesek legyenek megadni a menekülteknek mindazt a segítséget, amelyre szükségük van. Az Ausztriába eddig beáramlott 85 000 menekültből mintegy 15 000 ment át más országokba, így 70 000-ról kell továbbra is Ausztriában gondoskodni. A most kidolgozott program 20–25 000 menekült gondozását vette tervbe február végéig, és a Liga ekkor fogja a rendelkezésére bocsátott források függvényében megvizsgálni, hogy a program kiterjeszhető-e. Jelenleg mintegy 40 tábor van Ausztriában. A menekültek többsége 18 és 40 év közötti fiatal ember, kevés közöttük a gyermek és az időskorú. Mindaddig nem fordultak elő fertőző betegségek, az általános egészségügyi körülmények jók.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) utalt a Liga Nemzetközi Bizottságának eredeti vállalására, amely 10 000 menekült gondozásáról szól egy hónapra, és megerősítette, hogy röviddel korábban megállapodás jött létre, amelynek alapján a Liga vállalta, hogy élelmiszert, ruházatot, orvosi felügyeletet és segílyt biztosít 20 000 menekültnek február végéig, valamint bizonyos hiányzó felszereléseket szállít bizonyos táborokba. A Liga teljes felelősséget vállalt hat táborért, amelyek összesen 13 500 főt képesek befogadni. Később, a rendelkezésre álló források függvényében a Liga saját kezelésébe veheti mindazon táborokat, amelyekben 500-nál több menekült van elhelyezve. Ezekről a kérdésekről folynak jelenleg tárgyalások az osztrák kormánnyal és a Főbiztos Hivatalával. E hat tábor közül legalább egy tranzittábor lesz, a többibe való átszállítás a továbbindulásoktól fog függeni. A tervek szerint minden egyes táborban egy-egy nemzeti Vöröskereszt társaság biztosítja a személyzetet. Nagy-Britannia, Dánia, Svédország, Németország [NSZK], Belgium és Finnország már felajánlottak munkacsoportokat. Várható, hogy bizonyos készleteket az Egyesült Államok eredetileg a magyar népnek elkülönített ellátmányából a menekültek számára használnak fel. Egy lista készül jelenleg, amelyet hamarosan szétosztanak a Bizottság tagjai között. Ez be fogja mutatni a különböző forrásokból származó adományokat, azok rendelkezésre állását és a jelenleg mozgósítható segílycsoportokat.

A PINEGAR úr által feltett kérdésre válaszolva Dunning úr elmondta, hogy a Liga teljes együttműködésben fog dolgozni az YMCA-val és más önkéntes szervezetekkel annak érdekében, hogy elkerüljék a segílységnyújtás bármilyen felesleges megduplázását főleg a kikapcsolódásra szolgáló felszerelések szállítása terén.

PINEGAR úr beszámolt arról, hogy a főbiztos helyettese jelenleg New Yorkban van a Főbiztosi Hivatal rendes programjának a Közgyűlésen tartott vitájával összefüggésben, ugyanakkor igyekszik további támogatást szerezni a magyar segílytevékenységhez is. Alexander úr Bécsben nagyon szorosán együtt dolgozott a Vöröskereszt és más önkéntes szervezetek képviselőivel. A helyzetet kielégítő mértékben ellenőrzés alatt tartják. Az UNHCR Központja felhívásokat intézett a kormányokhoz, hogy lehetőségeik szerint gyorsítsák fel a menekültek befogadását. Úgy érzi, hogy az eddig adott válaszok nagyon kielégítőek. A segílyfelajánlásokra vonatkozó már kiosztott tájékoztató kiegészítéseként nyilvánosságra került, hogy Hollandia hozzájárult további 4000 átutazóban lévő, más célpontokra behajózásra váró menekült befogadásához.

STANSBY úr (az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) jelentette, hogy Brazília most egyezett bele 3000 menekült átvételébe. A menekültek áradata november 21-én tetőzött, amikor 5000–7000 fő jött Ausztriába naponta. A beáramlás jelenlegi mértéke napi 3000–4000

fő között van. Bizottsága most mintegy 2000 menekültet szállít el Ausztriából naponta, és 9500 főt vittek el az utóbbi négy napban. Ez a kielégítő helyzet nagymértékben annak a ténynek köszönhető, hogy a kormányok rendkívül nagylelkűen, csaknem válogatás nélkül veszik át a menekülteket. Svájc különösen szép példáját adta a nagylelkűségnek, amikor 25 postabuszt küldött katonai kísérettel, hogy elvigyen menekülteket Svájcba közvetlenül a határvidékről.

A különböző irányokba a mai napig elszállított menekültek számai a következők:

Belgium 3002 fő, Éire¹⁰⁹ 161 fő, Franciaország 2195 fő, Németország [NSZK] 3045 fő, Hollandia 1976 fő, Olaszország 1172 fő, Svédország 1142 fő, Svájc 3961 fő, Egyesült Királyság 3280 fő, Egyesült Államok 630 fő, ami összesen 20 564 fő.

Az év végéig előreláthatólag 45 500 személy elszállítására kerül sor. A jelenlegi elszállítást nyilvánvalóan befolyásolni fogja a befogadó országok kvótákra és a válogatási kritériumokra vonatkozó politikája, amit kétségkívül újra befolyásolni fog majd az újonnan érkezők nyomása.

DRIVER úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) elmondta, hogy az Egyesült Államokba távozott 630 főt leszámítva nem volt még tengerentúlra szállítás. Az első menekülteket Ausztráliába szállító repülőgép november 30-án indul, és a remények szerint január végéig 3000 főt szállítanak el Ausztráliába. Kanada valószínűleg mintegy 1000 főt vesz át az év végéig, saját repülőgépein és saját költségre végezve az elszállítást.

CHANDLER úr (Egyházak Világtanácsa) azt kérdezte, milyen intézkedéseket tesznek az olyan menekültek regisztrálására, akiket valamilyen európai országba szállítottak, később azonban tengerentúli célországba kívánnak távozni.

DRIVER úr elmondta, hogy Bizottságuk jól ismeri ezt a problémát. Ahogyan vannak bizonyos menekültek, akik tengerentúlra kívánnak menni, vannak olyanok is, akik kérelmezték az Ausztriába való visszatérést, hogy kihasználhassák a tengerentúlra való toborzás kedvező alkalmát. Ausztrália és az Egyesült Államok jelenleg csak a bevándorlók ausztriai toborzására vannak felkészülve.

CHANDLER úr (Egyházak Világtanácsa) úgy véli, nagyon fontos a tengerentúli kormányok meggyőzése arról, hogy vonják be ajánlataikba a menekültek toborzását a számukra első menedéknek számító országokból.

PINEGAR úr biztosította az értekezletet, hogy a Főbiztos Hivatala foglalkozik az ügyel, és tájékoztatni fogja a Bizottságot annak alakulásáról.

¹⁰⁹ Éire: az Ír-sziget és Írország elnevezése ír nyelven.

STANSBY úr (az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága részéről) emlékeztetett rá, hogy a svájci kormány felajánlása további 6000 menekült átvételére csupán időleges menedék nyújtására vonatkozik, azzal a feltétellel, hogy tovább fogják szállítani őket más célországokba.

DRIVER úr óvott attól, hogy a menekültekben reményeket ébresszenek a tengerentúli célállomásokra való továbbutazást illetően, hacsak nem válnak ismertté olyan lehetőségek, amelyek az ilyen reményeket ésszerűvé teszik.

PINEGAR úr beszámolt arról, hogy 50 000 dollárt utaltak az Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciájának azon a külön pénzalapon felül, amelyet a Főbiztos Hivatala a főtitkártól kapott. Az ügynökségek a saját belátásuk szerint használhatják fel ezt az összeget, egyedül azzal a feltétellel, hogy megfelelő időben jelentést kell készíteniük a pénzalapok felhasználásáról. További 35 000 dollárt kapnak különböző osztrák önkéntes szervezetek.

ELFENBEIN úr (Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság) elmondta, hogy az AJDC meglehetősen sajátos pénzügyi problémával áll szemben, mivel azok az emberek, akikkel kapcsolatban felelősséget vállalt, magánúton lettek elszállásolva hotelekben stb., és nem táborokban. Azt reméli, hogy képes lesz a helyszínen kielégítően rendezni ezt a problémát.

CHANDLER úr (Egyházak Világtanácsa) elmondta, hogy az önkéntes szervezetek egyik fő tevékenysége a menekültek regisztrálása és dokumentálása kivándorlás céljából. Az Egyházak Világtanácsa kemény munkát végzett, hogy eléggé behatárolt számú menekültet felkészítsen az Egyesült Államokba a Menekültügyi Törvény alapján történő kivándorlásra. A Világtanács felkérte minden nemzeti tanácsát, hogy vessék be vezetőiket, s együttműködve bátorítsák a kormányokat, hogy növeljék felajánlásaikat. Kiterjesztették a jóléti és egyéb szolgálatokat Ausztrián belül, ennek keretében két mozgókonyhát vásároltak, amelyet fel fognak szerelni, hogy az osztrák határ mentén cirkáljanak, ahol bejönnek a menekültek, hogy meleg ételt biztosítsanak számukra, mielőtt a legközelebbi fogadóközpontba érnének.

NORTON kisasszony (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) elmondta, hogy szervezetüknek a Világtanácséihoz nagyon hasonló problémái vannak, különösen ami a személyzetet és a menekülteknek az elsődleges befogadás országaiból való továbbvándorlását illeti. St. John úr jelenleg Ausztriában van.

PINEGAR úr meleg nagyrabecsüléssel szólt az önkéntes szervezetek gyors együttműködéséről, különösen a személyzet biztosítása terén. Ez egy igen nagy értékű hozzájárulás, ami gyakran nem jelenik meg a hozzájárulásokról készített beszámolóknak.

PINEGAR úr javaslatára megállapodtak, hogy december 4-én, kedden, délután 3-kor a teljes Koordinációs Bizottság ülést fog tartani, amelyre minden szervezetet felkérnek, hogy

számoljanak be tevékenységükről és problémáikról, és amelyen általános eszmecserét is folytathatnak majd.

Helyesbítés a Koordinációs Albizottság első ülésének jegyzőkönyvéhez, 1956. november 20.

Az alábbi módosításokat kell tenni az 1956. november 20-án tartott ülés jegyzőkönyvében (HCR/SVA/SC/SR.1 dokumentum):

3. oldal, 4. sor Törölni a következő szavakat: „... és magyar menekültek”.

10. oldal, 1. bekezdés Törölni az első mondatot. Helyettesíteni a következővel: „OBEZ úr elmondta, hogy osztja Alexander úr imént kifejtett nézeteit.”

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the second meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 28 November 1956, HCR/SVA/SC/SR.2, restricted (1956. november 29.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

HCR/SVA/SR.2
Terjesztés
KORLÁTOZOTT
1956. december 5.
CSAK ANGOLUL

4. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A MÁSODIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1956. december 4-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: PINEGAR úr (UNHCR)

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egészségügyi Világszervezet – Dr. RIJKELS

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr, Dr. WATSON, MUELLER úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – ALEXANDER úr, PINEGAR úr,
KELLY úr, McCOY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/HIAS – Dr. ELFENBEIN

Amerikai Vöröskereszt – WILSON úr

Testvéri Szolgálat Bizottság – ZIGLER úr, HILSENRAD asszony

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság – GORDON úr

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia – BOUVIER abbé

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – MOSER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr
Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr
Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr, NORTON kisasszony
Tolstoy Alapítvány – McCRACKEN úr
Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony
Egyházak Világtanácsa – Dr. LEDERMANN
ENSZ Társaságok Világszövetsége – SMITH úr
YMCA Világszövetség/YWCA Világszövetség – MOYSE úr
Egyetemi Világszolgálat – AITKEN úr
Nemzetközi Szociális Szolgálat – USEP [?] – WEBBER úr
Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája – BERTSCHI kisasszony

PINEGAR úr (elnökként) emlékeztetett rá, hogy a Bizottság utolsó ülése óta az Albizottság két ülést tartott, amelynek jegyzőkönyveit a Bizottságban képviselt minden szervezethez eljuttatták. Felkérte Alexander urat, hogy számoljon be legutóbbi Ausztriában tett látogatásáról.

ALEXANDER úr elmondta, hogy a Bécsben töltött több mint egy hét alatt fő figyelmét a magyar menekültek gondozásának és ellátásának koordinálására szentelte. Ami az elszállásolást illeti, a menekültek beáramlásának méretére vonatkozó minden eredeti becslés teljesen irreálisnak bizonyult az események nyomán, és nyilvánvaló, hogy a Belügyminisztériumot túlterhelte a probléma. Az első napokban Burgenlandba ömlő menekültáradat elszállásolásának szükségessége arra kényszerítette az osztrák hatóságokat, hogy belefogjanak az olyan laktanyák lakhatóvá tételének költséges munkálataiba, mint amilyenek Traiskirchenben és Judenauiban¹¹⁰ vannak. Traiskirchenben, amely a legnagyobb ezek közül a laktanyák közül, jelenleg 2500 menekült él, de 5000–6000 fő befogadására is képes. Azt tervezik tehát, hogy Traiskirchen lesz a fő fogadó központ, amelyben az áttelepítő missziók interjút készítenek majd a kivándorlásra jelentkezőkkel. De az újonnan érkezők folyamatos nyomása újra arra készítette a Minisztériumot, hogy felhívja a befogadó országokat, küldjenek szállítóeszközöket, hogy közvetlenül a határ térségében átvehessék a menekülteket. Az ICEM minden tőle telhetőt megtesz, hogy ellenőrzés alatt tartsa a menekültek mozgását, de ez nem volt mindig teljes mértékben lehetséges, mivel néhány

¹¹⁰ Község Ausztriában, Alsó-Ausztriában.

nagykövetség közvetlen összeköttetésben áll az osztrák kormánnyal az országaikba irányuló szállítással kapcsolatos kérdésekről.

Ahogy korábban jelentették, a tartományi kormányok felkérést kaptak, hogy népességük arányában vegyenek át menekülteket, de Bécsben nem rendelkeznek pontos értesülésekkel arról, hogy a különböző tartományok hogyan kezelik a problémát. A Salzburg tartománybeli Röde-ben [sic!] található katonai barakkokban 10 000 főt el lehet szállásolni, de a Védelmi Minisztérium még nem egyezett bele, hogy lemondjon ezekről. Megkíséreltek tárgyalni a német kormánnyal, hogy fogadjanak be 15–20 000 menekültet, amíg máshova tovább nem szállítják őket, azonban újra felmerült az elérhető szállások kérdése.

A táborokban való elszállásolás alternatíváját jelenti, ha a menekülteket egyenként szállodákban vagy otthonokban helyezik el, de a költség (30 osztrák schilling egy napra) meghatározó tényező. Mintegy 8000 menekültet helyeztek el az osztrák önkéntes szervezetek ilyen módon, és további 15 000 főt a kormány szállásolt el kis szállodákban Ausztria különböző részein, akik számára fél hónapos költség biztosítva van a Főpolgármesteri [Lord Mayor] Pénzalapon és más forrásokon kívül. Meg kellett látni, hogy lesz-e pénzügyi alap az ilyen elszállásolás folytatására az első hónap vége után is.

A másik kérdés, amelyet ausztriai tartózkodása idején tanulmányozott, a gondozás és ellátás ügye volt. Az osztrák hatóságoknak nem volt idejük semmilyen részletes gondozási és ellátási program kidolgozására, ezért túl korai olyan kérdéseket felvetni, mint az élelmezés minősége. A Vöröskereszt Társaságok Ligája specifikusan azt vállalta, hogy ellátmányt biztosít 20 000 fő számára, de az elején nem volt világos, hogy kötelezettségvállalásuk nem terjedne ki a szétosztásra és a teljes gondozás és ellátás biztosítására bármelyik konkrét csoportot illetően. Ezt a kérdést tisztázták, és az osztrák hatóságok, valamint a Liga közti magas szintű tárgyalások során elhatározták, hogy a Liga vállalását csak bizonyos speciális táborokra alkalmazzák, ha lehetséges, minden tartományból egyre.

Louda úr, az Ausztriai Vöröskereszt elnöke (aki az Ausztriai Ipari Szövetség elnöke is) jelezte, hogy a Liga 1957. január 1-jétől ki tudja terjeszteni vállalását 25 000 főre, és fel van készülve arra, hogy tovább terjessze azt 35 000 főig, ha hamarosan segítség jön az Egyesült Nemzetektől. A belügyminiszter hivatalos levelet intézett az UNHCR-hez, amelyben nemzetközi segítséget kér, hogy a Vöröskereszt Társaságok Ligája képes legyen további kötelezettséget vállalni.¹¹¹ Megállapodtak abban, hogy annyi segílyt szállítanak, amennyi lehetővé teszi a Liga számára, hogy gondozzon 35 000 menekültet 1957. március 1-jéig, így

¹¹¹ Oskar Helmer belügyminiszter az Osztrák Szövetségi Kormány nevében 1956. november 30-án írta ezt a levelet az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságához. Vö. Soós: *1956 és Ausztria* i. m. 88–89.

csökkentve az osztrák hatóságok közvetlen felelősségét a gondozást és ellátást, az orvosi gondozást és az alapvető tábori felszereléseket illetően. A belügyminiszter azt reméli, hogy a Liga felelősséget vállal minden olyan táborért, amelyben több mint 500 menekült van, ez becslések szerint azt jelenti, hogy a Liga felelőssége összesen mintegy 50 000 menekültre terjed ki. A táborok pontos helyzete akkor válik ismertté, amikor a jelentések megjönnek a tartományokból. Számos szervezet felméréseket kezdett végezni, és nagyon hasznos lesz, ha ezeknek a felméréseknek a másolatait a lehető leghamarabb el tudják küldeni az UNHCR bécsi kirendeltségére.

A magyar menekültekkel kapcsolatos munkában részt vevő különféle szervezetek tevékenysége továbbra sincs olyan jól összehangolva, amennyire lehetne. Elfogadható, hogy a szervezeteknek meg kell őrizniük működési és döntési szabadságukat annak érdekében, hogy szembe tudjanak nézni a táborokon kívüli feladatok elvégzését megkövetelő sürgősségi helyzetekkel, azokban a táborokban azonban, amelyekre nézve a Vöröskereszt kifejezetten felelősséget vállalt, össze kellene hangolniuk programjaikat a Vöröskereszttel. Az ICEM-nek is fejlesztenie kell koordinációs rendszerét, nevezetesen a különféle nagykövetségekkel kapcsolatban.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) teljesen világossá kívánta tenni, hogy a Liga milyen szerepet fog játszani. A Liga vállalta 20 000 menekült gondozását december hónapra, és 25 000-t 1957. január 1-jétől. Az UNHCR által ígért segítséggel 35 000 menekültet lesz lehetőség gondozni január és február hónapban. 25 000 menekült gondozásának költségét a Liga számára decembertől februárig 1 500 000 dollárra becsülik. Mintegy 10 000 000 dollár értékű ellátmány áll a Liga rendelkezésére Bécsben, de ezeknek az ellátmányoknak egy részét Magyarországon belüli segélyezésre szánják. December közepéig a Liga magára vállalja a teljes felelősséget 10 tábor s bennük 20 000 lakó felett, nemzeti Vöröskereszt [Társaságok által küldött] csoportokkal biztosítja a táborok személyzetét, amelyekben lesz orvos, ápoló, műveleti igazgató, táplálkozási, szállás- és ruházati szakember, ellátási tiszt, adminisztrációs tiszt és toborzási szakember is. Amerika [Amerikai Egyesült Államok], Franciaország, Dánia, Nyugat-Európa, Hollandia, Svédország, Nagy-Britannia és Finnország vöröskeresztes szervezetei már megegyeztek, hogy küldenek ilyen csoportokat. A kanadai és az olaszországi Vöröskereszt Társaság is valószínűleg biztosítani fog ilyen csoportokat. Az osztrák csoportot valószínűleg a határ térségébe fogják vezényelni, hogy mozgókonyhákkal szolgáljon a menekültek közvetlen fogadásakor. Mivel a kötelezettségvállalást kiterjesztik nagyobb számú menekült ellátására, további csoportok küldésére fognak felhívni.

Ahogy az egy korábbi értekezleten is említette, a nemzeti Vöröskereszt társaságok felkészültek arra, hogy távirati üzeneteket küldjenek a menekültektől családjaikhoz, és úgy számítják, hogy ez a szolgáltatás 20–30 000 dollár költséggel fog járni. 100 000 dollárt utaltak ki, hogy cipőket és alsóruházatot biztosítsanak megközelítőleg 5000 6 és 14 év közötti gyermeknek, és 10 000 dollárt szántak arra, hogy karácsonyi műsort biztosítsanak a gyermekeknek együttműködve különböző önkéntes szervezetekkel. Ifjúsági Vöröskereszt társaságok világszerte karácsonyi ajándékokat fognak biztosítani. Végül ki kívánta fejezni, hogy szervezési szempontból a Liga fel van készülve arra, hogy bármennyi menekültnek a gondját viselje, ha további pénzügyi eszközök biztosíthatók lennének. Figyelembe véve a Magyarországon párhuzamosan futó akció szükségleteit, úgy becsülik, hogy a Vöröskereszt társaságoknak a menekültek gondozására igénybe vehető anyagi képessége maximum 500 000 dollár havonta.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) elmondta, hogy az Ausztriába belépett hivatalosan regisztrált menekültek száma a mai napig 112 454 fő, a csúcspont november 21. körül volt 7000 érkezővel, míg a jelenlegi beáramlás körülbelül 3000 fő naponta. Ami az Ausztriából való elszállítást illeti, az ICEM különböző mértékben vállal felelősséget a regisztrációban való egyszerű segítestől az elszállításhoz szükséges intézkedések minden szakaszában való részvételig. A művelet november 7-én kezdődött, napi mintegy 800 fős létszámon állandósult, majd ekkor az osztrák kormány által kiadott külön felhívások és a többi kormány nagyon kedvező válaszainak eredményeként a számok megugrottak átlagban napi 2500 főre. Az Ausztriából való elszállítási rekordja november 29-én volt 5410 személy elvitelével. A mai napig összesen 37 766 fő került más országba. Érdekes külön kihangsúlyozni két meglepő új fejleményt. Az Egyesült Államok menedéket ajánlott 21 500 embernek, akik közül 6500 menekült a rendes vízumrendszer alapján, míg a többiek feltételesen [on parole] kerülhetnek be. Az ICEM azt reméli, hogy a 6500, vízummal rendelkező menekültet az év vége előtt elszállíthatja. A többiek elszállítását az amerikai katonai szállítás vállalná, de ha az ICEM-et kérnék fel, hogy intézkedjen a szállításról, 20 000 fő lenne a cél decemberben. Másodsorban Kanada azt reméli, hogy 6000 menekültet fogad december folyamán, és kérte az ICEM-et, hogy intézkedjen a szállításról. 3000 főt fognak Ausztráliába szállítani január közepe táján, bizonyos számú menekültet pedig Új-Zélandra és Dél-Afrikába.

Ami a finanszírozást illeti, a Bizottság úgy becsüli, hogy, az Egyesült Államokba és Kanadába javasolt szállításokat nem számítva, 1956 végéig a program mintegy 900 000

dollárba fog kerülni. Az ICEM tagkormányai a mai napig 353 000 dollárt ígértek, és egy másik felhívás is ki lesz adva.

NICHOL úr az Egyesült Államok Menekült Programja nevében szólva, beszámolt az USEP-nek a mai napig végzett tevékenységéről. (A jelentés a jegyzőkönyvhöz van csatolva 12. függelékként.)

PINEGAR úr elmondta, hogy a Bizottság tagjait tájékoztatni fogják az Egyesült Nemzetek főtitkára és a helyettes főbiztos által közösen tett 10 millió dolláros felhívás eredményeiről. Az UNHCR átutalt 35 000 dollárt az osztrák önkéntes szervezetekhez, amely a következőképpen oszlik meg: Caritas – 18 076,92 dollár; Volkshilfe – 6153,85 dollár; Israelitische Kultusgemeinde 7692,31 dollár; és az Inner Mission – 3076,92 dollár. Az Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája számára fizetendő 50 000 dollárt még nem utalták ki.

Dr. KAUL (Egészségügyi Világszervezet) beszámolt róla, hogy a WHO közegészségügyi, higiénikus és elmeorvosi szakértői csoporttal segítette az osztrák kormányt. Az előzetes jelentést benyújtották, és nagy meglepetésükre szolgál, hogy az elszállítás nehéz helyzete ellenére nem fordultak elő fertőző betegségek. (Az ideiglenes jelentés a jegyzőkönyvhöz van csatolva 16. függelékként.)

BOUVIER abbé úr (Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia) beszámolt a Konferencia [szervezetük] tevékenységéről. (A jelentés a jegyzőkönyvhöz van csatolva 5. függelékként.)

LEDERMANN úr kérésére válaszolva MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, az IRC és a magyar kormány megállapodása alapján a Vöröskeresztnek engedélyezve van, hogy csak a szükségletek alapján ossza el a segélyt. Jelenleg nem lehetséges egyes csoportoknak szánt segélyszállítmányok bejuttatását vállalni. A segélyek szétosztását jelenleg a Magyar Vöröskereszt végzi a Nemzetközi Vöröskereszt képviselőinek irányításával.

ELFENBEIN úr (Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság) utalt azokra a jelentésekre, amelyek szerint Magyarországról jött menekültek Észak-Olaszországban is megjelentek, főként Velence térségében.

PINEGAR úr vállalta, hogy megvizsgálja a helyzetet, és jelent róla. A képviselők által benyújtott írott jelentések az értekezlet összefoglaló jegyzőkönyvének függelékeiként lesznek szétosztva. A Koordinációs Albizottság következő ülésére december 11-én, kedden, délután 3 órákor kerül sor.

[Függeléként: 5., 12., 16. függelék]

HCR/SVA/SR.2

5. függelék

NEMZETKÖZI KATOLIKUS JÓTÉKONYSÁGI KONFERENCIA

1956. december 4.

1. A Caritas „Szíves fogadtatás” elnevezésű művelete Ausztriában 1956. november 8-án kezdődött. A Caritas által rendelkezésre bocsátott szálláshelyeket most menekültek foglalják el, és a Szervezet jelenleg 2000 személyről gondoskodik. A falvakban elszállásolt menekülteket önkéntesek látogatják. A menekültek többségének nagy családja van, amelynek egy tagja azonban gyakran Magyarországon maradt. 1956. november 12. óta az NCWC-vel [Országos Katolikus Jóléti Konferencia] és a Nemzetközi Vöröskereszttel együttműködve regisztrációs szolgálatot és egy konzultációs szolgálatot állítottak fel azok számára, akik más országokban szeretnének letelepedni.

2. A táborok kiürítése céljából az osztrák Belügyminisztérium pénzügyi segítséget adott a Caritasnak azzal a feltétellel, hogy az ország minden egyházmegyéje együtt dolgozik a befogadási program kiszélesítése érdekében, és 6000 menekültnek segítséget nyújt panziókban és vallási intézményekben helyezve el őket. Ez a kiszélesített program már meg is kezdődött.

3. A Caritas Internationalis különböző nemzeti részlegei jelentékeny pénzüsségeket gyűjtöttek, amelynek jelentős részét már a bécsi Caritashoz küldték a menekültek azonnali segélyezésére.

4. A Svájci Caritas mostanra több mint 1 000 000 svájci frankot és 660 000 svájci frank értékű élelmiszert gyűjtött. Genf egyedül 60 000 svájci frankkal, valamint három tehervagonnyi élelmiszerral és ruházattal járult hozzá az akcióhoz.

5. A Katolikus Caritas különböző ausztriai befogadó központokban képzett stábot hozott létre, amelyek együttműködésben dolgoznak az Osztrák Vöröskereszttel és a CCIC-vel [valószínűleg tévesen megadott mozaikszó], hogy befogadják és útmutatásokkal lássák el az érkező menekülteket.

1956. december 4.

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK MENEKÜLTPROGRAMJA

A Magyarországról jött menekültek érdekében kifejtett tevékenység

Az USEP a mai napig a következő ellátmányokat biztosította az ausztriai menekültek számára:

30 000 takaró

10 000 matrac

20 000 lepedő

10 000 matrachuzat (további matraccok készítéséhez)

100 000 tonna élelmiszer

150 000 dollár értékű ruha

90 000 sürgősségi felszerelés

10 nagy fűtési egység Traiskirchenben

Az USEP két táborban működik a bevándorlók előkészítésére: Wienerneustadtban [helyesen Wiener Neustadt] (körülbelül 850 fő befogadási képességgel) és Röderben [sic!] (körülbelül 3500 fő befogadási képességgel).

Működtetnek továbbá egy ételmezési programot az amerikai konzulátuson Salzburgban, naponta ellátva mintegy 600 embert, és egy másikat a bécsi amerikai konzulátuson mintegy 1200 ember számára.

Az USEP az alábbi önkéntes szervezetek számára megtéríti a munkabéretet, a megélhetést, az utazást és a napidíjat:

Országos Katolikus Jóléti Konferencia

Egyházak Világtanácsa

Zsidó Bevándorlókat Segélyező Társaság (HIAS)

Tolstoy Alapítvány

Az USEP teljes kiadása a mai napig (nem számítva más amerikai kormánykiadásokat) 850 000 dollár.

1956. december 3.

EGÉSZSÉGÜGYI VILÁGSZERVEZET

Időközi jelentés a WHO ausztriai missziójáról a magyar menekültek ügyében

A WHO járványügyi, közegészségügyi és ideggyógyász szakemberből álló csoportja 1956. november 18-án Bécsbe utazott. A csoport december 5-én tér vissza, teljes körű jelentés röviddel ez után várható. November 26-ai dátummal azonban a következő időközi jelentést kaptuk:

„Az orvosi szolgáltatások a tartományok [az eredetiben Länder – a ford.] helyi egészségügyi hatóságainak hatáskörébe tartoznak – a legtöbb munkát helyi gyakorló orvosok, néhány esetben önkéntesek végzik rész munkaidőben. Az egyetlen megelőző intézkedés, amelyet a táborokban láthatóan szisztematikusan alkalmaznak, az a DDT fertőtlenítő por behintése fejtetű ellen – nagyszámú menekült azonban soha sem kerül táborba. Máskülönben a szolgáltatások főleg kezelési jellegűek.

Egy ilyen helyzet hiányosságai ellenére a menekültek egészségi állapota megfelelő szintű, eddig egyetlen járványos megbetegedést sem jelentettek. Ez valószínűleg a menekült néesség korösszetételének (főleg 18 és 40 év közötti korcsoportokba tartozó fiatal férfiakról van szó), valamint a határ elérését és átlépését kísérő nehézségek miatti természetes kiválasztódásnak tulajdonítható. Mindenesetre a legfontosabb a túlszűfolttság megszüntetése és elkerülése, amely néhány osztrák tartományban, különösen Burgenlandban és Alsó-Ausztriában tapasztalható, néha nagyon primitív elszállásolási és higiéniai feltételek mellett. Az osztrák kormány állandó kérése – a menekültek gyors és teljes körű áttelepítése más európai országokba – közegészségügyi szempontból is teljes mértékben igazoltnak tűnik. Ez a menekültek között sokkal jobb ellenőrzési intézkedéseket tenne lehetővé, mint amilyenre most a helyi egészségügyi hatóságok képesek.

Ideggyógyászati szempontból világos, hogy sok menekült sokkos állapotban van, amelyet a túlzott csendesség, tétlenség, sőt depresszió jelez. Ez a tömeges jelenségnek tekinthető állapot a határ átlépését követő néhány órában jelentkezik. Figyelemreméltó különbség tapasztalható ugyanazon csoport állapotában a határnál, illetve a kezdeti tartózkodás során. Az állapotot illetően jelenős különbséget figyeltünk meg az egyes csoportok között is, és feltételezzük, hogy ez a különbség valamilyen értelemben a különböző táborok vezetésének és az ott lévő általános pszichológiai légkörnek tulajdonítható.

Az osztrák orvosok tájékoztatása szerint sok fiatalnak volt szüksége nyugtatószere, és idősebb személyeknél gyakran sokkal súlyosabb depressziós állapot jelentkezik. A csalódottság és agresszió miatti csoportos zavargások lehetőségét sem lehet figyelmen kívül hagyni. Már hallottunk egy éhségstrájkról az egyik táborban, és agresszív megnyilvánulásokról más helyszíneken. Javasoltuk a megfelelő hatóságoknak, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket e kedvezőtlen tendencia csökkentése érdekében, a hatóságok és maguk a menekültek közötti jobb kommunikáció biztosításával, különös figyelmet fordítva a menekültstátusz első óráira.

A team eddig a következő kérdésekkel foglalkozott:

- a nemzetközi csoport minden egyes tagjához a hasonló rangú partner kijelölése;
- látogatás a határnál és számos táborban, tanácsadás bizonyos felmerült szakmai problémákban;
- annak felismerése, hogy határozott tervek szükségesek a jövőbeni sürgősségi helyzetekre, továbbá hogy a WHO segítségére van szükség ezek országos és nemzetközi szinten való megfogalmazása érdekében;
- információ-, adat- és véleménygyűjtés a jövőbeni sürgősségi helyzetekre vonatkozó javaslatokhoz.

A további tevékenységeket illetően a csoport a stájerországi és a Bécs körüli táborok meglátogatását,* illetve a helyi kapcsolatok kiterjesztését tervezi. Fel kell ismerni azonban, hogy a menekültprobléma nagysága és bonyolultsága, a helyi és külföldi szervezeti eljárások folytonos változása miatt valamennyi információ, amelyet a csoport kéthetes ausztriai tartózkodása alatt gyűjthetett, csak vázlatos és felületes marad – túlságosan kevés ahhoz, hogy ezek alapján határozott és részletes javaslatokat lehessen készíteni nemcsak az osztrák kormánynak, hanem valamennyi európai országnak, ami pedig felettébb kívánatos lenne, hiszen a menekültprobléma alapvetően nemzetközi probléma.”

1956. november 30.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the second meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 4 December 1956, HCR/SVA/SR.2, restricted (1956. december 5.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

* Ezek a látogatások azóta megvalósultak.

5. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Albizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A HARMADIK ÉRTEKEZLETRŐL,
melyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1956. december 11-én, kedden.

JELEN VAN

PINEGAR úr (elnököl)

Egyesült Államok delegációja – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, HOVEYDA úr,
KELLY úr, McCOY úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr, Dr. WATSON

Önkéntes szervezetek

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság, HIAS – ELFENBEIN úr

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr

Egyházak Világtanácsa – LEDERMANN úr

PINEGAR úr (az elnök) bejelentette, hogy Alexander úrnak még egyszer vissza kell térnie Bécsbe. A menekültügyi főbiztos helyettese éppen visszatérőben volt Genfben, miután részt vett az ENSZ Közgyűlésén New Yorkban. Felkérte a Vöröskereszt Társaságok Ligájának képviselőjét, hogy ismertesse az elmúlt hét eseményeit.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) először az osztrák kormány, a Főbiztos Hivatala és Vöröskereszt Társaságok Ligája közt az előző napon aláírt egyezményre utalt,

amely lehetővé teszi a Liga számára, hogy az eddig vállalt 25 000 fős menekültcsoport létszámát 1957. január 1-jétől 35 000-re emelje január és február folyamán. December 15-én a Liga teljes mértékben átvesz 10 tábort 20 000 menekülttel, és 1957. január 1-jén további táborokat is magára vállal. A táborok személyzetét különböző nemzeti Vöröskereszt társaságok által kiállított stábok fogják biztosítani. A menekültektől a családtagjaikhoz intézett táviratok küldésének szolgálatát, amelyet először a Liga vállalt, felfüggesztették, részint a költségek, részint a keresési problémák gyakorisága miatt, és Genfen keresztül bonyolított aerogram¹¹² szolgálattal helyettesítették oly módon, hogy ahhoz az aerogramok címzett országainak a nemzeti Vöröskereszt társaságai nyújtanak segítséget.

A Vöröskereszt társaságok a kormány kérésére és az ICEM-mel kapcsolatban maradván sok országban együttműködnek a menekültek szállításában, fogadásában és letelepítésében. Az utóbbi szervezet viseli természetesen a szállítással kapcsolatos teljes felelősséget.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy a menekültek Ausztriába történt beáramlásának teljes létszáma az előző nap 9 óráig elérte a 126 496 főt. Az átlagos napi beáramlás jelenleg tulajdonképpen egyenletesen 2500 fő. A különböző irányokba való elszállítás számadatai a mai napig a következőképpen alakultak:

Ausztrália 156, Belgium – 3002, Kanada – 2150, Chile – 7, Dánia – 1000, Franciaország – 6544, Nyugat-Németország – 7616, Hollandia – 1962, Írország – 535, Olaszország – 2742, Luxemburg – 185, Norvégia – 18, Svédország – 3108, Svájc – 9303, Egyesült Királyság – 10 142, USA – 3082. A Norvégiába szállítás éppen csak megkezdődött. Az Egyesült Államokba szállítás aránya meredeken emelkedni fog az US Air Force [USA Légierő] napi 500 fő elvitelére képes, Münchenből létesített léghídjával és a Bremerhafenbe [helyesen Bremerhaven]¹¹³ hívott két amerikai hajóval.

A mai napig elszállított 51 536 menekültből 8555 távozott repülővel, 1249 tengeren, 46 593 vasúton és 4936 autóbusszal.

Nem lehet meghatározni, hogy pontosan hány menedékfelajánlás maradt még betöltetlen. Franciaország és az Egyesült Királyság nem adott meg semmilyen számszerű plafont, Nyugat-Németország a teljes beáramlás 10%-ában állapította meg a kvótáját. Itt van továbbá azoknak a helyeknek a kérdése, amelyeket esetleg az elsődleges befogadás államaiból eltávozó menekültek csupán azért hagytak el, hogy más célpontok felé vegyék útjukat. Egy vagy két ország csak gyermekeket hajlandó befogadni. A latin-amerikai országokba szállítás

¹¹² Aerogram: légi posta küldemény.

¹¹³ Bremerhaven nagyváros Németország északnyugati részén, Bréma Szabad Hanza-város Bréma szövetségi államban, melynek székhelye. Észak-Németország második legnépesebb városa. Németország legnagyobb tengerparti városa.

éppen csak elkezdődött. Értesült arról is, hogy Hollandia 3000 menekülte vonatkozó felajánlása nem végleges letelepedésre, hanem csak a továbbszállításig történő elszállásolásra vonatkozik.

McCOY azt mondta, hogy értesülései szerint 1000 embernek ajánlottak végleges menedéket és 2000 embernek átmeneti menedéket.

PINEGAR úr felvetette a kísérő nélküli gyermekek és fiatalok ügyét. Beszámoltak arról, hogy ezernégyszáz és ezeröttszáz között van a 14 és 18 év közötti olyan magyar fiatalok száma Franciaországban, akiknek a Kanadába való kivándorlását mérlegelik. A Menekültügyi Főbiztosság felhívta a menekültek fogadásában és szállításában együttműködő minden kormány figyelmét arra, hogy a szállítással kapcsolatban szükséges a fiatalok feletti fennhatóság megállapítása ebben a kategóriában.

KELLY úr hangsúlyozta, hogy törvényes gyám vagy valamely más jogi szerv beleegyezése szükséges ahhoz, hogy a 17 év alatti gyermekek kivándorolhassanak.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) elmondta, hogy az NCWC az ebből a korcsoportból a felelősségi körébe tartozó mintegy 150 fiatalot valamilyen felügyelettel ellátott szállókon szándékozik elhelyezni.

BAN asszony (Nemzetközi Munkás Önszegélyezés) azt mondta, hogy szervezetük a fiatal menekülteket európai és nem tengeren túli országokba küldte. Olyan szervezetekkel dolgoznak együtt, mint az YMCA és a Vöröskereszt.

NICHOL úr (Egyesült Államok Állandó Delegációja) kifejezte, hogy Brown úr, az USEP igazgatója mennyire sajnálja, hogy nem lehet jelen. Az USEP továbbra is minden lehetőt megtesz, hogy a válsághelyzetben segítséget nyújtson, és a bérek, az ellátási és szállítási költségek megtérítésével növelte támogatását bizonyos Ausztriában lévő önkéntes szervezetek felé. Nagyon nagy számban osztottak szét az érkező menekültek között olyan tárgyakat, amelyek jelezték, hogy a Nyugat szívesen látja őket.

HOVEYDA úr (UNHCR), aki éppen csak visszatért New Yorkból, áttekintette az ENSZ Közgyűlés magyarkérdésről folytatott vitájának menetét.

November 21-én a plenáris ülés határozatot fogadott el, amely tudomásul vette a főtitkár és az UNHCR által már megtett lépéseket, felkérte őket, folytassák az erőfeszítéseiket ösztökélve a kormányokat és a nem kormányzati szervezeteket, hogy járuljanak hozzá a magyar menekültek gondozásához és letelepítéséhez. Felkérték továbbá a főtitkárt és a főbiztost, hogy hívjanak fel pénzgyűjtésre. A témát a Harmadik Bizottságban¹¹⁴ is

¹¹⁴ Az ENSZ Közgyűlésének harmadik főbizottsága szociális, humanitárius és kulturális kérdésekkel foglalkozik.

megvitatták, amikor az UNHCR éves jelentését vizsgálták. Néhány delegáció úgy érezte, hogy a Magyarországról jött menekültek kérdését nem kellene a Harmadik Bizottságban megvitatni, de a nagy többség annak megtárgyalását kívánta, és november 29-én elfogadták a tizenkét állam által beterjesztett határozati javaslatot, amely a Közgyűlés elismerését fejezte ki a válság megoldására tett erőfeszítésekért, és felkérte a főbiztost, hogy a főtitkárral és az érintett kormányokkal konzultálva a lehető leghamarabb terjesszen az UNREF Végrehajtó Bizottsága elé egy átfogó becslést a magyar menekültek szükségleteiről. A Bizottság világossá tette, hogy véleménye szerint e miatt a szükséghelyzet miatt nem szabad, hogy a többi menekült szükségleteiről megfeledkezzenek, és a határozat sürgette a kormányokat, hogy adjanak hozzájárulásokat az UNREF-nek annak érdekében, hogy az 1956-ra és 1957-re kitűzött célokat el lehessen érni, és hogy teljes mértékben végrehajtsák a programot. A főtitkár és a főbiztos helyettese november 29-én felhívott minden kormányt és civil szervezetet, hogy adakozzanak a magyar menekültek sürgősségi segélyezéséhez szükséges tízmillió dollár összegyűjtése érdekében.

Egy másik határozat arról rendelkezett, hogy a néhai Dr. van Heuven Goedhart¹¹⁵ emlékére táblát helyezzenek el a Nemzetek Palotájában Genfben.

Ezalatt New Yorkban a főbiztos helyettese megbeszéléseket folytatott az önkéntes szervezetek vezetőivel, az [amerikai] Külügyminisztériummal és az USEP-pel. Az amerikai közvélemény csodálatraméltóan válaszolt minden kiadott felhívásra, mindazonáltal a közzétett felhívások nagy száma és sokfélesége nagyon megnehezíti bármilyen koncentrált erőfeszítés megszervezését. Jó okkal reméljük, hogy a kormány is kedvezően fog válaszolni a közös felhívásra, és alapvető hozzájárulásokat fog tenni a tízmillió dolláros pénzalaphoz. Tisztázni kell azonban még a Magyarországról jött menekülteknek nyújtandó segély és a magán Magyarországon belüli segélyezés közötti különbséget.

Egy másik probléma, amivel foglalkoztak, az volt, hogy a jelentések szerint bizonyos számú magyar menekült hazatért Jugoszláviából. A jugoszláv delegációhoz tájékoztatás kérése céljából küldött üzenetre még nem érkezett válasz.

Végül Hoveyda úr utalt egy svájci állampolgár, August Lindt úr éppen lezajlott főbiztossá választására.¹¹⁶

BAN asszony (Nemzetközi Munkás Önszegélyezés), aki a sürgősségi segélyezés kezdete óta Bécsben volt, és nyomban visszatér oda, beszámolt a szervezete által végzett munkáról. A

¹¹⁵ Heuven Goedhart, Gerrit Jan van (1901–1956): holland politikus, jogász, diplomata. 1951–1956-ban az ENSZ első menekültügyi főbiztosa.

¹¹⁶ August Rudolph Lindt (1905–2000): svájci diplomata, ENSZ-tisztviselő. 1957–1960-ban az ENSZ menekültügyi főbiztosa.

Munkás Önszegélyezés buszokat küldött a határra, hogy érkezésükkor felvegye a menekülteket, és számos üdülőházban és szállóban helyezte el őket Ausztriában. Ezeket a szállásokat normális esetben 2272 személy veheti igénybe, de jelenleg 2600 menekült lakik bennük. Erőfeszítéseket tesznek továbbá arra, hogy tanácsokkal lássák el a menekülteket a kivándorlással kapcsolatban. Úgy tűnik, hogy azok többsége, akik elfogadták, hogy európai országokba menjenek, valójában a tengerentúlra, különösen az Egyesült Államokba és Ausztráliába kíván menni. Fontos tehát, hogy a különböző európai országokban lévő önkéntes szervezetek továbbra is tanácsokkal lássák el a menekülteket, hogy, amennyire lehetséges, megvalósíthassák valódi kívánságaikat. Számos esetben a menekülteknek vannak rokonaik azokban az országokban, amelyekbe menni kívánnak, de a menekültek nagy száma akkora nyomást jelent, hogy csaknem lehetetlen hatékony tanácsadó szolgálatot nyújtani Ausztriában, és arra összpontosítják az erőfeszítéseket, hogy amilyen gyorsan csak lehet, valamely más országba szállítsák el a menekülteket. Noha jelenleg nincs biztosíték arra, hogy az Egyesült Államokba való bevándorlásra Ausztrián kívül máshonnan is toboroznának, feltételezhetjük – figyelembe véve, hogy a menekültek 80%-a fiatal, egyedülálló szakmunkás –, hogy nem jelentene nagy nehézséget tengerentúli országokba, így Kanadába és Ausztráliába történő kivándorlásuk lehetővé tétele.

HOVEYDA úr elmondta, utolsó információi is megerősítették, hogy az Egyesült Államok hatóságai jelenleg nem javasolják a letelepítési lehetőségek kiterjesztését az Ausztrián kívül, más országokban lévő menekültekre.

KELLY úr beszámolt a német hatóságok aggodalmáról azzal kapcsolatban, hogy az általuk átvett menekültek esetleg Németországban maradnának. Kanada németországi konzulátusa azt az utasítást kapta, hogy ne fogadjon magyar menekülteket bevándorlásra.

BAN asszony hangsúlyozta, hogy ilyen körülmények között a tengerentúlra kivándorolni szándékozó menekültek irányában az lenne igazságos, ha azt tanácsolnák nekik, hogy maradjanak Ausztriában. Ez egy olyan kérdés, amellyel kapcsolatban a különböző szervezetek közös politikájára lenne szükség.

PINEGAR úr egyetértett azzal, hogy hívják fel erre a kérdésre a bécsi Koordinációs Bizottság figyelmét.

BAN asszony, folytatva felszólalását, elmondta, hogy az ügynöksége által gondozásba vett menekültek közül nem sokan érdeklődnek a latin-amerikai országokba való kivándorlás iránt. Fontos, hogy a menekülteket a lehető leggyorsabban elszállítsák, hogy helyet szabadítsanak fel a többiek számára, következésképpen a menekülteket mindaddig arra bátorították, hogy válasszanak olyan országokat, amelyekről ismert, hogy biztosítanak

lehetőségeket. Körülbelül 2000 menekült hagyta el az ügynökség otthonait, hogy másutt telepedjen le. Számos kérdést továbbra is szükséges megoldani, beleértve a gondozásért és az ellátásért vállalt pénzügyi felelősséget is (amelyet jelenleg teljes mértékben a Nemzetközi Munkás Önszegélyezés visel az otthonaikban tartózkodó menekültekre vonatkozóan) és olyan anyagi jellegű kérdéseket is, mint azoknak a menekülteknek az élelmiszerral és frissítővel való ellátása, akik minden napjuk nagy részét a konzulátusok és más hivatalok előtti sorban állással kénytelenek tölteni. Az alkalmankénti szállítás költségei egy másik kérdést jelentenek, mivel az ICEM csak az Ausztriából történő elszállításra vállalt felelősséget.

Végül említsük meg azoknak a menekülteknek a problémáját, akiket magánszemélyek fogadtak be. Ez utóbbiak gyakran szegény emberek, és nem tehetik meg, hogy meghatározatlan ideig gondoskodjanak menekültekről, de jelenleg nincs intézkedés a gondozási és ellátási költségek akár csak részleges megtérítésére sem.

PINEGAR úr egyetértett azzal, hogy a bécsi Koordinációs Bizottság elé kell terjeszteni az alkalmi szállítások és a magánszemélyek vendéglátását élvező menekültek költségeinek kérdését.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) beszámolt arról, hogy a szükséghelyzet miatt szervezete jelentősen megnövelte személyzetét nem csupán Bécsben, de más országokban is.

LEDERMANN úr (Egyházak Világtanácsa) beszámolt a WCC jelenlegi tevékenységéről (A jelentést csatoljuk a jegyzőkönyvhöz.).¹¹⁷

PINEGAR úr utalt a Koordinációs Bizottság december 4-i ülésén felvetett kérdésre a magyar menekültek Észak-Olaszországba való beszivárgására vonatkozóan. Az UNHCR római képviselője által lefolytatott vizsgálat nem tárt fel semmilyen nagyobb menekültbeáramlást az olasz kormány által hivatalosan befogadott 4000 menekült felett. Van mindazonáltal több száz olyan menekült, akiket különböző civil szervezetek gondozásában Olaszországba hoztak. Továbbá vizsgálatot folytattak arról, hogyan vették ezeket a menekülteket ténylegesen gondozásba, és melyek lehetnek beilleszkedési vagy bevándorlási kilátásaik.

BAN asszony hangsúlyozta, hogy a bécsi olasz konzulátuson külön tisztviselőt neveztek ki, aki az Olaszországba készülő menekültek dokumentációjával foglalkozik.

PINEGAR úr vállalta, hogy később is beszámol a bizottságnak, ha további tájékoztatást kap az UNHCR római képviselőjétől. A menekültek elszállításának és a

¹¹⁷ Nem közöljük.

menedékfelajánlásoknak a legutóbbi listáit az ülés összefoglaló jegyzőkönyvével együtt fogják köröztetni.

Megállapodtak abban, hogy a Koordinációs Albizottság következő ülését december 18-án, kedden, délután 3 órakor tartják.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the third meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 11 December 1956, HCR/SVA/SC/SR.3, restricted (1956. december 12). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

6. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Albizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A NEGYEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
melyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1956. december 18-án,
kedden, délután 3 órától.

JELEN VAN

PINEGAR úr (elnököl)

Egyesült Államok delegációja – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, ALEXANDER úr,

KELLY úr, McCOY úr, GASTAMBIDE úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság, HIAS – ELFENBEIN úr

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORRIS úr, St. JOHN úr

Egyházak Világtanácsa – LEDERMANN úr

PINEGAR úr (elnökként) megnyitotta az ülést, és bejelentette, hogy a Vöröskereszt Társaságok Ligája és az UNHCR informális megállapodásra jutott, hogy kiterjesztik a Liga kötelezettségvállalásait további 10 000, Ausztriában táborban élő menekültre, megközelítőleg január 15-től. Ezután a Vöröskereszt Társaságok Ligája 45 000 táborban élő menekültért lesz felelős Ausztriában.

Pinegar úr az értekezlet tudomására hozta, hogy Lindt úr, a főbiztos Genfbe érkezett, de még aznap délután Bécsbe utazott. Január elsején kezdi meg hivatalosan a tevékenységét, és azt reméli, hogy az újév elején megismerkedik majd a szervezetek képviselőivel.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) kijelentette, hogy december 15-én a Liga személyzetet biztosított 14 tábornak, amelybe megközelítőleg 15 000 menekült volt elszállásolva. A 10 000 további menekültnek szállást adó újabb 10 tábor feletti felügyeletet január 1-jén veszik át, így az általuk működtetett táborok száma 24 lesz. Az ezeknek a táboroknak a személyzetét biztosító stábok hamarosan megérkeznek, hogy a jelenleg szolgálatot teljesítő személyzet betanítsa őket. Újabb táborokra és személyzetre lesz szükség a további 10 000 személy ellátásához. Az általuk gondozásba vett menekültek száma így 45 000 főre emelkedik.

Dunning úr kijelentette, hogy bizonyos alapvető élelmiszerekből kevés ellátmányuk van, különösen húsból, zsírból és gyümölcsökből, és a Liga nagyon hálás lenne, ha valamelyik másik önkéntes szervezet a rendelkezésére bocsátana készleteket belőlük. Azt javasolta, hogy az Ausztria számára folyó használtruha-gyűjtést függeszték fel. Felesleg van belőle Bécsben, és nagy mennyiségeket halmoztak fel Svédországban, Svájcban és Németországban is. A használt ruhák raktározása jelentős mennyiségű értékes teret foglal le, és a ruhák nagy része gyakran nem is használható.

Dunning úr egy korábbi jegyzőkönyv alábbi javítására hívta fel a figyelmet: bejelentették, hogy az Amerikai Vöröskereszt képviselőt küld a menekülteket Európából az Egyesült Államokba szállító repülőgépek kíséretére. Ezt a gondolatot most elvetették, az Amerikai Vöröskereszt képviselői ellenben a menekülteket az USA-ba vivő hajókat valóban elkísérik.

NORRIS úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) éppen visszatért Bécsből. Feltette a kérdést, hogy van-e egységes eljárás arra nézve, hogy mit kell tenni, ha a Vöröskereszt Társaságok Ligája átvesz egy tábort. Egyes esetekben, úgy tűnik, hogy az önkéntes szervezetek segítségére nincs többé szükség, míg máskor arra kérik a szervezeteket, hogy bizonyos szolgáltatásokat továbbra is biztosítsanak.

DUNNING úr azt válaszolta, hogy egységes eljárást vezettek be, amelyet egy utasításban részletesen ki is fejtettek (I. függelék). Az egységes eljárás azonban nem minden esetben tudott érvényesülni. A Vöröskereszt, amikor egy tábort átvesz, nem szándékozik teljes mértékben nélkülözni az ügynökségek szolgáltatásait. A kivándorlás, a kikapcsolódás és a lelki egészség megőrzése terén nyújtott segítséget mindig szívesen látják. Az adott tábortól

és a Vöröskereszt rendelkezésére álló személyzettől függ, hogy milyen mértékben szükséges az önkéntes szervezetek segítsége.

Az egyetlen ok, ami miatt fontos, hogy az egyes táborokba mindig egy bizonyos nemzeti Vöröskereszt társaság legyen beosztva, annak biztosítása, hogy az egy-egy tábort fenntartó személyzet ugyanazt a nyelvet beszélje.

ALEXANDER úr (a Főbiztos Hivatala) kijelentette, hogy a következő hét folyamán az osztrák kormánytól javaslat fog érkezni további 10 000 menekült elszállásolására összesen 45 000 főig. Három tábort fognak valószínűleg bevonni, amelyben megközelítőleg 7000 menekült kap szállást. Felkérte a Főbiztosság bécsi fiókhivatalát, hogy a lehető leghamarabb köröztesse a javasolt táborok nevét, hogy az Albizottság tagjai véleményt nyilváníthassanak arról, mennyire tartják azokat megfelelőnek.

DUNNING úr beterveztett egy 24 tábort tartalmazó listát, amelyben 35 000 menekült van elszállásolva. Ez a lista a II. függeléként van csatolva.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy folyik az Ausztriában lévő magyar menekültek regisztrációja. Az osztrák hatóságok hajtják azt végre a Vöröskereszt Bizottság útmutatásai szerint. Stábot állítottak fel Genfben a központi kartotékrendszer megszervezésére, amelynek a teljes megvalósítása mindazonáltal két vagy három hónapot vesz igénybe. A Bizottság tárgyal a Magyar Vöröskereszttel arról, milyen eljárást alkalmazzanak a menekültek és magyarországi hozzátartozóik közti üzenetváltások lebonyolítására és a keresési kérelmek kezelésére.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) felhívta a figyelmet az ICEM szállításaira, amelynek listája szerepel az UNHCR által szétszított nyilatkozatban is. Mindazonáltal hangsúlyozta, hogy ez a nyilatkozat elejére azt kell bejegyezni, hogy december 16-ig bezárólag, és nem december 17-ét. Az ICEM-nek az a célja, hogy a menekültek olyan gyorsan el legyenek szállítva Ausztriából, amilyen gyorsan érkeznek. A kezdeti szállítási nehézségek miatt lemaradás mutatkozik, és az Ausztriában tartózkodó menekültek száma folyamatosan nő. December 9. körül azonban megváltozott a folyamat iránya, amikor az Ausztriában lévő menekültek száma mintegy 75 000 fő volt. E számot mostanra megközelítően 68 000-re szorították le. Nem tudják, hogy a csökkenés folytatódhat-e, mivel a csökkenő beáramlás okát nem ismerik, továbbá az Ausztriából történő elszállítást késlelteti a rossz idő.

Itt van azon menekültek végső célországba juttatásának problémája is, akiket egy ideiglenes menedéket adó országba küldtek. Úgy vélik, hogy ezt csak a későbbiekben lehet kezelni, és először arra kellett koncentrálniuk, hogy kiszállítsák a menekülteket Ausztriából.

Tudomására jutott, hogy a kanadai hatóságok most kiadnak vízumokat franciaországi magyar menekülteknek, amelyek április 1-jétől lesznek érvényesek. Stansby úr úgy véli, hogy ez egy kitűnő gondolat, mert a menekült így biztosítékot kap, hogy el lesz szállítva, anélkül hogy a jelenlegi elszállítási előkészületeket akadályoznák.

Eljutott hozzá a híresztelés, mely szerint a svájci hatóságok néhány visszatérni kívánó magyar menekült Ausztriába való visszajutásáról tárgyalnak, mások befogadásáért cserébe. Általános a vélemény, hogy ez a gyakorlat nem kívánatos.

NORRIS úr annak a reményének adott hangot, hogy az ideiglenes menedéket kapott menekültek elszállítása nem fog sokáig halasztódni, és hogy gyorsan regisztrálják őket továbbszállításra.

KELLY úr (UNHCR) arról számolt be, hogy bizonyos számú, az Egyesült Királyságban lévő menekült haza kíván térni Magyarországra. Az ügyben megkeresett magyar követség kinyilvánította, hogy nem áll rendelkezésére pénzalap ezeknek az embereknek az elszállítására, de meg fogják fontolni befogadásukat, ha visszaszállítják őket a magyar határhoz.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) bejelentette, hogy több száz magyar menekültet küldenek Franciaországból Kanadába január 15-ig, utána azonban ápriliséig nem lesz szállítás Kanadába. Megtudta, hogy amikor a menekültek elhagyják Franciaországot, a francia hatóságok továbbiakat fogadnak be helyükre.

NORRIS úr felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy a bécsi regisztráció decentralizálása nagyon sürgőssé vált. Azt javasolta, hogy létesítsenek egy másik regisztrációs központot Bécsen kívül, vagy a regisztrációs stábok látogassák meg a táborokat. Úgy vélte, hogy ha létesítenének egy új rendszerközpontot, annak székhelye inkább Salzburg legyen, mint Bécs.

Továbbá úgy ítélte meg, hogy az eisenstadti¹¹⁸ tábor körülményei rosszak, és helyette egy másik tábort kell tekintetbe venni, mint amilyen Traiskirchen.

NORRIS úr a fiatalok menekültek ügyét is felvetette. Úgy érezte, hogy ha az állásfoglalás világos lesz, a CARITAS nagyon hasznos tud majd lenni.

ALEXANDER úr azt mondta, hogy a Bécsbe áramlás kérdését meg kell vitatni az ausztriai koordinációs értekezleten. Az osztrákokat nagyon foglalkoztatja a beáramlás kérdése a szállások szempontjából, és azt javasolják, hogy a kivándorlásra történő regisztrációt ne koncentrálják Bécsben, amely mágnesként vonzza a menekülteket nem csupán a határról, de a táborokból is.

¹¹⁸ Eisenstadt: Kismarton. Város Ausztriában, Burgenland tartomány székhelye.

Eisenstadt kérdését szintén megfontolják. Azt remélik, hogy a Liga táborokkal kapcsolatos felelősségének kiterjesztése során Eisenstadt is az átveendő táborok között lesz.

DUNNING úr az ülésen azt mondta, hogy a Svájci Vöröskereszt sürgősen küldött egy stábot Ausztriába, hogy a táborban dolgozzon január 15-ig.

ALEXANDER úr kifejtette, hogy a kísérő nélküli gyermekek ügye összetett jogi problémát rejt magában. A kiskorú gyermekek fölötti joghatóság törvényei országról országra változnak. Lehetséges, hogy Ausztria kijelölhet egy törvényes hatóságot, amely engedélyezheti a kiskorúak elszállítását. Mindazonáltal az a veszély fenyeget, amivel az IRO is szembekerült a kiskorúak jogi felhatalmazás nélküli szállítása kapcsán. Azt remélik, hogy a Nemzetközi Megmentési Bizottság tesz majd javaslatokat az Ausztriában lévő fiatal gyermekek gondozása tekintetében.

A Rockefeller Alapítvány elnöke kijelentette, az Alapítvány mérlegeli, hogy mintegy 400 ösztöndíjat az Ausztriában lévő magyar menekültek rendelkezésére bocsát. Felvetették, hogy az Alapítvány segíthetne azzal, hogy iskolákat hoz létre Ausztriában a menekült magyar fiatalok számára. A Hollandiai Menekült Egyesület egy iskolaépület megvásárlásával hajlandó segíteni.

Kelly úr azt mondta, hogy a kísérő nélküli gyermekekkel kapcsolatban a letelepedéssel és a hazatéréssel kapcsolatos álláspont megegyezik. Eldöntötték, hogy a kísérő nélküli gyermekek bármiféle, Ausztriából való továbbszállítását megtiltják, valamennyiük helyzete függőben marad, amíg rokonaik hollétét ki nem nyomozzák, így minden gyermek helyzete külön tisztázható, és semmilyen döntés sem történhet a megfelelő jogalap nélkül. Ami a Németországba való továbbszállítást illeti, lehetséges, hogy az osztrák bíróság meg fogja engedni néhány gyermeknek, hogy átmenetileg Németországba szállítsák őket.

Hogyha az 1951-es Nemzetközi Egyezmény kikötéseit alkalmazzák, akkor a gyermekek jogi helyzete világosabb lenne, de nehéz belátni, hogy a kiskorúak, különösen a fiatal gyerekek hogyan eshetnének az Egyezmény kikötéseinek a hatálya alá, miközben odahaza, Magyarországon indokoltan féltek az üldöztetéstől. Megegyezés jött létre az osztrák kormány, a vöröskeresztes társaságok ligája és az UNHCR között abban a tekintetben, hogy a kiskorú gyermekeket nem szállítják sehová addig, amíg jogi helyzetüket meg nem vizsgálják.

Alexander úr azt mondta, hogy a kiskorú gyermekek számát nem ismerik pontosan, de mindenesetre több százra rúg.

Norris úr azt állította, hogy az Egyesült Államok Menekültprogramja ígéretet tett rá, hogy gondoskodik kb. 200 gyermekről Ausztriában, és a World University Service is felajánlott néhány hallgatónak hosteleekben való elszállásolást.

Elfenbein úr (American Joint Distribution Committee/HIAS) azt mondta, hogy a szervezete előtt álló fő probléma a menekültek koncentrálódása Bécsben. A 11 000-ból, akivel foglalkoznak, 8000 Bécsben tartózkodik. Az osztrák kormány kívánságára ezeket a menekülteket költséges magánszállásokon helyezték el. Az összkiadás megközelítően napi 10 000 dollár volt. Az ausztriai hatóságok kötelezettséget vállaltak arra, hogy fejenként napi 20 schillinget megtérítsenek a költségekből, de ez nem fedezett többet, mint a kiadások felét.

Standby úr azt mondta, hogy ha a regisztrációs központot Bécsen kívül állítják fel, akkor fontos lesz, hogy az amerikai konzulátus ugyanazon a helyen legyen, éppúgy, mint a szervezetek képviselői is. Úgy vélik, az amerikai hatóságok készek kihelyezni az USA konzuli bevándorlási hatóságait Bécsen kívülre.

Az osztrák kormány azt javasolta, hogy az ICEM minden héten bizonyos napokon zárja be hivatalait a helyi menekültek elől, s csak a Bécsen kívülről érkezett menekültek számára maradjon nyitva, de ez nem oldaná meg teljesen a problémát. Az új regisztrációs központnak javasolt helyek között szerepelt Kaisersteinbruch, Wienerneustadt és Traiskirchen.

STANSBY úr vállalta, hogy megvizsgálja a regisztrációs központ áthelyezésére irányuló javaslatot.

NORRIS úr úgy vélte, hogy amikor az első sürgősségi szállítások lelassulnak, alaposabb regisztrációt kellene végezni, ami teljes részletességgel képet ad majd az ügynökségeknek a folyamatban lévő ügyekről.

ALEXANDER úr hangsúlyozta, hogy az osztrák Belügyminisztérium módszeres regisztrációt végzett a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának segítségével és tanácsai alapján.

MATHEZ asszony tájékoztatta az értekezletet, hogy a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága szerint a regisztrációt kielégítően hajtották végre, és a táborlakók 99%-át felmérték.

ALEXANDER úr úgy vélte, Dr. Beermann-nak Bécsben foglalkoznia kell annak a biztosításával, hogy az összeírások a szervezetek által igényelt felbontásban menjenek végbe.

LEDERMANN úr (Egyházak Világtanácsa) elmondta, hogy szervezetének növelnie kellett személyzetét Ausztriában és a menekülteknek második menedéket nyújtó országokban egyaránt.

McCOY úr felhívta a figyelmet arra az Egyesült Királyságból jelentett panaszra, mely szerint sok odaszállított menekült úgy hiszi: korábban azt ígérték nekik, hogy más országba, különösen az Egyesült Államokba szállítják őket. Csodálkozik azon, hogy a tisztviselők

Ausztriában nem fordítottak erre nagyobb gondot, amikor a kivándorlási lehetőségeket ismertették a menekültekkel.

STANSBY úr hangsúlyozta, mennyire nehéz megtalálni az egyensúlyt aközött, hogy nehogy túlzott optimizmussal informálják a menekülteket a továbbszállítás lehetőségeiről, másrészt mégis elfogadtassák velük, hogy hamarosan tovább kell menniük Ausztriából. Megígérte, hogy továbbítja annak a röpcédulának a szövegét, amelyet az ICEM adott ki az Ausztriában regisztrált menekültek számára.

PINEGAR úr azt javasolta, hogy a karácsonyi ünnepekre való tekintettel ne tartsanak ülést a következő héten, hacsak fel nem merülnek különösen sürgős kérdések, mely esetben az Albizottság tagjai tájékoztatva lesznek.

A következő, már az újévre eső ülés időpontját később közlik. Erőfeszítést fognak tenni, hogy a képviselőknek elküldjék a beáramlási és letelepítési táblázatot, és a segélyek felajánlásáról készített listát, amelyeket az ülésen szoktak kiosztani.

Az ülés délután 4.30-kor fejeződött be.

Függelékek¹¹⁹

I. LRCS [Vöröskereszt Társaságok Ligája] utasításai a táborigazgatók és a stábok részére

II. Az LRCS által Ausztriában működtetett táborok listája

III. Országos Katolikus Jóléti Konferencia jelentése

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fourth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 18 December 1956, HCR/SVA/SC/SR.4, restricted (1956. december 19). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 1 (29 October – 14 December 1956).

¹¹⁹ A Függelékben jelzett dokumentumokat nem közöljük.

7. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A HARMADIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. január 10-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: LINDT úr (Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa)

Egyesült Államok küldöttsége – GOWEN úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egyesült Államok Menekült Programja – HUGHES úr

Egészségügyi Világszervezet – BEGG asszony

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – READ úr, PINEGAR úr,
KELLY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság, HIAS – Dr. ELFENBEIN

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. HEERWAGEN

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság – SILBERSCHEIN asszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – DREIFUSS asszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Nemzetközi Gyermejkjóléti Unió – WEBBER asszony, THELIN úr, MOSER asszony

Zsidó Ügynökség Palesztináért – KUDLER úr

Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr, ANDERSON úr

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr, NORTON kisasszony
Amerikai Egyesült Litván Segélyalap – SKREBERS úr
Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony
Egyházak Világtanácsa – JABOOR kisasszony
ENSZ Társaságok Világszövetsége – SMITH úr
YMCA Világszövetség – MOYSE úr
YWCA Világszövetség – ARNOLD kisasszony, DREIJER kisasszony
ORT Világunió – HALPERIN úr
OSE Világunió – ZELMANOVITS úr
Egyetemi Világsegélyszolgálat – DUCRET úr, LOHRIG kisasszony
Veteránok Világszövetsége – LENZ úr
Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája – BERTSCHI kisasszony

A FŐBIZTOS (elnökként) örömet fejezte ki, hogy lehetősége nyílt személyesen találkozni az önkéntes szervezetek oly sok képviselőjével. Az önkéntes szervezetek együttműködése és segítsége nélkülözhetetlen számára, hogy végrehajtsa az általa vállalt új és hatalmas feladatot, és a személyes érintkezés fontos eleme ennek az együttműködésnek. Nagyon értékes lesz hallani az ügynökségek beszámolóit az általuk végzett tevékenységekről. Miután felhívta a figyelmet az asztalra elhelyezve terjesztett dokumentumra, amely az 1957. január 7-ig érkezett segélyfelajánlásokat mutatja be, felkérte a Vöröskereszt Társaságok Ligájának képviselőjét, hogy tartsa meg hozzászólását.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) emlékeztette a Bizottságot, hogy a Liga, az osztrák kormánnyal és a Menekültügyi Főbiztos Hivatalával megállapodva, eredetileg 20 000 menekült gondozását vállalta december végéig, és 25 000-t 1957. január 1-jétől. A Liga valójában már december 15-én átvette a felelősséget 25 000 menekült felett. A január 1-jén átvett táborokban további 10 000 fő van elszállásolva, és most folyik a harmadik 10 000 fős csoport átvétele, míg kialakul a megállapodásban foglalt 45 000 fős teljes létszám, amelyet a Ligának kell gondoznia a Menekültügyi Főbiztos Hivatalának segítségével. A teljes létszámot várhatóan január 23-án érik el.

Az Európai Vándorlás Kormányközi Bizottságával egyetértésben a Liga most a Bécset vagy Salzburgot Bremerhafen [Bremerhaven] irányába elhagyó minden egyes vonatra elhelyez két élelmezési szakértőt, valamint szállítmányt bizonyos javakból és szükséges termékekből különösen nők és gyermekek részére. Különböző szervezetekkel magukban a

táborokban is együttműködnek különösen a pszichológiai gondozást és a kikapcsolódást érintő ügyekben.

Nincs abban a helyzetben, hogy a fentebb idézetteknel pontosabb szám adatokkal szolgáljon. A menekültek folyamatosan érkeznek és hagyják el a táborokat, és mozognak egyik táborból a másikba, ezért csaknem lehetetlen napról napra pontos kimutatást vezetni.

Gowen úr (az USA állandó képviselője) kérdésére válaszolva Dunning úr elmondta, hogy a menekültek táborról táborra vándorlásának fő indoka, hogy keresik hiányzó családtagjaikat.

A FŐBIZTOS hozzátette, hogy egy másik ok lehet, ha valamelyik táborban elterjed a hír, hogy egy másik táborban bevándorlási vízumokhoz lehet jutni. Ugyanezért nagyarányú mozgás figyelhető meg a táborokból Bécsbe is. Ebből a szempontból jó tudni, hogy a kanadai hatóságok a Kanadába való kivándorlásra jelentkezők előkészítését a tanácsadó tisztviselőkön keresztül a táborokban végzik.

Hoffman úr (Lutheránus Világszövetség) azt kérdezte, hogy az osztrák belügyminiszter mivel járult hozzá a Vöröskereszt Társaságok Ligája felelősségi körébe tartozó 35 000 menekült gondozásához.

DUNNING úr azt válaszolta, hogy az osztrák hatóságok bocsátják rendelkezésre az épületet, és a megállapodásnak megfelelően feltételezhetően az alapvető felszerelést és berendezéseket is. A gyakorlatban az utóbbiakat nem képesek minden esetben biztosítani, így hát a Ligának kellett az Egyesült Államok kormánya és a nemzeti Vöröskereszt társaságok hozzájárulásaiból 600 000 és 700 000 dollár közötti összeget a javításokra, és a mosási és egyéb lehetőségek kialakítására költeni.

READ úr hangsúlyozta, hogy az osztrák Belügyminisztérium feladata óriási, amelyet legjobb képessége szerint igyekszik betölteni. Egy korábbi becslés szerint egyedül a tábori szálláshelyek lakhatóvá tétele körülbelül 7 millió dollárba fog kerülni. Valójában december végéig a kiadások, a gondozás és ellátás költségeit is beleértve, elérték a mintegy 8 millió dollárt. A főbiztos 2 millió dollárt adott az osztrák kormánynak december 21-én, kérve, hogy azt különösen azoknak a táboroknak a felszerelésére és berendezésére fordítsák, amelyeket a Liga fog átvenni. Az összeget ráadásként adták a traiskircheni tábor felújítására korábban juttatott 80 000 dollárhoz.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, hogy a Nemzetközi Bizottság ígéretet tett egy minden menekült adatait tartalmazó központi kartonnyilvántartás felállítására, és arra, hogy továbbítani fogja a keresési kérelmeket és az üzeneteket a menekültektől magyarországi rokonaikhoz és más országokban lévő

menekültekhez. A Nemzetközi Vöröskereszt azt is tanulmányozza, milyen további módokon tudná még segíteni a menekülteket a közeljövőben. Remélik, hogy a kartonnyilvántartás két vagy három nap múlva teljes lesz.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) hangsúlyozta, hogy a sürgősségi helyzet első időszakában, amikor az volt a cél, hogy a lehető leggyorsabban annyi menekültet vigyenek el Ausztriából, amennyit csak lehetséges, s az osztrák kormány a Migrációs Bizottságot bízta meg a szállítás koordinálásával, akkor az általuk nyújtott segítség mértéke a befogadó országok hatóságai kívánalmainak megfelelően változott. Az elszállítási ráta november vége felé napi mintegy 750 fő volt. Amikor azonban az osztrák kormány felhívást intézett a kormányokhoz, hogy nagyobb számban és válogatás nélkül vegyenek át menekülteket, továbbá küldjenek értük vonatokat, és vigyék el őket, az elszállítási napi rátája megnövekedett körülbelül 2500-ra.

1956. december 31-re összesen 88 677 személy lett elszállítva 27 különböző országba. Eddig az időpontig a fő befogadó országok a következők voltak:

Egyesült Államok: 20 000 fő

Egyesült Királyság: 13 000 fő

Németország: 11 000 fő

Svájc: 10 000 fő

Ebből 30 000 légi úton, 3000 vasúton, 9000 tengeren és 6000 autóbusszal távozott. Az újév kezdete óta a beáramlás újra lecsökkent körülbelül napi 700-ra, és az elszállítás átlagos rátája szintén körülbelül ugyanezt a számadatot mutatja. Sok befogadó ország nagy erőfeszítést tett, és most áttekintik a helyzetet, másrészt az Egyesült Államokba való további szállítás a Kongresszus további lépéseitől függ. Mindazonáltal az Egyesült Királyságba, Norvégiába, Kanadába és Ausztráliába való szállítás továbbra is erőteljesen folyik. Továbbá bizonyos tengerentúli országokba való szállítás, különösen Argentínába, Brazíliába, Venezuelába, Új-Zélandra és Dél-Afrikába éppen csak elkezdődött.

A teljes beáramlás utolsó számadata 163 863 volt, a kivándorlásé pedig 93 301.

Most felmerülő új probléma azoknak a menekülteknek az ügye, akiket már elszállítottak európai országokba, azonban tengerentúlra óhajtanak kivándorolni. Ezeknek számát jelenleg hozzávetőleg 20 000-re becsülik.

A FŐBIZTOS ennek kapcsán azt javasolta, hogy Európa egészét úgy tekintsék, mint elsődleges menedéket. Nem kétséges, hogy néhány menekült, akiket nagyon gyorsan elszállítottak az elsődleges menedék országából, úgy érzi, hogy méltánytalanul elveszítette a lehetőséget, hogy tengerentúli országba menjen. Sok ilyen európai ország készen áll arra,

hogy további menekülteket vegyen át, ha egyeseknek azok közül, akik már náluk vannak, lehetővé tennék a továbbutazást. Ez rugalmasabbá tenné a programot, és nagy segítséget adna Ausztriának. A kanadai kormánnyal kötött egyezség értelmében körülbelül 10 000 menekültet, akiket az Egyesült Királyságba, Hollandiába és Franciaországba fogadtak be, a kanadai kormány költségén tartanak el addig, amíg tavasszal el nem tudnak utazni Kanadába.

ZELMANOVITS úr (OSE Világunió) felvetett egy kérdést, amelyről az előző ülésen volt szó, nevezetesen a kísérő nélküli gyermekek ügyét, és azt kérdezte, hogy van-e erről további információ.

A FŐBIZTOS kijelentette, hogy bécsi képviselője az osztrák kormánnyal együtt tanulmányozza a kérdést. Jelenleg tizennégy évesnél fiatalabb, kísérő nélküli gyermekek nem hagyják el Ausztriát. Nincs hozzáférhető becslés az ilyen gyermekek valószínűsíthető számáról.

DODDS kisasszony (Nemzetközi Szociális Szolgálat) elmondta, hogy szervezete erőteljesen foglalkozik a problémával. A spanyol polgárháborúban és a második világháborúban szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy gyakran lehetetlen egyesíteni a gyermekeket szüleikkel, ha a gyermekek már kivándoroltak. Fontos, hogy elkerüljék ugyanezt a hibát. A Főbiztos Hivatala tájékoztatást kapott annak a kísérő nélküli magyar gyermekekből álló csoportnak az esetéről, amelynek azt javasolták, hogy azonnal utazzon Kanadába. Dodds kisasszony értékelte a Hivatal gyors fellépését, hogy más országokban lévő képviselőiket tájékoztatták az ügyről. A megfelelő jogi védelem és kivándorlási hatóság létrehozásának problémáját megoldották. Másik problémát jelent a fiatal menekültek, különösen a 14 és 18 év közötti csoport szociális védelme.

HUGHES úr (Egyesült Államok Menekült Programja) biztosítani kívánta a főbiztost az USEP teljes együttműködéséről a jövőre nézve is, és bízik abban, hogy a két szervezet közötti kiváló kapcsolatok folytatódni fognak. Kifejezte továbbá, hogy mennyire nagyra becsüli, hogy az önkéntes szervezetek gyorsan és hatékonyan válaszoltak az ausztriai sürgősségi helyzetre. Az USEP részvétele többnyire az ICEM és más önkéntes szervezetek¹²⁰ támogatásában nyilvánult meg. 1957. január 5-ig a teljes költség megközelítőleg 1 282 200 dollárra rúgott, vagyis valamivel több, mint 1 000 000 dollár maradt a 2 590 830 dolláros kötelezettségvállalásból. 1 075 000 dollárt szántak szállításra, ami teljes mértékben fedezi az Egyesült Államokba szállítás költségeit, és segít a nyugati félteke más országaiba való elszállításban is. 398 000 dollárral kívánták segíteni a kivándorlás előkészítésében szerepet

¹²⁰ Az ICEM nem önkéntes ügynökség, hanem kormányközi szervezet.

vállaló önkéntes szervezeteket Ausztriában, 1 117 830 dollárral pedig a sürgősségi gondozást és ellátást. Az USEP egyes táborok felújításában és felszerelésében, valamint személyes használati tárgyak biztosításával is segített. Noha a táborban lakó menekültek ruházati szükségleteiről, úgy tűnik, most gondoskodtak, a táboron kívülieknek valószínűleg továbbra is szükségük van ruházatra.

BEGG kisasszony (Egészségügyi Világszervezet) beszámolt róla, hogy a WHO, az osztrák kormány kérésére, először egy pszichológust küldött, hogy a helyszínen vizsgálja meg a helyzetet, később pedig egy orvoscsoporthoz, amelynek az osztrák kormányhoz beterveztett jelentése főként a probléma hosszú távú vonatkozásaival foglalkozik.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) nyomatékosan fel kívánta hívni a figyelmet azoknak a menekülteknek az egyre növekvő, már korábban is említett problémájára, akiket az elsődleges menedékszállítástól gyorsan elszállítottak valamely európai országba, és most aggódnak továbbvándorlásuk miatt.

READ úr erre azt mondta, hogy az ICEM és a főbiztos különböző országokban lévő képviselői minden tőlük telhetőt megtesznek, hogy elmagyarázzák a menekülteknek a helyzetet. Nem kétséges, hogy a sürgősségi helyzet nyomása alatt sok menekült beleegyezett, hogy európai országba menjen, anélkül azonban, hogy felfogták volna, hogy tengerentúlra való kivándorlási lehetőségeik ennek következtében csökkenhetnek. Úgy véli, hogy a szervezetek hasznos szerepet tölthetnek be azáltal, hogy a közvéleményt a valóságos helyzettel megismertetve bátorítják az Egyesült Államokat és más országokat, hogy vegyenek át nagyobb számban menekülteket, és Ausztrián kívül más európai országokat is tekintsenek elsődleges menedékhelyeknek.

HOFFMAN úr (Lutheránus Világszövetség) kérdezte, hogy azoknak a menekülteknek, akik képesek tovább vándorolni, át kell-e menniük újabb igazolási eljáráson, és hogy az önkéntes szervezeteknek nem kellene-e most pontosan megtudakolni, hány menekült kíván tovább vándorolni.

Ami az átvilágítást illeti, a FŐBIZTOS azt mondta, hogy az Egyesült Államokkal kapcsolatos eljárások azoktól a feltételektől fognak függeni, amelyeket a Kongresszus által esetlegesen elfogadandó újabb törvények tartalmaznak majd. A kanadai hatóságok az átvilágítási eljárás során az eddigi gyakorlatot fogják követni.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) hangsúlyozta, hogy egyes kormányok, a svéd például, kezdettől fogva csak azokat a menekülteket válogatták ki, akik véglegesen az országban kívántak letelepedni. Néhány kormány, nevezetesen Hollandia, Norvégia, Svédország, Svájc és valószínűleg Németország különösen fontosnak tartja, hogy

jelen pillanatban semmit ne tegyenek, ami megzavarhatná a menekülteket. Ha bizonyos idő elteltével néhány menekült részéről a tengerentúli kivándorlásra vonatkozó határozott igény fejeződne ki, a szervezeteket felkérjük, hogy nyújtsanak segítséget. Svájc pedig valószínűleg lépéseket fog tenni, hogy megértesse a menekültekkel: a munkalehetőség elfogadásával nem veszítik el a későbbi továbbvándorlás jogát.

JABOOR kisasszony (Egyházak Világtanácsa) elmondta, hogy a Világtanács londoni irodája olyan tanácsadási program megvalósítását vállalta, amely azt igyekszik pontosan tisztázni, mely menekültek kívánnak továbbvándorolni. Úgy becsülik, hogy az Egyesült Királyságba érkezett 12 000 menekültön kívül megközelítőleg 7000 kíván tengerentúlra menni. Hasonló jelentések érkeznek Belgiumból is. Ha a távozni kívánóknak nem teszik lehetővé, hogy megvalósítsák szándékaikat, csak zavart keltő elemek lesznek a többiek között.

DUCRET úr (Egyetemi Világoszló) azt kérdezte, milyen kilátások vannak a jelenleg továbbra is Ausztriában lévő, megközelítőleg 70 000 menekült kivándorlására az eddig beérkezett menedékeljajánlások fényében.

STANSBY úr elmondta, noha elméletileg minden menekült ki tud vándorolni, el kell ismerni, hogy a letelepedés a gyakorlatban bizonyos országokban nehézségekbe ütközik, és csak fokozatosan és gondos tervezéssel mehet végbe. A helyzet egyik ismeretlen tényezője, hogy az Egyesült Államok esetlegesen mekkora számban fogad be menekülteket. Sok európai ország készen áll további menekültek átvételére, ha a most náluk lévőek egy része tengerentúlra megy.

A FŐBIZTOS szerint a bizonytalanság egy másik elemét az a tény jelenti, hogy a menekülteknek még nem volt idejük arra, hogy elhatározzák, vajon valóban el kívánnak-e távozni. Az sem ismeretes, hányan fognak úgy dönteni, hogy Ausztriában kívánnak maradni. A helyzet valódi kihívás az egész világ számára, amely nem engedheti meg, hogy otthontalanná vált emberek egy új csoportja évekig menekülttáborokban tengődjön. Jelen pillanatban nem mondható meg előre, hogy a sürgősségi állapot mennyi ideig fog tartani, és hány további magyar menekült fog esetlegesen Ausztriába érkezni. Nyugtalanító azonban a számokból látni, hogy az Ausztriából való elszállítás igen magas aránya ellenére a helyben maradók száma is lassan tovább növekszik. A világ kedvező gazdasági helyzetben van ezeknek az embereknek a befogadásához. Hivatalának célul kell kitűznie, hogy bátorítsa Ausztriából való kivándorlásukat.

STANSBY úr (ICEM) beszámolt arról, hogy nagyszámú kérelem érkezett Brazíliába és Venezuelába való kivándorlásra. Az ICEM jelenleg csak azokat szállítja el, akik rokonaikhoz

készülnek, vagy vannak biztos támogatóik. Az első repülőnyi kivándorló röviddel ezelőtt indult Brazíliába.

THELIN úr (Nemzetközi Gyermekjóléti Unió) azt javasolta, hogy az ügynökségek vessenek fel meghatározott témákat a Koordinációs Bizottság és annak Albizottsága jövőbeli üléseire.

A FŐBIZTOS egyetértett ezzel. A jelen értekezletet nagyon fontosnak és értékesnek tartja. Befejezésképpen annak a reményének adott hangot, hogy a közvélemény rokonszenvének és érdeklődésének feltörését a menekültek iránt, amelyet a magyar menekültválság váltott ki, elevenen lehet tartani, sőt ki lehet terjeszteni azon szerencsétlen „régik” menekültekre is, akik közül sokan már tíz éve menekülttáborban élnek, várva egy új élet lehetőségét. Az ügynökségek fontos feladata annak bemutatása a közvélemény számára, hogy az új probléma csak egy szelete egy régi és szélesebb körű problémának.

PINEGAR úr azt mondta, hogy a következő ülés összehívásáról, amelyre albizottsági keretben fog sor kerülni, hamarosan küldenek értesítést.

Helyesbítés a Koordinációs Albizottság negyedik ülésének
jegyzőkönyvéhez, 1956. december 18.

A III. függelék utolsó bekezdését (19. oldal) a következőképpen kell szerepeltetni:

„Az Egyesült Államokban menedéket kapott menekültek nagy száma miatt az NCWC-nek jelentős mértékben növelnie kellett személyzetét. További 40 személyt alkalmaznak Camp Kilmerben és tízet a New York-i irodában. Néhány nyugat-európai NCWC-irodában szintén szükséges volt a személyzet létszámának emelése annak érdekében, hogy segítsék azon magyarokat, akik elsődleges menedékszárukban tengerentúli országba kívánnak vándorolni végleges letelepedés céljából.”

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the third meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 10 January 1957, HCR/SVA/SR.3, restricted (1957. január 15.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

8. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Albizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV AZ ÖTÖDIK ÉRTEKEZLETRŐL,

melyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben,

1957. január 22-én, kedden.

JELEN VAN

READ úr (elnököl)

Egyesült Államok delegációja – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, McCOY úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság – JORDAN úr, JACOBSON úr

HIAS – ELFENBEIN úr

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORTON kisasszony

Egyházak Világtanácsa – CHANDLER úr

READ úr (a főbiztos helyettese) átadta a főbiztos üzenetét, amelyben elnézést kér, mivel nem tud jelen lenni.

Új fejlemény, amelyre mindeddig nem történt utalás a Koordinációs Bizottságban, a magyar menekültek növekvő beáramlása Jugoszláviába. A jugoszláv kormány kérésére a főbiztos képviselőt küldött Jugoszláviába. Még nem tért vissza, de a tőle kapott értesülések szerint jelenleg több mint 8000 menekült van az országban, és a beáramlás mértéke 400 és 500 között van éjszakánként. Úgy tűnik, hogy az osztrák határ átlépése nagyon nehezzé vált,

míg szemmel láthatólag kisebb nehézség tapasztalható a jugoszláv határ átlépésekor, és a jugoszláv hatóságok nem zárják el a bejövétel útját. A menekültek a gerovói¹²¹ táborban, valamint különböző fogadókban és szállodákban vannak elszállásolva.

A kormány azt mondta, hogy 10 000 ember számára van hozzáférhető szállás, de ezt a létszámot hamarosan elérik, és fel fog merülni e menekültek más országokba való elszállításának kérdése. Nagy többségük nem óhajt Jugoszláviában maradni. Azt remélik, hogy más országok fel fogják ajánlani, hogy átveszik őket, noha a menekültek Ausztrián kívüli ideiglenes befogadása kapcsán felmerülő problémák bizonyos aggodalmakat okoznak. Itt van továbbá a repatriálás [hazatérés] kérdése, amely érint legalábbis kisszámú menekültet, akik vissza kívánnak térni Magyarországra. A főbiztos abban reménykedik, hogy a Vándorlási Bizottság vállalni fogja a Jugoszláviából való kitelepítés feladatát. Ami a letelepítés biztosítékait illeti, bizonyos országok, mint Franciaország, fel vannak készülve, hogy átvegyenek annyi magyar menekültet, ahányan véglegesen ott kívánnak maradni. Olaszország hajlandó egy kisebb számot átvenni ideiglenes jelleggel. Németország kész minden Volkdeutsch [Volksdeutsche]¹²² menekültet átvenni, akik Németországba kívánnak menni.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) elmondta, hogy bizonyos idővel korábban, amikor a Jugoszláviában lévő menekültek száma még nagyon csekély volt, a Liga felajánlotta segítségét a Jugoszláv Vöröskeresztnek, de ebben az időben nem volt szükség segítségre. Újabbban, amikor a számok meghaladták a 7000-et, kérelem érkezett, közelebről a ruházat-, ágynemű- és egészségügyi ellátmányra vonatkozólag, amelyet a Liga bécsi raktáraiból vagy máshonnan kielégített. Eddig nem érkezett élelmiszerre vonatkozó kérelem. A Liga természetesen fel van készülve, hogy a szükséges módon minden tőle telhető segítséget megadjon, de jelenleg nem tud semmilyen hivatalos vállalást tenni.

Ausztriában a Liga vállalta, hogy ellát 26 táborban lévő mintegy 35 000 menekültet február végéig. A Liga költségeinek összege a műveleti és adminisztratív kiadásokra megközelítőleg havi 500 000 dollár és további 500 000 dollár élelmiszerre. Az élelmiszer és a ruházat egy részét a nemzeti Vöröskereszt társaságok és az Egyesült Államok kormánya adta. Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa által adott pénzügyi hozzájárulás lehetővé tette, hogy a Liga újabb 10 000 menekültet vegyen gondozásába. A Liga becslése szerint saját költségén 25 000 menekültet tud gondozni június végéig, és készen áll arra, hogy megnövelje ezt a számot, ha más pénzügyi eszközök is rövidesen rendelkezésére állnak. A Liga úgy

¹²¹ Falu az egykori Jugoszlávia, a mai Horvátország területén.

¹²² Doris Bergen történész szerint a „Volksdeutsche” meghatározást állítólag Hitler alkotta, és a Német Birodalmi Kancellária egyik memorandumában jelent meg 1938-ban. E szerint a dokumentum szerint „azok az emberek, akiknek a nyelve és kultúrája német eredetű, de akiknek nincs német állampolgárságuk”.

tervezi, hogy június 30-án befejezi ezt a műveletet, figyelembe véve a tényt, hogy a nemzeti Vöröskereszt társaságok nem érzik magukat képesnek arra, hogy munkacsoportjaikat ez után a dátum után is Ausztriában tartsák. A Liga természetesen továbbra is legjobb képességei szerint segíti a Főbiztos Hivatalát és az osztrák kormányt, de hangsúlyozni kívánja, hogy a Ligának a táborokban zajló működése június végén véglegesen lezárul.

Befejezésként felhívta az önkéntes szervezeteket, hogy ne küldjenek használtruhaszállítmányt Ausztriába, csak akkor, ha a ruhák tiszták, jó állapotban vannak, és gondosan szét vannak válogatva. A Liga bécsi raktára túl van zsúfolva ruhákkal, amelyek nagy többsége azonban használhatatlan, és egyértelműen nem éri meg a szállítási költséget.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) beszámolt róla, hogy az aznap reggel hét órát megelőző huszonnégy órában Ausztriába érkezett menekültek száma 178. A Magyarországot elhagyó menekültek átlagos létszáma, úgy tűnik, továbbra is 700 körül van, de ennek nagyobbik része most Jugoszláviába megy. Az Ausztriából való elszállítás napi átlaga valamivel 600 felett van, míg az eddig elszállított menekültek teljes létszáma 100 734.

Ami a Bizottság segítségét illeti a menekültek Jugoszláviából való elszállításában, a tagkormányoktól még nem érkeztek utasítások, de valószínűnek tartja, hogy felhatalmazzák majd, hogy szállításokat szervezzen a jugoszláv határtól, mindig biztosítva, hogy legyen elegendő pénzalap. A pénzügyi helyzet mindazonáltal rendkívül kritikussá vált, és azt javasolták, hogy február 1-jétől minden szállítást szüntessenek be, a teljesen térítéses alapú szállításokat kivéve. Ennek következtében február 1. után a teljesen megtérítendő Kanadába, a teljes mértékben fedezett Egyesült Államokba, valamint egy vagy két más irányban való szállításon kívül csak néhány olyan kivételes szállítást hajtanak végre, amelyre már korábban kötelezettséget vállaltak. Ez a politika szükségszerűen addig fog tartani, amíg valamely forrásból pénzalapok nem állnak majd rendelkezésre. A Bizottság tagkormányaihoz felhívást juttattak el a pénzügyi helyzettel kapcsolatban, amelyet a főbiztos is támogatott.

JORDAN úr (Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság) beszámolt arról, hogy a Bizottság egy 700 főt befogadó táborért, valamint nagyszámú kis otthonért és szállóért felelős.

CHANDLER úr (Egyházak Világtanácsa) beszámolt arról, hogy más szervezetekkel együttműködve a Világtanács most hat mobil csoportot állított fel – mindegyikben van magyarul beszélő [lelki]pásztor, képzett szociális munkás, letelepítési tanácsadó és sofőr –, amelyek egymás után látogatják majd végig a különböző táborokat. Feladataik lesznek a jóléti szolgálatok terén, a tanácsadásban és a kivándorlásra való előzetes regisztrációban. A

Világtanácsnak hét irodája van Ausztria különböző részeiben, és műveleti személyzete folyamatosan bővül. Az Ausztriába való beáramlás alacsonyabb és a Jugoszláviába érkezés utóbbi időben megfigyelhető magasabb aránya ellenére kétféle, hogy az Ausztriába áramlás valódi lezárulására lehetne számítani.

READ úr hangsúlyozta, hogy a magyar menekültek kérdését meg fogják vitatni az UNREF Végrehajtó Bizottságának közelgő negyedik ülésén, amely január 29-én fog kezdődni és a Program Albizottság azt megelőző ülésén is. A témát mindazonáltal szándékosan a napirenden belül hátrább helyezték, mivel úgy vélik, hogy a régi menekültek megsegítésére szánt rendes programra kellene elsősorban felhívni a küldöttek figyelmét. A témáról készített dokumentum foglalkozik azzal: milyen megoldásokat találjanak az Ausztriában maradni kívánó magyar menekültek számára, és előterjesztettek számos tanácsadási, szakképzési és kishitel-projektet, amelyeknek a költsége megközelítőleg 500 000 dollárra rúg. Ezek a projektek, ha jóváhagyják azokat, természetesen a 16 millió dolláros végleges megoldási programon kívül lesznek számon tartva. A főbiztos teljes mértékben támogatja a Vándorlási Bizottságnak a tagkormányokhoz küldött felhívását, mivel úgy hiszi, hogy a letelepítés a legjobb megoldás.

A Jordan úr által feltett kérdésre válaszolva [Read] kijelentette, hogy az Egyesült Nemzetek főtitkárának felhívására érkezett teljes összeg jelenleg 6 millió dollár körül van. Nyilvánvaló, hogy amennyiben a pénzügyi szükségletek nem lesznek betöltve önkéntes adományokkal, a menekültek eltartásának terhe szükségszerűen az osztrák kormányra fog nehezedni.

PINEGAR úr javasolta, hogy a teljes Koordinációs Bizottság február 5-én, kedden újra tartson ülést.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Co-ordinating Sub-Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fifth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 22 January 1957, HCR/SVA/SC/SR.5, restricted (1957. január 23.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

HCR/SVA/SR.4
Terjesztés
KORLÁTOZOTT
1957. február 7.
CSAK ANGOLUL

9. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A NEGYEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. február 5-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: LINDT úr (az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa)

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egészségügyi Világszervezet – BEGG asszony

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, McCOY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/HIAS – Dr. ELFENBEIN

Testvéri Szolgálat Bizottság – ZIGLER úr

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. HEERWAGEN

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – THÉLIN úr

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Lutheránus Világszövetség – ANDERSON úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Egyetemi Világszolgálat – LÖHRIG kisasszony

ORT Világunió – BRAUDE úr

ENSZ Társaságok Világszövetsége – Hongkongi Szervezet – TSANG úr

Egyházak Világtanácsa – Dr. LEDERMANN

YWCA Világszövetség – STOETWEGEN kisasszony

YMCA Világszövetség – MOYSE úr

Veteránok Világszövetsége – LENZ úr

A FŐBIZTOS a Végrehajtó Bizottság éppen befejeződött negyedik ülészakán hozott döntésekre utalt, amikor megnyitotta az ülést. Két jelentést mutatott be a Bizottságnak a Magyarországról jött menekültek témájában, az egyiket Ausztriát illetően, míg a másikat Jugoszláviáról. Vélhetően a határrendészeti szabályok az osztrák határnál történt megszigorításának¹²³ köszönhetően, a Jugoszláviába belépő menekültek száma az utóbbi időben átlagosan napi 500 és 600 között van, míg az Ausztriába menők száma átlagosan napi 50-re csökkent. Jugoszláviában a Gerovo táborban elszállásolt 1300 főn kívül a menekültek mindeddig kis hotelekben és szállókban lettek elhelyezve. De a probléma mostanra súlyossá vált, ugyanis jóllehet a jugoszláv kormány korábban úgy becsülte, hogy körülbelül 10 000 embert tud befogadni, a menekültek száma már több mint 16 000. Ezeknek a menekülteknek a legjobb megoldás nyilvánvalóan a kivándorlás lenne, de ha ez a lehetőség nem valósul meg, sürgőssé fog válni, hogy tábort vagy más szállást építsenek a számukra. Ezek a menekültek, ahogyan az Ausztriában lévők is, az ő [a menekültügyi főbiztos] mandátuma alá tartoznak, és felhívást intéz minden jelen lévő képviselőhöz, hogy amire lehetőségük van, tegyék meg a menekültek Jugoszláviából való kivándorlásának biztosítása érdekében.

Az ausztriai problémáról szóló jelentés, amelyet a[z UNREF] Végrehajtó Bizottságnak nyújtott be, az osztrák kormány feltételezésein alapszik egyfelől arra vonatkozóan, hogy hány menekült marad Ausztriában június 30-ig, másfelől hogyan alakul ez a szám az év végéig. A

¹²³ Münnich Ferenc mint a fegyveres erők minisztere 1956. december 11-én parancsot adott ki, amelyben elrendelték a rendőri állomány feltöltését Győr-Sopron és Vas megyékben, továbbá megszigorították a beutazást a határsávba. Még december folyamán Szalva János ezredes, a Határőrség országos parancsnoka javaslatcsomagot dolgozott ki, amelyben kérte a határsértések súlyos bűncselekménnyé minősítését, a határőrség szigorúbb őrzését, a nyugati országrészben szolgálatot teljesítő rendőrség létszámának felemelését. Részben ezeket a javaslatokat emelték be az 1957. január elején készített kormány-előterjesztésbe, amely indítványozta a jogszabályok szigorítását, a személyi igazolványok és útlevelek különleges megjelölését, a határőrség jutalmazását és 10 000 ember kivándorlásának engedélyezését. A kormány január 24-i ülésén Kádár János bejelentette, hogy a nyugati és déli határ mentén „műszaki zárat” létesítenek. A Határőrség parancsnoka a műszaki zárat kétsoros szögesdrót kerítéssel és kiegészítőként egy alacsony dróthenger akadállyal javasolta megvalósítani. Januárban azonban még mindig tízezernél több ember átjutott a határon. Gecsényi Lajos: A „második” vasfüggöny (http://www.natarch.hu/archivnet/old/rovat/cikk.phtml?cikk_kod=244).

becslések szerint a gondozás és ellátás költsége 27 000 000 dollár felett lesz. Jugoszlávia esetében a becslés június 30-ig 14 000 000 dollár. A jugoszláv kormány úgy becsüli, hogy végül akár 22 000 menekült is beléphet az ország területére, ami elkerülhetetlenné tenné, hogy speciális szállásokat építsenek számukra. A Végrehajtó Bizottság tudomásul vette ezeket a becsléseket, és a főbiztosra bízta, hogy a főtítkárral konzultálva határozza meg a kormányokhoz küldendő következő felhívás célösszegét. A felhívást remélhetőleg a következő héten kiadják.¹²⁴

Az osztrák belügyminiszter megrázó felhívást intézett a Végrehajtó Bizottsághoz arról, hogy az elsődleges befogadás államait nem lehet büntetni és arra kényszeríteni, hogy viseljék a sürgősségi helyzet minden következményét, hanem a nemzetközi közösség más résztvevőinek ugyanúgy ki kell venni ebből részüket a menekültek befogadása és a pénzügyi hozzájárulás tekintetében egyaránt. Azt is hangsúlyozta, hogy nem tisztességes a másodlagos befogadás államai részéről, ha csupán a legjobb elemeket válogatják ki, hátrahagyva azokat, akik kevésbé lesznek képesek hozzájárulni a közösség gazdasági életéhez. A Végrehajtó Bizottság által elfogadott határozat magában foglal egy kormányokhoz intézett felhívást, hogy nyújtsanak segítséget az elsődleges befogadás országainak terheik viselésében.

Attól a vágytól vezettetve, hogy megkíméljék a magyar menekülteket, hogy a korábbi menekültek sorsában osztozzanak, akiket a táborokban hagyva sok évig tartó hiábavaló tengődésre kárhoztattak, a Főbiztos Hivatala az UNREF végleges megoldás programjának alapján hosszú távú programot dolgozott ki számukra. A Végrehajtó Bizottság mindazonáltal úgy érezte, hogy korai még a Magyarországról jött menekülteket bevonni az UNREF-programba, inkább azt ajánlották, hogy egyes javasolt projekteket a sürgősségi segélyfelhíváson kívül valósítsanak meg és finanszírozzanak. A Végrehajtó Bizottság tagjai között egyhangú volt az egyetértés abban, hogy a lakásépítési projektnek nagy jelentősége van.

Kezdt bizonyos nyugtalanság mutatkozni a menekültek körében, akik attól kezdtek félni, hogy tengerentúlra való kivándorlásuk esélyei egyre halványodnak. Fennáll bizonyos veszélye annak is, hogy tábori pszichózis alakul ki az Ausztriában hagyott menekültek között. A főbiztos ezért hangsúlyozta, hogy a legnagyobb szükség van a kivándorlási lehetőségek növelésére a Jugoszláviában és az Ausztriában lévő menekültek részére egyaránt, valamint a

¹²⁴ Az ENSZ-főtítkár és a főbiztos második közös felhívására – alapos előzetes számítások után – 1957. március 11-én került sor: az 1957 végéig szükségesnek ítélt összeget, 23 153 425 dollárt kértek a menekültek ellátásának ausztriai és jugoszláviai biztosítására.

további pénzügyi segítségnyújtásra az elsődleges befogadás államai számára. Szándékában áll, hogy felhívást intéz a kormányokhoz mindkét kérdésben.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) kérdésére válaszolva a FŐBIZTOS elmondta, hogy a Jugoszláviában lévő menekültek kivándorlásra való felkészítése és az önkéntes szervezetek ebben betöltendő esetleges szerepe akkor fog felmerülni, ha néhány ország jelentős kvótákat fog felajánlani. Jelenleg Franciaország beleegyezett abba, hogy 200 menekültet átvesz Jugoszláviától, amennyiben azok biztosítékot adnak arra, hogy Franciaországban kívánnak letelepedni. Svájc kész hasonló feltételek mellett 100 menekültet befogadni. Németország készen áll rá, hogy minden német nemzetiségi eredetű menekültet befogadjon, akik néhány százan lehetnek. Olaszország pedig az ország jól ismert nehézségei ellenére beleegyezett, hogy átvesz 60 menekültet ideiglenes tartózkodásra. Továbbá Belgium és Ausztria készen állnak arra, hogy befogadják mindazokat a menekülteket, akik egyesülni szeretnének ezekben az országokban lévő családjaikkal. A Végrehajtó Bizottság arra utasította [a menekültügyi főbiztos] Hivatalát, hogy készítsen jelentést a magyar menekültek hosszú távú szükségleteiről. Az önkéntes szervezetek véleményét biztosan kikérik ebben az ügyben.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy a február 2-i helyzet szerint a Liga 43 000 táborban lakó magyar menekültért vállalt felelősséget. Azoknak a menekülteknek a pontos számát, akikért a Liga felelősséget vállalt, azoknak a jelenlegi táboroknak a befogadóképessége határozta meg, amelyeket az osztrák hatóságok jelöltek ki számukra, de az aktuális szám az érkezések és a távozások függvényében némileg változhat. A Liga előre kívánja jelezni, hogy április hónap folyamán kötelezettségvállalásait 50 000 főig ki tudja terjeszteni.

A Liga kezdettől fogva tudatában volt a veszélynek, hogy nyugtalanság támadhat a nagy létszámú, tétlenségre kárhóztatott menekült között, ezért a táborok igazgatására szerződött nemzeti csoportok mindegyikében van a kikapcsolódásért felelős igazgató. Az önkéntes szervezetek segítségével erőfeszítéseket tettek, hogy bizonyos kikapcsolódási és tanulási lehetőséget biztosítsanak minden táborban.

A Jugoszláv Vöröskereszt Főtitkárával való konzultáció után a Liga 10 kocsirakomány mennyiségű ruhát és pokrócot irányított Jugoszláviába, és képviselőt küld Genfből, hogy a szükséges segítség megadása érdekében tanulmányozza az együttműködés legjobb módját.

A FŐBIZTOS kifejezte mély nagyrabecsülését a Vöröskereszt Társaságok Ligájának gyakorlati együttműködéséért és kooperatív szelleméért. A Liga gondozásában lévő táborok stabil tényezőt jelentenek egy különben változásban lévő horizonton, és úgy hiszi, hogy a

magyar menekültek érdekében létrehozott számos létesítményt később át lehet alakítani vagy más táborokba át lehet szállítani.

BAN asszony (Nemzetközi Munkás Önszegélyezés) beszámolt arról, hogy az osztrák szakszervezetekkel együttműködve intézkedéseket tettek, hogy egy budapesti magyar színházból való színészcsoporthoz meglátogassa a táborokat és szórakoztassa a menekülteket.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy a Nemzetközi Bizottság folytatja erőfeszítéseit a menekültek teljes cédulakatalógusának létrehozása érdekében, hogy megválaszolhassa a hozzá érkező kéréseket és segítsen a családok egyesítésében. Ez a munka halad, noha jelenleg bizonyos nehézségek mutatkoznak bizonyos országokban lévő menekültekre vonatkozó információk beszerzésében. A jugoszláv hatóságok beleegyeztek, hogy együttműködnek ebben a munkában. A Nemzetközi Bizottság a megkeresésekre való válaszadáson túl mindeddig nem vállalt kezdeményezést a családok egyesítése érdekében.

LEDERMANN úr (az Egyházak Világtanácsa) kérdésére válaszolva MATHEZ asszony elmondta, hogy a Nemzetközi Bizottság jelenleg nincsen abban a helyzetben, hogy a lakosságon belüli meghatározott külön csoportoknak vigyen Magyarországra segélyszállítmányt. A Magyar Vöröskereszttel és a magyar kormánnyal kötött egyezségnek megfelelően a Bizottság segélyét megkülönböztetés nélkül osztják szét a legrászorultabbak között.

BAN asszony hozzátette, hogy az osztrák szakszervezetek segélyszállítmányt küldtek Magyarországra, főleg a közművekben dolgozó munkáscsoportok számára.

A FŐBIZTOS hangsúlyozta, hogy az UNREF Végrehajtó Bizottságának határozata hivatkozik a családegyesítés fontos elvére.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy jelenleg az Ausztriából történő elszállítások száma meghaladja az új érkezőket – január 1. óta 16 600-an hagyták el az országot és 13 000-en léptek be. Mindazonáltal továbbra is igen nagy szám maradt. Az ICEM szállításait az utóbbi időben a pénzalapok hiánya miatt csökkenteni kellett, de röviddel ezelőtt ismertté vált, hogy az Egyesült Államok kormánya 5 200 000 dollárt utalt a magyar menekültek elszállítására, így az elszállítás remélhetőleg haladéktalanul és teljes sebességgel folytatódni fog. Az ICEM Végrehajtó Bizottsága bizonyos prioritásokat fogalmazott meg az elszállításokban. Az első prioritás Ausztria, a második Olaszország. Az USA most javasolt új törvényei erőteljes hatással lehetnek az elszállítás végső szakaszára.

A FŐBIZTOS megjegyezte, hogy minden, ICEM-nek nyújtott támogatást úgy vesz, hogy azzal a menekülteket és saját hivatalát is támogatják.

MOYSE úr (YMCA) kifejtette, hogy az YMCA a szabadidős tevékenységek biztosításán túl is nagyon szorosan együttműködik a Vöröskereszt Társaságok Ligájával. Terveket dolgoztak ki 17 nagy IWCA-központ megnyitására, amelyből 9 már megnyílt.

ANDERSON úr (Lutheránus Világszövetség) kérdésére válaszolva a FŐBIZTOS megerősítette, hogy kisszámú menekült visszatért az Egyesült Államokból Ausztriába. Az elsődleges befogadás országa elvileg nem tekinthető állandó lakóhelynek, és nem lehet arra kényszeríteni, hogy fogadjon vissza letelepedési országból kiutasított menekülteket. Mindazonáltal jelenleg a kérdéstről kétoldalú tárgyalások folynak.

Egy másik kérdésre válaszolva a FŐBIZTOS elmondta, hogy nem kapott megerősítő választ azokkal a híresztelésekkel kapcsolatban, amelyek szerint menekültek egy csoportja Lengyelországba ment volna. Arról is szólnak meg nem erősített híresztelések, hogy menekültek keltek volna át Csehszlovákiába.

LÖHRIG kisasszony (Egyetemi Világsegélyszolgálat) elmondta, hogy szervezetük Jugoszláviában lévő képviselőiktől átfogó jelentést vár az ottani szükségletekről. A szervezet segít szabadidős tevékenységek biztosításában Ausztriában. Remélik, hogy hamarosan küldhetnek egy 200 egyetemistából álló csoportot Kanadába.

Végezetül a FŐBIZTOS így foglalta össze hivatalának ausztriai tevékenységét:

1. Pénzügyi támaszt nyújt a Vöröskereszt Társaságok Ligájának a táborok üzemeltetéséhez június 30-ig.

2. Közvetlen pénzügyi segítséget nyújt az osztrák kormánynak a Liga számára kijelölt táborok tervezett időre történő felújítására és felszerelésére.

3. Pénzösszeget különít el a Vöröskereszt Társaságok Ligájával együttműködésben az osztrák–magyar határ térségében végzett tevékenységhez.

4. 100 000 dollárt különít el az önkéntes szervezetek munkájához olyan tevékenységekre, amelyek nincsenek fedezve más forrásokból származó hozzájárulásokból.

Az UNREF Végrehajtó Bizottsága megállapított bizonyos prioritásokat arra vonatkozóan, hogyan költse el a pénzt a magyar menekültekre Ausztriában, és egyhangú felhívást intéztek a Vöröskereszt Társaságok Ligájához, hogy találjanak módot tevékenységük folytatására június 30. után is. Felhívta a figyelmet a Végrehajtó Bizottság Negyedik Ülésszakáról készült teljes jelentésre (A/AC.79/60 számú dokumentum), amely minden képviselő rendelkezésére áll. A hozzájárulási ígervényekről és a befogadási felajánlásokról szóló legutóbbi nyilatkozatokat ezzel az összefoglaló jegyzőkönyvvel együtt fogják közzé tenni.

Megállapodtak abban, hogy a Koordinációs Bizottság február 19-én, kedden, délután 3 órakor újra összeül.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fourth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 5 February 1957, HCR/SVA/SR.4, restricted (1957. február 7.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

10. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV AZ ÖTÖDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. február 19-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: READ úr (az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának helyettese)

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egészségügyi Világszervezet – BEGG asszony

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Orvosi Világszövetség – Dr. MAYSTRE

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, WRIGHT úr,

KELLY úr, McCOY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr, PAINTER úr

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – BOUVIEZ abbé

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – KISS kisasszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – WEBBER asszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – MOSER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr

Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORRIS úr

Amerikai Egyesült Litván Segélyalap – SKREBERS úr

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Egyházak Világtanácsa – Dr. CHANDLER

ENSZ Társaságok Világszövetsége – SMITH úr

OSE Világunió – SPENCER asszony

Egyetemi Világszolgálat – DUCRET úr, JOVENKO úr

YWCA Világszövetség – ARNOLD kisasszony, POLE kisasszony

A jelenleg New Yorkban lévő főbiztos távollétében READ úr köszöntötte a Bizottságot. Utalt arra az utóbbi napokban lábra kapott híresztelésre, amely szerint a főbiztos hamarosan menekültügyi világkonferenciát hív össze márciusra Genfben. Bármilyen forrásból származik is ez a híresztelés, kijelentheti, hogy a főbiztos jelenleg semmi ilyen konferenciát nem tervez.

A főbiztos a közelmúltban újabb levelet intézett 19 kormányhoz, amelyben felhívta figyelmüket az Ausztriában és Jugoszláviában lévő menekültek továbbra is súlyos helyzetére. Noha a két országba való beáramlás nagyon nagy mértékben alábbhagyott, az elszállítás ezekből az országokból szintén meglehetősen lassú tempóban zajlik. A kormányoknak küldött levél különösen azt hangsúlyozza, hogy nagyobb letelepedési lehetőségekre van szükség. A jelenleg Ausztriában maradt menekültek száma megközelítőleg 60 000. Több mint 17 000-en érkeztek Jugoszláviába, akik közül 517-en önkéntesen hazatértek, mintegy 393-an letelepedtek és 214-en kivándoroltak. A repatriálás az UNHCR képviselőjének megfigyelésével zajlik. A Jugoszláviából való kivándorlás még alig kezdődött meg, de erőfeszítéseket fognak tenni ennek érdekében. Az UNHCR éppen ideiglenes fiókirodát nyitott Belgrádban.

Read úr különösen az A/AC.79/49-es dokumentum¹²⁵ 42. és 91. bekezdésére hívta fel a figyelmet. Utalt továbbá az UNREF Végrehajtó Bizottsága által jóváhagyott projektek kitöltésére szolgáló részletes javaslatokra, amelyeket az önkéntes szervezetek most beterjeszhetnek majd.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy a Liga ausztriai művelete simán halad. Március 1-jén a Liga várhatóan további 10 táborban vállal felelősséget, amivel a teljes maximális létszám hozzávetőlegesen 45 000 főre növekszik, és áprilisban ez a szám 50 000 főre emelhető. A jugoszláv kormány és a jugoszláv Vöröskereszt megállapodást kötött, amelynek alapján a Liga támogatásával a jugoszláv Vöröskereszt 10 000 menekült gondozását vette át.

¹²⁵ Report submitted by the High Commissioner, The problem of Hungarian refugees in Austria. An assessment of the needs and recommendations for future action, UNREF Executive Committee, Fourth Session, A/AC.79/49 (1957. január 17.).

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy a magyar menekültekkel kapcsolatos központi kartotékrendszer kiépítésével összefüggő, az előző értekezleten említett nehézségeket nagyrészt áthidalták. Megkapták az Egyesült Államok által befogadott minden menekültről készített teljes feljegyzéseket.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) elmondta, hogy noha az Ausztriából való elszállítás nagymértékben meghaladja a beáramlást (a kiszállítás napi átlaga most 390, míg a beáramlás napi átlaga 48), a kitelepítési akció jelenleg nem túl bátorító tempóban folyik. Noha a pénzügyi helyzet javult, számos más tényező késést okoz. Az Egyesült Államok kormányának kérelmére az ICEM-et felkérték, hogy szervezze meg a légi szállítást 2000 magyar menekült számára, kiegészítve, pótolva az Egyesült Államok Légierője által végrehajtandó szállítást. Azt tervezik, hogy március végéig összesen 30 000 fő megy az Egyesült Államokba. Figyelembe véve, hogy mintegy 2500 fő visszatért Magyarországra és mintegy 3140 fő munkát talált az osztrák gazdaságban, hozzávetőlegesen 52 000 menekült maradt, akik számára kivándorlás útján vagy más módon megoldást kell találni.

Dr. CHANDLER (Egyházak Világtanácsa) beszámolt arról, hogy a Világtanács érintkezésbe lépett az egyházak tanácsaival minden befogadó országban, kérve az egyházi hatóságokat, hogy ösztönözzék kormányaikat bevándorlási felajánlásaik kiterjesztésére. Családegyesítésre vonatkozó levélváltásra került sor a Világtanács és az Egyesült Királyság Belügyminisztériuma között. A Belügyminisztérium javasolta, hogy a Főbiztos Hivatala tegyen meg minden tőle telhető intézkedést annak érdekében, hogy a külön lévő családtagok összekerüljenek.

Tervbe vették az Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája és a migrációban érdekelt Nem Kormányzati Szervezetek Konferenciája közös értekezletét, amelyen remélhetőleg hivatalos ügynökségek és önkéntes szervezetek egyaránt részt fognak venni, annak érdekében, hogy összehangolják a magyar menekültek megsegítésére végzendő egész akciót. Azt reméli, hogy a Menekültügyi Főbiztos Hivatala és az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága egyaránt együtt fog működni.

WOOD úr (Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság) elmondta, hogy az ausztriai kvéker¹²⁶ munkatársak bizonyos számú menekült helyi integrációjában segítenek. Nem hivatalos

¹²⁶ Kvékerek: hivatalos néven Barátok Vallásos Társasága (vagy Barátok Társasága). Keresztény eredetű vallási közösség, amely Angliában alakult meg az 1650-es években. Hítük szerint mindenkiben van valami Istenből, és minden emberi lénynek egyedi értéke van. Ezért becsülnék meg minden embert egyenlően, és szemben állnak azzal, ami ártani vagy fenyegetni akar. Nagy jelentőséget tulajdonítanak a vallási igazságok személyes belső megtapasztalásának és a lelkiismeretnek mint az erkölcs alapjának. Nem látják szükségét, hogy papokat és szertartásokat alkalmazzanak. Aktívan igyekeznek jobbat tenni a világot. Így fontosak számukra az emberi jogok, a társadalmi igazságosság, a béke, a lelkiismereti szabadság és a közösségi élet.

becslések szerint azok száma, akik azt választják, hogy Ausztriában maradnak, 20 000 és 30 000 fő közé tehető. Az integráció jelenleg különösen nehéz, mivel az erőfeszítéseket főként az országon kívüli letelepítésre összpontosítják, és a kivándorlási missziók munkájának megkönnyítése végett a menekülteket nagyon nagy táborokba csoportosítják. Azt javasolta, hogy azonosítsák, és hozzák ki a táborokból azokat, akik határozottan kifejezik, hogy Ausztriában kívánnak letelepedni.

POLE kisasszony (YWCA) beszámolt az Egyesület által Ausztriában végzett munkáról, amelynek során szabadidős tevékenységeket szerveznek a táborokban. Sok tábor nagyon távol van a normális komforttól, és az egyesület szabadidőközpontok gyanánt körülbelül 40 ilyen táborban barakkot épít vagy szobákat szerel fel. Utalt arra, hogy nagy számban vannak fiatalok mindkét nemből a menekültek között és azokra a problémákra, amelyeket a közös hálóterem okoznak. Egy másik, figyelmet érdemlő problémát jelentenek egyes messze fekvő táborok Styriában,¹²⁷ amelyeket nem látogattak a kivándorlási missziók, és amelyekben a menekültek úgy érzik, hogy megfélemeztek róluk. Különös figyelmet igényel a menekültek lelkierejének fenntartása, mivel a kivándorlásra való elszállítás lelassult, és stagnálás állt be.

DUCRET úr (Egyetemi Világszolgálat) nagyon sajnálta, hogy szerencsétlen módon híre ment, hogy feloszlott a Magyar Egyetemisták Segélyezésének Koordinációs Bizottsága. A Koordinációs Bizottság, amelyben képviselve volt az Egyetemisták Nemzeti Unióinak Koordinációs Titkársága, az osztrák Hochschulerschaft¹²⁸ és a WUS [Egyetemi Világszolgálat], 1956. novemberben a menekültek között lévő mintegy 6000 menekült szükségének gondozására alakult.

A Koordinációs Bizottság jól és hatékonyan dolgozott, és erőfeszítései következtében mintegy 4000 egyetemistának vált lehetővé a kivándorlás Ausztriából. Januárban azonban bizonyos nehézségek merültek fel, amelyek, legalábbis részben, az osztrák hatóságok afeletti csalódottságának tudhatók be, hogy más országok nem siettek hatékonyabban Ausztria segítségére, valamint az aggodalomnak amiatt, hogy vajon milyen gazdasági és politikai következményei lesznek, ha Ausztria területén kell tartani ezt az új menekültömeget, különös tekintettel az ilyen nagy egyetemista csoport veszélyeire. Más, Ausztriában dolgozó nemzetközi szervezetek is kétségkívül szembe találták magukat ugyanilyen nehézségekkel. Sorozatos összeütközésekre került sor az osztrák és a nemzetközi résztvevők között. Az osztrák egyetemisták nemzeti uniója a hatóságok szócsövének szerepébe helyezve magát a WUS-t hamis színben tüntette fel a kormány előtt.

¹²⁷ Styria: magyarul Stájerország (németül Steiermark), tartomány Ausztria délkeleti részén.

¹²⁸ Die Hochschulerschaft (német): magyarul főiskolai ifjúság, egyetemi hallgatóság.

A WUS-t azzal vádolták, hogy politikai célokat követ. Ennek a vádnak a visszautasításaként csupán a szolgálat eddigi tevékenységének egészére kíván utalni, amely szervezetet mindig szigorúan humanitárius alapon vezették. A második vád a pénzalapok pazarló és gondatlan kezelésével volt összefüggésben. Ennek kapcsán azt kell figyelembe venni, hogy az életszínvonal Ausztriában, különösen az egyetemisták körében nagyon alacsony, és az osztrák egyetemista szervezetek szűkös pénzügyi keretből kénytelenek gazdálkodni, míg a Koordinációs Bizottság nagyobb pénzügyi eszközök felett rendelkezett. A WUS adminisztratív költségeit egy különleges amerikai juttatás fedezte, vagyis a magyar egyetemisták megsegítésére gyűjtött pénzalapokból semennyit nem használtak fel adminisztratív célokra.

A WUS hivatalosan nem adott közre semmilyen nyilatkozatot a vádak visszautasítására, inkább az osztrák hatóságok jó szolgálataira hagyatkozott, hogy elsimítják a helyzetet. A hatóságok fel is kérték a szervezetet, hogy ne csapjanak további hírverést a kérdéssel kapcsolatban. A főbiztos bécsi képviselője az ügy minden szakaszában megadott minden lehetséges támogatást és közvetítést.

Közben Ausztriában maradt mintegy 2000 egyetemista, akik közül 1000-nek jó reményei lehetnek, hogy ösztöndíjban részesülnek. Van néhány száz további egyetemista Jugoszláviában. A WUS nagyon törekedett munkájának folytatására, de a döntés, hogy ezt megteheti-e vagy sem, az osztrák belügyminiszter kezében maradt.

READ úr megköszönte a WUS képviselőjének nyilatkozatát. A Főbiztos Hivatala, ha szükséges, továbbra is segítséget nyújt, és abban reménykedik, hogy a WUS folytathatja jó munkáját.

Dr. MAYSTRE (Orvosi Világszövetség) beszámolt arról, hogy az Orvosi Világszövetség nemzeti csoportjait felkérték, tegyenek meg minden tőlük telhetőt, hogy segítsenek a jugoszláv és az osztrák orvosi szövetségeknek a magyar menekült doktoroknak való segítségnyújtásban, és hogy saját országaikban segítsék a bevándorló menekült doktorokat a beilleszkedésben. Az utóbbi rendkívül nehéz feladat, nem csupán a nyelvi probléma miatt, hanem a képezések elismerése és a működési engedély miatt is. A becslések szerint mintegy 700 doktor van a menekültek között.

NORRIS úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) beszámolt arról, hogy az Egyesült Államok Migrációs Biztosa jóindulattal ítéli meg egy kisebb csoport befogadásának

lehetőségét családgyejesítés céljából.* Megkíséreltek felajánlást tenni az amerikai feleslegkészletekből a jugoszláv táborokban lévő menekültek számára, és az NCWC a Nemzetközi Együttműködés Igazgatásával [ICA] és a Vöröskereszttel egyaránt megbeszéléseket folytat a témáról.

A közös konferenciával kapcsolatban, amelyre Chandler úr utalt, az időpont valószínűleg április vége lesz.

Arról is beszámolt, hogy a menekültek első csoportja Kolumbiába érkezett, ahol lelkes fogadtatásban volt részük.

MATTHEY asszony (Unitárius Szolgálat Bizottsága) beszámolt arról, hogy szervezete együttműködik az YMCA-val magyar–angol tankönyvek biztosítása céljából. Tanácsadási tevékenységbe is belekezdtek, különösen az Egyesült Államokba menő menekültek körében, valamint ruhaosztásba.

MOSER kisasszony (Nemzetközi Gyermejkjöléti Unió) beszámolt arról, hogy a határon anyák és gyermekek számára kialakított fogadótáborokat, amelyeket az Unió állított fel a magyar menekültválság legintenzívebb időszakában, most bezárják, de készenlétben tartják újabb vészhelyzet esetére. Az Unió most arra összpontosítja erőfeszítéseit, hogy megfelelő felszereléseket biztosítson a nagy táborokban lévő anyák, gyermekek és kísérő nélküli fiatalok számára. Számos óvodát nyitottak az egyes táborokban vagy egy csoport szolgálatára kisebb táborokban. Ahol csak lehetséges, magyar személyzetet alkalmaznak. Kihhasználják a szakképzési lehetőségeket is, ahol ilyenek léteznek.

Az Unió még nem tevékenykedik Jugoszláviában, ottani képviselőinek jelentésére vár.

READ úr elmondta, hogy a kísérő nélküli fiatalok rendkívül bonyolult kérdéséről jelenleg aktív tárgyalások folynak Bécsben. Nincs rendelkezésre álló adat a szóban forgó fiatalok számáról.

KELLY úr hozzátette, hogy a Hollandiai Bizottság 171 000 dollárt biztosított fiatal magyar menekültek számára létesítendő iskolára.

CHANDLER úr elmondta, hogy az Állandó Bizottság olyan összetett projekten dolgozik, amely alapvető élelmiszereket, ruházatot, tankönyveket és ösztöndíjat biztosítana körülbelül 1000 egyetemista számára.

SPENCER asszony (OSE Világunió) elmondta, hogy szervezete speciálisan zsidó táborokban nyújt gondozást, továbbá megpróbál segíteni mintegy 100 zsidó menekült orvosnak, hogy szakmai pályájukat újrakezdhessék más országokban.

* Azután Norris úr beszámolt arról, hogy a Bevándorlási Szolgálat [Immigration Service] úgy döntött, ilyen befogadással meg kell várni a Kongresszus döntését.

KISS kisasszony (Nemzetközi Megmentési Bizottság) kifejtette, hogy az IRC Bécsben megpróbál ösztöndíjakat találni egyetemisták számára és értelmiségieket segíteni más módon is. Angol–magyar és német–magyar nyelvtant készítenek, és könyvtárt hoztak létre magyar könyvekkel. Egy IRC-munkás körutazást tesz Ausztriában, hogy tanácsadást végezzen kisebb táborokban.

BOUVIEZ abbé (Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája) utalt arra a kiváló munkakapcsolatra, amely szervezete, a Főbiztosi Hivatal, a Vöröskereszt és az ICEM között létezik. Beszélt továbbá arról a szolgálatról, amely a magyar menekülteket családoknál helyezte el, és pénzalapot biztosított az ellátásukra.

SMITH úr (ENSZ Társaságok Világszövetsége) elmondta, hogy noha a Világszövetség maga nem adománygyűjtő és segélyszervezet, különleges erőfeszítéseket tett a menekültek megsegítésére. A válság idején a nagy-britanniai ENSZ Társaság adománygyűjtő kampányba kezdett az UNREF számára, és a magyar menekültek javára szervezett további külön kampány során több mint 140 000 dollárt gyűjtött. A társaságok több más országban végeztek hasonló tevékenységet. Nevezetesen a WFUNA együttműködik a magyar menekültekről szóló, „Out” [Ki] című ENSZ-film terjesztésében is.

HOFFMAN úr (Lutheránus Világszövetség) beszélt a mobilcsoportok által végzett jó munkáról, amelyek az elszórtan és távoli területeken lévő menekülteket keresték fel tanácsadás és lelkipásztori gondozás céljából, és hogy felderítsék segélyszükségleteiket. Az LWF bécsi kivándorlási központja mintegy 100 menekültet tud elszállásolni, akik néhány napig, előkészítésük idejére lakhatnak ott. Azt reméli, hogy a szövetség a jugoszláviai menekültek megsegítésében is felhasználható lesz. A Svéd Püspökök Tanácsa felhívott minden svédországi felekezetet, hogy segítsenek szállást és munkát találni a menekülteknek, hogy teljes integrációjukat fel lehessen gyorsítani.

Megállapodtak abban, hogy a Koordinációs Bizottság 1957. március 12-én, kedden, délután 3 órától a Nemzetek Palotája 15. termében ismét összeül.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fifth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 19 February 1957, HCR/SVA/SR.5, restricted (1957. február 21.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

11. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A HATODIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. március 12-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: READ úr (az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának helyettese)

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – CORDT-MOELLER úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, WRIGHT úr,
KELLY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/Egyesült HIAS – Dr. ELFENBEIN

Testvéri Szolgálat Bizottság – ZIGLER úr, HILSENRAD kisasszony

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. HEERWAGEN

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – SMALL asszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – LAWRENCE asszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – HERTOGHE kisasszony

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony, GUILLERMET úr

Vöröskereszt Társaságok Ligája – HANTCHEF úr

Lutheránus Világszövetség – NICALO úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr, De CARVALHO asszony,
KANE kisasszony
ORT Világunió – BRAUDE úr
Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony
Amerikai Egyesült Litván Segélyalap – SKREBERS úr
YMCA Világszövetség – MOYSE úr, DEANE úr
YWCA Világszövetség – DREIJER kisasszony
Egyetemi Világsholgálat – DUCRET úr, JOVENKO úr
Veteránok Világszövetsége – LENZ úr
Egyházak Világtanácsa – Dr. CHANDLER
ENSZ Társaságok Világszövetsége – KHOSHKISH úr
Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája –
BERTSCHI kisasszony

A főbiztos távollétében helyettese, READ úr üdvözölte a képviselőket. A főbiztos jelenleg New Yorkban van, hogy a főtitkárral együttesen második felhívást intézzen a kormányokhoz Ausztriának és Jugoszláviának a magyar menekültek ügyével összefüggő pénzügyi megsegítése érdekében. Az UNREF Végrehajtó Bizottságának negyedik ülésén bemutatott és a Bizottság által elfogadott szükségleteket újra át kell tekinteni az utóbbi hetek fejleményeinek fényében. Március 1-jén 53 000 ausztriai és 16 000 jugoszláviai magyar menekülttel számolva, és azt feltételezve, hogy az év végén a két országban 20 000, ill. 14 000 marad még, most úgy becsülik, hogy hozzávetőlegesen 23 153 000 dollárra lesz szükség, hogy szállást, gondozást és ellátást nyújtsanak számukra 1957 végéig (15 223 525 dollár Ausztriának és 7 929 900 dollár Jugoszláviának). E szerint a becslés szerint egyébként elegendő számú menekültet kellene gyorsan Jugoszláviából elszállítani ahhoz, hogy szükségtelenné váljon a menekültek számára külön táborok építése, ha az általuk most elfoglalt szállodákat és panziókat az év későbbi szakaszában ki kellene üríteni. Jelenleg mindazonáltal az ICEM-nek nincs felhatalmazása arra, hogy Jugoszláviában működjön, és az ebből az országból való elszállítás kilátásai nem nagyon jók.

A felhívás hangsúlyozza, hogy Ausztria és Jugoszlávia egyedül nem képes hordozni a magyar menekültek terhét, és kifejezi azt az őszinte reményt, hogy a kormányok folytatni fogják a nemzetközi erőfeszítésekben való részvételt, és megfelelő segítséget biztosítanak, hogy a magyar menekültek problémája egy éven belül megoldódhasson.

UNHCR fiókhivatal nyílt Belgrádban, és az ICEM, valamint számos önkéntes szervezet képviselőit a helyszínre küldték, hogy ezzel a Hivatallal dolgozzon. Egy Svéd Válogató Misszió látogatja jelenleg Jugoszláviát, és úgy becsülik, hogy Svédország befogad 400 menekültet, míg Norvégia 200-at.

HANTCHEF úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) kifejtette, hogy a Liga gondjaira bízott ausztriai táborokban, amelyekben maximum 45 000–50 000 főt lehet elszállásolni, jelenleg mintegy 30 000-en vannak. Beszámolt röviddel korábbi jugoszláviai látogatásáról, amelynek során tájékozódott a menekültek szükségleteiről és arról az azonnali segítségről, amelyet a Liga a Jugoszláv Vöröskereszttel és az UNHCR-rel együttműködve adhat. Jelen volt a menekültekért dolgozó önkéntes szervezetek egyik értekezletén, amelyen a kormányt, az UNHCR-t és a Vöröskeresztet képviselő háromoldalú bizottság felállítását határozták el, amelyet az önkéntes szervezeteket képviselő sokkal szélesebb bizottság támogatna, hogy foglalkozzon a gondozás és ellátás kérdéseivel. A Liga felkészült, hogy vállalja 10 000 menekült gondozását, és a Jugoszláv Vöröskereszt révén a főbiztos fiókhivatalával együttműködve fog munkálkodni, miközben az alapvető ellátmányokat különböző nemzeti Vöröskereszt társaságok fogják szállítani.

Nagyszámú tábort meglátogatott, és szabadon beszélhetett a menekültekkel. A táborokat a kormány képviselői igazgatják, és néhányban a Vöröskeresztnek is vannak képviselői. Az életkörülmények különböznek. Egyes táborok, főleg a hegyvidéki térségekben, túlszűfoltak, és a színvonaluk sok kívánnivalót hagy maga után. Másutt a menekültek nagyon kényelmes körülmények között vannak elszállásolva. Néhány táborban van betegszoba, a súlyos eseteket azonban rendes jugoszláv kórházakban ápolják. Hiány van ruházatból és pipereszekből, és a kiosztható személyes csomagok száma sem elegendő. A menekültek kisebb összegű magyar pénzt átválthatnak jugoszláv pénzre, de mindeddig nem tudtak nagyobb összegeket átváltani.

A menekültekkel folytatott beszélgetés alapján Hantchef úr szerint az nyilvánvaló, hogy legalább 90%-uk tengerentúlra kíván kivándorolni, és a kivándorlás gyakorlati lehetőségei körüli bizonytalanságok megterhelik kedélyállapotukat. 340-en fejezték ki, hogy Jugoszláviában kívánnak maradni.

Csupán egy elérhető magyar nyelvű újság van, és ha az UNHCR fiókhivatal ki tudna adni valamiféle tájékoztató bulletint, az igen kedvező hatással lenne a híresztelések visszaszorítására, amelyek elkerülhetetlenül terjednek, és az aggodás és a nyugtalanság légkörét terjesztik. Az is nagyon üdvös hatással lenne, ha a menekülteknek megmagyaráznák, hogy nincsenek elfelejtve, és ha láthatnák, hogy néhány ország kész kivándorlási vízumot adni számunkra.

A kormány a felelős a menekültek regisztrációjáért. A Vöröskereszt működésbe hozott egy egyéni regisztrációs szolgálatot, amelynek feljegyzéseit Belgrádba és Genfbe szállítják. Ami a levelezés lehetőségeit illeti, a Vöröskereszt minden menekültnek kéthetenként biztosít egy felbélyegzett levelezőlapot. A menekültek kényszerű tétlensége miatt mentális egészségi problémák merülnek fel. A Vöröskereszt 7000 négy nyelvű szótárt biztosított, és sok menekült megtesz minden tőle telhetőt, hogy megtanuljon egy nyelvet. Szükség van játékokra és sportfelszerelésekre a gyermekek és a fiatal emberek számára.

A kísérő nélküli fiatalokkal kapcsolatban úgy becsülik, hogy körülbelül 300 18 év alatti fiatal ember van a menekültek között, és közülük 75 14 évesnél fiatalabb. A jugoszláv kormány felkérte a jugoszláv Vöröskeresztet, hogy vállalja ezeknek a gyermekeknek a gondozását egy külön táborban mindaddig, amíg döntés nem születik velük kapcsolatban.

Válaszolva Read úr kérdésére, hogy a Vöröskereszt mikor fog gondozást és ellátást biztosítani a Jugoszláviában lévő menekülteknek, HANTCHEF úr elmondta, hogy tárgyalásokat folytatnak annak érdekében, hogy a Vöröskereszt jelenleg rendelkezésre álló, a jugoszlávoknak a magyar menekültek segélyezése céljából szánt készleteit az USA-ból és máshonnan jövő segélyekkel váltsák fel.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) a kísérő nélküli gyermekek problémájával kapcsolatban a következő nyilatkozatot tette:

„A magyar hatóságok, egyes befogadó országok kormányai és önkéntes testületei, valamint maguk az érintett személyek is megkeresték a Menekültügyi Főbiztos Hivatalát és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságát a külföldre menekült, kísérő nélküli gyermekek repatriálásának problémájával kapcsolatban.

Ugyanezt a két testületet kérték fel, hogy foglalkozzon a Magyarországon maradt gyermekek párhuzamos problémájával, akikre menekült szüleik tartanak igényt. A befogadó országok sok önkéntes testülete hangsúlyozta, milyen nagyszámú kérelem érkezik hozzájuk, és a Főbiztos Hivatalát és a Nemzetközi Bizottságot egyaránt arról kérdezték, hogy milyen megoldások vannak tervbe véve. A Nemzetközi Bizottság maga sok folyamodványt kap menekült szülőtől, akik segítségüket kérik ezen a területen.

A magyarországi események következtében szétszóródott családok egyesítésének humanitárius eszméjétől vezettetve a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága beleegyezett, hogy amennyire tudja, megkönnyíti a Magyarországról jött, kísérő nélküli menekült gyermekek repatriálását és azoknak a gyermekeknek a Magyarországról való elutazását, akiknek szülei elmenekültek az országból. Ebből a célból a Nemzetközi Bizottság delegátusként a helyszínre küldi Guillermet urat, hogy megvizsgálja a cselekvés lehetőségeit ezen a területen.

Továbbá meg szeretnénk itt említeni azon magyar családok újraegyesítésének problémáját, akik külföldre menekültek, és gyakran különféle befogadási országokban szóródtak szét. Az [UN]HCR és az ICRC, ahogyan számos más kormányzati és önkéntes szervezet is, sürgős kérelmeket kapnak ilyen családoktól, amelyek, amint tagjaik újra érintkezésbe léptek egymással, kérik az egyik vagy a másik befogadó országban való újraegyesítésüket.

E családok egyesítésének általános problémájával foglalkozó megfelelő testület hiányában a Nemzetközi Bizottságot kérték fel, hogy vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy a menekültek befogadó országában lévő nemzeti Vöröskereszt társaságok segítségével és az [UN] HCR támogatásával koordinálja a munkát.

Mielőtt ebben a tárgyban végleges választ adna, a Nemzetközi Bizottság konzultálni kíván az érintett nemzeti Vöröskereszt társaságokkal, hogy vajon készen állnak-e és képesek-e vállalni ezt a feladatot. Röviddel ezelőtt küldték el a levelet ebben a témában. Amint megkapják válaszaikat, az ICRC újra megtárgyalja a kérdést a Menekültügyi Főbiztos Hivatalával, amely ezalatt megteszi a szükséges lépéseket, hogy kapcsolatba lépjen az érintett kormányokkal és az Európai Vándorlás Kormányközi Bizottságával. Természetesen, ha ezen az alapon működő eljárásmodot lehet kialakítani, kikérik az érintett szervezetek véleményét, majd végleges döntést hoznak.

Végül a magyar menekültek Nemzetközi Vöröskereszt általi regisztrációja kapcsán azt szeretném elmondani, hogy amennyiben a központi kartotékrendszer teljesebbé válik, az ICRC egyre inkább képes lesz növekvő számban pozitív válaszokat adni a családjuk hollétét kutató menekültek részéről érkező megkeresésekre. Jelenleg több mint 115 000 menekült egyéni kartotéklapja van a birtokunkban, és több mint 1000 család különböző befogadó országokba szóródott tagjai kereshetik egymást és léphetnek kapcsolatba egymással. Nemrégiben a kartotékrendszert kezelők képesek voltak egyetlen nap alatt több mint 120 bejegyzést rögzíteni, vagyis a központi kartotékrendszer segítségével ismét több mint 120 család tagjai tudtak kapcsolatba lépni egymással.”*

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) kérdésére válaszolva MATHEZ asszony elmondta, hogy néhány, kísérő nélküli fiatal bejelentett repatriálásával kapcsolatban nem rendelkeznek értesülésekkel. Néhány befogadó ország kormánya jelezte, hogy csupán olyan fiatalemberek repatriálását hajlandók engedélyezni, akiknek szülei vagy gondviselői aláírt nyilatkozatban kifejezik, hogy kívánják azok hazatérését.

* Az ICRC által használt regisztrációs kártya egy mintapéldánya e dokumentumhoz van csatolva.

HANTCHEF úr hozzátette, a jugoszláv hatóságok kifejezték szándékukat, hogy a gyermekekkel kapcsolatban tiszteletben tartják a menekültek státusára vonatkozó konvenciót és az ICRC-vel kötött megállapodást.

READ úr beszámolt arról, hogy a főbiztos bécsi fiókirodája 200 és 300 közötti számban kapott családegyesítési kérelmet főként olyan, most Jugoszláviában lévő menekültektől, akik Ausztriában lévő családtagjaikhoz kívánnak csatlakozni. Az osztrák hatóságok megértéssel bírálják el ezeket a kérelmeket. Lépések történtek annak érdekében, hogy megelőzzék a gyermekek tengeren túlra történő szállítását, mindaddig, amíg az erre vonatkozó szülői meghatalmazást meg nem kapják.

CORDT-MOELLER úr (ICEM) beszámolója szerint az USA azt reméli, hogy ebben a hónapban 2000 menekültet elvisz Ausztriából. Az Ausztriából való teljes elszállítás a mai napig több mint 120 000 fő. Azt remélik, hogy a Latin-Amerikába szállítás most növekedni fog, mivel úrrá lettek bizonyos eljárási nehézségeken. Kanadai küldöttség válogatja a menekülteket Nagy-Britanniában és Franciaországban, és egy ausztrál küldöttség Svájcban, Olaszországban és Dániában. A Migráció Bizottsága nem használhatta a pénzalapjait arra, hogy egyik európai befogadási országból a másikba szállítsa a menekülteket, de különleges esetekben és a családegyesítések érdekében olykor kivételt tettek.

Noha a Bizottságnak jelenleg nincs felhatalmazása arra, hogy Jugoszláviában tevékenykedjen, egy képviselőt rendeltek az UNHCR belgrádi fiókirodája mellé, és előzetes terveket készítettek az országból való elszállításához, arra az esetre, ha lesz felhatalmazás. Ezalatt kisebb létszámú menekültet kiválogattak, hogy Svédországba és Norvégiába menjenek, melynek szállítási költségeit ezek a kormányok viselték. Az ICEM Tanácsának ülése április elején lesz esedékes.

Cordt-Moeller úr utalt egy március 7-i ICEM-sajtónyilatkozatra, ami azt a téves benyomást keltette, hogy az egész Ausztriai problémát június végéig felszámolják. Valójában úgy becsülik, hogy ebben az időben még mintegy 30 000 menekült Ausztriában lesz.

MOYSE úr (YMCA) arról érdeklődött, hogy vajon az ICEM megfontolta-e a téves sajtónyilatkozat javításának kiadását, mivel jelentős számú ember ilyen nyilatkozatokból nyeri értesüléseit. Cordt-Moeller úr azt válaszolta, hogy utána néz a dolognak.

Ami a Latin-Amerikába történő szállítást illeti, sürgette az ügynökségeket, hogy tegyenek meg minden tőlük telhetőt annak érdekében, hogy a latin-amerikai országokból érkező nagylelkű befogadási felajánlások némelyikét ki lehessen használni.

CHANDLER úr (Állandó Konferencia) arról beszélt, hogy minden önkéntes szervezet érdeklődik a családegyesítés iránt. A válság első napjaiban a másodlagos befogadás

országaiba való elszállítás folyamán egyes családokat sajnos szétszakítottak, és most mindent meg kell tenni egyesítésükre.

A Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája és a Migrációban Érdeelt Nem Kormányzati Szervezetek Konferenciája által összehívandó konferenciára, amelyre az előző értekezleten utalás történt, április 15-én és 16-án fog sor kerülni. Elhatározták, hogy az európai menekülthelyzetre fognak összpontosítani. A program címe „A menekültek problémája ma és holnap”. Különböző munkabizottságok foglalkoznak majd a befogadás, a letelepítés, a kivándorlás és a mentális egészség kérdéseivel. Remélik az ICEM és az UNHCR teljes körű együttműködését.

READ úr tájékoztatta az értekezletet, hogy a főbiztos az Egyesült Államokból való visszatérése után tervezi, hogy Jugoszláviába (március 20–24.), Olaszországba (március 24–28.), Görögországba (március 28–április 3.) és Nagy-Britanniába (április 4–6.) látogat. Az ICEM Tanácsának ülése és a fentebb említett közös konferencia idején Genfben lesz.

IOVENKO úr (Egyetemi Világszolgálat) utalt a WUS képviselőjének az előző értekezleten az ausztriai helyzettel kapcsolatban tett kijelentéseire. Örömmel számol be arról, hogy az UNHCR jószolgálatai nyomán – felléptek a szövetségi belügyminiszternél – a nehézségek kielégítően megoldódtak, és a WUS úgy folytathatja a munkáját, ahogyan korábban.

WRIGHT úr tájékoztatta az értekezletet, hogy a Főbiztos Hivatala új havi tájékoztató bulletin kiadását tervezi. A tervek szerint a bulletin tartalmazni fog egy vezércikket arról, hogy mit tesz a hivatal, tényszerű tájékoztatást ad a magyar menekültprobléma megoldásának menetéről, beszámol az UNREF-program előrehaladásáról és az önkéntes szervezeteknek az integráció és a kivándorlás terén kifejtett tevékenységéről, valamint információval szolgál a menekültek nemzetközi védelméről. Reméli, hogy az önkéntes szervezetek együtt fognak működni. Közleményt juttatnak majd el erről a témáról az Állandó Konferencia elnökéhez.

Abban állapodtak meg, hogy a Koordinációs Bizottság március 27-én, délután 3-kor tartja újabb ülését.

Helyesbítés a Koordinációs Bizottság ötödik ülésének

Jegyzőkönyvéhez, 1957. február 18.

7. oldal, 5. bekezdés így olvasandó:

CHANDLER úr elmondta, hogy az Egyházak Világtanácsa olyan összetett projekten dolgozik, amely alapvető élelmiszereket, ruházatot, tankönyveket és ösztöndíjat biztosítana körülbelül 1000 egyetemista számára.

4. oldal, 4. bekezdés

A WOOD úr által képviselt szervezet: Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság [American Friends Service Committee].

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the sixth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 12 March 1957, HCR/SVA/SR.6, restricted (1957. március 18.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

12. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A HETEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. március 27-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: READ úr (az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának helyettese)

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – POPPER úr, NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – CORDT-MOLLER úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/Egyesült HIAS – ELFENBEIN úr

Testvéri Szolgálat Bizottság – HILSENRAD kisasszony

Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége – PATTEET úr

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. HEERWAGEN, AROCA úr

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – HERTOGHE kisasszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – MOSER kisasszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – WEBBER asszony

Svéd Központ – KUHNER asszony

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság – SILBERSCHEIN asszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

YMCA Világszövetség – MOYSE úr, DEANE úr

YWCA Világszövetség – DREIJER kisasszony

Egyetemi Világszolgálat – DUCRET úr

Veteránok Világszövetsége – LENZ úr

ENSZ Társaságok Világszövetsége – SMITH úr

Egyházak Világtanácsa – Dr. REES, Dr. CHANDLER

READ úr, helyettes főbiztos utalt a főbiztosnak a közelmúltban Jugoszláviában tett látogatására, ahol az Egyesült Államok Külügyminisztériuma, az USEP és az ICEM képviselőivel együtt tárgyalásokat folytatott arról, hogyan hasznosítsák a jugoszláviai magyar menekültek megsegítésére az Egyesült Államok adományát. Az adományt, amely a remények szerint legalább 3 000 000 dollár lesz, valószínűleg nagyrészt az ICEM rendelkezésére fogják bocsátani, 2 000 000 dollárt a Jugoszláviából, míg 1 000 000 dollárt a más európai országból a tengerentúlra történő szállítások céljára. Az adomány bizonyos részét pedig az USEP-nek juttatják a gondozás és ellátás költségeire. Az adomány felhasználásával kapcsolatos végső döntés attól függ, hogy a tengerentúli országok milyen felajánlásokat tesznek a menekültek Jugoszláviából való befogadására.

Ekkor [Read] felkérte Alexander urat, aki éppen visszatért bécsi útjáról, hogy számoljon be (1) a kísérő nélküli fiatalokkal kapcsolatos jogi megállapodásokról, (2) az ifjúsági projektekről és (3) az olcsóbb lakásépítési projektek előrehaladásáról.

ALEXANDER úr először a magyar menekültek között lévő kísérő nélküli kiskorúak (18 éves kor alatt) jogi helyzetére utalt. Az osztrák hatóságok megakadályozzák a kísérő nélküli fiatalok elutazását mindaddig, amíg engedélyt nem kapnak az UNHCR fiókirodától, és módszeresen vizsgálatokat végeznek, hogy kiderítsék, a fiatalemberek vajon rendelkeznek-e a kivándorláshoz szükséges érvényes szülői felhatalmazással. Sokan közülük fel tudnak mutatni szülőtől vagy gondviselőtől származó levelet, amelyek bizonyítják, hogy feltétlenül az ő akaratuk, hogy a gyermek kivándoroljon. Ezekben az esetekben a fiókiroda jelzi, hogy nincs kifogása az ellen, hogy az illető fiatalok eltávozzanak. Azoknak a kérdése, akiknek nincsen ilyen felhatalmazásuk, bonyolultabb probléma. Az osztrák hatóságokat felkérték, alakítsanak ki jogi eljárást, hogy lehetővé váljon a bíróságok számára ideiglenes vagy végleges gondviselők kinevezése. Az ISS-t [Nemzetközi Szociális Szolgálat] felkérték, hogy segítsen minden egyes gyermek teljes dossziéjának összeállításában, és a gyermekek gondozását végző ügynökségeket felhívják, hogy működjenek együtt ebben a feladatban. Azt remélik, hogy az osztrák bíróságok a dossziék bemutatása alapján kurátort neveznek ki, aki azután felelős lesz azért, hogy a bírósághoz folyamodjon engedélyért a gyermek Ausztriából való eltávozása érdekében. Amint kidolgozzák az eljárást és megállapodás születik arról, a gyermekek

ügyében érintett ügynökségeket tájékoztatni fogják. Már előzetesen kifejezhetnék érdekeltségüket a kérdés iránt, és felkészülhetnek arra, hogy benyújtsák azoknak a személyeknek a neveit, akiket kurátornak lehetne kinevezni.

A becslések szerint mintegy 2000 kísérő nélküli fiatal 18 év alatti van Ausztriában, akik közül körülbelül 1200 a Vöröskereszt Társaságok Ligájának gondozása alatt lévő táborkban található. A kísérő nélküli fiatalok gyámságával kapcsolatos jogi problémán kívül ott van a menekült fiatalok egész gondozásának megoldásra váró súlyos és sürgős szociális problémája is. Az osztrák hatóságok által végzett összeírás révén rövidesen ismert lesz a fiatal menekültek teljes létszáma. Az UNHCR, a Menekültek Holland Szövetségével, a Norvég Menekült Tanáccsal és más szervezetekkel együtt kidolgozott egy tervet számos iskola megnyitására középiskolás korú gyermekek számára körülbelül 900 fős befogadóképességgel. Jelenleg 700 tanulónak biztosított az ösztöndíja. Megállapodást kötnek az osztrák kormánnyal, hogy kilenc hónapos időszakra fedezzék 250 tanuló gondozási és ellátási költségének felét, ami lefedné az imént említett iskolákban és az önkéntes szervezetek igazgatása alatt álló bizonyos otthonokban tanulók egy részét. A kormány továbbá felszerel egy új központot Hirtenbergben,¹²⁹ Baden¹³⁰ közelében szakképző iskolának fiatal menekült fiúk számára és egy másik központot Welsben,¹³¹ Linz¹³² közelében. Hasonló intézkedésre lenne szükség lányok számára is, ami azonban még nem valósult meg.

A lakásépítés kérdésére rátérve, Alexander úr elmondta, hogy terveket dolgoznak ki egy olyan kísérleti projektre, amely olcsó lakások építését irányozza elő magyar menekült számára. Ez valószínűleg egy körülbelül 3500 dollárba kerülő családi mintaházból és két kisebb, nehezebb esetek számára készülő körülbelül 2000 dollárba kerülő földszintes családi házból áll. Ha a tartományi kormányt meg tudják győzni, hogy finanszírozzon egy ilyen típusú házépítési projektet, települést építhetnének Kufstein¹³³ közelében, ami lehetővé tenné, hogy az év végén feloszlassák az ottani tábort.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy a Liga ausztriai művelete zökkenőmentesen halad, és a Liga most Jugoszláviában is tevékenykedni kezd. A felelős ügynökség a Liga által támogatott Jugoszláv Vöröskereszt. Az élelmiszer- és egyéb szállítmányok rövid határidővel való beszerzésével kapcsolatos kezdeti nehézségeket leküzdötték, hála a különböző ügynökségek együttműködésének, amelyek visszatérítés

¹²⁹ Hirtenberg: város Ausztriában, Baden bei Wien közelében, Alsó-Ausztriában.

¹³⁰ Baden: város Ausztriában Bécstől 26 kilométerre délre.

¹³¹ Wels: város Ausztriában, Felső-Ausztria központi részén.

¹³² Linz: város Ausztriában, Felső-Ausztria tartomány székhelye.

¹³³ Kufstein: város Ausztriában, Tirol tartományban.

fejében rendelkezésre bocsátották meglévő készleteiket, és az ICA [Nemzetközi Együttműködés Igazgatása] ellátmányai is kezdenek érkezni az Egyesült Államokból. Koordinációs bizottságot állítottak fel Belgrádban a kormány, az UNHCR, a Jugoszláv Vöröskereszt és a Liga képviselőiből. Dunning úr különleges nagyrabecsülését fejezte ki az UNHCR belgrádi irodája által nyújtott segítségért.

READ úr felhívta a figyelmet a most kiosztásra kerülő teljes jelentésre, amelyet Dr. Hantchef készített a közelmúltban Jugoszláviában tett látogatásáról. Az UNHCR megtesz minden tőle telhetőt, hogy segítse a különböző ügynökségeket a munkásaiknak az országba való belépéséhez szükséges formanyomtatványok beszerzésében.

CORDT-MOLLER úr bejelentette, hogy az Ausztriából való elszállítások teljes száma most érte el a 124 000-et. Kanada beleegyezett, hogy június végéig átvesz havonta 2000 menekültet Ausztriából, és átvesz menekülteket az Egyesült Királyságból is. Ausztrália Dániában, Svájcban és Olaszországban válogat jelölteket. Jugoszláviában Norvégia, Franciaország és Svédország válogat jelölteket. Táviratokat küldtek az ICEM minden tagkormányához, felhívva azokat, hogy legyenek hajlandók menekülteket átvenni Jugoszláviából, és azt remélik, hogy amikor az ICEM Tanács április elején ülést tart, a kormányok kialakítják politikájukat ebben a vonatkozásban.

A Bizottság egy képviselője most Jugoszláviában van. Mivel a menekültek kis csoportokban szét vannak szóródva az egész országban, úgy vélik, hogy a kivándorlásra váró jelölteket egy kitelepítést előkészítő központban szükséges összegyűjteni, ahol a válogató missziók kifejthetik a munkájukat. A menekültek földrajzi elhelyezkedése is megnehezíti, hogy az önkéntes szervezetek tanácsadást végezzenek körükben.

READ úr elmondta, úgy értesült, hogy a Svéd Misszió 490 menekültet válogatott ki, és azt remélik, hogy ez a csoport április végéig el fogja hagyni Jugoszláviát. Norvégia beleegyezett, hogy átvesz mintegy 400-at, Dánia pedig kész átvenni 50 és 100 közötti menekültet.

CHANDLER úr ([Menekültekért Dolgozó] Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája) beszélt a menekültekéről a közeljövőben tartandó konferenciáról, amelynek időpontját május 27–28-ra változtatták. A konferencia, amelyet Genf különböző templomaiban tartandó istentiszteletek előznek majd meg, számos munkacsoportban fog zajlani, amelyek bizonyos kérdéseket fognak vizsgálni előre elkészített tanulmányok alapján. Az UNHCR, az ICEM és a Vöröskereszt együttműködését igen nagyra értékelik.

A menekült magyar fiatalok témájában az imént elmondottakkal kapcsolatban azt vetette fel, hogy az egyik konzultatív értekezleten hasznos lenne ezt a problémát

mélyrehatóan megvitatni, különösen az iskolákra vonatkozóan. Az Egyházak Világtanácsa vállalja, hogy bizonyos ellátmányokat és tankönyveket szállítson az Ausztriában lévő említett négy iskolának, és hogy maga is megtegye az első lépéseket egy ötödik, lányoknak szánt iskola megnyitására Innsbruck¹³⁴ közelében. A Spittalban¹³⁵ lévő szakképző iskolát szintén kibővítették, hogy befogadjon további 50 menekültet.

ALEXANDER úr hangsúlyozta, hogy a fiatal menekültek másik kategóriája, akik számára csekély oktatási lehetőség létezik, az elemiiskolás-korú csoport. Noha számos ügynökség nyitott óvodákat, 14 [év] alatti gyermekek százai az osztrák táborokban semmilyen iskolai foglalkoztatásban nem részesülnek.

READ úr egyetértett azzal, hogy ez egy fontos megoldandó probléma. Azt remélte, hogy az ügynökségek jelentéseikben megírják majd, milyen forrásokat tudnak felajánlani. Az Ausztriában lévő egyetemista csoport problémája, hála bizonyos amerikai alapítványok felajánlásainak, most nagymértékben elrendeződött. Most a Jugoszláviában lévő egyetemisták problémájának a nagyságrendjét vizsgálják.¹³⁶

DUCRET úr (Egyetemi Világoszolgálat) beszámolt arról, hogy amennyire ez jelenleg tudható, körülbelül 500 egyetemista van a Jugoszláviában lévő menekültek között. Azt javasolták, hogy egy sátoztáborba kellene gyűjteni őket, ahol könnyebben lehetne megszervezni kikérdezésüket és előkészíteni kivándorlásukat. Egyes kormányok vonakodnak befogadni a Jugoszláviába ment menekülteket, attól tartva, hogy azok kommunisták lennének, és az érdekekben folyó tárgyalások meglehetősen lassan haladnak. Ezalatt a WUS intézkedéseket tett a legsürgősebb szükségek finanszírozása érdekében. A WUS felállította bizottságát Jugoszláviában. Még körülbelül 500, Ausztriában lévő egyetemista számára kell ösztöndíjat találni.

READ úr megjegyezte, hogy a jelentések nem mutatnak semmilyen különbséget a menekültek politikai-ideológiai beállítódásában aszerint, hogy Ausztriába vagy Jugoszláviába

¹³⁴ Innsbruck: város Ausztriában, Tirol tartomány székhelye.

¹³⁵ Spittal an der Drau: város Ausztriában, Karintia szövetségi tartományban.

¹³⁶ A NATO illetékes szerve, az Információs és Kulturális Kapcsolatok Bizottsága 1957 júniusában a tagországok beadványai és egy nemzetközi egyetemista segélyszervezet adatai alapján jelentésben számolt be a hazájukat elhagyott magyar egyetemisták helyzetéről. Az iratból megtudhatjuk, hogy az Ausztriában tanulni kívánók 500 Rockefeller-ösztöndíjat vehettek igénybe, ami az akkori osztrák viszonyok között a helybeli egyetemistákhoz képest privilegizált helyzetet biztosított az ebben részesülő magyaroknak, bizonyos feszültséget okozva osztrák egyetemi körökben. A Ford Alapítvány által felajánlott mintegy 530 ösztöndíjat az Ausztrián kívüli európai országokban vehették igénybe a tanulni vágyók. A strasbourg-i székhelyű Szabad Európa Egyetem 200 ösztöndíjat ajánlott fel az 1957 tavaszán még Jugoszláviában várakozó magyar egyetemistáknak. A Belgiumban tanulók az egyetemeik által folyósított szociális ösztöndíjat vehették igénybe. A Kanada által befogadott 950 egyetemistából 600 részesült a tanulásához szükséges segélyben 1957 őszén. Archives du Secrétariat International de l'OTAN: C-M (57)89 (1er juin 1957). Rapport du Comité de l'information et des relations culturelles : *Etudiants hongrois réfugiés*.

mentek-e. Tájékoztatta az értekezletet, hogy Pinegar úr Németországba és Ausztriába készül látogatni, és felkérte az ügynökségeket, hogy tájékoztassák erről helyi képviselőiket.

PINEGAR úr azt javasolta, hogy azok az ügynökségek, amelyek ellátmányokat kívánnak küldeni Jugoszláviába, találkozzanak vele erőfeszítéseik összehangolása érdekében.

Megállapodtak abban, hogy a Koordinációs Bizottság április 16-án, kedden, délután 3-kor újra összeül.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the seventh meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 27 March 1957, HCR/SVA/SR.7, restricted (1957. március 29.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

13. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A NYOLCADIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. április 16-án, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: LINDT úr (az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa), (később) PINEGAR,
UNHCR

Az UNHCR Központ személyzetének további tagjai: KELLY úr, Dr. WEIS, WRIGHT úr
Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – CORDT-MOLLER úr
ENSZ Állandó Központi Ópiumbizottsága – ATZENWILER úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/Egyesült HIAS – JACOBSON úr, JORDAN úr,
ELFENBEIN úr

Testvéri Szolgálat Bizottság – HILSEN RAD kisasszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – SMALL asszony, MOSER kisasszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony, KUHNER asszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – P. BOUVIEZ abbé

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság – SILBERSCHEIN asszony

Zsidó Ügynökség Palesztináért – KUDLER úr

Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORTON kisasszony

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Amerikai Egyesült Litván Segélyalap – SKREBERS úr
Egyházak Világtanácsa – Dr. CHANDLER
Egyetemi Világszolgálat – IOVENKO úr
YWCA Világszövetség – DREIJER kisasszony
Veteránok Világszövetsége – STOCKER úr
Orvosi Világszövetség – Dr. MAYSTRE

A FŐBIZTOS megnyitotta az értekezletet, és összefoglalót adott az európai országokban tett legutóbbi látogatásairól.

Jugoszláviában a tárgyalások a kormánnyal való megállapodáshoz vezettek egy olyan formuláról, amely lehetővé teszi az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága számára, hogy az [UN]HC [R] Iroda keretében Jugoszláviában dolgozzon. A Jugoszláviából való kivándorlás aligha tart lépést az új menekültek körülbelül napi 20 fős beáramlásával, és az ICEM segítségnyújtására sürgősen szükség lenne. A Jugoszláviában élő menekültek közül körülbelül 9000-en rossz körülmények között élnek. Kísérletet tesznek új központok üzembe helyezésére, de a lehetőségek korlátozottak, és a meglévő táborok és központok túlszűfoltak. Örömmel jelenti, hogy elindult a Jugoszláv Vöröskeresztnek a Vöröskereszt Társaságok Ligája által támogatott segélyművelete.

Olaszországban a főbiztos az illetékes hatóságokkal megvitatta az UNREF 1957-re és 1958-ra előirányzott programját. A kiválasztható menekültek száma a táborokban most nem magas, és úgy gondolja, hamarosan lehetőség lesz arra, hogy a táborokon kívül élő választható menekülteket is bevonjanak a programba.

Görögországban a program mindeddig lassan ment előre, de úgy érzik, hogy van előrehaladás. Szándékában áll, hogy javasolja a Végrehajtó Bizottságnak, tegyenek bele az 1958-as programba egy [pénz]kiutalást Görögország számára.

A főbiztos utalt Németországban és Ausztriában tett látogatására is, és arra a problémára, amit a „régik” menekültek jelentenek ezekben és más európai országokban. Igen nagyszámú menekült él még mindig táborokban nagyon nem megfelelő körülmények között. Az Ausztriában lévő tábori szállások jobbak, mint néhány más országban, ahol egész menekült családok még mindig egyetlen szobában élnek. Sokan a menekültek közül dolgoznak, és abban a helyzetben vannak, hogy tudnának bérleti díjat fizetni, de nem hajlandók elhagyni a tábori szállást, amelyért csupán névleges összeget fizetnek. Ha egyszer a menekültek új szállásra költöztek, visszatekintve korábbi tábori életüket rémálomnak látják, de szükséges valamilyen nyomás, ami a táborok elhagyására ösztönzi őket.

Természetesen nehéz az integráció olyan országokban, mint Olaszország és Görögország, amelyekben liberális menekültpolitikájuk miatt állandó a menekültek beáramlása. Ezekben az országokban és másutt még mindig sok „rég” menekült reménykedik a kivándorlásban, és erre lenne is lehetőség, ha könnyítenének számukra a bevándorlási kritériumokon, ugyanúgy, ahogyan a magyar menekültek számára tették.

A főbiztos utalt a magyar menekültek problémájára Ausztriában, amely országot legutóbb látogatott meg. Oly sok kormány bőkezű hozzáállásának és az ICEM tevékenységének köszönhetően a magyar felkelés eredményeként Ausztriába érkezett magyar menekültek 75%-át már máshova szállították. Az Ausztriában maradtak többsége a Vöröskereszt Társaságok Ligája által nagyon kielégítően vezetett táborokban van. Az LRCS ezeknek a táboroknak a vezetése során nagy hozzáértésről és ötletességről tett tanúbizonyságot, és a hangulat a táborokban kitűnő, ami elsősorban a különböző stábok munkájának köszönhető. Noha az Ausztriában maradó magyar menekültek számát tovább kell csökkenteni, az egész művelet lefolyása mindaddig nagyon biztató. Hivatala tartós megoldásra vonatkozó projekteket dolgoz ki azon magyar menekültek számára, akik Ausztriában fognak maradni, és azt remélik, hogy ezeknek a menekülteknek az integrálása gyorsan végbe fog menni. Abban bizakodik, hogy az önkéntes szervezetek segítségével az új menekültek problémája megoldódhat, és nagyobb figyelmet szentelhetnek a „rég” menekültek problémájának.

Hollandiában értesítették az örömteli bejelentésről, hogy a holland kormány 2 700 000 dollárral járul hozzá a magyar menekültügy megoldásához, mely bőkezű adomány reményei szerint példaként fog szolgálni más kormányok számára is.

Az Egyesült Királyságban olyan központokba látogatott a főbiztos, amelyet a Brit Tanács a Menekültek Segélyezésére [British Council for Aid to Refugees] tart fenn, és amelyekben jó körülmények között vannak elszállásolva magyar menekültek, akik közül egyesek a tengerentúli kivándorlásra, míg mások a Nagy-Britannián belüli letelepedésre várnak.

Utalt a kísérő nélküli gyermekek tragikus problémájára is, akik a magyar menekültek viszonylag nagy százalékát alkotják Ausztriában és Jugoszláviában. A különböző szervezetek tisztában vannak a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága által ebben a kérdésben vállalt tevékenységgel. A Bizottság különleges képviselője felkeresi Ausztriát, Jugoszláviát és Magyarországot, és a főbiztos reméli, hogy kielégítő eredményekről számolhat be a következő értekezleten.

Az osztrák kormány együttműködik Hivatalával és az ügynökségekkel annak érdekében, hogy kihozzák a fiatalokat a táborokból, és speciális központokban és iskolákban helyezték el őket. Nagyon kedvezően nyilatkozott egy ilyen iskoláról, amelyet meglátogatott, s amelyben 14 és 18 éves kor közötti nem értelmiségi [pályára készülő] fiatalok voltak.

JORDAN úr (Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság) azt kérdezte, van-e alapja annak a híresztelésnek, hogy a Vöröskereszt Társaságok Ligája beszüneti tevékenységét Ausztriában 1957. június végén. A főbiztos azt válaszolta, hogy az LRCS Tanácsa jelenleg vizsgálja ezt a kérdést. Az Osztrák Vöröskereszt, akárcsak az osztrák kormány és ő maga is felkérte őket, hogy folytassák tevékenységüket. Azt javasolják, hogy az Osztrák Vöröskereszt vegye át a művelet felelősségét, de a nemzeti vöröskeresztes stábok maradjanak, és az LRCS anyagi támogatása is folytatódjon. Valószínűleg ezt a megoldást fogják elfogadni.

SMALL asszony a Nemzetközi Gyermekjóléti Uniótól részletesen beszámolt arról a munkáról, amelyet szervezetük végez az Ausztriában lévő magyar fiatalok között. Ez jelenleg főként lányok számára felállított központokban zajlik. A cél az, hogy minél több fiatalembert kihozzanak a táborokból, és a lehető leghamarabb kis központokban és otthonokban helyezték el őket. Nehézségek mutatkoznak az átállásban, miután a fiataloknak a táborokban nagyfokú szabadságuk volt.

DODDS kisasszony a Nemzetközi Szociális Szolgálattól beszámolt arról, hogy szervezetük speciális munkacsoportokat állít fel, hogy tanácsadási szolgálatot végezzenek a magyar menekültek közt lévő kísérő nélküli fiatalok számára. Fontosnak érzik, hogy azonnal tervek készüljenek a lehető legnagyobb számú fiatalember jövője érdekében. Jelentős számú tanácsadót vettek fel, osztrákot és nemzetközit egyaránt. Dodds kisasszony is hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy a fiatalokat a nagy központokból kisebb helyekre telepítsék.

Dodds kisasszonynak a kísérő nélküli fiatalokkal kapcsolatos jelenlegi jogi álláspontra vonatkozó kérdésére válaszolva a FŐBIZTOS kijelentette, hogy az osztrák kormány támogatja a Hivatala által javasolt jogi eljárást, és kidolgozzák a végrehajtás részleteit.

BOUVIER abbé kérdezte, hogy a főbiztosnak van-e információja a kivándorlásban megakadályozott fiatalok állítólagos öngyilkosságairól. A főbiztos elmondta, hogy tudatában van annak, sokaknak milyen jelentős megpróbáltatással járt, amikor késleltették vagy leállították a fiatal emberek elszállítását. Két öngyilkossági kísérlet volt Traiskirchenben. Bebizonyosodott mindazonáltal, hogy a két érintett fiatalnak megvolt a szükséges szülői engedélye az elszállításához, és az indulásuk elő volt készítve.

De JAGER kisasszony, Nemzetközi Megmentési Bizottság, hangsúlyozta azokat a nehézségeket, amelyekkel a fiatal magyar menekültek Ausztriából való elszállításához

szükséges engedély beszerzése jár. Biztos benne, hogy minden lehetőet megtesznek, hogy felgyorsítsák az engedélyezés ügyét. Nincs késés, ha megkapják a szülői engedélyt, és azt remélik, hogy gyorsan ki fogják nevezni a törvényes gyámokat.

PINEGAR úr beszámolt arról, hogy felhívták az Egyesült Nemzetek főtitkára figyelmét arra a tényre, mely szerint bizonyos kábítószerket szállítottak Ausztriába a magyar menekültek számára, anélkül hogy megszerezték volna a szükséges import- és exportengedélyeket. Felkérte Atzenwiler urat, az ENSZ Állandó Központi Ópiumbizottságának és Kábítószer Felügyeleti Testületének titkárát, hogy adjon némi tájékoztatást erről a kérdésről.

ATZENWILER úr magyarázata szerint a kérdést az osztrák kormány vetette fel, de nem valamely közelebből meghatározott szervezettel összefüggésben, hanem általánosan. Bizonyos kábítószerket küldtek Ausztriába anélkül, hogy a megfelelő eljárásokat betartották volna. A kábítószerke kezelését bizonyos országos és nemzetközi előírások szabályozzák. Például egy orvos kizárólag akkor alkalmazhat ilyen szereket, amikor a páciens érdekében ez alapvető fontosságú. A gyógyszerész csak orvosi recept ellenében árusíthatja azt. Hasonlóképpen csak engedéllyel rendelkező forgalmazó és exportőr számára megengedett ilyen szerek kezelése. És törvénysértésnek számít, ha felhatalmazással nem rendelkező személyek tesznek így. Továbbá ha kábítószer exportálnak a fogadó ország kormányának hozzájárulása nélkül, az nemzetközi egyezmény megszegését jelentheti.

Amikor tehát segélyszervezetek gyógyszereket küldenek egyik országból a másikba, rendkívüli gondot kell fordítani arra, hogy ne szállítsanak kábítószerket, hacsak nem rendelkeznek különleges engedéllyel. Ilyen engedély nélkül a szállítást meg nem engedett kereskedésnek kell minősíteni, és a kábítószerke kezelő személyeket fel kell jelenteni. A második világháború után megtörtént, hogy az UNRRA által szállított bizonyos mennyiségű kábítószer utat talált üzerekhez és kábítószer fogyasztókhoz.

Az osztrák kormány hangsúlyozta, hogy nagyon kevés olyan eset van a magyar menekültek között, akik kábítószerkekel való kezelést igényelnek, és ezek a szerek Ausztriában is hozzáférhetők. Atzenwiler úr nem tudja, hogy megfontolták-e vajon ilyen szerek küldését Jugoszláviába vagy Magyarországra. Első ránézésre nem úgy tűnik, hogy ez szükséges lenne, hiszen mindkét ország előállít és exportál ilyen szereket. Ezért kívánatosabb, hogy a kábítószerke teljesen kimaradjanak a segélyszállítmányokból. Annak érdekében, hogy megkönnyítsék az érintett szervezeteknek az ilyen szerek kizárását, [Atzenwiler] köröztet egy listát, amely megadja azoknak a szereknek a nevét és leírását, amelyek a nemzeti és a

nemzetközi jogi rendelkezések hatálya alá esnek ezen a területen. Az 1925-ös kábítószer-egyezmény¹³⁷ kivonatát szintén köröztetik.

CORDT-MOLLER úr az Európai Migráció Kormányközi Bizottságától megadta a magyar menekültek elszállításával kapcsolatos legutóbbi statisztikákat. Az Ausztriából elszállítottak száma elérte a 131 483 főt. Az utolsó két hét folyamán a Latin-Amerikába szállítás megnövekedett, és azt remélik, hogy a növekedés folytatódni fog. Az Egyesült Államok április 15. körül beszüntette a sürgősségi elszállításait Ausztriából. Az Egyesült Államokba távozó magyar menekültek száma körülbelül 31 000. Úgy becsülték, hogy 1957. június végére mintegy 30 000 magyar menekült marad még Ausztriában; ezt a becslést felülvizsgálták, és most 26 000 főt feltételeznek.

A magyar menekültek elszállítása a nyugat-európai országokból Kanadába és Ausztráliába folyamatban van. Kanada gyakorlatilag minden nyugat-európai országból válogat menekülteket. Arra számítanak, hogy az elszállított menekültek száma a nyár folyamán eléri a 12 000 főt. Ausztrália Dániában, Svájcban, Olaszországban és Franciaországban válogat menekülteket. Brazília és Dél-Afrika szintén válogat menekülteket Olaszországban.

Az ICEM Tanácsa felhatalmazta az ICEM-et, hogy Jugoszláviában tevékenykedjen, és a személyzet számos munkatársát ebben az országban rendelték munkára. Stansby dandárparancsnokot a küldöttség vezetőjének nevezték ki, nemrégiben azonban beteg lett. Tervezik, hogy áttelepítő központot hoznak létre Belgrád és Zágráb között. Felajánlások érkeztek különböző országokból, amelyek révén a becslések szerint összesen 7000–8000 személyt el lehet szállítani az elkövetkező 5–6 hónap folyamán. Rendelkezésre állnak az elszállításokat fedező pénzalapok. A művelet a Főbiztos Hivatalával és az önkéntes szervezetekkel szoros együttműködésben fog végbemenni. Hamarosan megkezdődik a csoportos és az egyéni elszállítás is.

Az ICEM beleegyezett, hogy fedezi a magyar menekültek nyugat-európai országokon belüli szállításának költségeit, amikor az ilyen helyváltogatást családgyesítési okok vagy bizonyos különleges körülmények által indokolt esetek igazolják.

CHANDLER úr, a Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciájának elnöke részleteket közölt az önkéntes szervezetek közelgő konferenciájáról.

¹³⁷ 1925. Genf. Második Nemzetközi Ópiumegyezmény, melynek fő célkitűzése a nemzetközi kábítószer-kereskedelem nemzetközi ellenőrzésének megszervezése volt. Ennek érdekében: 1. engedélyezési rendszer létesült, 2. bevezették a kábítószer-tranzakciók regisztrálását, 3. kötelezték a kormányokat részletes statisztikai adatok küldésére, 4. a rendszer működésének ellenőrzésére létrehozták – *Comité central permanent* néven – a Nemzetközi Kábítószer-ellenőrző Szerv (az INCB) elődjét.

Felmerült, hogy megváltoztatják a rendezvény időpontját, de most elhatározták, hogy mégis megtartják az eredeti időpontot. Nagy öröm számára az oly sok szervezet által mutatott együttműködési hajlandóság. Hálás köszönetét fejezte ki Wright úrnak, amiért javasolta, hogy az értekezletnek adjanak a sajtóban széles körű publicitást.

PINEGAR úr elmondta, hogy értekezletet tartottak a Jugoszláviába küldendő ellátmány koordinálásáról, és kérték a témáról a belgrádi fiókiroda ajánlásait is. A Vöröskereszt Társaságok Ligája felajánlotta, hogy egyik raktárának egy részét rendelkezésre bocsátja a felhalmozás céljára, és felkéri a szervezeteket, amelyeknek vannak felhasználandó szállítmányai vagy ezzel összefüggő problémái, vitassák meg azokat Pinegar úrral.

WRIGHT úr utalt az Önkéntes Szervezetek Konferenciájának aznap reggel tartott ülésére, amelyen megvitatták annak új megközelítését, hogyan kelthetnék fel a nemzetközi sajtó érdeklődését a menekültprobléma iránt. Előterjesztették az ötletet, hogy hívjanak meg nemzetközi újságírócsoportot különösen az Egyesült Államokból és más angol nyelvű országokból, hogy jöjjenek Genfbe a konferencia idejére tájékoztatást kapni az önkéntes szervezetek, az ICEM és az UNHCR szakértőitől, és azután látogassák meg Ausztriát és Jugoszláviát, hogy a saját szemükkel lássák a magyar és a „régii” menekülteket. Megvitatja majd ezt a kérdést [Wright] az önkéntes szervezetek képviselőivel is.

Utalt a „To have a key” [Legyen egy kulcsunk] című új kiadványra, amelynek másolatait szétosztották. Azt reméli, hogy a konferenciával összefüggésben nagyszámú példányt el lehet adni a bulletin mostani formájában vagy olyan cikk beillesztésével, amely valamely önkéntes szervezet számára különleges érdekeltséggel bír. Az Egyesült Királyságban a Brit Egyházak Tanácsa a bulletinből 10 000 példányt rendelt, hogy eladja az „Egyház Hetében”; ezekben a példányokban van ilyen külön cikk.

Külön cikk beillesztése esetén szükséges, hogy legyen biztos megrendelés minimum 1000 példányra. A terjesztett kiadványt elszállíthatják bizományba eladás céljából 1,5 svájci frank, 50 cent (USA) vagy 2s.Od. árért.

Wright úr arról is tájékoztatta az értekezletet, hogy fontolóra veszi havi bulletin kiadását, amely felvilágosító információkat tartalmaz a Főbiztos Hivatala és az ICEM tevékenységéről, valamint a menekültekkel foglalkozó szervezetek munkájáról. Az első számot a magyar menekült problémájának szentelik. Hálás lenne, ha kapna a szervezetektől jelentéseket, amelyek beszámolnak tevékenységükről, a hozzájárulások összegeiről, az eredmények részleteiről, a jövőbeli tervekről stb. Április vége előtt érkező minden ilyen tájékoztatás bekerülhet az első bulletinbe, amely a remények szerint május elején fog megjelenni.

Megállapodtak abban, hogy a Koordinációs Bizottság következő ülését május 7-én, kedden tartják. Az időpontot és a helyszínt később közlik.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the eighth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 16 April 1957, HCR/SVA/SR.8, restricted (1957. április 16.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

14. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A KILENCEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. május 6-án, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: James M. READ úr, a menekültügyi főbiztos helyettese

Az UNHCR Központ személyzetének további tagjai: W. A. PINEGAR úr, Dr. P. WEIS,
S. WRIGHT úr

Egyesült Nemzetek – REHLING úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – CORDT-MÖLLER úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – REGAN kisasszony

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/Egyesült HIAS – ELFENBEIN úr

Testvéri Szolgálat Bizottság – HILSENRAD kisasszony

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. KAMPSCHOER

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – HERREN kisasszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – WEBER asszony, KUHNER asszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – MOSER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, Dr. HANTCHEF

Lutheránus Világszövetség – ANDERSON úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr, NORTON kisasszony

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Egyesült HIAS [Szolgálat] – SPANIEN úr
Egyesült Államok Menekült Programja – NICHOL úr
YMCA Világszövetség – MOYSE úr
Egyházak Világtanácsa – Dr. CHANDLER
ORT Világunió – SCHWEITZER úr
Egyetemi Világszolgálat – IOVENKO úr

READ úr, a főbiztos helyettese elnökölt, és nyitotta meg az értekezletet. Először a jugoszláviai helyzetre utalt, ahol azoknak a menekülteknek a többsége, akik szállodákban és vendégházakban laktak, a turistaszezon elején el lett szállítva zsúfolt és sokkal kevésbé kényelmes tábori szállásokra. Ez az elszállítás, noha tökéletesen érthető okokból és a hatóságok jóval korábbi jelzése után történt, természetesen hatással volt a menekültek hangulatára, és bonyolította a regisztrációs eljárást. Másrészt azok a nehézségek, amelyek a Jugoszláviában lévő menekültek tengerentúlra szállítása kapcsán merültek fel, ahhoz a gondolathoz vezettek, hogy ideiglenesen szomszédos országokba szállítsák el őket. Örömmel számolhat be arról, hogy az osztrák kormány megértően fogadta ezt a javaslatot, és azt a nagylelkű és bátor döntést hozta, hogy 3000 menekültet átvesz Jugoszláviától ideiglenes jelleggel. Úgy hiszi, hogy ez a lépés nem veszélyezteti a már Ausztriában lévő menekültek kivándorlási kilátásait, és azt reméli, hogy a jelenlegi elszállítás hamarosan végbemegy. Eközben kanadai és belga kivándorlási missziók dolgoznak Jugoszláviában.

CORDT-MÖLLER úr (ICEM) kifejtette, hogy az utolsó összesítés szerint 134 621-en érkeztek Ausztriába, de a beáramlás mostanra csekély szivárgássá vált, csupán 110 személyt jelentve az utóbbi 4 hét során. Mostanra mintegy 35 000-en maradtak Ausztriában. Az utóbbi értekezlet óta 580 menekültet válogattak ki a Dominikai Köztársaságba való kivándorlásra, mely országnak a kormánya maga intézkedett a menekültek elszállításáról az UNHCR és az ICEM részvétele nélkül. Az Egyesült Államokba szállítás körülbelül havi 150 fős ütemben folytatódik. Az elszállítás Latin-Amerika irányában lassan növekszik, és az eltávozók száma elérte az 1860-as összlétszámot, míg további 2000 most van folyamatban.

A más európai országokból tengerentúli célpontokra való elszállítás szintén folyamatban van. A Migrációs Bizottság főként a magyar menekültek Olaszországból való elszállítására összpontosította erőfeszítéseit: 3100 menekültet fogadtak be Olaszországba ideiglenes jelleggel, ebből 1300 kapott vízumot, és 578 utazott el.

Mostanig hozzávetőlegesen 2000 menekült hagyta el Jugoszláviát. Kanadai válogató küldöttség dolgozik az országban, és Ausztrália felajánlotta, hogy átvesz 2000 főt.

Mindazonáltal jelenleg a biztos felajánlások száma összesen mindössze 7000, és figyelembe véve a remények szerint Ausztriába szállítandó 5000 főt, hozzávetőlegesen 4000 menekült marad még Jugoszláviában, akiknek a kivándorlására jelenleg nincs kilátás. A kérdés meglehetősen sürgős, mivel a menekülteknek nem kellene még egy telet Jugoszláviában tölteniük, továbbá a Jugoszláviában lévő menekültek megsegítésére rendelkezésre álló pénzalapok egy része csak ebben az évben vehető igénybe. Ennélfogva az önkéntes szervezetek együttműködésére az egyéni támogatások megszerzéséhez nagyobb szükség van, mint valaha.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy a Liga Végrehajtó Bizottsága nemrégiben megvizsgálta a Magyarországról jött menekültek kérdését. Azt határozták el, hogy június 30. után az Osztrák Vöröskereszt lesz az irányító ügynökség Ausztriában, amennyiben szükséges, a Liga támogatásával személyzet, pénzalapok és ellátmányok tekintetében. Ez összhangban lesz a Jugoszláviai helyzettel, ahol mindig a Jugoszláv Vöröskereszt volt az irányító ügynökség. A Vöröskereszt által fenntartott osztrák táborokban lakó menekültek száma 18 000, és van továbbá 2500 fő a kormányzat által irányított táborokban.

A Vöröskereszt Társaságok Ligája Jugoszláviában mintegy 50 000 dollárt költ havonta élelmezésre, és legalább június 30-ig, de talán tovább is van elegendő ellátmánya a folytatáshoz. Az 5000 menekült Jugoszláviából Ausztriába tervezett szállítása bizonyos átszervezést von maga után. Kifejezte nagyrabecsülését az Országos Katolikus Jóléti Konferencia felé olaszországi készleteinek a rendelkezésre bocsátásáért.

St. JOHN úr kérdésre válaszolva Dunning úr elmondta, hogy a Liga nem tapasztalt nehézséget a készletek szétosztásánál, és legutóbb 20 motoros járművet juttatott az ellátmányok szállításához. Vannak raktárak Belgrádban és Zágrábban is.

CHANDLER úr (Egyházak Világtanácsa) megemlítette, hogy a Világtanács egyik Jugoszláviában dolgozó jóléti tisztviselőjének beszámolója szerint az egyes táborok között a gondozásban és a menekültek hangulatában jelentős színvonalkülönbségek mutatkoznak. Úgy tűnik, hogy a szállítás elégtelensége miatt az élelemszállítványok kevésnek bizonyulnak. Ráadásul, annak ellenére, hogy szükség van a szociális munkára, a szociális tisztviselők nehézségekről számolnak be saját munkájuk lehetőségeit illetően, és hajlanak arra, hogy helyette a kivándorlási tisztviselő munkáját végezzék. A hely és a megfelelő berendezések hiánya nagyon nehezíti a szervezetek munkatársainak feladataik végrehajtását.

DUNNING úr válaszában elmondta, hogy az élelmezési színvonal Ausztriában és Jugoszláviában feltételezhetően megegyezik, de az nagyon is lehetséges, hogy a szállítási

nehézségek különbségeket eredményeztek. Arra kérte az ügynökségeket, hogy adják meg a Ligának azoknak a táboroknak a neveit, amelyekben hiányosságokat tapasztaltak. A Liga arról is meg van győződve, hogy szükségletek mutatkoznak a szociális szolgálatok terén, és minden töle telhetőt megtesz, hogy megvizsgálja az oktatási és szabadidős felszerelések biztosításának ügyét.

St. JOHN úr felhívta a figyelmet azokra a nehézségekre, amelyeket az ő szervezetük, de kétségkívül a többi szervezet is tapasztal, amikor munkatársaiknak belépő vízumot igényelnek Jugoszláviába. Ugyanakkor a hatóságok segítséget kérnek a menekültek elszállításához.

READ úr elmondta, hogy a Főbiztos Hivatala jól érti a nehézségeket, és mindent, amit tud, megtesz, hogy elmagyarázza a jugoszláv hatóságoknak, hogy szükség van a szervezetek személyzetére Jugoszláviában, és hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a szervezetek munkatársai gyorsan vízumhoz jussanak.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, hogy a Nemzetközi Bizottság által létrehozott kartonnyilvántartás mostanra, az Egyesült Királyságból várt bizonyos számú kártya kivételével, majdnem teljes lett. A nyilvántartás most minden befogadó országot figyelembe véve mintegy 200 000 kártyát tartalmaz, és a Bizottság körülbelül napi száz megkereséssel tud foglalkozni, érdemi információt adva.

READ úr ekkor felkérte Dr. WEIS-t, hogy vázolja az UNHCR jogi tanácsadói legutóbbi értekezletének munkáját.

Dr. WEIS beszámolt arról, hogy a több napon át tartó értekezleten részt vettek a főbiztos legtöbb fiókirodájának jogi szakemberei. Az értekezletek azt a célt szolgálták, hogy információkat szerezzenek és eszmecsere-t folytassanak a főbiztos jogvédő funkcióját érintő kiemelkedően fontos jogi kérdésekről. A megvitatott fő pontok a következők voltak:

1. A munkához való jog

Ez a kérdés, amelyben az Egyezmény 17–19. cikkelyei¹³⁸ az irányadók, nyilvánvalóan rendkívül fontos a menekültek számára. Az Egyezményben részt vevő számos állam fenntartásokkal élt ezekkel a cikkelyekkel kapcsolatban, de a kedvező gazdasági körülményeknek köszönhetően a helyzet a legtöbb országban kielégítőnek tekinthető; a menekültek fokozatosan az egyes országok állampolgáraival azonos jogot kapnak a munkára.

¹³⁸ A Menekültek Helyzetére Vonatkozó Egyezmény („Elfogadta 1951. július 28-án az Egyesült Nemzetek meghatalmazottainak a menekültek és hontalan személyek helyzetéről a Közgyűlés 1950. december 14-i 429. (V) számú határozata alapján rendezett konferenciája. Hatályba lépett: 1954. április 22-én, összhangban a 43. cikkel.”). Az említett 17–19. cikkelyek a III. Fejezetben (Kereső foglalkozás) szerepelnek, amelynek címei: 17. cikk: Fizetett munkavállalás; 18. cikk: Önálló tevékenység; 19. cikk: Szabadfoglalkozás.

Azokban az országokban léteznek továbbra is nehézségek, amelyekben a munkanélküli állampolgárok száma magas.

2. A kiutasítás [„Refoulement”] és erőszakos repatriálás

Azoknak a menekülteknek a jogi helyzete, akik kiutasítási határozat hatálya alatt vannak, de a határozatot nem tudják végrehajtani, gyakran nem kielégítő, mivel ezek a menekültek nem tudnak kihasználni egyetlen olyan jogot sem, amelyet az Egyezmény az országban jogszerűen tartózkodó menekültek számára biztosít. Ugyanez állapítható meg azokról a menekültekről, akik elhagyták elsődleges befogadási államukat, hogy másikba [másodlagos befogadás] menjenek, ahol engedélyt kapnak ugyan arra, hogy ott maradjanak, de nem tekintik őket jogszerűen ott tartózkodóknak.

3. Az állampolgárság megszerzése

Az illetékek kérdése gyakran akadályozza, hogy a menekültek kérvényezzék az állampolgárság megszerzését. UNREF-projektet terjesztettek elő annak érdekében, hogy segítsenek a külföldi menekülteknek az állampolgárság megszerzéséhez Ausztriában szükséges illetékek kifizetésében.

4. A menekült státus megadása

Az Egyezményben és a Főbiztosi Hivatal Alapszabályában lefektetett meghatározások értelmezése az egyik legfontosabb kérdés, mivel a menekültek jogai nyilvánvalóan függenek a menekültstátus ezen kritériumok szerinti elismerésétől. Külön említést tettek ezzel összefüggésben a családegyesítés elvéről és a kizárási cikkelyek értelmezéséről (bűnözők és kollaboránsok).¹³⁹

5. Utazási lehetőségek

Előrehaladást sikerült elérni a menekültek utazási lehetőségei terén, különösen a menekültek vízumkövetelmények alóli mentesítése által. Ilyen értelmű megállapodás jött létre a Benelux-csoport államainak vonatkozásában, valamint újabban Franciaország és a Benelux-államok között. Németország egyoldalúan beleegyezett, hogy az utazási dokumentumokkal rendelkező menekülteket mentesíti a belépővízum alól. Ez fontos kérdés azon menekültek számára, akiknek utazniuk kell. A vízum megszerzése gyakran hosszú időt vesz igénybe és az illetékek jelentősek. Remélhetőleg további előrehaladásra kerül sor ezen a téren.

¹³⁹ Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (General Assembly Resolution 428 (V) of 14 December 1950). Chapter II: Functions of the High Commissioner, 7. Provided that the competence of the High Commissioner as defined in paragraph 6 above shall not extend to a person: (d) In respect of whom there are serious reasons for considering that he has committed a crime covered by the provisions of treaties of extradition or a crime mentioned in article VI of the London Charter of the International Military Tribunal [crimes against peace, war crimes, crimes against humanity] or by the provisions of article 14, paragraph 2, of the Universal Declaration of Human Rights (UN General Assembly Resolution 217 A (III) of 10 December 1948.).

6. Kísérő nélküli fiatalok

A Magyarországról menekültek közt lévő kísérő nélküli fiatalok jogi gyámságának kérdése nehéz problémát jelent különösen a kivándorlásra vonatkozó engedély megadása kapcsán. A fiatal menekültek tartózkodási országaiiban most követett eljárásokat szintén megvitatták a konferencián.

7. A jogcímek

Problémák vannak a menekültek társadalombiztosításra és nyugdíjra vonatkozó szerzett jogaival, háborús kártalanítással, vagyon államosításával és az üldözés miatti kártérítéssel kapcsolatos igényeire vonatkozóan. A fiókirodák figyelmet fordítanak mindezekre a problémákra.

8. Jogi segítségnyújtás

Megkülönböztetést kell tenni egyfelől a Főbiztos Hivatalának funkciói közé tartozó és bizonyos értelemben a külföldön lévő állampolgárok számára biztosított konzuli szolgálattal összehasonlítható jogi védelem, valamint a jogi segítségnyújtás között, mely utóbbi szakszerű jogi tanácsadás és képviselő megadását jelenti menekült egyének számára, melynek nyújtására a Főbiztos Hivatala nincs felhatalmazva. A menekültnek jogai biztosításához a legnagyobb szüksége van jogi tanácsra, és általában nincs abban a helyzetben, hogy az ügyvédi és a bírósági költségeket megfizesse. Az IRO által biztosított kiterjedt szolgáltatások megszűnése óta ezt a szükségletet Görögországban és Olaszországban a Vöröskereszt égisze alatt nyújtott ingyenes jogi szolgálattal töltötték be, míg Németországban és Ausztriában az önkéntes szervezetek jogtanácsosai szolgáltatást időnként a menekültek rendelkezésére bocsátották. Úgy tűnik azonban, hogy a mindezekben az országokban mutatkozó pénzügyi nyomás miatt szükséges ezeknek a szolgáltatásoknak a megerősítése. Főként Németországban és Ausztriában a nemzetközi önkéntes szervezetek kénytelenek voltak csökkenteni jogi személyzetüket, és a helyi szervezetek nem tudták teljesen betölteni az így keletkezett rést. A főbiztos nagyon reméli, hogy lehet módot találni a jogi segítségnyújtás kiterjesztésére.

READ úr nagy megbecsüléssel szólt az önkéntes szervezetek által a jogi tanácsadás terén a múltban végzett munkáról. Tény, hogy egy menekültet megfoszthat a kivándorlás vagy a teljes beilleszkedés lehetőségétől, ha hiányzik az ilyen tanács vagy segítség. A projektet be kell nyújtani az UNREF Végrehajtó Bizottság következő ülésére, hogy jogi tanácsadó szolgálatot hozzanak létre Ausztria négy legfontosabb városában, mely műveletet egy jól megalapozott helyi szervezettel kívánják végrehajtani. Ez a szolgáltatás a főbiztos mandátuma alá tartozó menekültek számára lenne elérhető, akiknek az ügyét a fiókiroda vagy

meghatalmazott önkéntes szervezet terjeszteni elő. A projekt jelenleg kisméretű, de, amennyiben beválik, modellként szolgálhat hasonló projektekhez.

PINEGAR úr azt reméli, hogy a szervezetek komolyan törődni fognak a jogi segítségnyújtás kérdésével és annak jelentőségével a menekültek jövője szempontjából, és megfontolják, hogy nem lehetséges-e helyreállítani bizonyos korábban nyújtott szolgáltatásokat. Hamarosan készíteni fog egy áttekintést erről a szervezetek központjai számára.

WRIGHT úr felvázolta azokat az intézkedéseket, amelyeket a Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek május 26-án nyíló konferenciájának a népszerűsítése érdekében tettek. A lehető legtöbb fontos országos napilapot képviselő nemzetközileg ismert újságírók csoportját meghívták, hogy vegyenek részt a konferencián, majd ezt követően látogassanak el a helyszínre, és saját szemükkel lássák a problémákat és a megoldást célzó akciókat. Ez egy fontos lehetőség, hogy újraélesszék a menekültprobléma iránti érdeklődést, amely megcsappant a magyar menekültek által keltett kezdeti rokonszenv és lelkesedés első hulláma után. Az önkéntes szervezetek fiókirodáinak teljes együttműködése a terv sikerében lényegi jelentőséggel bír.

Megállapodtak, hogy a Bizottság május 21-én, kedden, délután 3-kor újra összeül.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the ninth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 6 May 1957, HCR/SVA/SR.9, restricted (1957. május 10.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

15. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A TIZEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. május 21-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: James M. READ úr, a menekültügyi főbiztos helyettese

Az UNHCR Központ személyzetének további tagjai: W. A. PINEGAR úr, KELLY úr,
McCOY úr, DOBBERT úr

Egyesült Nemzetek – REHLING úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – CORDT-MÖLLER úr

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság – ELFENBEIN úr

Testvéri Szolgálat Bizottság – HILSENRAD kisasszony

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – WINKLER kisasszony

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – BOUVIEZ abbé

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Svéd Központ – KUHNER asszony

Nemzetközi Gyermekekjóléti Unió – SMALL asszony, MOSER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr

Lutheránus Világszövetség – HOFFMAN úr, ANDERSON úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr, NORTON kisasszony

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Egyesült HIAS [Szolgálat] – HOROWITZ úr

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

YMCA Világszövetség – DEANE úr

Egyházak Világtanácsa – LEDERMANN úr

ORT Világunió – SCHWEITZER úr

Egyetemi Világszolgálat – IOVENKO úr

READ úr az értekezlet megnyitása után a főbiztos minapi Jugoszláviában tett látogatására utalt. Megállapodtak a jugoszláv hatóságokkal, hogy kisszámú Jugoszláviában lévő magyar menekültet átszállíthatnak Ausztriába, és hogy a kísérő nélküli fiatalok repatriálása egy még meghatározandó eljárási minta alapján fog zajlani. A jugoszláv hatóságok vállalták, hogy ezekkel a témákkal kapcsolatban szoros összeköttetésben maradnak a főbiztos belgrádi képviselőjével.

Az Ausztriában lévő kísérő nélküli fiatalok rendezetlen problémájára rátérve Read úr hangsúlyozta, hogy a döntéshozatalért alapvetően továbbra is az osztrák kormány a felelős. A repatriálással kapcsolatban két alapelvben állapodtak meg: egyrészt azokat a fiatalokat, akik az egyezmény alapján menekültstátussal rendelkeznek, csak saját kérésükre lehet repatriálni; másrészt a Főbiztos Hivatalának joga van közbelépni bármely esetben, amikor az alkalmazhatóság [a menekültstátus alkalmazhatósága] kétséges, és amikor a repatriálás kérdése felmerül. Az osztrák kormány arra az álláspontra helyezkedett, hogy a 14 év alatti gyermekek *prima facie*¹⁴⁰ az Egyezmény alapján nem tekinthetők menekülteknek.

Read úr ekkor leírta a kidolgozott eljárást, amelyet a kellő időben, az osztrák hatóságokkal való végleges megegyezés után megismertetnek az önkéntes szervezetekkel is, s amelyet a kísérő nélküli fiatalok különféle kategóriáival kapcsolatban a repatriálással vagy más intézkedéssel összefüggésben alkalmaznak majd. Ezt az eljárást az ISS-en [Nemzetközi Szociális Szolgálat] keresztül valósítják meg, amely arra törekszik, hogy osztályokba sorolja a gyermekeket, és egyéni dossziékat készítsen róluk, és azt remélik, hogy a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága segíteni fog a magyarországi szülőkkel vagy a rokonokkal való kapcsolatba lépésben, és megállapítja a gyermekek repatriálásával vagy kivándorlásával kapcsolatos szándékaikat. A Nemzetközi Bizottság folytatja erőfeszítéseit, hogy kielégítő egyezsége jusson a magyar hatóságokkal.

¹⁴⁰ *Prima facie* (latin): jelentése magyarul 'első látásra elfogadható(an)'.

KELLY úr választa a párhuzamos eljárást, amelyet a 18 év alatti, kísérő nélküli magyar fiatalok kivándorlásának vagy letelepítésének engedélyezésére dolgoztak ki Ausztriában. Rendkívül fontos, hogy az eljárásnak egységesnek kell lennie, és ennek érdekében javasolják, hogy minden eset elintézése egy szervezeten, az ISS-en keresztül történjen. Az érvényes szülői felhatalmazással rendelkező esetek számára az úti okmányok és a távozási engedélyek kiállítását az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium fogja engedélyezni. Azokban az esetekben, amikor nincs érvényes szülői felhatalmazás, az úti okmányok kiállítását, a megfelelő esetekben, először az osztrák gyámügyi bíróságok fogják engedélyezni. Különösen hangsúlyozta a befogadási intézkedések fontosságát és a fiatal bevándorlók új országaikban való letelepedésének nyomon követését, és felkérte az ügynökségeket, hogy igyekezzenek havonta szállítási beszámolót küldeni. Eddig mintegy 800, többnyire a gyermekek szüleitől vagy gondviselőitől származó levelek formájában érkezett kivándorlási engedélyt kaptak és dolgoztak fel az Ausztriában lévő gyermekekkel kapcsolatban.

Az UNHCR bécsi fiókirodájának ezen eljárást vázoló körlevelét elküldték az Ausztriában lévő szervezetekhez, és el fogják küldeni a Genfben lévő szervezetekhez is.

PINEGAR úr hangsúlyozta, hogy noha koordinációs célokból javasolták, hogy az ISS centralizálja az eljárást a saját kezében, mégis minden ügynökség teljes együttműködésére lesz szükség mindvégig. Különösen azt remélik, hogy az egyes szervezetek készen állnak gyámságot vállalni a saját ügykörükbe tartozó menekült gyermekek iránt.

DODDS kisasszony (Nemzetközi Szociális Szolgálat) azt kívánja, hogy ne legyen félreértés az ISS számára kijelölt szereppel kapcsolatban. A szervezet rendkívül fontosnak tartja, hogy ügykörének ellátása során bírja a többi szervezet együttműködését.

SMALL asszony (Nemzetközi Gyermejkölési Unió) úgy vélte, hogy a menekültügyi főbiztos helyettese által javasolt eljárás kitűnő megoldást kínál a minden szervezetet erőteljesen foglalkoztató problémára. Sok szervezet nincsen felkészülve arra, hogy egyéni alapon kezelje a problémát, és nagyon fog örülni, ha az ISS a javasolt módon fellép. Az ISS-csoportok látogatásának amiatt is üdvös hatása lesz, mert megmutatja a fiataloknak, hogy védik érdekeiket, és szükségleteiket hatékonyan biztosítják. A fiatalok kivándorlási kilátásaival kapcsolatban Small asszony azt a kérdést vetette fel, hogy vajon nem jött-e el annak az ideje a szervezetek számára, hogy próbálják ösztönözni az újabb letelepítési felajánlásokat.

READ úr emlékeztetett rá, hogy a válság első napjaiban számos ország kifejezte készségét, hogy átvegyen magyar menekült gyermekeket. Miután az új engedélyezési eljárás

életbe lép, és fogalmat lehet alkotni arról, hogy hány kivándorlási engedély várható, új megközelítéseket lehet alkalmazni.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy az Ausztriában lévő magyar menekültek száma csökkenésének eredményeképpen a Vöröskereszt Társaságok Ligája be tudott zárni öt tábort április hónapban, és azt reméli, hogy újabb tízet bezárhat május folyamán. A táborok jelenlegi befogadóképessége 38 000 fő, de a táborokban lévő menekültek száma nem több mint 17 000. A táborokban dolgozó Vöröskereszt-csoportok létszámát lecsökkentették; és az élelmiszerekből, ruházatból és orvosi ellátmányokból az ausztriai táborokban felhalmozott felesleges készleteket elosztják a Jugoszláviában lévő táborok között. A Jugoszláviában lévő ellátmányok most elegendőek, hogy kitartsanak július folyamán is, és a Liga kész folytatni műveletét a javasolt szeptember 30-i végső dátumig. A Liga nagyon szorosan együttműködik az ICEM-mel a szállítási intézkedések tekintetében, osztrák és jugoszláv személyzetet helyez a menekültek a továbbindulási helyekre szállító vonatokra, és megszervezi az utazás alatti étellemezést.

CORDT-MÖLLER úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy az Ausztriából elszállítottak teljes létszáma most 136 000. Sok válogató misszió engedékeny hozzáállása ellenére most felmerült a magyar menekültek közt lévő „nehéz esetek” elhelyezésének problémája, és azt javasolják, hogy készüljön felmérés annak meghatározására, hány ilyen eset van úgy az új magyar menekültek, mint a korábbi menekültek között, és milyen megoldások képzelhetők el számukra. Ezt a felmérést, amelyet már 1956 őszén tervbe vettek, az ICEM, az UNHCR és az önkéntes szervezetek együttesen fogják elvégezni.

Folytatódik az elszállítás az Egyesült Királyságból és Franciaországból Kanadába és Ausztráliába, valamint Jugoszláviából Kanadába és Belgiumba. Az Egyesült Államok éppen bejelentett egy családgyesítési programot, melynek keretében Nyugat-Európából kerülnek menekültek az Egyesült Államokba. Ausztrália megerősítette készségét, hogy átvesz 2000 menekültet Jugoszláviából.

A Jugoszláviában lévő menekültek átvételét ígéro biztos felajánlások száma nem több 7000–8000-nél, míg a bizonytalanabb lehetőségek további 3000–4000-re rúgnak. Marad ennek következtében egy 4000 fős rés, akik számára nincsenek látható kivándorlási lehetőségek. A Latin-Amerika irányába történő elszállításnak két bizonytalan tényező szab határt: egyrészt vajon találnak-e az utaztatáshoz pénzalapot az önkéntes szervezeteken vagy az USEP-en keresztül, másrészt vajon van-e elegendő számú menekült, aki készen áll rá, hogy Latin-Amerikába menjen. Csupán 500–600 főt jegyeztek fel, akiknek elsődleges választása

Latin-Amerika. Arról, hogy szükséges-e külön tanácsadás, később kell dönteni annak megfelelően, hogy elfogadják-e külön törvényt az Egyesült Államokba való újabb kivándorlás engedélyezéséről.

BAN asszony (Nemzetközi Munkás Önszegélyezés) azt kérdezte, hogy kihasználták-e minden nyomásgyakorlási lehetőséget annak érdekében, hogy engedélyezzék a magyar gyermekek csatlakozását menekült szüleikhez. Válaszában MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) elmondta, hogy a Nemzetközi Bizottság továbbra is tárgyal a magyar hatóságokkal a Magyarországon belüli és kívüli családegyesítés egész kérdéséről. A hatóságok eddig nem voltak hajlandók egyetlen gyermeket sem elengedni, és nem jutottak megállapodásra sem a felek.

PINEGAR úr hozzátette, hogy az ICRC ebben a tekintetben felhasználta minden meggyőző erejét a magyar hatóságok irányában, de ezeket a tárgyalásokat szükségképpen úgy kell lefolytatni, hogy az ne sodorja veszélybe a későbbi tevékenységet.

READ úr, zárásképpen, utalt az UNREF Végrehajtó Bizottságának közelgő ülésére, amely június 30-án fog megnyílni, és felkérte azokat az ügynökségeket, amelyek képviselőt kívánnak küldeni, hogy előre tájékoztassák Pinegar úr irodáját, megadva képviselőik nevét.

A Koordinációs Bizottság következő ülésére június 11-én, kedden, 3 órakor kerül sor.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the tenth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 21 May 1957, HCR/SVA/SR.10, restricted (1957. május 24.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

16. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A TIZENEGYEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. június 19-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: PINEGAR úr

Az UNHCR Központ személyzetének további tagjai: WRIGHT úr, Dr. WEIS, McCOY úr

Egyesült Nemzetek – REHLING úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – WILSON kisasszony

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság – ELFENBEIN úr

Testvéri Szolgálat Bizottság – ZIGLER úr

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Katolikus Jótékonyági Intézmények Nemzetközi Konferenciája – BOUVIEZ abbé

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – WEBER asszony

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – MOSER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr

Lutheránus Világszövetség – ANDERSON úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORTON kisasszony

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Egyesült HIAS [Szolgálat], AJDC – ELFENBEIN úr

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

YMCA Világszövetség – MOYSE úr, DEANE úr

Egyházak Világtanácsa – Dr. CHANDLER

ENSZ Társaságok Világszövetsége – SMITH úr

Egyetemi Világszolgálat – DUCRET úr

A főbiztos és a helyettes főbiztos távollétében PINEGAR úr elnökölte az ülést. Felkérte Stanley Wrightot, a főbiztos külön tanácsadóját, hogy számoljon be az újságírók jugoszláviai és ausztriai táborokban tett látogatásáról, amelyet a menekültproblémával foglalkozó nem kormányzati szervezetek és önkéntes szervezetek minapi konferenciájával összefüggésben szerveztek.

WRIGHT úr meglegedését fejezte ki a részt vevő újságírócsoportok felelős magatartása miatt és a tapasztalataik leírása során tanúsított önmérsékletük okán. A program, amely nagyon kimerítő volt, Jugoszláviában kezdődött, ahol három különböző típusú tábort látogattak meg. A hatóságok teljesen együttműködőek voltak, és teljes szabadságot adtak a menekültekkel való kapcsolatba lépésre. Noha a körülmények sok tekintetben nehezek, és sok aggasztó történetet hallottak, a csoport arra a következtetésre jutott, hogy a jugoszláv hatóságok mindent megtettek, ami a rendelkezésükre álló korlátozott erőforrásokkal emberileg lehetséges volt, és hogy a Jugoszláv Vöröskereszt, a Vöröskereszt Társaságok Ligájának segítségével rendkívül jó munkát végez. Komoly nehézséget jelent a táborok földrajzi elszigeteltsége, amelyek többnyire többórás utazási távolságra vannak valamely várostól. Ez az elszigeteltség a forrása a menekültek részéről tapasztalható erős türelmetlenségnek és aggodalomnak. Az újságírók általános véleménye volt, hogy több tanácsadási szolgáltatásra van szükség az önkéntes szervezetek részéről, melynek révén a menekültek beszélhetnek helyzetükről, és nem fogják úgy érezni, hogy elfelejtették őket.

Nyilvánvalónak tűnt, hogy teljes vallásszabadság van a menekültek között, de a jugoszláviai táborokban nagyon kevés a lelkipásztori gondozás, és szinte teljesen hiányoznak a papok és lelkészek, hogy lelki vezetést nyújtsanak. Noha ebben a tekintetben az Ausztriában lévő táborok sokkal jobban el vannak látva, az újságírók megjegyezték, hogy a jugoszláviai táborokban kevésbé tapasztalták a „tábori fásultságot”, valószínűleg azért, mert ezekben bizonyos öniszervezési rendszert vezettek be.

Az újságírók rendkívüli érdeklődést tanúsítottak a szülőkkel érkezett és kísérő nélküli fiatalok helyzete iránt egyaránt. Van bizonyos véleménykülönbség a szociális munkások között abban, hogy jobb-e ezeknek a fiataloknak a jólétét úgy felügyelni, hogy táborokban hagyják őket, vagy amint lehetséges, vigyék el őket a táborokból, és helyezték őket olyan iskolákba, ahol folytatni tudják tanulmányaikat és szakmai képzést kaphatnak. A kísérő

nélküli fiatalok igen nagy számban levelezés vagy akár telefon útján kapcsolatban vannak szüleikkel. Az esetek többségében úgy tűnik, hogy a szülők nem erőltetik a hazatérést, noha néhányan azt szeretnék, ha gyermekeik nem vándorolnának ki tengerentúlra.

A magyar menekülteknek szállást adó létesítmények meglátogatása után a csoport kihasználta a lehetőséget, hogy meglátogasson néhány olyan ausztriai tábort, amelyekben a főbiztos mandátuma alá tartozó más menekültek laknak és néhány UNREF-lakótelepet is. Az újságírókra egyaránt mély benyomást tett, hogy mennyi minden megvalósult már és az is, hogy még milyen sok teendő maradt. Úgy érzik, itt lenne az ideje, hogy a magyar menekültek megsegítésével összehasonlítható nemzetközi erőfeszítés bontakozzon ki mindezen menekültek letelepítése és a táborok felszámolása érdekében.

Wright úr úgy véli, hogy az egész körút értékes volt. Az újságírók, akik a menekültproblémáról eléggé csekély előzetes ismeretekkel rendelkeztek, nyilvánvalóan igen mély benyomást szereztek annak méretéről és bonyolultságáról, és a különböző illetékes szervezetek közti együttműködés magas fokáról. A sajtóban eddig megjelent cikkek a probléma lényegi elemeire összpontosítottak. Noha előre érezni lehetett, hogy lesz a cikkekben bizonyos mennyiségű kritika, [Wright] úgy hiszi, hogy ez a kritika építő jellegű, és nem ellenséges. A cikkek gyűjteménye az önkéntes szervezetek tájékoztatására megfelelő időben köröztetve lesz.

Zárásként Wright úr meleg, elismerő szavakat szólt John Taylor szolgálatairól, akit az Egyházak Világtanácsa azzal bízott meg, hogy fényképészként kísérelje a csoportot.

Az ELNÖK ekkor felkérte DUNNING urat, hogy számoljon be arról a tevékenységről, amelyet a Vöröskereszt Társaságok Ligája a magyar menekültek érdekében végez Ausztriában és Jugoszláviában.

DUNNING úr kifejtette, hogy június 30-án a Liga mintegy 24 Ausztriában lévő tábort, mintegy 13 900 lakóval át fog adni az Osztrák Vöröskeresztnek. Takarékosági okokból megkérték az osztrák hatóságokat, hogy csoportosítsák a még ott lévő menekülteket nagyobb táborokba, és zárják be azokat, amelyeknek a befogadóképessége 300-nál kevesebb. A Liga természetesen továbbra is figyelemmel kíséri a fejleményeket, és az Osztrák Vöröskereszt meg lesz erősítve más Vöröskereszt társaságoktól 70 munkással és a Liga két képviselőjével. A Liga továbbá segíteni fogja az Osztrák Vöröskeresztet a kiegészítő élelmiszerek és ruházati cikkek vásárlásához szükséges pénzalap biztosításával. A Liga azt tervezi, hogy szeptember 30-ig folytatja jugoszláviai műveletét, és felhívást adott ki szabadidős és oktatási eszközök küldése érdekében. A Jugoszláv Vöröskereszt képviselői meg fogják látogatni Ausztriát, hogy tanulmányozzák, mit tettek ott ezen a téren.

WILSON kisasszony (ICEM) beszámolt arról, hogy az ausztrál válogató misszió remélhetőleg a hónap vége előtt megkezdi tevékenységét Jugoszláviában.

CHANDLER úr (Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája) elégedettségét fejezte ki a menekültproblémáról május 27–28-án Genfben tartott konferencia kapcsán. A Főbiztos Hivatala, az ICEM és az összes többi érdekelt fél együttműködését igen nagyra értékelte. Külön elismerésben részesítette Deane urat a konferencia kitűnő megszervezéséért. Az egyik legfontosabb tényező volt az újságíró-körút összehangolása a konferenciával. Az újságírók részt vettek a konferencia első napján, háttér-információkat szerezve a közelgő körúthoz. A konferencia zárójelentését nagyon rövid időn belül kiadják, míg az YMCA World Communiqué menekültkérdésről szóló különszáma június 20-án fog megjelenni. A konferencia eredményessége nagymértékben függ attól, mennyire sikerül felhasználni ezt a két dokumentumot.

Az ELNÖK tájékoztatta a Bizottságot, hogy McCoy urat, az UNHCR Központ munkatársát a belgrádi fiókirodához nevezik ki, hogy helyettesítse Woodward urat. Azt az örömteli hírt is közölte, hogy a jugoszláv hatóságok képesek voltak egy villát az ICEM és az önkéntes szervezetek belgrádi személyzetének rendelkezésére bocsátani.

Azt javasolta, hogy mivel a magyar menekültekkel összefüggő problémák immár kevésbé sürgősek, a Koordinációs Bizottságnak többé nem szükséges gyakran és rendszeresen üléseznie, és a jövőben csak akkor hívnák össze, ha nélkülözhetetlennek tünne a találkozás. Természetesen bármely ügynökség kérheti a bizottság összehívását, ha lesz valamilyen fontos megtárgyalandó kérdés. A bizottság elvileg egyetértett ezzel a javaslattal.

DUCRET úr (Egyetemi Világoszló) azt indítványozta, hogy határozzanak meg egy időpontot szeptemberben, a nyári szünet után, amikor információkat cserélhetnek és megvitathatnak bármely elintézetlen ügyet.

Megállapodtak abban, hogy szeptember második felében vagy október elején összehívják a bizottságot. Megemlézték feltételes időpontként szeptember 15-ét.¹⁴¹

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the eleventh meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 19 June 1957, HCR/SVA/SR.11, restricted (1957. június 19.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).

¹⁴¹ A következő, 12. ülést végül 1957. október 29-én tartották meg.

17. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A TIZENKETTEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. október 29-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: READ úr, a menekültügyi főbiztos helyettese

Az UNHCR központ munkatársai: PINEGAR úr, GASTAMBIDE úr, COLMAR úr,
KELLY úr, SIMS kisasszony

Egyesült Államok Állandó Küldöttsége – LA CLAIR úr

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – CORDT MØLLER úr

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság – WOOD úr

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Svájci Központ – HERTSCHI kisasszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – HUNTFORD úr

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió – SMALL asszony

Zsidó Ügynökség Palesztináért – KUDLER úr

Lutheránus Világszövetség – FUCHS kisasszony

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – NORTON kisasszony

Unitárius Szolgálat Bizottság – MATTHEY asszony

¹⁴² A dokumentumot angol nyelvről Liwa-Horváth Krisztina fordította. Az irat első megjelenése in: „Az ENSZ által koordinált humanitárius tevékenység a magyar menekültek és Magyarország megsegítésére az 1956-os magyar forradalom leverése után. Válogatott dokumentumok az ENSZ Levéltárából, 1956. november–1957. október”. Közli Kecskés D. Gusztáv, *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia*. Szerk. Békés Csaba és Kecskés D. Gusztáv. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 2006, 108–116.

YWCA Világszövetség – ARNOLD kisasszony

ORT Világunió – SOLUN úr

Egyházak Világtanácsa – LEDERMANN úr, JABOOR kisasszony

Egyetemi Világszolgálat – DUCRET úr, IOVENKO úr

YMCA Világszövetség – MOYSE úr

READ úr vázolta az Ausztriában és Jugoszláviában lévő magyar menekültek helyzetével kapcsolatos legutóbbi, a júniusi konzultatív értekezlet óta történt fejleményeket. Megjegyezte, hogy sem a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, sem a Vöröskereszt Társaságok Ligája nem képviselteti magát a jelenlegi ülésen, mivel a Nemzetközi Vöröskereszt Konferencia zajlik Új-Delhiben. Jóllehet a Liga szeptember 30-án mind Ausztriában, mind Jugoszláviában hivatalosan befejezte működését, a nemzeti Vöröskereszt társaságok bizonyos nemzetközi segítséggel folytatják a munkát.

Október közepén a jugoszláviai táborokban lévő magyar menekültek száma 4039 volt. Az Egyesült Államok válogató missziója mintegy 1000 főt választott ki, akiket befogadnak az Egyesült Államokba, és remélhető, hogy az év végére ez összesen eléri a 2500-at. Az ausztrál misszió befejezte munkáját, és a 2000-es tervezett létszám helyett csak 1400 főt válogatott ki. Új-Zéland 100 főt volt hajlandó átvenni; egyéb országok – nevezetesen Franciaország és Brazília – várhatóan kisebb csoportokat fogadnak. Remélhető, hogy az év végéig a menekültek túlnyomó többségét sikerül elhelyezni.

Marad azonban bizonyos számú nehéz eset, illetve olyan eset, amikor nehéz az áttelepítést megoldani. Dánia és Svédország beleegyezett, hogy a 150 főre becsült tébécésből (családtagjaik kíséretében) 40-40 főt, Norvégia pedig valószínűleg további 20 főt átvesz. Elhelyezési lehetőséget kell találni mintegy 100 volt tébécésnek és 600 szociális problémától sújtott menekültnek. Remélhető, hogy Belgium ezekből bizonyos számút átvesz. A holland kormány 45-60 kísérő nélküli gyermek átvételébe egyezett bele.

Read úr utalt a főbiztos kívánságára és reményére, hogy a magyar menekültekkel kapcsolatos műveletek Jugoszláviában az év végére befejeződnek, és sürgette az ügynökségeket, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a fennmaradó tébécések, volt tébécések és problematikus esetek elhelyezése érdekében.

A becslések szerint Ausztriában 20 900 magyar menekült van még, egyenlően megosztva a táborokban és azokon kívül. Becslések szerint ezek közül 16 000 körüli maradna az év végéig, akiknek nemzetközi segítségre van szüksége. Az ICEM azt reméli, hogy 1958 folyamán 6500-an kivándorolnak, és így 9500-an maradnának. Az UNREF Végrehajtó

Bizottsága 3 500 000 dollár összköltségvetésű, tartós megoldást jelentő programot fogadott el, melynek nagy része már rendelkezésre áll. Ez azonban nem lenne teljesen elegendő a 9500 fő megfelelő beilleszkedésének biztosítására, így ő reméli, hogy a továbbtelepülők száma végül növekedni fog.

CORDT MØLLER úr (ICEM) kijelentette, kevés hozzátennivalója van az elhangzott információkhoz. Ausztriával kapcsolatban megemlítette, hogy az ausztrál kiválasztó misszió nehezen talált olyan jelölteket, akik az ausztrál bevándorlási kritériumoknak megfeleltek, ami meglehetősen aggasztó. Az Egyesült Államok jelenleg nagyon kevés személyt választ ki, s azokat becsületszó ellenében. A latin-amerikai országokba történő bevándorlás önkéntes szervezetek támogatásán alapul, a jelöltek száma nagyon kicsi. Az ICEM jelenleg felmérést végez annak megállapítására, hogy az Ausztriában lévő magyar menekültek közül még hánynak kell valamilyen természetű segítség. Az a szándék, hogy a felmérés során összegyűjtött dokumentumokat egy Dokumentum Ellenőrző Központban tartanak, és az önkéntes szervezetek rendelkezésére bocsátanák elhelyezési programjaik számára.

Jugoszláviában a francia, az egyesült államokbeli és az új-zélandi kiválasztó bizottságok november folyamán lesznek aktívak, és a becslések szerint év végére 1500 körüli menekült maradna. Az ICEM valószínűleg január végéig tartja nyitva irodáját. A fennmaradó menekülteket valószínűleg a gerovói táborban gyűjtik össze.

Nehézségek támadtak a menekültek bizonyos Törökországban, Írországban és a Dominikai Köztársaságban elhelyezett csoportjaival. Ezek közül új letelepedési lehetőséget találtak mintegy 250 főnek, akik el akarták hagyni Törökországot, és lehetőséget kell találni még további 150 főnek. A beilleszkedés Írországban nagyon nehéznek bizonyult, a legtöbb érintett menekült az Egyesült Királyságba költözött, és ott talált munkát. A Dominikai Köztársaságba kivándorolt 500 főből 272 kérte távozását, akik visszatértek Ausztriába, és az ott maradó magyar csoport részeként foglalkoznak velük.

SMALL asszony (Nemzetközi Gyermekjóléti Unió) megjegyezte, hogy Jugoszláviában 500-ra becsülik a kísérő nélküli gyermekek számát, és megkérdezte, hogy milyen megoldásokat keresnek ezeknek a fiatal menekülteknek – a Hollandiába kivándorolt már említett fiatalokon kívül.

COLMAR úr azt válaszolta, hogy mintegy 115, kísérő nélküli gyermek ment Svédországba, 60 várhatóan Franciaországba megy. Úgy hiszi, hogy a Jugoszláviában lévő, ebbe a kategóriába tartozó valamennyi fiatalról gondoskodtak.

JABOOR kisasszony (Egyházak Világtanácsa) megemlítette, úgy értesült, hogy kisszámú kísérő nélküli fiút bemutatnak az új-zélandi missziónak. Ha ezek a fiúk

kivándorolnak Új-Zélandra, kétségtelen, hogy megfelelően megoldják képzésüket és beilleszkedésüket.

CORDT MØLLER úr (ICEM) megjegyezte, hogy az új-zélandi kormány nem aggodalmaskodik a kísérő nélküli fiatalok átvétele miatt, azonban beleegyeztek, hogy a misszióknak bemutatott néhány fővel megbeszélést folytatnak. Kétségtelen, hogy ha a fiúkat átveszik, megfelelő képzést nyújtanak nekik.

Az Ausztriában lévő, kísérő nélküli fiatalokra utalva KELLY úr megjegyezte: jóllehet a jogi helyzet most már tisztázódott, jelenleg azonban nagyon kevés kivándorlási lehetőség van.

READ úr hozzátette, hogy eddig az ezzel a csoporttal kapcsolatos erőfeszítéseket Jugoszláviára összpontosították, és most várhatóan az Ausztriában lévő fiatal menekültek számára is találnak további lehetőségeket. Hivatkozott az osztrák Hochschülerschaft¹⁴³ javaslatára, hogy a magyar egyetemi hallgatók ösztöndíja adományozás formájában történjen, ne hitelként. Rámutatott, hogy az UNREF Végrehajtó Bizottsága ragaszkodott a kölcsönhöz.

IOVENKO úr (Egyetemi Világszolgálat) arról beszélt, hogy körülbelül 50 egyetemi tanulmányokra alkalmas fiatal maradt Jugoszláviában, és remélhető, hogy néhány további ösztöndíj fog érkezni a skandináv országokból. Ausztriában terveket kell készíteni az egyetemista kort most elérő új csoport számára. Körülbelül csak 200 olyan hallgató maradt, akiknek még semmilyen ösztöndíj-lehetősége nincs. A Ford Alapítvány 500 ösztöndíját teljes egészében kiadták. Olaszországban kisszámú magyar hallgatónak nehézségei támadtak, és mivel a WUS-nak nincs ott képviselője, örömmel fogadná bármely ügynökség ajánlatát, amely tudna segíteni.

KELLY úr kijelentette, hogy 135 000 dolláros keretet állapítottak meg a magyar egyetemi hallgatók ösztöndíjának biztosítására. Néhány ilyen ösztöndíj fél évre szól, a többi egy teljes évre. A Iovenko úr által említettek szerint nem lehetséges a hallgatók további csoportjait segíteni, mivel az UNREF Bizottság kikötötte, hogy az ösztöndíjakat a már elkezdett tanulmányok befejezésére kell fordítani.

Kelly úr az alábbiak szerint részletezte a tartós megoldások magyar programját:

Kis kölcsönök	250 000 dollár (770 dollár kölcsön mind a 325 családnak)
Szállás	2 250 000 dollár (900 lakás biztosítása)

¹⁴³ Die Hochschülerschaft (német): magyarul főiskolai ifjúság, egyetemi hallgatóság.

Elemi iskoláztatás	20 000 dollár
Projektek fiataloknak, beleértve a kísérő nélkülieket	680 000 dollár
Segély egyetemi hallgatóknak	135 000 dollár
Segély értelmiségieknek	40 000 dollár
Segély leányanyáknak	25 000 dollár
Nyelvoktatás	20 000 dollár
Magyar nyelvű hírek kiadása	10 000 dollár
Adminisztrációs költségek	70 000 dollár

Becslések szerint mintegy 4500 18 év alatti fiatal magyar volt, közülük megközelítőleg 1900-an kísérő nélkül, diákszállóban elhelyezve. Jelenleg 543 000 dollár értékben folynak projektek, és további 137 000 dollár vár még kiosztásra. Remélhető, hogy a mérleg egy részét az 1959-es lehetséges szükségletekre tartalékolják.

MOYSE úr (YMCA Világszövetség) megkérdezte, vajon a magyar menekültek elszállásolása ugyanolyan volt-e, mint a korábbi menekülteké. Felmerült, hogy a magyar menekültek kedvezőbb ellátásban részesültek.

Válaszul KELLY úr elmondta, hogy bár a bérleti és visszafizetési feltételek ugyanazok voltak, kétségtelenül igaz, hogy a magyar programban a menekültek gyorsabban jutottak lakáshoz, mint az UNREF szokásos lakásprogramjában. A pénzalapok adminisztrációja a magyar programban kevésbé volt bonyolult, osztrák kormányforrásokból nincs semmilyen hasonló pénzalap.

PINEGAR úr elmondta: majdnem pontosan egy évvel a magyar menekültek megindulásának kezdete után jó érzés visszatekinteni, és látni, mit értünk el, milyen sok múlt az összes érintett ügynökség szoros együttműködésén és annak az elkötelezettségnek az energiáján és szellemiségén, amely az akció során megmutatkozott.

READ úr javaslatára megegyeztek abban, hogy a magyar menekültek megsegítésére létrehozott koordinációs bizottságot fel kellene most már oszlatni.

MAGYAR MENEKÜLTEK JUGOSZLÁVIÁBAN

20-as számú statisztikai jelentés az 1957. október 13. és 26. közötti időszakról

I. A menekültek mozgása

Mozgás és helyzet	Változás az időszak alatt ^a	1957. október 26-ai kumulált adatok
Regisztrált érkezés	+ 30	19 845
Regisztrált kivándorlás	+ 726	12 790
Hivatalos hazatelepedés	+ 34	2 717
Menekültek Jugoszláviában	– 730	4 338
.... helyben integrálódott	+ 10	610
.... táborokban és központokban	– 748	3 677
.... „hiányzó”	+ 8	51

^a növekedés: +; csökkenés: –

II. A táborokban és központokban élő menekültek korcsoport szerint 1957. október 26-án

Korcsoport	Szám
0–13	974 ^a
14–17	542 ^b
18–24	873
25–34	836
35–44	266
45–54	184
55 és afelett	53
Összesen	3728

^a amelyből 6 kísérő nélküli.

^b amelyből 345 kísérő nélküli.

III. Táborokban és központokban élő menekültek etnikai eredet szerint 1957. október 26-án

Etnikai eredet	Szám
Magyar	3608
Német	30
Zsidó	29
Egyéb	61
Összesen	3728

IV. Táborokban és központokban élő menekültek a háztartás típusa szerint
1957. október 26-án

Kategória	Személyek
Egyedülálló férfi	687
Egyedülálló nő	240
Összes egyedülálló személy	927

Kategória	Személyek	Háztartások	Személyek háztartásonként
Teljes család	...	1304	
Nem teljes család	...	428	
Összes család	2801	1732	1,6

V. Táborokban és központokban élő menekültek korábbi foglalkozás szerint
1957. október 26-án

Foglalkozás	Szám	Százalék
<i>Fizikai munkás</i>		
Segédmunkás	234	6,3
Szakmunkás	1126	30,2
Magasan képzett munkás	180	4,8
Mezőgazdasági munkás	74	2,0
Részösszeg	1614	43,3
<i>Szellemi foglalkozású</i>		
Iskolai és egyetemi oktató	49	1,3
Magasan képzett specialista egyetemi végzettséggel	107	2,9
Köztisztviselő	186	5,0
Újságíró, művész stb.	21	0,6
Szabadfoglalkozású	154	4,1
Részösszeg	517	13,9
Katona	30	0,8
Tanuló (közép- és felsőfok)	298	8,0
Egyéb	1269	34,0
Összes	3728	100,0

VI. Kivándorlás Jugoszláviából célország szerint 1957. október 13. és 26. között,
az összes kivándorlás október 26-ig

Célország	Október 13–26.	Összes október 26-án
<i>I. Európai országok</i>		
Ausztria	1	376
Belgium	–	2 177
Dánia	124	155
Finnország	–	1
Franciaország	–	2 181
Németország	60	1 084
Olaszország	–	170
Luxemburg	–	4
Hollandia	–	20
Norvégia	1	311
Svédország	–	1 023
Svájc	4	700
Egyesült Királyság	12	83
Részösszeg	202	8 285
<i>II. Nem európai országok</i>		
Argentína	–	9
Ausztrália	183	1 199
Brazília	74	389
Kanada	2	1 079
Chile	–	5
Kuba	–	6
Irak	–	1
Izrael	–	167
Új-Zéland	–	7
Dél-Afrika	–	4
Törökország	–	2
USA	265	1 388
Uruguay	–	1
Latin-Amerika – célállomás ismeretlen	–	248
Részösszeg	524	4 505
Összesen	726	12 790

Lakcím-tudakozódás Tracy úrnál, B.551-es szoba, 3170 mellék.

MAGYAR MENEKÜLTEK AUSZTRIÁBAN 1957. OKTÓBER 1. ÉS 31. KÖZÖTT

Kategória	Változás az időszak alatt	Összes október 31-én
<i>I. A menekült népesség mozgása</i>		
Érkezés Magyarországról	–	178 900 ^a
Érkezés más országokból	...	570 ⁺
Természetes növekedés (születések mínusz halálozások)	...	160 ⁺
Kivándorlás	+ 600	152 600
Hazatelepülés	+ 200	6 900 ^b
Ausztriában maradó	– 800	20 100
<i>II. Kivándorlások célország szerint</i>		
<i>Európai országok</i>		
Belgium	8	3 410 ⁺
Dánia	33	1 170
Franciaország	49	10 230 [*]
Németország	12	14 250 [*]
Izland	–	50
Írország	–	540
Olaszország	4	3 850
Luxemburg	–	225
Hollandia	5	3 555 [*]
Norvégia	–	1 155
Portugália	–	4
Spanyolország	–	17
Svédország	9	5 435
Svájc	3	11 960 [*]
Egyesült Királyság	6	20 580
Részösszeg	129	76 400
<i>II. Nem európai országok</i>		
Argentína	3	905
Ausztrália	206	8 830
Brazília	29	945
Kanada	1	24 515
Chile	2	260
Kolumbia	–	215
Costa Rica	10	13
Kuba	–	5
Ciprus	–	2
Dominikai Köztársaság	–	580
Ecuador	–	1
Izrael	2	1 880
Új-Zéland	3	960
Nicaragua	–	4
Paraguay	–	7
Rhodesia	–	30
Dél-Afrika	–	1 310
Törökország	–	505

USA	142	34 710
Uruguay	3	30
Venezuela	68	460
Részösszeg	469	76 200
Összesen	598	152 600

Megjegyzés: az összesítő összegekben a kerekítés következtében láthatóak eltérések.

^a beleértve a becsült 16 800 nem regisztrált érkezést; ⁺ ideiglenes adat.

^b beleértve a becsült 1300 nem regisztrált hazatérést, ^{*} meg nem erősített becslés.

Lakcím-tudakozódás Tracy úrnál, B.551-es szoba, 3170 mellék.

UNARMS: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the twelfth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 29 October 1957, HCR/SVA/SR.12, restricted (1957. október 30.). UN-S-445-0197-4.

18. dokumentum

**AZ ENSZ KÖZGYŰLÉSÉNEK A MAGYAR MENEKÜLTEKKEL
KAPCSOLATOS HATÁROZATAI¹⁴⁴**

Egyesült Nemzetek

A Közgyűlés

Második Rendkívüli Sürgősségi Ülészakán,

1956. november 4. és 10. között elfogadott

határozatok

Bizottsághoz történő utalás nélkül elfogadott határozatok¹⁴⁵

A magyarországi helyzet

1004 (ES-II) határozat

*A Közgyűlés,*¹⁴⁶

Tekintettel arra, hogy az Egyesült Nemzetek valamennyi tagállama szuverén egyenlőségének elvére épül,

Emlékeztetve arra, hogy Magyarországon az emberi jogok és alapvető szabadságjogok élvezetét a Magyarország és a szövetséges és társult hatalmak közötti 1947. február 10-én Párizsban aláírt békeszerződés¹⁴⁷ kifejezetten szavatolja, továbbá hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmánya¹⁴⁸ valamennyi nép számára megerősítette ezen jogok általános elveit és ezt a szabadságot,

¹⁴⁴ Az ENSZ Közgyűlésének az 1956-os magyar menekültekkel kapcsolatos határozatait magyar nyelven elsőként közölte: *A forradalom és a magyar kérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia.* Szerk. Békés Csaba és Kecskés D. Gusztáv. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 2006. 117–135.

¹⁴⁵ Az ENSZ Közgyűlés ülészakainak napirendjén szereplő kérdések többségét a Közgyűlés ún. főbizottságai közt előzetes tárgyalásra felosztják. A főbizottságok a nekik kirendelt napirendi pontokat javaslatok kíséretében terjesztik a Közgyűlés plénuma elé, amely a végleges döntéseket meghozza. Mindazonáltal kis számban vannak olyan napirendi pontok is – mint a jelzett eset –, melyeket előzetesen nem vitattak meg alacsonyabb szinten.

¹⁴⁶ A közgyűlési határozatok itt közölt szövegében a dőlt betűs szedés az eredeti dokumentumok tipográfiáját követi, és nem aláhúzásra utal.

¹⁴⁷ Lásd: Békeszerződés. Párizs, 1947. február 10. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982. A második világháború utáni korszak legfontosabb külpolitikai szerződésai.* Feldolgozta és a tanulmányokat írta Halmosy Dénes. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat, 1985, 77–104.

¹⁴⁸ Lásd: Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya. San Francisco, 1945. június 26. In: *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. 21–44.

Meggyőződve arról, hogy a magyarországi események nyilvánvalóan tanúsítják a magyar nép óhaját, hogy alapvető jogait, szabadságát és függetlenségét teljes mértékben gyakorolja és élvezze,

Elítélve a szovjet katonai erők alkalmazását a magyar nép erőfeszítéseinek az elfojtására, amelyek arra irányulnak, hogy jogainak ismét érvényt szerezhessen,

Figyelembe véve azonfelül a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányának 1956. október 30-án kelt nyilatkozatát a más államok belügyeibe való be nem avatkozás nyilvánosan megerősített politikájáról,

Figyelembe véve a magyar kormány 1956. november 1-jén kelt, a főtitkárnak küldött közleményét¹⁴⁹ a kormánynak a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányához intézett követeléséről a szovjet csapatok azonnali és sürgős kivonásáról,

Figyelembe véve továbbá a magyar kormány 1956. november 2-án kelt, a főtitkárnak küldött közleményét,¹⁵⁰ melyben azt kérte a Biztonsági Tanácstól, hogy utasítsa a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányát és a magyar kormányt, hogy sürgősen kezdjenek tárgyalásokat a szovjet csapatok kivonásáról,

Figyelembe véve, hogy a szovjet katonai erők magyarországi beavatkozása sok áldozatot követelt és széles körű vérontással járt,

Tudomásul véve Nagy Imre miniszterelnöknek 1956. november 4-én a rádióban tett felhívását,

1. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy haladéktalanul hagyjon fel a magyar nép elleni mindenféle katonai támadással, valamint a Magyarország belügyeibe való beavatkozás bármilyen formájával, kiváltképp a fegyveres beavatkozással;

2. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy szüntesse be további csapatok küldését Magyarországra, és késedelem nélkül vonja vissza valamennyi csapatát a magyar területekről;

3. *Megerősíti* a magyar nép jogát a nemzeti törekvések iránt fogékony, továbbá függetlensége és jóléte mellett elkötelezett kormányra;

4. *Felkéri* a főtitkárt, folytasson vizsgálatot a magyarországi külföldi beavatkozás következtében kialakult helyzetről, az általa kinevezett megbízottak révén közvetlenül vizsgálja meg a helyzetet, és azt követően a legkorábbi időpontban tegyen jelentést a

¹⁴⁹ * Official Records of the General Assembly, Second Emergency Special Session, Annexes, agenda item 5, document A/3251. [A közgyűlési határozatok által eredetileg tartalmazott lábjegyzeteket * jellel jelöltük.]

¹⁵⁰ * Official Records of the Security Council, Eleventh Year, Supplement for October, November and December 1956, document S/3726.

Közgyűlésnek, továbbá amilyen gyorsan csak lehet, tegyen javaslatot olyan módszerekre, amelyek révén az Egyesült Nemzetek Alapokmánya elveivel összhangban véget vethetnek a magyarországi külföldi beavatkozásnak;

5. *Felszólítja* a magyar kormányt és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát, hogy engedélyezzék a főtítkár által kijelölt megfigyelők belépését Magyarország területére, ottani szabad közlekedésüket és megállapításaik jelentését a főtítkárnak;

6. *Felszólítja* az Egyesült Nemzetek összes tagállamát, működjenek együtt a főtítkárral és megbízottaival feladatuk végrehajtásában;

7. *Felkéri* a főtítkárt, hogy a megfelelő szakosított intézmények vezetőivel konzultálva sürgősen tájékozódjon a magyar nép élelmiszer-, gyógyszer- és más hasonló ellátmányt illető szükségleteiről, és a lehető leggyorsabban tegyen jelentést a Közgyűlésnek;

8. *Felkéri* az Egyesült Nemzetek összes tagállamát, és felhívja a nemzeti és nemzetközi humanitárius szervezeteket, működjenek együtt a magyar nép számára szükséges ellátmányok biztosításában.

564. teljes ülés

1956. november 4.

1006 (ES-II) határozat

A Közgyűlés,

I.

Tekintettel arra, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége katonai hatóságai zavarják Magyarországon a polgári lakosság számára sürgősen szükséges élelmiszer- és egészségügyi ellátmányok szállítását és kiosztását,

1. *Felszólítja* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét, hogy azonnal szüntesse be a magyar lakosság elleni akcióit, melyek sértik a nemzetközi jog, igazságosság és erkölcs elfogadott normáit és elveit;

2. *Felszólítja* a magyar hatóságokat, hogy könnyítsék meg, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét pedig hogy ne zavarja meg a magyar nép számára érkező élelmiszer- és egészségügyi szállítványok fogadását és kiosztását, és a magyar nép számára nyújtandó humanitárius segítség biztosítása érdekében teljes mértékben működjenek együtt az Egyesült Nemzetekkel és szakosított intézményeivel, valamint olyan más nemzetközi szervezetekkel, mint a Nemzetközi Vöröskereszt;

3. *Sürgeti* a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a magyar hatóságokat, hogy teljes mértékben működjenek együtt a főtitkárral és az általa megfelelően kinevezett megbízottakkal a fent említett feladatok végrehajtásában.

II.

Tekintettel arra, hogy a szovjet katonai alakulatok durva és elnyomó cselekedeteinek eredményeként egyre több menekült kényszerül Magyarország elhagyására és menedék keresésére a szomszédos országokban;

1. *Felkéri* a főtitkárt, szólítsa fel az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, hogy más megfelelő nemzetközi szervezetekkel és az érdekelt kormányokkal konzultáljon azzal a szándékkal, hogy gyors és hatékony előkészületeket tegyenek a magyarországi menekültek sürgősségi segítése érdekében;

2. *Sürgeti* a tagállamokat, hogy tegyenek különleges hozzájárulásokat e célra.

571. teljes ülés
1956. november 9.

1007 (ES-II) határozat

A Közgyűlés,

Tekintettel a magyar nép határtalan szenvedésére,

Sürgetően óhajtván e szenvedés hatékony megszüntetését,

Meggyőződve arról, hogy a humanitárius kötelezettségek leghatékonyabban az Egyesült Nemzetek Alapokmánya 1. cikkének 3. bekezdésében előírt nemzetközi együttműködés révén teljesíthetők,¹⁵¹

1. *Elhatározza*, hogy egészségügyi ellátmány, élelmiszerek és ruhák juttatása révén nagymértékű azonnali segítségbe kezd az érintett területeken;

2. *Felszólítja* az összes tagállamot, hogy a lehető legnagyobb mértékben vegyen részt ebben a segélyezési akcióban;

3. *Felkéri* a főtitkárt, hogy azonnal tegye meg a szükséges intézkedéseket;

¹⁵¹ Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, I. fejezet, 1. cikk, 3. bekezdés: „Az Egyesült Nemzetek célja, hogy... gazdasági, szociális, kulturális vagy emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tisztelgetben tartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen.” Lásd *Nemzetközi Szerződések 1945–1982.* i. m. 22.

4. *Sürgősen felhívást intéz* minden érintett országhoz, hogy e feladat végrehajtása során adjanak meg minden támogatást a főtitkárnak.

571. teljes ülés
1956. november 9.

1129 (XI) határozat

A Közgyűlés,

Figyelembe véve a súlyos helyzetet, amelyet az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságának a főtitkárhoz intézett, a főtitkárnak a magyar menekültekről szóló időközi jelentésében¹⁵² közölt jelentése leírt,

Tekintettel arra, hogy folytatódik a menekültek nagyarányú kiáramlása Magyarországról,

Felismervén a több tízezer menekült sürgős ellátási és letelepedési szükségleteit,

1. *Nagyrabecsüléssel veszi tudomásul* a főtitkár intézkedését a magyar menekültek szükségleteinek meghatározására és azok kielégítésének elősegítésére, továbbá az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága intézkedését e menekültek megsegítésére, valamint a menekültek érdekében a kormányok, kormányközi ügynökségek és nem kormányzati szervezetek általi intézkedések koordinációjának megszervezését;

2. *Felkéri* a főtitkárt és az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, hogy folytassák erőfeszítéseiket;

3. *Sürgeti* a kormányokat és a nem kormányzati szervezeteket, adományozzanak a főtitkárnak, az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának és más megfelelő ügynökségeknek a magyar menekültek segélyezése és letelepedése érdekében, továbbá a Menekültügyi Főbiztossággal konzultálva egyeztessék segélyezési programjaikat;

4. *Felkéri* a főtitkárt és az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, intézzenek sürgős felhívást mind a kormányokhoz, mind a nem kormányzati szervezetekhez az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága által a főtitkárnak tett jelentésben felbecsült jelenlegi minimális szükségletek kielégítése érdekében, továbbá felhatalmazza őket további felhívások kiadására a főbiztos tervei és becslései alapján, annak Végrehajtó Bizottságával egyetértésben.

¹⁵² * Official Records of the General Assembly, Eleventh Session, Annexes, agenda item 67, document A/3371 and Add.1.

Egyesült Nemzetek
Közgyűlés
Tizenegyedik Ülésszak

A Harmadik Bizottság jelentései alapján elfogadott határozatok¹⁵³

1039 (XI). Az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának jelentése

A

A Közgyűlés,

Tudomásul véve az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának a Főbiztosság 1955 májusa és 1956 májusa közötti tevékenységéről szóló jelentését,¹⁵⁴

Tudomásul véve kiváltképp jelentésének kiegészítését, amely az Egyesült Nemzetek Menekültalapjához¹⁵⁵ való kormányzati hozzájárulások elégtelenségének hatásaival foglalkozik,

Emlékezetében tartva, hogy a Főbiztosság alapszabálya¹⁵⁶ szerint az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosának kötelezettsége önkéntes hazatérés, áttelepülés és beilleszkedés révén megoldásokat keresni a menekültek problémáira,

Emlékezetében tartva a Közgyűlésnek a magyar menekültek problémájára vonatkozó, 1956. november 9-ei, 1006 (ES-II) határozata II. részének és a november 21-ei, 1129 (XI) határozatának előírásait, az osztrák kormány segélyfelhívásait e probléma kezelésére, valamint a kormányok válaszát ezekre a felhívásokra,

Tudomásul véve az Egyesült Nemzetek menekültügyi helyettes főbiztosa nyilatkozatait¹⁵⁷ a Főbiztosság által eddig a magyar menekültek problémájának kezelése érdekében tett lépésekről, valamint e problémának az Egyesült Nemzetek Menekültalapja programjára gyakorolt hatásáról,

¹⁵³ Az ENSZ Közgyűlése által az ülészakok napirendi pontjainak előzetes megtárgyalására létrehozott hét főbizottság közül a Harmadik Főbizottság szociális, humanitárius és kulturális kérdésekkel foglalkozik.

¹⁵⁴ * Official Records of the General Assembly, Eleventh Session, Supplement No. 11. (A/3123/Rev.1) and Supplement No. 11 A (A/3123/Rev.1/Add.1 and 2).

¹⁵⁵ * Ibid., Supplement No. 11 A (A/3123/Rev.1/Add.1 and 2), addendum 1.

¹⁵⁶ * Ibid., Fifth Session, Supplement No. 20, resolution 428 (V), annex.

¹⁵⁷ * Ibid., Eleventh Session, Third Committee, 690th and 692nd meetings.

1. *Nagyrabecsülését fejezi ki az Egyesült Nemzetek menekültügyi helyettes főbiztosának a menekültprobléma tartós megoldására vonatkozó program végrehajtására tett erőfeszítéseiről, valamint a magyar menekültprobléma által okozott sürgősségi helyzet kezeléséről;*

2. *Nagyrabecsülését fejezi ki az osztrák kormányának a területére belépő menekültek fogadásában és segélyezésében játszott szerepéről;*

3. *Felkéri az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosát, folytassa erőfeszítéseit a Főbiztoság alapszabálya és az Egyesült Nemzetek Menekültalapjának programja szerinti hatékony megoldások érdekében, továbbá az említett alapszabály szerinti felelősségének kijáró védelem mellett, hatáskörében gondoskodjon a menekültek nemzetközi védelméről;*

4. *Felkéri a főbiztosot, hogy a főtítkárral és az érintett kormányokkal egyeztetve dolgozza ki a magyar menekültek anyagi és pénzügyi szükségleteinek átfogó becslését, és azt elfogadásra a lehető legkorábbi időpontban nyújtsa be az Egyesült Nemzetek Menekültalapjának Végrehajtó Bizottságához;*

5. *Mélységes aggodalmát fejezi ki az Egyesült Nemzetek 16 millió dollárral létrehozott Menekültalapjához való kormányzati hozzájárulások elégtelensége miatt;*

6. *Sürgeti az Egyesült Nemzetek összes tagállamát és a szakosított intézmények tagjait, hogy mihamarabb és komolyan mérlegeljék hozzájárulásaikat az Egyesült Nemzetek Menekültalapjához, hogy az 1956-os és 1957-es tervcél elérhető legyen, és a főbiztos képes legyen az Alap szerint tervezett program teljes körű megvalósítására;*

7. *Felkéri a főbiztosot, hogy az Egyesült Nemzetek Menekültalapja Végrehajtó Bizottságával közösen tanulmányozza a megfelelő módszereket az Alap programja teljes körű végrehajtásának biztosításához.*

643. teljes ülés,

1957. január 23.

B

A Közgyűlés,

Figyelembe véve a Gazdasági és Szociális Tanács 1956. július 13-ai, 628 (XXII) számú határozatát,¹⁵⁸

¹⁵⁸ Lásd Annual report of the United Nations High Commissioner for Refugees [E/RES/628 (XXII)], a Gazdasági és Szociális Tanács 933. teljes ülése, 1956. július 13.

Hálával emlékezetébe idézvén a Dr. G. J. van Heuven Goedhart, az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa által végzett munkát, figyelembe véve odaadó és fáradhatatlan erőfeszítéseit,¹⁵⁹

Rögzítve mélyszégyes sajnálatát korai halála felett,

1. *Úgy dönt*, hogy Dr. G. J. van Heuven Goedhart emlékére emléktáblát helyeznek el a Nemzetek Palotájában, Genfben;

2. *Felkéri* a főtitkárt, hogy e célból tegye meg a megfelelő előkészületeket;

3. *Sürgeti* a kormányokat, hogy az Egyesült Nemzetek Alapokmányának szellemében aktívan támogassák a menekültek érdekében végzett munkát.

643. teljes ülés,

1957. január 23.

¹⁵⁹ Dr. Gerrit Jan van Heuven Goedhart (1901–1956) holland politikus volt az Egyesült Nemzetek első menekültügyi főbiztosa (1951–1956). Főbiztosként igyekezett pénzalapot gyűjteni a második világháború nyomán megjelent, 2,2 millióra becsült hontalan személy helyzetének megoldására. Megszilárdította a Főbiztosság pénzügyi helyzetét. Szervezetének tevékenységét az érintettek Európából való kitelepítése helyett azok kontinensen belüli integrációjára helyezte. A menekültek ügyében elért eredményeit 1954-ben elismerték, amikor a Menekültügyi Főbiztosság Nobel-békedíjat kapott.

INTÉZMÉNYEK

Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság (American Friends Service Committee, AFSC): A Testvérek Vallásos Társaságához (Kvéker) tartozó szervezet a béke és a társadalmi igazságosság érdekében dolgozik az Egyesült Államokban és világszerte. A Testvérek Vallásos Társaságának amerikai tagjai 1917-ben közös erőfeszítéssel hozták létre az első világháború polgári áldozatainak megsegítésére. Az AFSC a hidegháború idején segélyeit és szolgálatait gyakran mindkét szemben álló fél polgárai számára igyekezett biztosítani (pl. koreai háború, algériai háború).

Amerikai [Zsidó] Egyesített Elosztási Bizottság (American [Jewish] Joint Distribution Committee, JDC vagy Joint): Világszerte működő zsidó segélyszervezet, amelynek központja New Yorkban van. 1914-ben alapították. Szociális és közösségi programok révén segítséget nyújt zsidó közösségeknek. Pénzhozzájárulásaiból nem zsidó közösségek is részesülhetnek.

Amerikai Egyesült Litván Segélyalap (United Lithuanian [Latvian] Relief Fund of America, LRFA): 1952-ben alakult kölcsönös segélyegylet. Alapítói és eredeti tagjai a második világháború után Litvániából érkezett, Pennsylvániában letelepedett menekültek voltak. Nonprofit testvéri segélyegyletként lett bejegyezve.

Amerikai Vöröskereszt (American Red Cross, ARC), Amerikai Nemzeti Vöröskereszt (American National Red Cross) néven is ismert: Önkéntesek által vezetett humanitárius szervezet, amely sürgősségi segélyezéssel, katasztrófa esetén nyújtott segéllyel és oktatással foglalkozik az Egyesült Államok területén. A Vöröskereszt és a Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének USA-ban kijelölt tagszervezete. 1881-ben Washingtonban alapította Clara Barton.

Ausztriai Vöröskereszt (Austrian Red Cross, ARC, Österreichisches Rotes Kreuz, ÖRK): Ausztria nemzeti Vöröskereszt Társasága, a Vöröskereszt és a Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének tagja. 1880-ban alapította Dr. Adam Lichtenheld, a Bécsi Általános Kórház orvosa. Ausztria legnagyobb segélyszervezete.

Belső Misszió (német Innere Mission): Német evangélikusok mozgalma, amelyet Johann Hinrich Wichern hozott létre Wittenbergben 1848-ban. Gyorsan elterjedt Németországból más országokban is. Hangsúlyozzák a kereszténység újjászületésének fontosságát a testvéri szeretet tanítása, szociális jótékonyági programok és keresztény oktatás által.

Brit Tanács a Menekültek Segélyezésére (British Council for Aid to Refugees, BCAR): Menekülteket segélyező szervezet Nagy-Britanniában, amely a genfi menekültügyi egyezmény létrejöttét követően alakult 1951-ben a Menekültekkel Foglalkozó Állandó Konferenciával (Standing Conference on Refugees, SCOR) egy időben. 1981-ben a két intézmény összeolvadt Brit Menekült Tanács (British Refugee Council) néven, amelyet később Menekült Tanácsnak kereszteltek.

Caritas: lásd Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia

Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO): Az Egyesült Nemzetek Szervezetének szakosított intézménye, amely a nemzetközi közegészségügy koordináló hatóságaként működik. Alapokmánya 1948-ban lépett életbe. Székhelye Genf városban van. Felhatalmazását és forrásait döntő mértékben a Népszövetség Egészségügyi Szervezetétől (Health Organisation, HO) örökölte.

Egyesült Államok Menekült Programja (United States Escapee Program, USEP): Az USA kormánya által 1952-ben alapított program, amely a szovjet befolyás alatt lévő Kelet-Európából megszökött menekültek és a második világháború vége óta hontalan személyek (displaced persons, DP) táboraiban élők megsegítésével és letelepítésével foglalkozott. Humanitárius szervezetként együttműködött szociális és egyházi intézményekkel és az Európai Migráció Kormányközi Bizottságával is. Volt azonban a programnak egy rejtett oldala: a menekülteket igyekeztek felderítési és propaganda célokra is felhasználni.

Egyesült HIAS (Hebrew Immigrant Aid Society, Héber Bevándorlókat Segélyező Társaság) **Szolgálat** (United HIAS Service): 1881-ben létrehozott segélyszervezet, amely az Oroszországból érkezett zsidó bevándorlók támogatása céljából jött létre. Mentés, átszállítás, családdegyszítés és letelepítés révén olyan zsidó és más csoportokat segítettek, akiknek az élete és szabadsága veszélyben van. Jogi és anyagi támogatást nyújt.

Egyesült Nemzetek Menekült Alapja (United Nations Refugee Fund, UNREF) Az ENSZ Közgyűlése által 1954-ben elfogadott, az UNHCR által lebonyolított négyéves finanszírozási program, amelynek célja a menekültek számára végleges megoldások biztosítása volt. Ennek keretében a kormányok az UNREF Végrehajtó Bizottságán (Executive Committee) keresztül irányítást és ellenőrzést gyakoroltak az UNHCR tevékenysége felett a pénzalapok felhasználása tekintetében. Az 1955–1958 időszakára eső célösszeg 16 millió dollár volt.

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosa, ill. a Főbiztos Hivatala (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR, Office of the UNHCR): A menekültek védelmére és támogatására létrehozott ENSZ-ügynökség, amely segítséget nyújt azok

önkéntes hazatéréséhez, helyi integrációjához vagy harmadik országban való letelepedéséhez. Központja Genfben van. 1951-ben kezdte meg tevékenységét. Munkáját az alapító iratok szerint politikamentesen és humanitárius alapon végzi. Hatóköre kezdetben Európára korlátozódott, később fokozatosan kibővült.

Egyetemi Világszolgálat (World University Service, WUS): Jótékonyági szervezet, amely először az 1920-as években jött létre, hogy segítséget nyújtson az elnyomás elől Nagy-Britanniába menekülőknél tanulmányaik folytatásához. Fennállásának évtizedei során London-központú hivatalai révén számos országból (pl. Németország, Magyarország, Csehszlovákia, Chile stb.) jött menekülttel foglalkozott. Alapszabálya szerint anyagi segítség (pl. ösztöndíjak) révén elő kívánta segíteni a nemzetközi egyetemi szolidaritást és kölcsönös szolgálatot az egyetemeken belül és azok között egyaránt. Ennek alapján egyetemi hallgatók és oktatók projekteken vettek részt más egyetemeken sürgős szükségének betöltésére.

Egyházak Világtanácsa (World Council of Churches, WCC): Az egész világon tevékenykedő ökumenikus szervezet, amelynek célja a keresztények látható egységének létrehozása. 1948-ban alakult. Több száz tagja közt megtalálhatók a legnagyobb protestáns felekezetek (anglikán, baptista, lutheránus, metodista és reformált egyházak) és az ortodox egyházak többsége. Menekültügyi osztályának kinyilvánított célja: „hogy a menekültek anyagi és spirituális jólétéért dolgozzanak, és felhívják a befogadó államok tégelyházait, hogy a liberális bevándorlási politika érdekében gyakoroljanak befolyást a közvéleményre és fogadják szívesen és gondoskodjanak azokról, akik országaikba érkeznek.” A Genfben lévő központi igazgatás felelős a WCC telepítési programjainak összehangolásáért és az Utazási Kölcsön Alap kezeléséért.

ENSZ Állandó Központi Ópiumbizottsága (UN Permanent Central Opium Board): Az ópiummal kapcsolatos, 1925-ben Genfben megkötött Második Nemzetközi Ópiummegyezmény által létrehozott intézmény, amely bevezette az ópium termelésének és az exportjának statisztikai ellenőrzését, valamint egy, a Népszövetségben működő felügyelő testületet. 1946-tól 1967-ig az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa (ECOSOC) keretében működött.

ENSZ Segélyezési és Helyreállítási Igazgatósága (United Nations Relief and Rehabilitation Administration, UNRRA): 1943-ban alapított nemzetközi segélyszervezet, amelyben 44 ország képviseltette magát, de az Egyesült Államok befolyása alatt állt. 1945-ben az ENSZ rendszerének része lett. Tevékenysége különösen 1945–1946-ban volt intenzív, 1947-re nagyrészt lezárult. Célul tűzte ki „a háború áldozatai érdekében teendő intézkedések tervezését, összehangolását, igazgatását vagy intézését az Egyesült Nemzetek ellenőrzése alatt

álló valamely területen élelmiszer, tüzelőanyag, ruházat, menedékhely és egyéb alapvető szükségletek, orvosi és más lényegi szolgáltatások biztosítása révén” (idézet az UNRRA-val kapcsolatos Egyezményből, 1943). Központja New Yorkban volt. Költségvetése 3,7 milliárd dollárt tett ki, amiből 2,7 milliárd dollárt az USA biztosított. Az UNRRA szorosan együttműködött számos önkéntes jótékonyági szervezettel. Jelentős szerepet játszott hontalan személyek (DP) országaikba való hazajutásának elősegítésében Európában 1945–1946-ban.

ENSZ Társaságok Világszövetsége (World Federation of United Nations Association, WFUNA): 1946-ban Luxemburgban alakult független, nem kormányközi, globális nonprofit szervezet, amely képviseli és koordinálja a nemzeti ENSZ-társaságokat. Arra törekszik, hogy támogatást szerezzen az ENSZ-nek, és megismertesse a közvéleménnyel az ENSZ és a szakosított intézmények céljait és tevékenységét. Hangsúlyozták, hogy szükséges „tartós megoldásokat” találni a menekültek számára, és konkrét javaslatokat is tettek ennek céljából. Noha a szövetség maga nem vállalta a menekültek közvetlen segítségét, nemzeti tagszervezetei gyűjtöttek pénzt a menekültek számára, és önkénteseik hozzájárultak menekültprogramok szervezéséhez.

Értelmiségieket Segélyező Nemzetközi Bizottság (International Relief Committee for Intellectual Workers, Comité international d'Aide aux Intellectuels): Az 1933-ban Genfben alakult szervezet vállalta a korábban szabad foglalkozású menekültek letelepedésének és integrálódásának elősegítését. A Bizottság által támogatott első csoport az akadémiai világban kitüntetett szerepet játszó zsidó értelmiségiek voltak. Kezdetben a Svájcba menekült szellemi foglalkozásúaknak nyújtottak segítséget, később a koncentrációs táborokból kiszabadultaknak. A német szövetségi kormánnyal megállapodva kezeltek bizonyos pénzalapokat, amelyekből kárpótlást nyújtottak azoknak, akiknek a náci rendszer üldözése elől külföldre kellett menekülniük. A Bizottság kölcsönöket adott, nyelvtanfolyamokat szervezett, segített az álláskeresésben, és biztosította ezen menekültek számára a munkájuk folytatásához szükséges eszközöket.

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága (Intergovernmental Committee for European Migration, ICEM): Kormányközi szervezet az ENSZ rendszerén kívül, amelyet az Egyesült Államok és közeli szövetségesei alapítottak és nagyrészt finanszíroztak. Feladata a migránsok és menekültek elszállítása azon európai országokból, ahol túl nagy volt a menekültek koncentrációja (Németországi Szövetségi Köztársaság, Ausztria, Olaszország, Görögország). 1951-ben jött létre Ideiglenes Kormányközi Bizottság a Migránsok Elszállítására Európából (Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe, PICMME) elnevezéssel a második világháborút követően Nyugat-

Európában maradt hontalan tömegek problémájának megoldására. 1952-ben kapta az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága (Intergovernmental Committee for European Migration, ICEM) nevet, amit 1980-ban Migráció Kormányközi Bizottsága (Intergovernmental Committee for Migration, ICM), majd 1989-ben Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organization for Migration, IOM) elnevezésre változtattak. Ezek a módosítások jól érzékeltetik, hogy a szervezet szállító ügynökségből migrációs ügynökséggé vált. Székhelye Genfben van.

Európa Tanács (Council of Europe): Regionális kormányközi szervezet, melynek tagjai vállalják, hogy elfogadják a jogállamiság intézményét és garantálják állampolgáraik számára az alapvető szabadság- és emberi jogokat. Az 1949-ben aláírt londoni szerződés hozta létre. Székhelye Strasbourgban van.

Evangélikus Segélyszervezet (Evangelisches Hilfswerk): A Németországi Evangélikus Egyház (Evangelische Kirche in Deutschland, EKD) egyik segélyszervezete a második világháború után. A háború nyomán kialakult helyzetet látva az EKD gyakorlati segítségre hívta fel az egyházközségek tagjait. Az 1945-ben alakult szervezet első országos központja Stuttgartban volt. Foglalkoztak a Kelet-Közép-Európából kitelepített, elűdözött német menekültek problémáival, lakásépítési programot valósítottak meg, valamint idősotthonokat, kollégiumokat létesítettek. Nagy szerepet játszottak külföldi adományok elosztásában is. Kiemelkedő jelentőséget tulajdonítottak a gyermekekkel és az ifjúsággal való foglalkozásnak. Családegysítési kartotékrendszert hoztak létre, amelyben 1947-re már mintegy 10 millió tétel szerepelt. 1957-ben beolvadt az EKD Diakóniai Szolgálatába (Diakonischen Werk).

Israelitische Kultusgemeinde Wien, IKG (Bécsi Izraelita Hitközség): Bécs zsidó közösségét képviselő testület. Története során nagyrészt az egész ausztriai zsidó közösséget képviselte, mivel a zsidóság száma csupán néhány városban érte el a közösség alapításához szükséges szintet. Az IKG tagjai számára egy sor szociális, vallási és oktatási szolgáltatást biztosított. 1852-ben alapították.

Lutheránus Világszövetség (Lutheran World Federation, LWF): Nemzeti és regionális lutheránus egyházak globális közössége. Lund városában (Svédország) alapították 1947-ben. Központja Genfben van. A menekültek felé irányuló szolgálatuk alapja az a meggyőződés, hogy az egyházak közti segítségnyújtás és anyagi támogatás a hit természetes következményei. A menekültek megsegítése az egész világra kiterjedő programmá vált, amelynek kedvezményezettjei nem csupán a lutheránusok, hanem minden szücséget szenvedő ember, függetlenül attól, hogy keresztény vagy nem.

Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája (Standing Conference of Voluntary Agencies Working for Refugees, SCVAWR): Menekültekkel foglalkozó nem kormányzati önkéntes szervezetek együttműködési fóruma. Elődje, a Migrációban Érdekelte Nem Kormányzati Szervezetek Konferenciája (Conference of Non-Governmental Organisations Interested in Migration) 1922-ben Genfben jött létre. 1948-ban hívták össze az ENSZ erőteljes támogatásával a második világháború utáni hatalmas menekültprobléma rendezésére. A magyar menekültválság kezelése nagyban hozzájárult az együttműködés elmélyüléséhez. A testület 1962-ben beolvadt az Önkéntes Ügynökségek Nemzetközi Tanácsába (International Council of Voluntary Agencies, ICVA).

Nemzetközi Együttműködés Igazgatása (International Co-operation Administration, ICA): Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma hozta létre 1955-ben. Feladata a külföldi segélyezés koordinálása és az Egyesült Államok minden nem katonai biztonsági programjának irányítása. 1961-ben szüntették meg átadva funkcióit az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Ügynökségének (U.S. Agency for International Development).

Nemzetközi Gyermekjóléti Unió (International Union for Child Welfare, IUCW): Nemzeti és nemzetközi gyermekjóléti szervezetek szövetsége. 1946-ban jött létre a Mentsd a Gyermeket Nemzetközi Unió (International Save the Children Union) (1920) és a Gyermek Jólétét Elősegítő Nemzetközi Társaság (International Association for the Promotion of Child Welfare) (1921) egyesülésével. Célja a szűkség helyzetben lévő gyermekek, a menekülteket beleértve, közvetlen megsegítése és a Gyermekjogi Nyilatkozat (a szervezet Alapokmánya) érvényre juttatása világszerte. Tagügynökségei aktív szerepet vállaltak fiatal menekültek támogatásában is.

Nemzetközi Katolikus Jótékonyági Konferencia (International Conference of Roman Catholic Charities, ICRCC, Conférence internationale des Charités Catholiques): Nemzetközi katolikus jótékonyági szervezet. 1924-ben Amszterdamban az Eucharisztikus Világkongresszuson 22 országból érkezett 60 küldött elhatározta konferencia létrehozását Caritas Switzerland központtal Lucerne-ben. 1928-ban Caritas Catholica néven lett ismertté. 1947-ben a Vatikán Államtitkárságának jóváhagyásával két konferenciát tartottak Lucerneben az erőfeszítések összehangolására. Az Államtitkárság később megbízta a Caritast, hogy nemzetközi szinten, mindenekelőtt az ENSZ-ben képviseljen minden katolikus jótékonyági szervezetet. Az 1950-es Szent Évben létrejött a Caritas szervezetek uniója. 1951-ben, miután a Szentszék jóváhagyta Alapszabályukat, megtartották első konzultatív Közgyűlésüket. A Szövetség 1957-ben vette fel hivatalosan a Caritas Internationalis nevet.

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (International Catholic Migration Commission, ICMC): Katolikus nemzetközi szervezet a gyökértelemné lett emberek – menekültek, hontalanná vált személyek és migránsok – szolgálatára és védelmére. Az ICMC a tartós és a jogokra alapozott megoldások megvalósítását támogatja közvetlenül és tagszervezeteinek hálózatán keresztül. A második világháború utáni Európában jelen lévő hontalan tömegek problémájának módszeresebb megoldására 1951-ben német, olasz és amerikai világi hívek és papok, valamint a Szentszék és a németországi Joseph Frings érsek kezdeményezte a szervezet létrehozását. 1952-ben XII. Piusz pápa hivatalosan is útjára indította. Az első években az ICMC tevékenységének középpontjában az utazási hitelek nyújtása állt. A szervezet Alapszabálya hangsúlyozza a migránsok családi jogainak fontosságát, és az irányukba nyújtott szolgáltatások fejlesztésének, összehangolásának igényét. Továbbá technikai, pénzügyi és tanácsadási segítséget nyújtanak migránsokkal foglalkozó katolikus csoportoknak. Az ICMC képviseli a katolikus szervezeteket a migrációval, menekültüggyel foglalkozó nemzetközi fórumok előtt. Elvileg alapvető felelősséget visel minden katolikus menekült iránt. Központja Genfben van.

Nemzetközi Kereső Szolgálat (International Tracing Service, ITS): Az 1943-ban alapított, nemzetközi bizottság által kormányzott szervezet célja a második világháború idején a háború vagy a politikai nyugtalanság miatt a család és a barátok szerint eltűnt személyek felkutatása. Levéltárának feladata, hogy dokumentálja a náci Németország több millió civil áldozatának sorsát. A bonni megállapodás (1955) megteremtette az ITS működésének jogi alapjait. Igazgatóját a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága nevezi ki. Tevékenységét a német kormány finanszírozza. Központja Németországban, Bad Arolsenben van.

Nemzetközi Megmentési Bizottság (International Rescue Committee, IRC): Vezető nem vallásos, nem kormányzati nemzetközi segélyezési és fejlesztési szervezet, amelynek központja az Egyesült Államokban van, de világszerte tevékenykedik. Sürgősségi segélyezéssel, konfliktus utáni fejlesztéssel és letelepítéssel foglalkozik. Munkálkodik az emberi jogok védelme érdekében. Támogatja a gyökértelemné vált és elnyomás által sújtott embereket. Albert Einstein javaslatára 1933-ban megalakult az európai alapú Nemzetközi Segélyezési Társaság (International Relief Association, IRA) amerikai ága, hogy segítséget nyújtsanak a Hitler-kormányzattól szenvedő németeknek. Később a Mussolini Olaszországból és a Franco Spanyolországból érkezetteknek segítettek. 1940-ben létrejött a Sürgősségi Megmentési Bizottság (Emergency Rescue Committee, ERC), amely a Vichy Franciaországban rekedt menekültek segélyezését tekintette feladatának. 1942-ben a Nemzetközi Segélyezési és Megmentési Bizottság (International Relief and Rescue

Committee) név alatt egyesült az IRA és az ERC, mely elnevezés később Nemzetközi Megmentési Bizottságra rövidült.

Nemzetközi Menekültügyi Szervezet (International Refugee Organization, IRO): A második világháború okozta tömeges menekültprobléma kezelésére létrehozott ENSZ szakosított intézmény, amely 1946-tól 1952-ig működött.

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés (International Labour Assistance, Entr'aide Ouvrière internationale): A Belga Szocialista Párt kezdeményezésére 1950-ben létrehozott, a Szocialista Internacionáléhoz tartozó független segélyszervezet. A Nemzetközi Szocialista Konferenciák Bizottságának (Committee of the International Socialist Conferences, COMISCO) utóda. Nevét 1951-ben vette fel. Központja Brüsszelben van. Támogatta a bebörtönzött szocialisták és politikai menekültek családjait, katasztrófák áldozatait, a háború utáni újjáépítést és a fejletlen országokat. Erősíteni kívánta a nemzetközi szolidaritás érzését. A hidegháború időszakában tevékenységének jelentős részét a menekültek segélyezése tette ki. Segítséget nyújtott a gyermekek felügyeletében, az ifjúság jóléti ellátásában és szakmai képzésében, az idősek otthonokban való elhelyezésében, az anyasági segélyben és a kivándorlásban.

Nemzetközi Szociális Szolgálat (International Social Service, ISS): Világszerte tevékenykedő nemzetközi, nem kormányzati, nonprofit jótékonyági szervezet. Segítséget nyújt, amennyiben családok felbomlásának nemzetközi vonatkozása is van: például igyekszik kideríteni, hogy mi a gyermek elsődleges érdeke, ha elvált szülei különböző országokban élnek. Olyan gyermekeket, egyéneket és családokat támogat, akik a nemzetközi vándorlás, menekülés vagy hontalanság miatt két vagy több országot érintő szociális vagy szociális-jogi problémával küzdenek. 1924-ben alakult. Mai elnevezését 1946-ban kapta. Központja Genfben van. 1956. decemberben az ISS megállapodást kötött a Menekültügyi Főbiztossággal az Ausztriában tartózkodó kísérő nélküli magyar fiatalokra vonatkozóan. Egyéni tanácsadó szolgálatot biztosított 18 év alattiak részére. Franciaországban, Olaszországban és Hollandiában is segítettek magyar gyermekeken.

Norvég Menekült Tanács (Norwegian Refugee Council, Flyktninghjelpen): Független, nem kormányzati humanitárius szervezet, amely segítséget, védelmet és tartós megoldásokat biztosít menekültek és saját országukon belül hontalanná vált személyek számára. Az egyetlen ezen célcsoporttal foglalkozó, nemzetközi szinten működő norvég szervezet. 1946-ban alakult Segítség Európának elnevezéssel, hogy támogatást nyújtson az Európában lévő menekülteknek a második világháború után. Központja Oslóban van.

Országos Katolikus Jóléti Konferencia (National Catholic Welfare Conference, NCWC): Az amerikai katolikus hierarchia éves gyűlésének és az ehhez kapcsolódó állandó titkárságnak az együttes elnevezése. Eredeti neve: Országos Katolikus Jóléti Tanács (National Catholic Welfare Council, NCWC). 1919-ben hozták létre. Állandó papi személyzetből és püspökök bizottságaiból áll, amelyek országos politikai kérdéseket (oktatás, jóléti ügyek, egészségügy) vitatnak meg, és időnként állásfoglalásokat is kiadnak.

ORT Világunió (World ORT /oroszul: *Общество Ремесленного Труда* [Iparos Munka Társasága]/ Union): A világ legnagyobb zsidó oktatási és szakképzési szervezete. Globális, nonprofit, nem kormányzati intézményként nemzeti ORT-szervezetek szövetsége. Jogilag Svájcban alakult meg, de londoni hivatalaiból irányítják. Az UNESCO-ban konzultatív, az ILO-ban megfigyelői státussal rendelkeznek.

1880-ban sikeres kérvényt nyújtottak be II. Sándor cárhoz, hogy engedélyezze segélyalap létrehozását az oroszországi zsidók életkörülményeinek javítása érdekében. Képzést kívántak nyújtani a munkaerőpiacon keresett gyakorlati foglalkozások (pl. üvegfűvés, kertészet, asztalosság) elsajátítása érdekében. Ennek nyomán létrejött az Ipari és Mezőgazdasági Munka Társasága. Az első világháború után globális szervezetté vált. Szakképző és mezőgazdasági iskolákat nyitottak világszerte. A második világháború alatt a németek által megszállt területeken is folytatta tevékenységét (pl. a varsói gettóban). Ezt követően a túlélők számára rehabilitációs programokat szerveztek. A 20. század második felében is szolgálták a zsidó közösségeket Izraelben, Afrikában és Ázsiában, és új programokba kezdtek Latin-Amerikában.

Orvosi Világszövetség (World Medical Association, WMA): Szabad orvosszakmai társaságok nemzetközi és független szövetsége, amely az orvosokat képviseli világszerte. Hivatalosan 1947-ben alakult Párizsban. A WMA tagszervezeteinek fórumot biztosít, hogy szabadon érintkezzenek, aktívan együttműködjenek, és konszenzusra jussanak az orvostika és a szakmai ismeretek magas színvonalának elérése érdekében, és előmozdítsák az orvosok szabadságát. 1948-ban alapították a WMA Titkárságát New Yorkban annak érdekében, hogy szoros kötődés jöjjön létre az ENSZ-szel. 1974-ben anyagi okokból és a Genf-központú egészségügyi szervezetek közelsége okán, áttették székhelyét Ferney-Voltaire-be.

OSE Világunió (World Union OSE, Oeuvre de secours aux enfants): Világszerte meglévő nemzeti OSE-ügynökségek szövetsége. Célja a zsidó népesség egészségének védelme az egész világon, különös tekintettel a gyermekek gondozására. 1912-ben hozták létre Szentpéterváron. Alapítói a narodnyik mozgalom ideáljával, az orosz 'zemsztvo' (helyi öngazgatás) orvosi szolgálatával azonosultak, amely mindenki számára elérhetővé kívánta

tenni az ingyenes orvosi ellátást. A szervezet központja később Párizs lett. Orvosi és orvosjogi segítséget nyújtanak zsidó származású menekülteknek és hontalan személyeknek. Munkájukat szorosan összehangolják az AJDC-vel, a HIAS-szal és más zsidó segélyszervezetekkel.

Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (International Confederation of Free Trade Unions, ICFTU): Nemzetközi szakszervezet, amely a kommunista befolyás alatt állónak tartott Szakszervezeti Világszövetségből (World Federation of Trade Unions, WFTU) való kiválással 1949-ben jött létre (2006-ig működött). Nem kommunista nemzeti szakszervezeti szövetségek alkották, amelyek „szabadok kormányok, munkaadók vagy politikai pártok befolyásától vagy ellenőrzésétől”. Központja Brüsszelben volt. Az ICFTU anyagi és erkölcsi támogatást nyújtott az országukat elhagyni kényszerülő munkásoknak. Letelepédést segítő pénzalapokat szintén biztosítottak.

Testvéri Szolgálat Bizottsága (Brethren Service Commission): Az Egyesült Államokban lévő Testvérgyülekezetek („the Brethren”) segélyezési szervezete. A keresztény csoport a 18. század elején jött létre a németországi Schwarzenauban. Az anabaptista gyülekezet szemlélete és a pietizmus egyaránt jellemezte őket. 1719-től sokan közülük Amerikába vándoroltak, ahol számuk megnövekedett. A Brethren Service Committee 1940-ben jött létre (később „Commission”-nak nevezték). Elsődleges feladata volt, hogy a katonai szolgálatot lelkiismereti okokból megtagadók ügyével foglalkozzon. Bár a gyülekezet hivatalos álláspontja erőteljesen szemben állt mindenféle katonai szolgálattal, a tagok lelkiismeretére bízták, hogy nem harcoló szolgálatot vállalnak-e. Noha a Szolgálat Bizottsága a jól ismert Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság nyilvánvaló utánczása volt, továbbra is úgy tekinthetünk rá, mint a testvéri örökségre jellemző pietizmus eredeti kifejeződésére, amely tanúságot kíván tenni a békéről. Rugalmas segélytevékenysége az egész világra kiterjed.

Tolstoy Alapítvány (Tolstoy Foundation): Nonprofit, emberbarát jótékonyági szervezet. 1939-ben hozta létre Alexandra Tolstaya, az orosz író, Lev Tolsztoj legfiatalabb leánya. Eredeti célja az volt, hogy segítse az Európából és a Szovjetunióból érkező orosz menekülteket. Az Alapítvány később jelentős szerepet játszott a Szovjetunióból származó hontalan személyek, disszidensek és egykori szovjet állampolgárok Nyugatra településének elősegítésében. A szervezet központja Rockland Countyban (New York Állam), Valley Cottage-ban van.

Unitárius Szolgálat Bizottsága (Unitarian Service Committee): Az Amerikai Unitárius Egyesület (American Unitarian Association, AUA, 1961-ig ezen a néven) 1940-ben alakult nonprofit, nem vallásos tagszervezete, amely világszerte segítséget nyújt katasztrófák esetén,

valamint elősegíti az emberi jogok és a társadalmi igazságosság érvényesülését. Eredeti célja a nácik üldözése miatt veszélybe került európai menekültek támogatása volt. Az ennek érdekében végzett segélyezési és az emigrációs program lebonyolítására Lisszabonban és Marseille-ben irodát állítottak fel.

Veteránok Világszövetsége (World Veterans' Federation, WVF): A világ legnagyobb veteránszövetsége: humanitárius, jótékonyági és békeszervezet. Fő célja, hogy minden rendelkezésére álló jogi eszközzel védelmezze a veteránoknak és a háborúk áldozatainak és azok családjainak szellemi és anyagi érdekeit, továbbá hogy az ENSZ Alapokmányának alkalmazása, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása révén fennmaradjon a nemzetközi béke és biztonság. 1946-ban indult Brüsszelben. Alapszabályát 1950-ben fogadták el Párizsban. 1951 óta konzultatív státussal rendelkezik az ENSZ-ben.

Volkshilfe (Népi Segély): Osztrák és nemzetközi humanitárius segélyszervezet és szociális szolgáltató ügynökség. 1947-ben alapították. Jogi státuszát tekintve közhasznú egyesület. Olyan pártok és felekezetek fölött álló szervezet, amely egész Ausztriát átfogó közegészségügyi intézményeket tervez, működtet és támogat. Akut katasztrófák kezelésében és hosszú távú segélyprogramok lebonyolításában egyaránt aktív. Anyagi erőforrásait adományokból biztosítja. A munkásmozgalom hagyományaira építő társadalmi mozgalomként az öngondoskodáshoz igyekszik segítséget nyújtani.

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (International Committee of the Red Cross, ICRC; Comité international de la Croix Rouge): Nem kormányzati humanitárius szervezet, melynek központja Genfben van. Az 1949-es négy genfi egyezmény (és az azt kiegészítő 1977-es és 2005-ös jegyzőkönyvek) felhatalmazzák az ICRC-t, hogy védje a nemzetközi és az államokon belüli fegyveres konfliktusok áldozatait. Az áldozatok közé tartoznak a háborús sebesültek, a foglyok, a menekültek, a civilek és más nem harcolók.

A vöröskeresztes mozgalom alapelvei: a pártatlanság, semlegesség, emberiség, egyetemesség és önkéntesség. A Nemzetközi Bizottság háborúban és békében egyaránt tevékenykedik. Ennek köszönhetőek a genfi egyezmények, amelyek szabályozzák – az egyezményhez csatlakozó országok részére kötelezően előírt – az ellenség sebesültjeivel, elfogott katonáival, a legyőzött ország katonáival és polgári személyeivel való bánásmódot. A mozgalom ötlete Jean Henri Dunant svájci üzletembertől származik, aki 1859-ben megszervezte a solferinói csataterőről, a környező lakosság segítségével, a csataterén maradt sebesültek ellátását. 1863-ban megalakította az Ötök Bizottságát, amelyből 1880-ban kifejlődött a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága. Ez kizárólag svájci állampolgárokból álló

testület. Háborúk és konfliktusok idején közvetít a kormányok és a Vöröskeresztes Társaságok között a genfi egyezmények elveinek érvényesítése érdekében.

Vöröskereszt Társaságok Ligája (League of Red Cross Societies, LRCS): A vöröskeresztes mozgalomhoz tartozó nem kormányzati, nemzetközi humanitárius szervezet, amely 1919-ben alakult Párizsban. Henry Davisontól, az Amerikai Vöröskereszt elnökétől származott az ötlet. Ennek révén kibővült a Vöröskereszt nemzetközi tevékenysége az ICRC eddigi feladatkörén túl a nem háború okozta sürgősségi helyzetek esetén nyújtandó segélyezésre is (ember okozta vagy természeti katasztrófák). Az első ilyen akció a lengyelországi éhínség és az ennek nyomán fellépő tifusz áldozatait segítette. Az első nagy volumenű küldetésre az 1923-as, 200 000 halálos áldozatot követelő japán földrengéssel összefüggésben került sor. A spanyol polgárháború idején az LRCS és az ICRC együttesen lépett fel. A második világháború miatt a Liga központját Párizsból Genfbe helyezték, hogy kihasználják a svájci semlegességet. 1983-ban a szervezet nevét – tekintettel a muszlim országok nagy számban csatlakozó szervezeteire – Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Ligájára (League of Red Cross and Red Crescent Societies) változtatták, ami 1991-ben Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetségére (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies) módosult.

YMCA Világszövetség (World Alliance of YMCA [Young Men's Christian Association, vagyis Fiatal Férfiak Keresztény Egyesülete]): Világméretű keresztény gyökerű ifjúsági mozgalom nemzeti szervezeteinek szövetsége. Az első szervezetet George Williams alapította 1844-ben Londonban. Célja a keresztény elvek gyakorlati megvalósítása volt „egészséges szellem, elme és test” kifejlesztése révén. Létrejötté idején fontos feladatnak tekintették, hogy olcsó szálláslehetőséget biztosítsanak biztonságos keresztény környezetben a városba utazó falusi fiataloknak. Prédikáltak az utcákon és vallásos traktátusokat osztogattak. Olyan helyeket alakítottak ki, ahol lehetőség volt az egészséges kikapcsolódásra megvédve a fiatalokat az alkohol, a szerencsejáték és a prostitúció kísértéseitől, elősegítve, hogy jó állampolgárok váljanak belőlük. 1855-ben Párizsban létrehozták az YMCA Világszövetséget. A konferencia elfogadta a Párizsi Alapot mint a nemzeti YMCA-szervezetek közös küldetési nyilatkozatát. Mottójuk: „Hogy mindnyájan egyek legyenek” (Biblia, János evangéliuma, 17:21.). Az 1865-ben Németországban tartott negyedik világkonferencián megerősítették az elvet, hogy az egyén egészének, vagyis testének, elméjének és szellemének a fejlesztése egyaránt fontos. Elismerték a sport jelentőségét. A későbbiekben a kereszténység hangsúlyozása háttérbe szorult. A szervezet mindenki számára nyitott, kortól, nemtől, társadalmi, illetve vallási hovatartozástól függetlenül. Központja 1878 óta Genfben van.

A második világháború vége óta aktívan részt vesznek a menekültek segélyezésében. Igyekeznek fenntartani és fejleszteni a normális közösségi életet a menekülttáborokban és a menekültek közösségeiben.

YWCA Világszövetség (World's YWCA [Young Women's Christian Association, vagyis Fiatal Nők Keresztény Egyesülete]): Az YWCA globális hálózatának ernyőszervezete. Az YMCA Világszövetség női testvérintézménye. Támogatja a fiatal nők vezető szerepét, a békét, az emberi jogokat és a fenntartható fejlődést. A világ legnagyobb és második legrégebbi női szervezete. 1855-ben jött létre a fiatal angol nők szociális és spirituális támogató szervezeteként. Gyorsan elterjedt Nyugat- és Észak-Európában, az Egyesült Államokban és Indiában. Az YWCA első világkonferenciája 1898-ban Londonban volt, amely megerősítette a szolgálaton és hiten alapuló egység elveit globális szinten. Az 1910-es berlini konferenciától kezdve jellemzővé vált a fokozott szociális érzékenység. 1930-ban a szervezet központját Londonból Genfbe helyezték át. Az YWCA Világszövetség az 1940-es évektől olyan sajátos globális kérdésekre koncentrált, mint a menekültek ügye. Ez a téma az Izrael Állam létrejötté nyomán kialakuló palesztinai menekültprobléma révén a szervezet központi kérdésévé vált. A mozgalom 1949-ben hivatalosan kinyilvánította, hogy meg kívánja őrizni pártatlan jellegét, hogy nemzetiségi, faji, vallási és politikai különbségektől függetlenül segítsen az embereken. Ettől kezdve programokat létesítettek a menekülttáborokban élők szükségének betöltésére, vagyis egészségügyi gondozásukra, oktatási és írás-olvasás tanítási programokra és a gyermekek gondozására.

Zsidó Ügynökség Palesztináért (Jewish Agency for Palestine): A zsidók palesztinai letelepedését, berendezkedését segítő szervezet. 1929-ben Zürichben a 16. Cionista Kongresszus hozta létre. A cionistákon kívül magában foglalt számos, a palesztinai zsidó letelepedésben érdekelt, nem cionista zsidó egyént és szervezetet is. Az ügynökség inkább emberbaráti, mint politikai jellegű volt, és a résztvevők közül sokan elleneztek zsidó állam létrehozását. Végül 1948. május 14-én David Ben-Gurion vezetése alatt a szervezetből létrejött Izrael ideiglenes kormánya.

ÉLETRAJZI ADATOK

A listán mindazon személyek szerepelnek, akikről a forrásokban találhatónál bármely tekintetben több életrajzi adat (teljes név, beosztása 1956–1957-ben stb.) a tudomásunkra jutott.

Aitken, Douglas J.: Az Egyetemi Világszolgálat (WUS) munkatársa.

Alexander, Clay: ENSZ Menekültügyi Főbiztosság munkatársa.

Arnold, Alice (1905–1994): 1942–1971-ben az YWCA Világszövetség svájci állampolgárságú tisztviselője. 1950–1971-ben Genfben dolgozik, szaktanácsadó szociális és nemzetközi ügyekben.

Aroca, Juan, Dr.: A Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (ICMC) munkatársa.

Atzenwiler, Louis François (1903–?): A Népszövetség, később az ENSZ svájci állampolgárságú tisztviselője. 1952–1962-ben az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa (ECOSOC) keretében működő Állandó Központi Ópiumbizottság titkára.

Beermann, Victor, Dr. (1915–?): Holland állampolgárságú ENSZ-tisztviselő. 1951–1957-ben a menekültügyi főbiztos képviselője Bécsben.

Begg (Elbert), Margaret, Thorburn, Dr. (1915–?): Az ENSZ brit állampolgárságú tisztviselője. 1956–1957-ben összekötő és jelentéstevő tisztviselő az Egészségügyi Világszervezet (WHO) Külkapcsolati és Technikai Osztályán.

Beer, Henrik: A Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS) svéd állampolgárságú tisztviselője. 1942–1960-ban a Svéd Vöröskereszt főtitkára, 1956. november 3-tól 1957. szeptember 30-ig a Liga küldötte Magyarország és a magyar menekültek segélyezésére Bécsben (1956. november 26-ig tartózkodott a helyszínen, később időről időre visszatért), 1960–1981-ben a Vöröskereszt Társaságok Ligája főtitkára.

Borsinger de Baden, Melchior (1915–2000): Svájci állampolgárságú üzletember és humanitárius munkatárs. 1940-tól a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) tisztviselője. 1956-ban az Általános Ügyek Osztálya munkatársa, 1957-ben az Elnöki Tanács titkára.

Braude, Max (1913–1982): 1951–1957-ben az ORT Világunió stábjának amerikai állampolgárságú tagja Genfben, 1957-től a szervezet vezérigazgatója.

De Carvalho, Elisa: A Nemzeti Katolikus Jóléti Konferencia munkatársa.

Chandler, Edgar H. S., Dr., tiszteletes (1904–1988): Amerikai egyházi vezető. 1949–1960-ban az Egyházak Világtanácsa menekültekkel foglalkozó szolgálatának igazgatója Genfben.

Deane, Douglas M. (1909–?): Ausztrál származású, kanadai állampolgárságú nemzetközi humanitárius munkatárs. 1954–1957-ben az YMCA Világszövetség speciális programjain dolgozik: a Párizs Centenárium sajtószolgálatán, a Világtanács ülésének előkészítésén, továbbá a World Communiqué ügyvezető kiadója.

Dreijer, Signe (1914–2005): Svéd humanitárius munkatárs. 1952–1956-ban a svédországi YWCA/YMCA országos főtitkára, 1956–1964-ben az YWCA Világszövetség személyzetének tagja, a képzésért és menekültekért felelős titkára Genfben.

Dunning, Henry W.: Amerikai humanitárius munkatárs. 1947–1957-ben a Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS) végrehajtó titkára, 1958–1960-ban főtitkára.

Elfenbein, Henry G., Dr.: Amerikai humanitárius munkatárs. 1953–1958-ban az Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság (JDC) svájci részlegében dolgozik.

Fuchs, Maria (1914–?): 1951–1961-ben a Lutheránus Világszövetség (LWF) osztrák állampolgárságú munkatársa. 1951-től 1957. szeptemberig letelepítési tisztviselő.

Gastambide, Raymond (1910–?): Francia diplomata. 1956–1957-ben az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Végrehajtási Részlegének munkatársa.

Gowen, Franklin C.: Amerikai diplomata. 1957-ben Genfben főkonzul és az Egyesült Államok főképviseelője az ENSZ-ben.

Grubhofer, Franz (1914–1970): Osztrák politikus, az Osztrák Néppárt (ÖVP) tagja. 1956–1961-ben az osztrák Belügyminisztérium államtitkára, az osztrák Belügyminisztérium által a magyar menekültügy kezelésére létrehozott tárcaközi bizottság vezetője.

Guillermet, Arthur (1891–?): Svájci ügyvéd és humanitárius munkatárs. 1957. március–májusban a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) küldötte Bécsben.

Hammarskjöld, Dag (1905–1961): Svéd politikus és ENSZ-tisztviselő. 1936–1946-ban a svéd pénzügyminisztérium államtitkára és 1941–1942-ben a Svéd Nemzeti Bank elnöke. 1951–1952-ben külügyminiszter-helyettes, 1952–1953-ban a svéd ENSZ-delegáció vezetője, 1953–1961-ben az ENSZ főtitkára.

Hantchef, Zarco S., Dr.: 1955–1963-ban a Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS) Orvosi-Szociális Irodája igazgatóhelyettese, majd igazgatója.

Heerwagen, Helmut, Dr.: A Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (ICMC) Műveleti Osztályának munkatársa.

Helmer, Oskar (1887–1963): Osztrák politikai író, újságíró és politikus. Az Osztrák Szociáldemokrata Párt (SPÖ) tagja. 1945–1959-ben belügyminiszter.

Heuven Goedhart, Gerrit Jan van (1901–1956): Holland politikus, jogász, diplomata. 1951–1956-ban az Egyesült Nemzetek első menekültügyi főbiztosa.

Hoffman, Bengt Runo (1913–?): A Lutheránus Világszövetség (LWF) svéd állampolgárságú munkatársa. 1956–1961-ben a Világszolgálat Osztályának igazgatója.

Horowitz, Louis: Az Egyesült HIAS Szolgálat munkatársa, 1956–1957-ben a szervezet Európáért és Észak-Afrikáért felelős igazgatója.

Jaboor, Margaret (1902–?): 1956–1957-ben az Egyházak Világtanácsa (WCC) Menekült Szolgálatának brit (skót) nemzetiségű igazgatóhelyettese.

Jacobsen, Pierre: 1951–1957-ben az Ideiglenes Kormányközi Bizottság a Migránsok Elszállítására Európából (PICMME, 1952-ig), majd az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága (ICEM) francia állampolgárságú igazgatóhelyettese.

Jacobson, Gaynor (1912–1999): Amerikai állampolgárságú vezető humanitárius munkatárs. 1953-tól a Héber Bevándorlókat Segélyező Társaság (HIAS) programjait igazgatta, 1966-tól világszinten igazgató (World director), 1981-ben ment nyugdíjba.

Jaffe, Samuel: 1954–1957-ben az Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság (AJDC) Sajtóosztályának igazgatója Párizsban és Genfben.

Jordan, Charles (1908–1967): Amerikai állampolgárságú humanitárius vezető. 1955-től az Amerikai [Zsidó] Egyesített Elosztási Bizottság (JDC) Tengerentúli Műveletek vezérigazgatója, 1965-től a JDC végrehajtó alelnöke. Két terminuson keresztül a Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciája elnöke. Gyakran nevezték „a menekültek atyjának”.

Kampschöer, Loek Dr.: 1957–1963-ban a Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (ICMC) főtitkára.

Kaul, Prince, Mahan, Dr. (1906–?): Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) indiai állampolgárságú tisztviselője. 1955-től (1959-ig?) a Tanácsadó Szolgálatok Osztálya Külkapcsolati Részlegének igazgatója (főigazgató-helyettes).

La Clair, Cameron: Az USA Állandó Képviselétének és Főkonzulátusának gazdasági tisztviselője Genfben.

Ledermann, Laszlo, Ladislas (1903–1977): Az Egyházak Világtanácsa (WCC) svájci állampolgárságú (Budapesten született) tisztviselője. A Menekült Szolgálat kutatási tanácsadója.

Lindt, August Rudolph (1905–2000): svájci újságíró, diplomata, ENSZ-tisztviselő. 1953–1956-ban „a semleges Svájc” állandó megfigyelője az ENSZ-ben, 1953–1954-ben az UNICEF Igazgatótanácsának elnöke, 1957–1960-ban az ENSZ menekültügyi főbiztosa, 1960–1962-ben Svájc washingtoni nagykövete.

Louda, Hans, Dr.: 1956–1974-ben az Osztrák Vöröskereszt elnöke.

Matthey, Helene: Az Unitárius Szolgálat Bizottsága (USC) európai levelezője Genfben (1951).

Mathez, Totsy Carmen [asszonyneve Mathez Gaille] (1907–?): A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) Végrehajtó Részlegének svájci állampolgárságú tagja.

Maunoir, Jean-Pierre (1921–): Svájci ügyvéd. A Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (ICRC) Végrehajtó Részlegének vezetője.

Moyse, Lawrence Arthur (1913–?): Ausztrál állampolgárságú humanitárius munkatárs. 1948-tól az YMCA Világszövetség alkalmazásában a menekültügy területén dolgozik.

Norris, James Joseph: 1951–1974-ben a Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (ICMC) amerikai állampolgárságú elnöke, közben 1947-től a Háborús Segélyszolgálatok (WRS) (az USA Katolikus Egyházának tengerentúli segélyezési ügynöksége) európai részlegének (Genf) igazgatója és 1954-től a Menekültekért Dolgozó Önkéntes Szervezetek Állandó Konferenciájának (SCVAWR) megválasztott elnöke.

Obez, Pierre: 1956-ban összekötő tisztviselő a magyar nép segélyezésére az Egyesült Nemzetek Európai Hivatalában Genfben.

Patteet, Herman: 1957-ben a Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége (ICFTU) állandó képviselője Genfben.

Pelt, Adrian(nus) (1892–1981): Holland állampolgárságú ENSZ-tisztviselő. 1952–1957-ben az Egyesült Nemzetek Európai Hivatalának (Genf) igazgatója, az ENSZ főtitkárának helyettese.

Pole, Hilda (?–1983): 1934–1960-ban a Brit YWCA és az YWCA Világszövetség főként menekültekkel foglalkozó munkatársa.

Read, James Morgan (1908–1985): Amerikai állampolgárságú, kvéker humanitárius vezető. 1951–1960-ban a menekültügyi főbiztos (Genf) helyettese.

Rees, Elfan B., Dr. (1906–1978): Az Egyházak Világtanácsa (WCC) brit állampolgárságú (walesi) tisztviselője, menekültügyi és nemzetközi tanácsadó.

Rehling, Clinton: Az Egyesült Nemzetek Európai Hivatalának (Genf) amerikai állampolgárságú munkatársa. 1956–1957-ben az Összekötő Egység (Általános Szolgálat) külső összekötő tisztviselője.

Rijkels, Duurt, Klaas, Dr. (1906–?): 1954-től az Egészségügyi Világszervezet (WHO) holland állampolgárságú orvosa.

Rougé, Bonabès de: 1936–1957-ben a Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS) francia állampolgárságú főtitkára.

Schaeffer, Raymond T.: Az Amerikai Vöröskereszt (ARC) és a Vöröskereszt Társaságok Ligája (LRCS) amerikai állampolgárságú munkatársa. 1956. november 26-tól 1957. szeptember 30-ig az LRCS-nek a Magyarország és a magyar menekültek megsegítésére Bécsbe kinevezett küldöttének helyettese. 1956. decemberben az ottani műveletek igazgatójává nevezték ki.

Seidenman, Leonard (1915?–1995): 1947-től amerikai zsidó szervezetek munkatársaként az Európából jövő menekültek letelepítésében segédkezett. Később az Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság (JDC) Olaszországi Irodájában a segélytevékenységet felügyelte. 1967-ben csatlakozott a Héber Bevándorlókat Segélyező Társasághoz (HIAS), az európai és az észak-afrikai műveletek igazgatója lett.

Seynes, Philippe de (1910–2003): Francia állampolgárságú ENSZ-tisztviselő. 1955–1968-ban a gazdasági és szociális ügyekért felelős főtitkárhelyettes, 1968–1975-ben a gazdasági és szociális ügyek általános főtitkárhelyettese.

Stoetwegen, Jacqueline van (?–1984): Az YWCA társfőtitkára Hollandiában. 1952–1960-ban az YWCA Világszövetség főtitkár-helyettese.

Tittman, Jr., Harold H. (1893–1980): Amerikai diplomata. 1955–1958-ban az Európai Migráció Kormányközi Bizottsága (ICEM) igazgatója.

Weis, Paul, Dr. (1907–1991): Osztrák származású brit jogász. 1951–1967-ben a Menekültügyi Főbiztosság jogtanácsosa, később a Jogi Osztály vezetője. A „nemzetközi védelem [menekültek] atyjaként” tartják számon.

Wilson, John Cullum (1905–1997): Az Amerikai Vöröskereszt (ARC) vezető munkatársa. 1951–1970-ben az ARC katasztrófaműveletekért felelős végrehajtó alelnöke az országos központban Washingtonban. 1956-ban a Vöröskereszt magyar menekültsegélyezési programjának felelőse.

Winkler, Elizabeth, Dr.: 1977–1988-ban a Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság (ICMC) főtitkára.

Wood, Duncan (1910–2006): Amerikai állampolgárságú kvéker tisztviselő. 1952–1977-ben az Amerikai Baráti Szolgálat Bizottság (AFSC) képviselője Genfben.

Woodward, John B. (1921–1992): 1952–1981-ben a Menekültügyi Főbiztosság brit állampolgárságú munkatársa. 1952-től országreferens tisztviselő Genfben. 1957-ben ideiglenesen Belgrádba küldik, hogy létrehozzon egy kezdeti UNHCR-képviselést. 1957-ben és 1958-ban Ausztráliában és Új-Zélandon is dolgozik.

Wright, Stanley J. C.: 1956–1957-ben a menekültügyi főbiztos sajtóügyekben illetékes tanácsadója.

Zelmanovits, Lev, Dr.: Az OSE Világunió igazgatója 1956-ban.

Zigler, Michael Robert (1891–1985): Amerikai állampolgárságú békeaktivista és egyházi vezető. 1948–1958-ban a Testvéri Szolgálat Bizottsága (BSC) európai tevékenységének igazgatója és a Testvérgyülekezetek képviselője az Egyházak Világtanácsában (WCC).